

Ellen Piesanen, Ulla Kiviniemi & Sakari Valkonen

Opettajankoulutuksen kehittämishjelman seuranta ja arviointi

OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS 2005
JA SEURANTA 1998–2005 OPPIAINEITTAIN JA
OPPIALOITTAIN ERI OPPILAITOSMUODOISSA




KOULUTUKSEN
TUTKIMUSLAITOS
JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Koulutuksen tutkimuslaitos
Tutkimusselesteita 38

OPETTAJANKOULUTUKSEN KEHITTÄMISOHJELMAN SEURANTA JA ARVIOINTI

**Opettajien täydennyskoulutus 2005 ja
seuranta 1998 – 2005
oppiaineittain ja oppialoittain
eri oppilaitosmuodoissa**

Ellen Piesanen, Ulla Kiviniemi & Sakari Valkonen



KOULUTUKSEN TUTKIMUSLAITOS
JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Julkaisujen toimituskunta:

Jouni Välijärvi
Pirjo Linnakylä
Päivi Häkkinen
Päivi Tynjälä
Jouni Sojakka

JULKAISUN MYYNTI:
Koulutuksen tutkimuslaitos
Asiakaspalvelu
PL 35
40014 Jyväskylän yliopisto
Puh. (014) 260 3220
Faksi (014) 260 3241
Sähköposti: ktl-asiakaspalvelu@ktl.jyu.fi
www.ktl-julkaisukauppa.fi

© Ellen Piesanen, Ulla Kiviniemi, Sakari Valkonen ja Koulutuksen tutkimuslaitos

Kansi ja ulkoasu: Martti Minkkinen
Taitto: Taittotalo Printone, Helsinki

ISSN 1456-5153
ISBN 978-951-39-2969-5 (nid.)
ISBN 978-951-39-2968-8 (pdf)

Jyväskylän yliopistopaino
Jyväskylä 2007

Sisältö

Tiivistelmä	3
Abstract	7
Sammandrag	11
Esipuhe	15
1 Opettajankoulutuksen kehittäminen 2000-luvulla	17
2 Opettajia koskevan täydennyskoulutustutkimuksen taustat ja tavoitteet	27
3 Tutkimuksen toteutus	31
3.1 Tutkimusmenetelmä	31
3.2 Tutkimushankkeen kohdejoukko ja otokset.....	32
3.3 Tutkimusaineistojen keruu ja käsittely.....	32
3.3.1 Kyselyaineistot.....	32
3.3.2 Asiakirja- ja tilastoaineistot	35
3.4 Tutkimuksen luotettavuus	36
4 Tutkimusaineiston kuvaus	37
4.1 Sukupuolirakenne oppiaineittain ja oppialoittain eri oppilaitosmuodoissa	37
4.2 Opettajien kelpoisuus, ylin tutkinto ja virkavuodet eri oppilaitosmuodoissa	41
4.3 Oppilaitoksen koko ja sijaintikunta eri oppilaitosmuodoissa.....	43
5 Opettajien täydennyskoulutus 2005	47
5.1 Täydennyskoulutukseen osallistuminen 1.1.2003 jälkeen.....	47
5.2 Vapaa-ajan käyttö täydennyskoulutukseen	59
5.3 Osallistuminen eri järjestäjien koulutustilaisuuksiin.....	62

5.4	Opettajien täydennyskoulutuksen sisällöt oppiaineittain ja oppialoittain..	68
5.5	Osallistuminen kansainvälisiin yhteistyöhankkeisiin	71
5.6	Osallistuminen työelämän tuntemusta lisäävään täydennyskoulutukseen	72
5.7	Täydennyskoulutuksen rahoitus	79
5.7.1	Täydennyskoulutuksen pääasiallinen rahoittaja	79
5.7.2	Täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset	80
5.7.3	Täydennyskoulutuksen omarahoitusosuus	83
5.7.4	Täydennyskoulutuksen toivottu rahoittaja	87
5.8	Täydennyskoulutustarpeet	88
5.9	Täydennyskoulutuksen toivotut muodot	100
6	Kehittämisohjelman täydennyskoulutussuositukset	107
7	Opettajien täydennyskoulutus 1998 – 2005 oppiaineittain ja oppialoittain eri oppilaitosmuodoissa	119
7.1	Täydennyskoulutukseen osallistuminen 1998 – 2005	119
7.2	Vapaa-ajan käyttö täydennyskoulutukseen 1998 – 2005	129
7.3	Koulutuksen järjestäjät oppilaitosmuodoittain 1998 – 2005	130
7.4	Täydennyskoulutuksen määrä sisältöalueittain 1998 – 2005	133
7.5	Osallistuminen työelämän tuntemusta lisäävään täydennyskoulutukseen 1998 – 2005	142
7.6	Täydennyskoulutuksen rahoitus – täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset 1998 – 2005	146
7.7	Opettajien täydennyskoulutustarpeet 1998 – 2005	149
7.8	Täydennyskoulutuksen toivotut muodot 1998 – 2005	159
8	Tulosten tarkastelu	165
	Lähteet	173
	Kirjallisuutta	175
	Liitteet	179

Tiivistelmä

Piesanen, E., Kiviniemi, U. & Valkonen, S. 2007. Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seuranta ja arviointi. Opettajien täydennyskoulutus 2005 ja seuranta 1998 – 2005 oppiaineittain ja oppialoittain eri oppilaitosmuodoissa. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimusselosteita 38.
ISSN 1456-5153, ISBN 978-951-39-2969-5 (nid.), ISBN 978-951-39-2968-8 (pdf)

Tutkimusraportti pohjautuu opetusministeriön vuonna 2001 julkaiseman Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman valtakunnallisen seuranta- ja arviointihankeen opettajien täydennyskoulutusta koskevan osuuden tuloksiin. Raportti tarkastelee opettajien täydennyskoulutuksen tilaa peruskoulun ja lukion aineenopettajien sekä ammatillisten ja vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajien näkökulmasta.

Arviointihankkeen kyselyaineisto kerättiin valtakunnallisella otoksella vuonna 2005 (N = 2047), seuranta-aineistona oli Opetushallituksen toteuttaman täydennyskoulutustutkimuksen kyselyaineisto vuodelta 1998 (N = 2653). Oppiaine- ja oppialakohtaisessa aineistossa on 1325 opettajaa, joista 57 % peruskoulun ja lukion aineenopettajia, 30 % ammatillisten oppilaitosten sekä 13 % vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajia.

Vuonna 2005 täydennyskoulutukseen *osallistumattomia* oli peruskoulun ja lukion aineenopettajista 13,6 %. Ammatillisten oppilaitosten opettajat olivat osallistuneet täydennyskoulutukseen enemmän kuin peruskoulun ja lukion aineenopettajat ja vapaansivistystyön oppilaitosten opettajat.

Täydennyskoulutukseen osallistuminen oli vähentynyt kaikissa oppilaitosmuodoissa vuosien 1998 ja 2005 välillä, tosin lyhytkestoisen koulutuksen määrä oli kaikissa lisääntynyt. Peruskoulussa ja lukiossa taide- ja taitoaineiden opettajien täydennyskoulutuspäivien määrä oli lähes kaksinkertaistunut kun taas eniten oli vähentynyt opinto-

ohjaajien ja erityisopettajien saama täydennyskoulutus. Ammatillisten oppilaitosten yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opettajien saama täydennyskoulutus oli pudonnut merkittävästi. Vapaan sivistystyön oppilaitosten taide- ja taitoaineiden sekä liikunnan ja terveystieteiden opettajien täydennyskoulutuksen määrä on pysynyt likimain samana, sen sijaan muiden oppiaineiden opettajien täydennyskoulutuksessa on tapahtunut varsin voimakas lasku vuodesta 1998.

Täydennyskoulutustarpeet vaihtelivat oppiaineittain ja -aloittain. Peruskoulun ja lukion äidinkielen sekä taito- ja taideaineiden opettajat arvostivat eniten opetussuunnitelma- ja oppiainekoulutusta. Opinto-ohjaajat ja erityisopettajat korostivat eniten oppilaan työn tukemiseen liittyviä täydennyskoulutustarpeita ja työelämäkoulutusta. Ammatillisten oppilaitosten opettajista kulttuurialan opettajat korostivat muuta enemmän työelämäkoulutusta, opetussuunnitelma- ja oppiainekoulutusta sekä opettajan työn tukemiseen liittyvää koulutusta. Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus korostuivat humanistisella ja kasvatusalalla sekä sosiaali-, terveys- ja liikunnan alan opettajilla. Tieto- ja viestintätekniseen täydennyskoulutukseen liittyvät koulutustarpeet arvioitiin kaikilla opetusaloilla hyvin tärkeiksi. Vapaan sivistystyön eri oppiainealueiden koulutustarpeissa ei ollut eroja. Kansanopistojen opettajat pitivät oppilaan tukemiseen liittyviä koulutustarpeita tärkeämpinä kuin kansalais- ja työväenopistojen opettajat.

Kaikkien oppilaitosmuotojen opettajien mielestä parhaiten olivat toteutuneet opettajien myönteisiä täydennyskoulutusasenteita ja -motivaatiota tukevat kehittämissuositusten *täydennyskoulutussuosituks*. Heikoimmin olivat toteutuneet henkilökohtaisia tai oppilaitoskohtaisia kehitymis- tai täydennyskoulutussuunnitelmia koskevat suositukset. Opettajien mielestä heillä ei ollut tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua täydennyskoulutukseen maan eri osissa. Ammatillisten ja vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajat olivat havainneet tarvetta päivittää ammatillista osaamistaan perusopetuksen opettajia useammin. Työhöntulo-ohjauksen järjestäminen koettiin puutteelliseksi kaikissa oppilaitosmuodossa.

Opettajien suhteellisen vähäistä osallistumista täydennyskoulutukseen voidaan pitää huolestuttavana. Osallistumisen ongelmat johtuvat mm. kuntien taloudellisesta tilanteesta, alueellisesta epätasa-arvosta, opettajien asennoitumisesta ja täydennyskoulutuksen suunnitelmattomuudesta. Osallistumattomuuden haasteisiin voidaan vastata oppilaitosjohdon asenteellisella tuella, työsuhteiden ehtoja muuttamalla, työhöntulon mentorointijärjestelyillä, oppilaitosten yhteistyöllä ja uusilla opetusteknologioilla.

Opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen kehittämiseksi tulisi laatia sekä kunta- ja oppilaitoskohtaiset että henkilökohtaiset kehittämis- tai täydennyskoulutussuunnitelmat, jotka tukevat paitsi kouluyhteisön kehittämistä ja opettajuutta yleisesti, myös oppiala- ja ainekohtaisia tarpeita. Tämän lisäksi tulee kehittää opetustarjonnan kordinointia sekä alueellista ja seudullista yhteistyötä, lisätä opetushenkilöstön täydennys-

koulutuksen tasa-arvoisuutta ja ajantasaistaa koulutuksen sisällöt. Tulevana kehittämissuunnitelmien linjana voitaisiin opetushenkilöstöä myös velvoittaa osallistumaan täydennyskoulutukseen, jotta koko opettajankoulutusjärjestelmää voitaisiin kehittää peruskoulutuksen ja täydennyskoulutuksen jatkumona. Koko kehittämistyön tavoitteena olisi turvata se, että täydennyskoulutus näkyy opettajien työssä ja jaksamisessa sekä palvelee myös oppilaitosten kehittämistyötä.

Asiasanat: opettajankoulutus, täydennyskoulutus, opettajat, opettajuus, koulutustarve

Abstract

Piesanen, E., Kiviniemi, U. & Valkonen, S. 2007. Follow-up and evaluation of the teacher education development programme. Continuing teacher education in 2005 and its follow-up 1998 – 2005 by fields and teaching subjects in different types of educational institutions. University of Jyväskylä. Institute for Educational Research. Occasional Papers 38.

ISSN 1456-5153, ISBN 978-951-39-2969-5 (printed version), ISBN 978-951-39-2968-8 (pdf)

This report is based on the results of a national follow-up and evaluation study of continuing (in-service) teacher education carried out in 2005. The evaluation concerned the degree of implementation of the Teacher Education Development Programme which was launched by the Ministry of Education in 2001. The report looks at in-service training for teachers from the perspective of subject teachers of the comprehensive and upper secondary schools as well as of teachers working in the vocational sector and at institutions for liberal education, respectively.

The questionnaire data for the evaluation project was collected in 2005 using a national sample (N=2047). Data for follow-up purposes were obtained from a survey conducted by the National Board of Education in 1998 regarding in-service training (N=2653). The field- and subject-specific set of data comprises 1325 teachers, of whom 57% are subject teachers from comprehensive and upper secondary schools, 30% vocational teachers, and 13% teachers working in the field of liberal education.

In 2005, among the comprehensive and upper secondary school subject teachers the rate of *non-participation* in in-service training was 13.6%. Vocational teachers showed higher participation rates than their colleagues in the fields of general and liberal education.

Participation in in-service training decreased in all types of schools between years 1998 and 2005 despite the increased amount of short-term training. In comprehensive and upper secondary schools the number of in-service training days for the teachers of art and physical education had almost doubled, whereas the greatest decrease in this respect was found among guidance counsellors and special needs teachers. In the vocational fields of social sciences, business, and administration, in-service training for teachers had decreased considerably. In liberal education the provision of in-service training for teachers of art and physical education as well as sports and health subjects had remained about the same, whereas other subjects have faced a strong decline since 1998 in this regard.

Teachers' *needs for in-service training* varied by fields and subjects. In comprehensive and upper secondary schools the teachers of mother tongue as well those of art and physical education preferred curricular and subject-specific training. Guidance counsellors and special needs teachers placed most emphasis on training related to supporting student's efforts and also preparation for working life. In comparison to the other vocational teachers, teachers of the cultural field put more emphasis on preparation for working life, curricular and subject-specific training, as well as training to facilitate teacher's work. International and multicultural aspects were highlighted in humanistic and educational fields and also in the fields of health and social care as well as sport and physical education. Needs for in-service training relative to ICT were considered very important in all fields. There were no field-specific differences in terms of training needs within liberal education. Folk high school teachers placed more emphasis on in-service training relative to student support than the teachers of open colleges.

As for the *recommendations* of the Development Programme, teachers across all school types regarded that best results were achieved in terms of those fostering teachers' positive attitudes and motivation toward in-service training. The least effective recommendations concerned personal or school-based development and in-service training plans. Teachers considered that they did not have equal opportunities to participate in in-service training in different parts of the country. Teachers of vocational and liberal education institutions had observed, more often than their colleagues in general education, a need for updating their professional skills. According to the teachers, there were shortcomings in guidance for new teachers in all types of schools.

Teachers' relatively low participation in in-service training is slightly worrying. Problems in this respect arise, for instance, from the economic situation of municipalities, regional inequalities, teachers' attitudes, and lacking planning of in-service training. The challenges of non-participation can be tackled with the motivational support of school management, by changing the terms of contract, by mentoring systems for new teachers, by institutional co-operation and new teaching technologies.

In order to develop in-service training for teaching staff, there should be municipal and school-based as well as personal development and training plans that would support not only the school community and teachership in general but also field- and subject-specific needs. In addition, the coordination of educational provision should be enhanced, like also regional and local co-operation. There is also need to increase equality in terms of educational opportunities for teaching staff as well as to update the contents of in-service training. A future development policy could also obligate teaching staff to participate in in-service training so that the whole teacher education system could be further developed as a continuum covering both initial and further teacher training. The purpose of such a development scheme is to ensure that in-service training shows in teachers' work and coping in practice while also serving institutional development activities.

Keywords: teacher education, in-service training, teachers, teachership, educational needs

Sammandrag

Piesanen, E., Kiviniemi, U. & Valkonen, S. 2007. Uppföljning och utvärdering av utvecklingsprogrammet för lärarutbildningen. Lärarfortbildningen 2005 och uppföljningen enligt läroämnena och läroombåden i olika läroanstatsformer 1998 – 2005. Jyväskylä universitet. Pedagogiska forskningsinstitutet. Forskningsrapport 38. ISSN 1456-5153, ISBN 978-951-39-2969-5 (tryckt.), ISBN 978-951-39-2968-8 (pdf)

Denna forskningsrapport grundar sig på resultaten i avsnittet om undervisningspersonals fortbildning i det nationella uppföljnings- och utvärderingsprojektet, Utvecklingsprogrammet för lärarutbildningen, som undervisningsministeriet publicerade 2001. Rapporten granskar läget inom lärarfortbildningen från perspektivet hos ämneslärarna i grundskolan och gymnasiet samt lärarna vid yrkesläroanstalterna och läroanstalterna inom det fria bildningsarbetet.

Enkätmaterialiet i utvärderingsprojektet samlades in med ett nationellt urval år 2005 (N = 2047), uppföljningsmaterialiet utgjordes av enkätmaterial från undervisningsstyrelsens fortbildningsundersökning 1998 (N = 2653). Materialiet enligt läroämne och läroombåde omfattar 1325 lärare, varav 57 % var ämneslärare i grundskolan och gymnasiet, 30 % var lärare på yrkesläroanstalter och 13 % lärare vid läroanstalter inom det fria bildningsarbetet.

Antalet ämneslärare i grundskolan och gymnasiet som *inte deltog* i fortbildning år 2005 uppgick till 13,6 %. Lärarna vid yrkesläroanstalterna deltog mera i fortbildning än ämneslärarna i grundskolan och gymnasiet och lärarna vid läroanstalterna inom det fria bildningsarbetet.

Deltagandet i fortbildning minskade i alla läroanstatsformerna åren 1998-2005, mängden kortvarig utbildning ökade dock i samtliga. För grundskol- och gymnasielä-

rarna i konst- och färdighetsämnen hade antalet fortbildningsdagar nästan fördubblats, medan den största minskningen gällde fortbildningen för studiehandledarna och speciallärarna. Den fortbildning som gavs yrkesläroanstaltarnas lärare i samhällsvetenskap, företagsekonomi och förvaltning hade minskat märkbart. Mängden fortbildning har hållits nästan på oförändrad nivå för lärarna i konst- och färdighetsämnen samt i idrotts- och hälsoämnen inom det fria bildningsarbetets läroanstalter, däremot har det skett en rätt så kraftig minskning från år 1998 i fortbildningen för lärarna i andra läroämnen.

Fortbildningsbehoven varierade efter läroämne och läroområde. Grundskol- och gymnasielärarna i modersmålet samt konst- och färdighetsämnena uppskattade mest läroplans- och läroämneshutbildning. Studiehandledarna och speciallärarna betonade mest fortbildningsbehov i anknytning till stödandet av elevens arbete och arbetslivsutbildning. Bland lärarna vid yrkesläroanstalterna betonade lärarna inom kultursektorn mer än de andra arbetslivsutbildning, läroplans- och läroämneshutbildning samt utbildning som stöder lärarens arbete. Internationalism och kulturell mångfald betonades av lärarna inom humaniora och pedagogik samt inom social-, hälso- och idrottssektorn. Utbildningsbehoven som anknöt till data- och kommunikationsteknisk fortbildning bedömdes som mycket viktiga på alla läroområden. Inga skillnader förekom i de olika läroämneshområdenas utbildningsbehov vid läroanstalterna inom det fria bildningsarbetet. För lärarna vid folkhögskolorna var studentstödande utbildningsbehov viktigare än för lärarna vid medborgar- och arbetarinstitutionen.

Lärarna inom alla läroanstaltsformer ansåg att det som bäst förverkligats var de *fortbildningsrekommendationer* i utvecklingsprogrammet som stöder lärarnas positiva fortbildningsattityder och fortbildningsmotivation. Svagast förverkligades rekommendationerna om personliga och läroanstaltsvisa utvecklings- eller fortbildningsplaner. Lärarna tyckte att de i olika delar av Finland saknade jämlika möjligheter att delta i fortbildning. Lärarna vid yrkesläroanstalterna och vid läroanstalterna inom det fria bildningsarbetet hade observerat ett behov av att aktualisera sin yrkeskompetens oftare än lärarna inom den grundläggande utbildningen. Organiserandet av inskolning vid inledningen av arbetet upplevdes vara bristfälligt inom alla läroanstaltsformerna.

Lärarnas relativt begränsade deltagande i fortbildning är oroväckande. Problemen med att delta beror på bl.a. kommunernas ekonomiska läge, regional ojämlikhet, lärarnas förhållningssätt och bristfällig planering av fortbildning. Utmaningar som gäller deltagandet kan ledningen vid läroanstalterna bemöta med ett stödande förhållningssätt, genom en förändring av villkoren för arbetsförhållanden, med mentorarrangemang när arbetet inleds, med samarbete läroanstalter emellan och med nya undervisningsteknologier.

För att utveckla undervisningspersonalens fortbildning borde man såväl på kom-

munal- och läroanstaltsnivå som på individuell nivå utarbeta utvecklings- eller fortbildningsplaner som inte bara stöder utvecklandet av skolsamfundet och läraryrket generellt, utan också de behov som finns inom läroområdet och olika ämnen. Utöver detta bör man utveckla koordineringen av undervisningsutbudet samt lokalt och regionalt samarbete, öka jämlika möjligheter till fortbildning för undervisningspersonalen och aktualisera utbildningsinnehållet. En framtida utvecklingslinje kunde också vara att förplikta undervisningspersonalen att delta i fortbildning, för att hela lärarutbildningssystemet ska kunna utvecklas som en fortsättning på den grundläggande utbildningen och fortbildningen. Målet med hela utvecklingsarbetet skulle vara att säkra att fortbildningen syns i lärarnas arbete och ork och att det tjänar även utvecklingsarbetet vid läroanstalterna.

Nyckelord: lärarutbildning, fortbildning, lärare, läraryrket, utbildningsbehov

Esipuhe

Käsillä oleva julkaisu perustuu opetusministeriön laatiman Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman vuonna 2005 Koulutuksen tutkimuslaitoksessa toteutetun valtakunnallisen seuranta- ja arviointihankkeen opettajien täydennyskoulutusta koskevan osuuden tuloksiin. Nyt raportoitavassa osassa tarkastelun kohteena ovat peruskoulun ja lukion, ammatillisten sekä vapaan sivistystyön oppilaitosten eri oppiaineiden ja -alojen opettajien täydennyskoulutus.

Seuranta- ja arviointihankkeen suunnittelussa on ollut mukana laaja yhteistyöverkosto. Olemme saaneet arvokasta palautetta niin opetusministeriön, Opetushallituksen, läänien kuin koulutuksen järjestäjienkin taholta. Esitämme parhaat kiitoksemme kaikille heille sekä erityisesti opetusneuvos Armi Mikkolalle, samoin kuin koko Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seurantatyöryhmälle.

Esitämme myös kiitoksemme kaikille tutkimushankkeen eri vaiheissa mukana olleille henkilöille ja erityisesti sovellutussuunnittelija Sakari Valkoselle sekä julkaisuprosessiin osallistuneille.

Lämpimät kiitokset myös kaikille kyselyymme vastanneille opettajille. Toivomme, että kukin koulutuksen piirissä työskentelevä voisi saada tutkimuksen tuloksista eväitä oman sekä oppilaitoksensa koko opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen suunnitteluun ja kehittämiseen.

Jyväskylässä 30.9.2007

Ellen Piesanen ja Ulla Kiviniemi



1 Opettajankoulutuksen kehittäminen 2000-luvulla

Suomalainen koulutusjärjestelmä on viime vuosien aikana saanut paljon myönteistä palautetta mm. kansainvälisten vertailututkimusten kautta (esim. Välijärvi ym. 2002). Tulosten katsotaan heijastelevan hyvin voimakkaasti koulutusjärjestelmän rakenteeseen liittyneitä uudistuksia, joiden avulla kaikkien oppilaitosmuotojen ja ikätasojen oppilaille pyritään takaamaan laadullisesti korkeatasoinen opetus sekä tasa-arvoiset opiskelumahdollisuudet. Myös opettajankoulutuksen kehittämiseen on viime vuosikymmenen aikana kiinnitetty erityistä huomiota ja opettajankoulutus on jo pitkään rakentunut maisterintutkinnon varaan. Opettajankoulutus alkaa laadukkaalla peruskoulutuksella, joka antaa tietotaidon toimia opettajana vähintäänkin uran alkuvuosien ajan ja pyrkii vakiinnuttamaan tutkimuksellisen otteen omaan opetustyöhön koulun ja opetuksen kehittämiseksi. Peruskoulutuksen sisältöjen tulisi täydentyä työhöntulokoulutuksen ja täydennyskoulutuksen muodostamassa jatkumossa. Yhteiskunnan muutokset osoittavat opettajien osaamiselle ja työnkuvalle jatkuvasti uusia tavoitteita, joihin tarvitaan koordinoitua ja ajan tasalla olevaa täydennyskoulutusta.

Opettajien peruskoulutukselle on siis jatkuvasti asetettu uusia tavoitteita ja myös opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen merkitys on viime vuosien aikana korostunut entisestään. Paitsi että opettajankoulutukselle ja opettajien täydennyskoulutukselle asetetaan yhä moninaisempia haasteita, on olemassa myös uhkakuvia. Kuntien taloudelliset mahdollisuudet toteuttaa laajaverkostoista perus- ja lukiokoulutusta ovat kaivattuneet viime vuosien aikana rajusti. Tämä heijastuu myös opettajien täydennyskou-

lutuksen rahoitukseen. Koulukentän rakennemuutokset näkyvät myös ammatillisella ja vapaan sivistystyön puolella, jossa jatkuvasti pyritään etsimään uusia ratkaisumalleja oppilaitosten ylläpitämiseksi ja toiminnan rahoittamiseksi.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2003 – 2008¹ todetaan, että suomalaisen koulutusjärjestelmän toimivuuden ja laadun takeena on korkeatasoinen opettajankoulutus. Opettajankoulutuksen opiskelijavalintoja, pedagogisia opintoja, opettajien täydennyskoulutusta ja opettajankoulutuksen asemaa koskevat linjaukset sisältyivät opettajankoulutuksen vuosia 2001 – 2005 koskevaan kehittämissuunnitelmaan.

Opettajankoulutuksen kehittämisohjelma

Tämän vuosituhatosen alussa, vuonna 2001, opetusministeriö julkisti *opettajankoulutuksen kehittämisohjelman*², jonka tarkoitus oli linjata tulevaa opettajien perus- ja täydennyskoulutusta. Kehittämisohjelma perustuu arviontien ja aiemman OPEPRO-hankkeen tuloksiin ja suosituksiin sekä laajan lausuntokierroksen kautta saatuun palautteeseen. Kehittämisohjelman toteutusta on arvioitu sekä vuosittain tulosneuvottelujen yhteydessä että vuonna 2005 valtakunnallisella arvioinnilla, jonka täydennyskoulutusosuuden tuloksiin käsillä oleva julkaisu pohjautuu. Arvioinnissa huomioidaan myös Euroopan Unionin piirissä tapahtuva opettajankoulutuksen kehittämistyö.

Kehittämisohjelmassa korostetaan opettajankoulutuksen merkitystä yhteisöllisyyteen valmennuksessa, työyhteisön ja yhteistyön merkitystä opetustyön suunnittelussa ja työn jakamisessa sekä opettajan työn yhteiskunnallista ulottuvuutta. Arviointien ja ennakoitujen suosituksissa mainitaan erityisesti neljä keskeistä opettajankoulutuksen aluetta: 1) opettajankoulutuksen valinnat, 2) pedagogisten opintojen keskeiset sisällöt, 3) yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen asema ja yhteistyö sekä 4) opettajien täydennyskoulutus. Nämä painoalueet on huomioidu myös arvioinneissa. Opettajankoulutuksen kehittämisohjelmassa esitetään myös arviot opettajakunnan ikärakenteen muutosten sekä kelpoisuustilanteen aiheuttamasta opettaja- sekä opettajankoulutustarpeista vuoteen 2010 saakka.

Kehittämisohjelman toteutumisen arviointi

Asetetulle Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seurantatyöryhmälle annettiin toimeksi valmistella kehittämisohjelman arviointia vuosittaisia tulosneuvotteluja var-

¹ Opetusministeriön hallinnonalan koulutuksen ja yliopistoissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmasta 14.12.1998 annetun asetuksen (987/1998) mukaan valtioneuvosto hyväksyy joka neljäs vuosi suunnitelman opetusministeriön hallinnonalan koulutuksen ja yliopistoissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämisestä hyväksymisvuotta ja sitä seuraavaa viittä kalenterivuotta varten.

² Ks. <http://www.minedu.fi/julkaisut/pdf/opeko.pdf>

ten sekä valmistella vuonna 2005 tapahtuva kehittämisohjelman toteutumisen valtakunnallinen arviointi. Arviointi toteutettiin useamman eri arviointihankkeen avulla:

1. Tilastokeskus toteutti kevään 2005 aikana yleissivistävän, ammatillisen ja aikuiskoulutuksen opettajatiedon keruun. Tilastokeskuksen tiedonkeruun perusteella Opetushallitus julkaisi toukokuussa 2006 raportin "Opettajat Suomessa 2005" määrällisestä opettajatilanteesta eri oppilaitosmuodoissa. (Kumpulainen & Saari 2005).
2. Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos toteutti opettajien peruskoulutusta koskevan kyselyn yliopistojen ja ammatillisten opettajakorkeakoulujen opettajankouluttajille ja opiskelijoille. Kysely käsitteli Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman suositusten toteutumista. Koulutuksen tutkimuslaitos julkaisi maaliskuussa 2006 tuloksista raportin "Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seuranta ja arviointi 2005. Opettajien peruskoulutus 2005 ja seuranta 2002–2005". (Piesanen, Kiviniemi & Valkonen 2006a).
3. Koulutuksen tutkimuslaitos teki opettajien täydennyskoulutusta koskevan kyselyn eri koulumuotojen opettajille ja rehtoreille sekä kuntien sivistystoimen johdolle. Kyselyä täydennettiin haastatteluilla. Koulutuksen tutkimuslaitos julkaisi maaliskuussa 2006 tuloksista raportin "Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seuranta ja arviointi 2005. Opettajien täydennyskoulutus 2005 ja seuranta 1998–2005". (Piesanen, Kiviniemi & Valkonen 2006b).
4. Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto laati opetusharjoittelua koskevan selvityksen. "Opettajankoulutukseen kuuluvan opetusharjoittelun selvitys" julkistettiin huhtikuussa 2006. (SOOL 2005).
5. Opetusministeriössä laadittiin selvitykset ESR-rahoitetusta opetushenkilöstön täydennyskoulutuksesta, yliopistojen opettajankouluttajien täydennyskoulutuksesta sekä ammatillisten opettajakorkeakoulujen opettajankouluttajien täydennyskoulutuksesta. (Koskinen 2006; Halinen 2006).

Kehittämisohjelman kokonaisarvioinnin loppuraportti julkaistiin Opetusministeriön toimesta syksyllä 2006 (Opettajankoulutus – tietoa, taitoa, tulevaisuutta. Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman 2001 – 2005 loppuraportti 2006). Loppuraportissa kuvataan opetushenkilöstön suhtautuvan myönteisesti täydennyskoulutukseen ja osallistuvan kehittämisohjelmassa painotettuihin täydennyskoulutuksiin. Ongelmalliseksi on osoittautunut alueellisten ja eri opettajaryhmien tasavertaisten täydennyskoulutusmahdollisuuksien turvaaminen sekä suositeltu työyhteisöjen koulutuksen lisääminen. Täydennyskoulutuksen sanotaan myös ottavan heikosti huomioon opettajauran eri vaiheiden koulutustarpeet ja sen suunnitelmallisuutta vaikeuttavat kuntien riittämättömät resurssit sekä koulutustarjonnan nopea vaihtelu ja koordinoimattomuus.

Arviointien pohjalta toteutettu työryhmätyöskentely

Viimeisimmät vaiheet opettajankoulutuksen kehittämiseksi ovat tapahtuneet vuonna 2007 kun opettajankoulutuksen kehittämisohjelmasta ja sen toteutumisesta tehdyt arviointit olivat valmistuneet. Selvitysten pohjalta opetusministeriö asetti kaksi työryhmää valmistelemaan opettajankoulutuksen kehittämistä edelleen. Vuoden 2007 alussa asetettiin *valmisteluryhmä valtion rahoittaman opetustoimen henkilöstökoulutuksen saavutettavuuden ja vaikuttavuuden edistämiseksi*. Valmisteluryhmän tarkoituksena on "laatia suunnitelma valtion rahoittaman opettajien täydennyskoulutuksen kehittämiseksi sekä sen saavutettavuuden ja opettajien tasa-arvoisten osallistumismahdollisuuksien turvaamiseksi. Samalla selvitetään Opetushallituksen ja Opetusalan koulutuskeskuksen (Opekon) roolia ja tehtäviä osana kokonaisuutta. Valmisteluryhmän tulee saada työ päätökseen 15.9.2007 mennessä."

Opettajankoulutuksen kehittämistä koskeva selvitys liittyy meneillään olevaan korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen prosessiin. Korkeakoululaitosta kehitetään yliopistoista, ammattikorkeakouluista ja niiden välisistä yhteistyösopimuksiin perustuvista uusista yhteenliittymistä muodostuvana kokonaisuutena niin, että uudet korkeakoulurakenteet ovat pääosin käytössä vuonna 2012.

Edellä mainitun valmisteluryhmän tuli aiempiin opettajien täydennyskoulutukseen liittyviin raportteihin ja muihin vastaaviin muistioihin sisältyviä selvityksiä ja suosituksia hyödyntäen laatia näkemykset ja ehdotukset valtion rahoittaman opetustoimen henkilöstökoulutuksen

- yleisestä tilasta ja tavoitteista
- toimeenpanevien organisaatioiden tehtävistä, työnjaosta ja toiminnan kehittämistarpeista lähivuosille
- voimavaroista, rahoituspohjasta ja -vastuista
- toimenpiteistä laadukkaana tarjonnan ja kattavan osallistumisen varmistamiseksi sekä seurannan järjestämiseksi
- Opetushallituksen roolista ja Opekon asemaa koskevista erityiskysymyksistä täydennyskoulutuksen tuottajina, koordinoijina ja toimeenpanossa.

Työryhmän ehdotukset julkaistiin muistiona syyskuussa 2007 (Valtion rahoittaman opetustoimen henkilöstökoulutuksen kehittäminen. Opetusministeriön asettaman valmistelutyöryhmän ehdotus toimenpideohjelmaksi 2007). Työryhmä katsoo, että koko opetustoimen henkilöstöllä tulee olla riittävät mahdollisuudet ylläpitää osaamistaan ja kehittää ammattitaitoaan koko työuran ajan ja että päävastuu täydennyskoulutusmahdollisuuksien luomisesta on työnantajalla. Opetushenkilöstöltä itseltään vaaditaan myös aktiivisuutta oman osaamisensa ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Lisäksi valtion rahoittamaa opetustoimen henkilöstökoulutusta tarvitaan koulutuspoliittisten uudis-

tusten toimeenpanon edistämiseksi, oppilaitosverkoston rakenteellisen kehittämistyön tukemiseksi sekä toiminnan laadun varmistamiseksi. Myös ohjausta tulee tehostaa sekä selkiyttää eri toimijoiden tehtäviä lisäämällä tähän toimintaan tarkoitettuja voimavaroja, laajentamalla toiminnan tietopohjaa ja vaikuttavuuden arviointia sekä uudistaa täydennyskoulutuksen toteutusmuotoja

Opetusministeriön valmisteluryhmän näkemyksen mukaan ensisijainen vastuu opetushenkilöstön koulutusmahdollisuuksista huolehtimisesta on jatkossakin työnantajalla. Osaamisen kehittäminen ja ylläpitäminen edellyttää aktiivisuutta myös opetushenkilökunnalta itseltään, sillä yhteiskunnan ja työelämän muutokset lisäävät voimakkaasti opetushenkilöstön osaamiseen kohdistuvia haasteita. Toimenpideohjelmassaan valmisteluryhmä esittää mm. täydennyskoulutuksen voimavarojen lisäämistä, valtiorahoitteen henkilöstökoulutuksen strategisen ohjauksen vahvistamista sekä toimijoiden välisen yhteistyön parantamista. Myös laadunvarmistukseen ja koulutuksen vaikuttavuuden analysointiin kiinnitettiin huomiota.

Valmisteluryhmä esittää seuraavaa toimenpideohjelmaa valtion rahoittaman opetustoimen henkilöstökoulutuksen kehittämiseksi sekä sen saavutettavuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi:

- Osoitetaan valtion rahoittaman täydennyskoulutuksen toimeenpanoon riittävät määrärahat ja uudistetaan valtion talousarvion rakenne ko. momenttien osalta.
- Vahvistetaan koulutuspoliittisesti merkittävän täydennyskoulutuksen strategista ohjausta, selkiytetään eri toimijoiden tehtäviä, uudistetaan valtion rahoittaman täydennyskoulutuksen hankinta- ja sopimuskäytäntöjä sekä tehostetaan voimavarojen käyttöä.
- Parannetaan keskeisten toimijoiden yhteistyötä koulutustarpeiden arvioimisessa ja toiminnan kehittämisessä, monipuolistetaan täydennyskoulutuksen toteuttamismuotoja sekä kehitetään toiminnan laadunvarmistusta ja vaikuttavuuden arviointia.
- Lisätään alueellisen täydennyskoulutuksen tarjontaa ja parannetaan alueellisten koulutuksen järjestäjien ja työnantajien yhteistyöverkoston toimintaedellytyksiä työelämälähtöisen täydennyskoulutuksen järjestämisessä.
- Tehostetaan opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen tilaa, laatua, vaikuttavuutta ja kehittämistarpeita koskevaa tiedontuotantoa, seuranta ja tutkimusta.
- Parannetaan ruotsinkieliselle opetushenkilöstölle suunnatun täydennyskoulutuksen toimintaedellytyksiä.
- Valtion erityistuki Opetusalan koulutuskeskukselle lakkaa asteittain vuoteen 2011 mennessä.
- Lisäksi talousarvioesitys sisältää mahdollisuuden opetustoimen henkilöstökoulutuksen neuvottelukunnan perustamiseen ja toiminnan seurannan tehostamiseen.

Opetusministeriö käynnisti keväällä 2007 myös toisen selvitystyön, jonka *tarkoituksena oli arvioida opettajatarpeiden muutoksia vuoteen 2020 mennessä*. Ryhmän tehtävä oli esittää, miten muutokset tulee ottaa huomioon yliopistojen opettajankoulutuksen mitoituksessa ja rakenteissa. Selvitystyössä tuli myös esittää, millainen yliopistollinen opettajankoulutuksen yksikkörakenne parhaiten edistää opettajankoulutukseen liittyvää tutkimusta.

Työryhmä luovutti muistionsa opetusministeriölle niinikään syyskuussa 2007 (Opettajankoulutus 2020, 2007). Työryhmä näkemyksen mukaan opettajankoulutuksen määrällisissä tavoitteissa on otettava huomioon alueelliset väestömuutokset, joiden seurauksena Etelä-Suomen opettajatarve tulee kasvamaan. Toinen keskeinen opettajatarpeeseen vaikuttava tekijä on monikulttuuristuminen. Työryhmä esittääkin, että opettajankoulutusta siirretään Pohjois- ja Itä-Suomesta pääkaupunkiseudulle sekä emoyliopistosta erillään olevat koulutusyksiköt, ns. filiaaliyksiköt, lakkautetaan, koska niiden ylläpitämiseksi ei työryhmän mukaan ole koulutuksellisia tai tutkimuksellisia perusteita, vaan niiden olemassaolo perustuu aluepoliittisiin tekijöihin. Ehdotuksessa mainitaan, että mikäli yliopistot haluavat ylläpitää filiaaliyksikköjä aluepoliittisista syistä, ne tulisi liittää hallinnollisesti yliopiston opettajankoulutuksesta vastaavaan pääyksikköön.

Muistiossa todetaan myös, että maahanmuuttajataustaisen opettajien koulutukseen tulisi lisätä koulutuspaikkoja sekä vahvistaa suomen ja ruotsin kielen (kansallisen kielen ja kulttuurin) opintoja. Muistiossa korostetaan, että kaikille opettajille tarvitaan nykyistä enemmän monikulttuurisuuden kohtaamiseen liittyviä opintoja. Myös erityisopetuksen lisääntyvä tarve edellyttää opettajankoulutuksen määrien nostamista ja joustavien reittien avaamista erityisopettajan kelpoisuuden tuottavaan koulutukseen.

Työryhmän ehdotusten mukaan myös koulujen opetusryhmien kokoa ja koulujen virkarakenteita on tarkistettava siten, että koulujen työ vastaa nykyisen tietoperustaisen yhteiskunnan vaatimuksia ja opettajatarve on suhteutettava näihin muutoksiin. Opettajien täydennyskoulutus tulisi kohdentaa kaikille opettajille ja saatava systemaattiseksi. Koulutuksen rahoitus tulisi selkeyttää siten, että yliopistot voivat ottaa nykyistä laajemman vastuun perus- ja täydennyskoulutuksen kokonaisuuden kehittämisestä.

Muistion mukaan opettajankoulutukseen on lisättävä myös johtamiskoulutuksen suuntautumisvaihtoehtoja. Työryhmän näkemyksen mukaan tutkimuksen vahvistamiseksi tarvitaan huomattavasti tehokkaampaa kansallista yhteistyötä ja opettajankoulutuksen sekä opettajantyötä tukevan tutkimusohjelman resursointia. Ehdotuksen mukaan normaalikoulujen tutkimusluonne tulee olla nykyistä vahvempi ja opettajankoulutuksen virkarakennetta olisi suunnattava tutkimusvirkoihin.

Ehdotuksen mukaan pedagogisten opintojen profiloinnissa tulisi suuntautua aiempaa enemmän myös aikuiskoulutukseen. Tähän on tarvetta erityisesti kielten opetuk-

nessä sekä taide- ja taitoaineissa. Lisäksi opetusministeriön ja yliopistojen tulisi ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin, jotta korkeakouluopettajille tarkoitetut opettajan pedagogiset opinnot tuottaisivat yleisen opettajakelpoisuuden. Kansainvälisen yhteistyön lisäämiseksi ja yliopistojen vaihto-ohjelmien tehostamiseksi ehdotetaan myös englanninkielisiä pedagogisia opintoja, joka voisi olla eri yliopistojen yhteistyönä suunniteltava ja toteutettava kokonaisuus.

Työryhmien suosituksissa mainitaan usein sana 'vaikuttavuus'. Koulutuksen ja työelämän väliset suhteet muuttuvat jatkuvasti ja kiivaalla vauhdilla. Opettajien täydennyskoulutuksella onkin siten moninaisia merkityksiä niin opettajille kuin oppilaitoksillekin. Voidaan kysyä, miten ammatillinen kehittyminen ilmenee ja näkyy työskentelyssä ja sen tuloksissa. Koulutuksen vaikuttavuutta voidaan tarkastella yksilötasolla, opetuksen laatuun, opettajan arkityöskentelyyn ja hänen tulevaisuuteensa liittyen, mutta vaikuttavuutta tulisi tarkastella myös oppilaitostasolla sekä kuntakohtaisesti ja alueellisesti. Myös oppiaine- ja oppialakohtainen vaikuttavuustarkastelu tuottaisi hyödyllistä tietoa opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen kehittämiseksi. Koulutuksen vaikuttavuuden tutkimisella voitaisiin entistä paremmin arvioida se, millainen koulutus on tarkoituksenmukaisinta, tehokkainta ja myös taloudellisinta, ja millaisia yhteistyökuviota se alueellisesti, seutukunnallisesti ja valtakunnallisesti vaatii.

Työryhmän suosituksiin on myös laajalti otettu kantaa. Opetusalan ammattijärjestön mielestä työnantajalle tulee säätää velvollisuus huolehtia opetushenkilöstön täydennyskoulutuksesta täysin palkkaeduin ja täydennyskoulutukseen osallistuvalla tulee aina palkata sijainen. Näiden toteuttaminen edellyttää valtion osallistumista täydennyskoulutuksen rahoitukseen nykyistä voimakkaammin. Täydennyskoulutuksen tulee olla, kuten Opettajankoulutus 2020 -työryhmäkin korostaa, pitkäkestoista, ottaa huomioon opettajien tarpeet uran eri vaiheissa ja sen tulee muodostaa peruskoulutuksen kanssa jatkumo. (OAJ:n lausunto OPM:lle Opettajankoulutus 2020 -raportista.)

Myös Opettaja-lehdessä painotetaan täydennyskoulutuksen merkitystä, joustavuutta ja henkilökohtaisuutta. Ammattilehti alleviivaa vahvasti, että opettajan tulisi voida mennä työajalla ja täydellä palkalla täydennyskoulutukseen (Opettaja 21.9.2007).

Euroopan komission kehittämissasiakirja (Improving the Quality of Teacher Education 2007) painottaa myös opettajien oman ammatillisen kehityksen tukemista ja opettajien aseman vahvistamista. EU:n elinikäisen oppimisen ohjelmassa edellytetään, että opettajille annetaan mahdollisuus säännölliseen ja jatkuvaan ammattitaitoa ylläpitävään ja kehittävään koulutukseen. Jo nyt opettajilta vaaditaan uusia taitoja, joita ei ole käsitelty lainkaan peruskoulutuksessa. Opettajankoulutusjärjestelmän tulisi antaa opettajille johdonmukaisesti jatkuvaa koulutusta, jota he tarvitsevat uransa eri aikoina, joten koulutuksen eri vaiheet tulisi nivota järjestelmällisesti toisiinsa.

Valtionhallinnon määrärahojen käytön suunnittelu- ja toimeenpanoprosessi

Seuraavassa kuvataan lyhyesti suunnittelu- ja toimeenpanoprosessi, jonka pohjalta valtiohallinnon opetustoimen henkilöstökoulutukseen ohjaamat määrärahat kanavoituvat kohteisiinsa (ks. tarkemmin Piesanen, Kiviniemi & Valkonen 2006b).

Oppilaitoksen ylläpitäjät, useimmiten kunnat, huolehtivat opetushenkilöstönsä täydennyskoulutuksesta ja pääosin sen kustannuksista. Virkaehtosopimuksessa määritellyt opetushenkilöstölle pakolliset nk. VESO-päivät ovat tyypillisesti kunnan itse järjestämää koulutusta. Kunnat tekevät myös alueellista yhteistyötä yhteisten koulutus-tilaisuuksien järjestämiseksi.

Täydennyskoulutukseen on mahdollista saada myös valtion rahoitusta. Nämä määrärahat on tarkoitettu varmistamaan opetushenkilöstön osaaminen niillä koulutuspolitiikan kannalta tärkeillä painoalueilla, joita valtionhallinnon näkökulmasta pidetään tärkeinä. Näillä määrärahoilla on pyritty järjestämään erityisesti pidempikestoisempaa täydennyskoulutusta.

Opetushallitus järjestää lähinnä maksupalvelutoimintana omaa täydennyskoulutusta, joka on pääsääntöisesti lyhytkestoisempaa, pienimuotoisempaa täydennyskoulutusta. Tämänkin koulutuksen maksaa pääsääntöisesti oppilaitoksen ylläpitäjä. Myös läänit järjestävät omalla alueellaan opetusministeriön varoin ja ministeriön asettaman osallistujamäärätavoitteen mukaisesti lähinnä lyhytkestoista opetushenkilöstön täydennyskoulutusta.

Suunnittelu ja toimeenpano. Valtionhallinnon opetustoimen henkilöstökoulutuksen suunnittelu- ja toimeenpanon strategiset linjaukset tapahtuvat opetusministeriössä, kun taas Opetushallitus kehittämisvirastona hoitaa täydennyskoulutuksen käytännön suunnittelun ja toimeenpanon. Virastot tekevät kuitenkin hyvin läheistä yhteistyötä, mm. vuosittaisten painoalueiden määrittämisen suhteen. Tässä yhteistyössä ovat mukana myös koulutuksen järjestäjät.

Opetustoimen henkilöstökoulutusta koskeva suunnitelma ohjaa keskeisesti valtion rahoittamaa opettajien täydennyskoulutusta ja on pohjana opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen suunnittelulle ja toteutukselle Opetushallituksessa.

Kun täydennyskoulutussuunnitelmaa koskevat määrärahat ovat valtion tulo- ja menoarvioehdotuksessa, varsinainen käytännön suunnittelu- ja toimeenpanotyö siirtyy valmisteltavaksi Opetushallituksen opettajankoulutusyksikköön. Opetusministeriössä tehty suunnitelma tarkentuu Opetushallituksessa, jonka tehtävänä on laatia yksityiskohtaisemmat suunnitelmat ja panna ne toimeen. Näin ollen Opetushallitus laatii varsinaisen täydennyskoulutuksen toimeenpanosuunnitelman ja sen pohjalta julistaa valtion rahoittaman koulutuksen määrärahat haettaviksi seuraavalle vuodelle. Hakemusten käsittelyn yhteydessä pyritään huolehtimaan siitä, että ne kohdentuvat kiinteästi suunnitelmassa mainittuihin painoalueisiin ja niiden perusteluihin. Hakemusten

hyväksynnässä pyritään ottamaan huomioon myös alueellinen ja seutukunnallinen yhteistyö sekä maantieteellinen kattavuus samoin kuin koulutuksen laatu.

Osa suunnitelluista täydennyskoulutustilaisuuksista peruuntuu. Peruuntumiselle voi olla useita eri syitä, mm. virheellinen arvioi koulutustarpeesta tai osallistuvien vähäinen määrä. Näissä tapauksissa Opetushallitus suuntaa käyttämättömät varat jollekin toiselle alueelle tai järjestää näistä varoista uuden halun.

Painoalueet. Monet täydennyskoulutuksen painoalueista liittyvät valtakunnallisiin laajempiin hankkeisiin, kuten esimerkiksi tietoyhteiskunta-, yrittäjyys- sekä kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmiin samoin kuin joihinkin kansallisiin erityisohjelmiin. Suunnittelutyön yhteydessä järjestetään myös keskusteluja Opetushallituksen ja lääninhallitusten kanssa, joiden pohjalta suunnitelman painoalueet täsmentyvät ja tavoitteet selkiytyvät. Myös opetusalan eri toimijoita kuullaan.

Painoalueet ovat viime vuosina pysyneet melko lailla samankaltaisina, mutta kunakin vuonna niitä täsmennetään ja niihin sisällytetään uusia keskeisiä aihealueita, muun muassa nostamalla jokin uusi tärkeä alue painoalueen otsikkoon³. Periaatteena on, että painoalueiden tulee olla suhteellisen avoimia, jotta ne voivat pitää sisällään erilaista ja -tasoista koulutusta.

Määrärahojen jakoperusteet. Määrärahojen määräytymisessä eri painoalueille arvioidaan, kuinka laajaa koulutusta ja kuinka monelle sitä on tarkoitus antaa. Peruslaskentakaavan avulla saadaan arvio tarvittavista koulutusmäärärahoista. Määrärahojen suuruuksiin vaikuttaa myös merkittävyys, eli onko jonkin painoalueen koulutus tarkoitettu esimerkiksi vain yhdelle kouluasteelle vai koko koulujärjestelmälle. Näin ollen mitä enemmän opettajia kuuluu ko. koulutuksen piiriin, sitä runsaammin määrärahoja pyritään painoalueelle myöntämään.

Valtionhallinnon vuosille 2003 – 2005 opetustoimen henkilöstökoulutukseen myöntämät määrärahat esitetään liitteessä 1.

3 Esimerkiksi vuoden 2003 suunnitelmassa nimetty Tieto- ja viestintätekniikan opetusikäytön edistäminen on vuoden 2004 suunnitelmassa muutettu Verkko-opiskelun edistämiseksi. Samoin Työssäoppiminen (2003) on muutettu muotoon Työssäoppiminen ja näyttöjen kehittäminen (2004).



2 Opettajia koskevan täydennyskoulutustutkimuksen taustat ja tavoitteet

Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seuranta ja arviointi toteutettiin opetusministeriön ja Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksen yhteishankkeena ja se käynnistyi vuoden 2005 alussa. Arviointi liittyy läheisesti laitoksen aiempaan työhön OPEPRO-hankkeessa, sekä Suomen Akatemian rahoittamaan TELL-hankkeeseen (Teacher-ship – Lifelong learning) sekä laitoksen osallistumiseen eurooppalaista opettajankoulutuksen kehittämistä koskevaan keskusteluun. Yhteishankkeen toteutussuunnitelma laadittiin opetusministeriön kanssa käytyjen keskustelujen sekä Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seurantatyöryhmän suunnitelman ja työryhmän suunnitelmasta tehtyjen päätösten pohjalta.

Peruskoulutuksen arvioinnin ja seurannan osalta arviointi toteutettiin vuonna 2002 Korkeakoulujen arviointineuvoston toteuttaman yliopistojen ja opettajakorkeakoulujen opettajille ja opettajiksi opiskeleville suunnatun verkkokyselyn pohjalta (Saari 2003) täydentäen sitä mm. työelämäyhteistyöhön sekä oppilaitosyhteisön johtamiseen ja kehittämiseen liittyvillä kysymyksillä. Tästä osuudesta on julkaistu erillinen raportti (Piesanen, Kiviniemi & Valkonen 2006a).

Täydennyskoulutuksen arviointi ja seuranta toteutettiin kunta- ja opetushenkilöstötootokselle suunnatulla kyselyllä sekä haastatteluilla. Lisäksi hyödynnettiin eri toimijoiden tuottamia itsearviointiaineistoja sekä suunnittelu- ja päätöksentekoprosesseissa tuotettuja muita kirjallisia aineistoja. Vertailujen mahdollistamiseksi kyselyn laadin-

nassa hyödynnettiin OPEPRO-hankkeen yhteydessä toteutetussa selvityksessä (Jakku-Sihvonen & Rusanen 1999) käytettyjä kysymyksiä ja otantamenettelyjä. Opettajia ja rehtoreita sekä opetustoimen johtoa koskevan täydennyskoulutusaineiston tulokset julkaistiin erikseen (Piesanen, Kiviniemi & Valkonen 2006b).

Opetushallituksen tekemän selvityksen (Jakku-Sihvonen & Rusanen 1999) tarkoituksena oli kartoittaa opettajien ja rehtoreiden saaman täydennyskoulutuksen määrää ja sisältöjä vuosina 1996 – 1998. Selvitys toteutettiin erikseen opettajille ja rehtoreille kohdennetulla kyselyllä. Kyseinen aineisto on ollut myös v. 2005 toteutettujen kyselyjen pohjana, minkä lisäksi kyselyä laajennettiin siten, että ne paremmin vastaisivat tämän päivän täydennyskoulutuksen piirteitä ja sisältöjä vuosina 1996 – 1998. Seurannan toteuttamiseksi Koulutuksen tutkimuslaitos sai Opetushallitukselta käyttöönsä em. täydennyskoulutusaineiston.

Vuonna 2005 toteutettu arviointi- ja seurantahanke kohdentui sekä yleissivistävän, ammatillisten sekä vapaan sivistystyön oppilaitosten opetushenkilöstöön. Arvioinnissa huomioitiin myös monikulttuurisuuteen ja maahanmuuttajiin liittyvät näkökulmat. Täydennyskoulutusta koskevaan seuranta- ja arviointitiedon hankintaan sisällytettiin seuraavat *koulutusmuodot*:

- työnantajan vastuulla oleva virkaehtosopimuksen mukainen täydennyskoulutus
- valtion rahoittama koulutuspoliittisten painoalueiden täydennyskoulutus
- EU-tavoiteohjelmien kautta rahoitettu täydennyskoulutus
- omaehtoinen täydennyskoulutus.

Arviointihankkeessa tarkasteltiin pääasiassa valtionhallinnon rahoittamaa opettajien ja oppilaitosjohdon täydennyskoulutusta. Sitä järjestävät paitsi yliopistojen täydennyskoulutusyksiköt, myös opetusministeriö, Opetushallitus, läänit, yliopistojen erillislaitokset, mutta myös monet yksityiset toimijat. Opetusministeriö vahvistaa vuosittain täydennyskoulutuksen painoalueet ja suuntaa määrärahat tarveharkinnan perusteella. Opetushallitus valitsee tarjousten perusteella täydennyskoulutuksen tarjoajat. Valinnan perusteena ovat mm. opetuksen laatu, painoalueisiin keskeisesti liittyvät opetuksen sisällöt sekä koulutuksen tavoitettavuus.

Seuranta- ja arviointihankkeen avausseminaari järjestettiin Jyväskylän yliopistossa helmikuussa 2005, ja hankkeen loppuseminaari niin ikään Jyväskylässä maaliskuussa 2006.

Täydennyskoulutussuosituks

Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seuranta- ja arviointihankkeen toteutuksessa pyrittiin mahdollisimman hyvin huomioimaan kehittämisohjelmassa mainitut

täydennyskoulutuksen suositukset (liite 2) ja näiden toteutuminen. Suositukset sisäl-
sivät seuraavat teemat:

- täydennyskoulutuksen suunnitelmallisuus ja liittyminen oppilaitoksen kehittä-
mistyöhön
- henkilökohtaisten ja oppilaitoskohtaisten täydennyskoulutussuunnitelmien
käyttö
- keskeisiä täydennyskoulutusaiheita: tieto- ja viestintätekniiikan pedagogisen käy-
tön kehittäminen, aine- ja ammattialakohtaiset tiedot ja taidot, erityispedagogi-
nen osaaminen, maahanmuuttajaopetus, monikulttuurisuus, työelämäyhteistyö,
oppilaitosten kehittäminen ja johtaminen, ammatillisen koulutuksen opettajien
työelämäjaksot
- kunnat ja muut oppilaitosten ylläpitäjät kehittävät suunnitelmallisesti täyden-
nyskoulutusta ja suuntaavat siihen riittävät resurssit
- opettajan uran eri vaiheiden huomioonottaminen täydennyskoulutuksessa
- työhöntulo-ohjaus
- täydennyskoulutus työssä jaksamisen tukena
- painopisteen siirtäminen yksittäisistä koulutuspäivistä ja kursseista työyhteisö-
koulutukseen ja oppilaitosten kehittämistyön tukeen
- maan eri osien ja eri opettajaryhmien tasaveroisuus koulutusmahdollisuuksissa
- koulutuksellisen jatkumon luominen perus- ja täydennyskoulutuksen välille
- täydennyskoulutusyhteistyö kuntien ja muiden oppilaitosten ylläpitäjätahojen,
yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kesken
- valtion rahoittaman täydennyskoulutuksen painopiste koulutuspoliittisesti kes-
keisissä aiheissa ja uudistusten ennakkoinnissa
- oppilaitosjohdon koulutuksen valtakunnallinen kehittämistarve
- valtion rahoittaman täydennyskoulutuksen tarjonta suunnitellaan siten, että se
tukee perus- ja täydennyskoulutuksen jatkumon muodostamista ja ottaa huomi-
oon sekä opettajan että oppilaitosyhteisön koulutustarpeet
- vuosittain 22 000 opettajaa valtion rahoittamassa täydennyskoulutuksessa.

Täydennyskoulutusta koskevat suositukset muotoiltiin kysymyksiksi neljän teeman alle.
Teemoiksi muotoutuivat opettajakuntaa, opettajan työtä, oppilaitosta sekä täydennys-
koulutuksen tarjontaan liittyvät kysymykset (kyselylomakkeen kysymys 22, liite 3b).
Lisäksi niistä muodostettiin teemat haastattelua varten.



3 Tutkimuksen toteutus

Käsillä oleva julkaisu pohjautuu opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seuranta- ja arviointihankkeen siihen osaan, jonka tarkoituksena on ollut selvittää *oppiaine- ja oppialakohtaisesti*

- opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen tilaa ja
- siinä tapahtuneita muutoksia sekä
- tarkastella opettajankoulutuksen kehittämisohjelmassa esitettyjen täydennyskoulutussuositusten toteutumista tämän päivän opettajankoulutuksessa.

Tarkastelun kohteena ovat peruskoulun ja lukion aineenopettajat sekä ammatillisten ja vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajat.

3.1 Tutkimusmenetelmä

Opetushenkilöstön täydennyskoulutusta koskeva tutkimusaineisto koostuu useista eri aineistosta. Aineistojen keruu suoritettiin kyselyillä sekä haastatteluilla vuoden 2005 aikana. Eri oppiaineiden ja -alojen opettajia koskeva aineisto koostui lähinnä lomake- ja verkkokyselynä toteutetusta kyselyaineistosta, mutta myös haastatteluissa tuli esiin eri toimijoiden taholta jonkin verran oppiaine- ja alakohtaisia näkemyksiä koskien opettajien täydennyskoulutusta. Haastateltavat (N = 42) valittiin opettajien täydennyskoulutuksen piirissä eri tavoin toimivien henkilöiden keskuudesta, mm. opetusministeriöstä, Opetushallituksesta, lääneistä, kunnista, koulutuksen järjestäjien joukosta sekä muilta täydennyskoulutuksen piirissä toimivilta.

Kysely- ja haastatteluaineistojen lisäksi kerättiin opettajien täydennyskoulutukseen liittyviä tilasto- ja asiakirja-aineistoja lähinnä opetusministeriöltä, Opetushallitukselta sekä lääneiltä.

Aiemmista kerätyistä täydennyskoulutusaineistoista hyödynnettiin soveltuvin osin Opetushallituksen täydennyskoulutus selvitystä, mikä mahdollisti vertailun 1990-luvun lopun (1996 – 1998) ja vuosien 2003 – 2004 välillä. Koko täydennyskoulutusaineistoa koskeva raportti on julkaistu Koulutuksen tutkimuslaitoksen julkaisusarjassa vuonna 2006 (Piesanen, Kiviniemi & Valkonen 2006b).

3.2 Tutkimushankkeen kohdejoukko ja otokset

Tässä julkaisussa raportoitava oppiaine- ja oppialakohtainen opettajien täydennyskoulutusta koskeva osuus kohdentuu yleissivistävien oppilaitosten (peruskoulut, erityiskoulut, harjoittelukoulut ja lukiot) aineopettajiin, ammatillisten oppilaitosten opettajiin sekä vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajiin.

Opettajia koskeva aineistonkeruu toteutettiin kyselylomakkeilla valtakunnallisella otannalla. Suomenkielisten opettajien otos poimittiin Opetusalan ammattijärjestön OAJ:n rekisteristä ja ruotsinkielisten opettajien otos Finlands Svenska Lärarförbundet FSL:n rekisteristä (ks. Piesanen, Kiviniemi & Valkonen 2006b, 25). Otantamenetelmänä käytettiin tasaväliotantaa. Otanta toteutettiin samalla menetelmällä kuten aiemmassa Opetushallituksen tekemässä selvityksessä (Jakku-Sihvonen & Rusanen 1999, 20, 122).

3.3 Tutkimusaineistojen keruu ja käsittely

3.3.1 Kyselyaineistot

Opettajille vuonna 2005 suunnattu kyselylomake (saatekirje liite 3a, kyselylomake liite 3b) suunniteltiin Opetushallituksen vuoden 1998 tutkimuksessa käytetyn opettajalomakkeen pohjalta. Aiemman lomakkeen kysymykset tarkistettiin ja muokattiin vastaamaan tämän päivän käsitteistöä ja tilannetta. Lomakkeeseen lisättiin myös uusia osioita, mm. uusia täydennyskoulutuksen sisältöalueita sekä opettajankoulutuksen kehittämisohjelman suosituksia koskevat osiot. Lisäksi kyselylomakkeessa oli mukana vastavalmistuneiden opettajien induktiovaihetta koskevia kysymyksiä, jotka on analysoitu ja tulokset julkaistu erikseen.

Kyselylomakkeet laadittiin sekä suomeksi että ruotsiksi. Vastaajilla oli mahdollisuus vastata postitse tai verkossa Jyväskylän yliopiston atk-keskuksen palvelimella olleiden

sähköisten lomakkeiden avulla. Vastaaminen postitse osoittautui suosittumaksi vaihtoehdoksi kuin vastaaminen verkkolomakkeella. Varsinaisen postituksen lisäksi opettajalomaketta karhuttiin postitse kahdesti. Myös postitse saapuneet lomakkeet tallennettiin verkkolomakkeille. Vuoden 2005 opettajakyselyyn (otos 4719 opettajaa) vastasi 2047 opettajaa, vastausprosentti oli 43,4 %.

Seurannan toteuttamiseksi Koulutuksen tutkimuslaitos sai siis myös käyttöönsä Opetushallituksen vuonna 1999 raportoidun täydennyskoulutusaineiston vuosilta 1996 – 1998 (Jakku-Sihvonen & Rusanen 1999). Myös tämän tutkimuksen aineistosta voitiin tehdä oppiaine- ja alakohtaista analyysyjä, mutta koska siinä sekä oppiaineita että oppialoja oli jonkin verran vähemmän kuin vuoden 2005 aineistossa, seurannassa jouduttiin rajoittumaan ainoastaan aiemman tutkimuksen sallimiin mahdollisuuksiin.

Analysoinneissa ryhmien vertailuun on käytetty χ^2 -testiä ja keskiarvotestejä (t-testiä ja varianssianalyysiä). Soveltuvin osin aineistoa on tiivistetty faktoroinnin (liite 4a) avulla summamuuttujiksi (liite 4b). Raportoinnin pääperiaatteena on ollut se, että kunkin asiakokonaisuuden kohdalla esitetään ne tulokset, joissa on havaittu tilastollisesti merkitseviä eroja ryhmien jakaumien tai keskiarvojen (\bar{X}) välillä, jolloin tulos on yleistettävissä perusjoukkoon. Joissakin tapauksissa on raportoitu myös ne tulokset, joissa ei havaittu tilastollisesti merkitseviä eroja, lähinnä silloin kun jakaumatiedot ovat olleet tutkimusongelmien kannalta mielenkiintoisia. Tulokset on esitetty joko kuvioina ja/tai jakaumataulukkoina liitteenä. Tilastollinen merkitsevyys on kuvattu tähdillä⁴. Asiakokonaisuuksien lopussa oleviin kehyksiin on koottu ao. luvun keskeisimmät tulokset.

Opettajat eri oppilaitosmuodoissa

Koko aineistossa (N = 2047) pääosa opettajista (72 %, n = 1458) työskenteli yleissivistävissä oppilaitoksissa (peruskoulun ala- ja yläluokat, erityiskoulu, harjoittelukoulu tai lukio). Näiden lisäksi viidennes (20 %, n = 402) opettajista työskenteli ammatillisissa ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa vajaa 9 % (n = 174). Yleissivistävän puolen opettajat olivat siis aineistossa hyvin edustettuina, samoin myös ammatillisen puolen opettajat. Otantaan valikoitujen opettajien oppilaitosmuoto ei ollut etukäteen tiedossa, joten tältä osin katoa ei voitu oppilaitosmuodoittain selvittää.

Oppiainekohtaisesta tarkastelusta jäivät pois ne luokanopettajat, joilla ei ollut aineenopettajan tehtäviä (n = 709), joten peruskoulun ja lukion opettaja-aineistoon jäi yhteensä 749 opettajaa. Kaikki em. koko aineiston ammatillisten ja aikuisoppilaitosten sekä vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajat olivat mukana myös nyt raportoitavas-

4 *** Tulos tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p < 0.001$),
 ** Tulos tilastollisesti merkitsevä ($0.001 < p < 0.01$),
 * Tulos tilastollisesti melkein merkitsevä ($0.01 < p < 0.05$)
 n.s. Ryhmien väliset erot eivät tilastollisesti merkitseviä

sa aineistossa paitsi niissä tapauksissa, jos opetettavan aineen kohdalla oli puuttuva tieto. Sama koski myös niitä aineenopettajia, jotka eivät olleet maininneet opetettavaa ainetta. Luokanopettajia koskevaa aineistoa on kuitenkin hyödynnetty joissakin analyysissä, mm. verrattaessa luokanopettajia ja peruskoulun ja lukion aineenopettajia. Jaon pohjana käytettiin kyselylomakkeen kysymystä 8 (liite 3b).

Oppiaineiden ja -alojen ryhmittely eri oppilaitosmuodoissa

Analyysien tiivistämiseksi eri oppilaitosmuotojen oppiaineet ja -alat ryhmiteltiin seuraavasti (taulukko 1):

Taulukko 1. Oppiaineiden ja -alojen ryhmittely oppilaitosmuodoittain

Peruskoulun aineenopettajat sekä luokanopettajat, joilla myös aineenopettajan tehtäviä sekä erityiskoulujen, harjoittelukoulujen ja lukioiden opettajat:

Opetusalat	Opetusalaan yhdistetyt oppiaineet
<ul style="list-style-type: none"> • äidinkieli • kielet • matemaattis-luonnontieteelliset oppiaineet • yhteiskunnalliset sekä historiaan ja elämäntieteeseen liittyvät oppiaineet • taide- ja taitoaineet • liikunta ja terveys • oppilaanohjaus ja erityisopetus • integroidut ym. kurssit 	<ul style="list-style-type: none"> • äidinkieli ja kirjallisuus • englanti, ruotsi, ranska, saksa, venäjä • matematiikka, ympäristöoppi, biologia, maantieto, fysiikka, kemia, tieto- ja viestintäteknikka • yhteiskuntaoppi, historia, uskonto, elämäntietä, filosofia, psykologia • musiikki, kuvataide, käsityö • liikunta, terveystieto • oppilaanohjaus, erityisopetus • integroidut ja valinnaiset kurssit, maahanmuuttajaopetus ym.

Ammatillisten oppilaitosten tai aikuiskoulutusoppilaitosten opettajat:

Ammatilliset opetusalat; ammattiaineet	Yhteiset oppiaineet, analysoitu tarvittaessa erillisinä
<ul style="list-style-type: none"> • humanistinen ja kasvatusala • kulttuuriala • yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala • luonnontieteiden ala • tekniikan ja liikenteen ala • luonnonvara- ja ympäristöala • sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala • matkailu-, ravitsemis- ja talousala 	<ul style="list-style-type: none"> • äidinkieli • kielet • matematiikka • fysiikka / kemia • yhteiskuntatieto • yritys- ja työelämä-tieto • liikunta / terveystieto • taide- ja kulttuuri • tietotekniikka

Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajat:

Opetusalat	Opetusalaan yhdistetyt oppiaineet
<ul style="list-style-type: none"> • taide- ja taitoaineet sekä liikunta- ja terveysaineet • muut oppiaineet (~ tietoaineet) 	<ul style="list-style-type: none"> • taide- ja taitoaineet liikunta- ja terveysaineet • äidinkieli ja ilmaisuaaineet • vieraat kielet • yhteiskunnalliset aineet • kasvatusaineet • kulttuuriaineet • maahanmuuttajaopetus • tietotekniikka • viestintä

3.3.2 Asiakirja- ja tilastoaineistot

Opettajankoulutuksen kehittämissuunnitelman seuranta- ja arviointihankkeessa on soveltuvin osin hyödynnetty myös seuraavia opetustoimen henkilöstökoulutusta ohjaavia asiakirjoja:

- Valtion talousarvioesitys vuosille 2003, 2004 ja 2005
- Valtionavustuslaki (688/2001)
- Perusopetusta, lukiota, taiteen perusopetusta, vapaata sivistystyötä, ammatillista koulutusta ja aikuiskoulutusta koskevat lait ja asetukset
- Hallitusohjelma
- Koulutus ja tutkimus vuosina 2003 – 2008 (kehittämissuunnitelma)
- Koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskuntaohjelma vuosille 2004 – 2006⁵
- Opetustoimen henkilöstökoulutusta koskeva vuosittainen suunnitelma
- Opetushallituksen tiedotustilaisuuden 28.9.2005 materiaali.

Keskeisimmät tutkimuksen tausta-aineistona käytetyt opetusministeriöltä saadut tilastoaineistot käsittivät opettajien täydennyskoulutukseen vuosille 2003 – 2005 myönnettyjä määrärahoja (liite 1). Opetushallitukselta saadut tilastot koulutusten ja peruuntuneiden koulutusten lukumäärästä ja peruuntuneista koulutuspaikkamäärästä, valtakunnallisten hankkeiden osuus eri painoalueilla sekä alueellisten ja seudullisten koulutusten osuus eri painoalueilla olivat myös käytettävissä. Lääneiltä saadut tilastot käsittivät mm. järjestettyjen täydennyskoulutustilaisuuksien määriä sekä niihin osallistuneita.

5 Tämän ohjelman puitteissa opetusministeriö käynnisti kaudella 2000 – 2003 opetushenkilöstön tieto- ja viestintätekniisten valmiuksien parantamiseksi OPE.FI-hankkeen, joka sisälsi kolmitasoisien, noin 15 opintoviikon laajuisen koulutusohjelman. Opetushallitus tuki kuntia ja muita koulutuksen järjestäjiä tarjoamalla mahdollisuuden lähettää opettajia maksuttomaan paikallisohjaajakoulutukseen, avustusta paikallisiin kehittämishankkeisiin sekä verkkopohjaista oppimateriaalia tehtävän tueksi. Opetushenkilöstöstä osallistui kauden aikana 25.000 I-tason, 23.000 II-tason ja 10.000 III-tason OPE.FI-koulutukseen.

3.4 Tutkimuksen luotettavuus

Opettajien täydennyskoulutusta koskeva *otos* toteutettiin tasaväliotannalla valtakunnallisista rekistereistä (ks. luku 3.2). Otoksen voidaan katsoa edustavan hyvin perusjoukkoja, eri oppilaitosmuodoissa työskenteleviä opettajia. Otoksiin jäi mukaan joitakin eläkeläisiä samoin kuin kohderyhmään kuulumattomia, mm. yliopisto-opettajia, joita ei voitu poimia rekistereistä etukäteen pois. Useimmat heistä jättivät vastaamatta kyselylomakkeeseen, mikä jonkin verran vaikutti kadon suuruuteen. Ottaen huomioon kyselyn ajankohdan, loppukevään, jolloin opettajilla työtehtäviensä vuoksi ovat kiireisiä, vastausprosenttia (43,4 %) voidaan pitää suhteellisen hyvänä.

Opettajien täydennyskoulutusta koskeva *kyselylomake* suunniteltiin pitkälti aiemmassa Opetushallituksen tutkimuksessa käytetyn lomakkeen pohjalta⁶. Tuossa tutkimuksessa kyselyosiot toimivat varsin hyvin, joten niiden luotettavuutta ei ollut syytä epäillä. Vuoden 2005 kyselylomakkeisiin lisättiin myös runsas joukko uusia osioita, joista lomakkeiden laadintavaiheessa saatiin palautetta sekä hankkeen avausseminaarin yhteydessä että opetusministeriön asettaman seurantaryhmän taholta. Näin ollen opettajalomakkeita voitoin pitää myös vuoden 2005 aineistonkeruussa varsin luotettavina.

Haastateltavat pyrittiin valitsemaan siten, että ne mahdollisimman hyvin edustaisivat opettajien täydennyskoulutuksen toimijoita. Opetusministeriön ja Opetushallituksen haastateltavat valitsi seuranta- ja arviointihankkeen ohjausryhmä. Lääneistä mukana olivat kunkin läänin opettajien täydennys-/lisäkoulutuksesta vastaavat henkilöt, useimmiten sivistystoimenjohtajat. Haastatteluihin mukaan otetut kunnat valittiin siten, että ne edustivat kaupunkia, taajamakuntia sekä maaseutumaisia kuntia, eri puolelta Suomea. Haastateltavia valittaessa otettiin huomioon myös se, että aineistoon tuli edustus myös ruotsinkielisen alueen toimijoilta. Täydennyskoulutuksen järjestäjiä edustamaan valittiin eri oppilaitosten (yliopistot, ammatilliset opettajankorkeakoulut) täydennyskoulutusyksiköitä sekä mahdollisimman monipuolisesti muita opettajien täydennyskoulutuksen järjestäjiä. Näin ollen saatu haastatteluaineisto (42 haastattelua) kuvaa hyvin opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen tilannetta ja kentällä vaikuttavia toimijoita.

Tässä raportissa kuvattu opettajien täydennyskoulutuksen oppiaine- ja oppialakohmainen tarkastelu pohjautuu pääasiassa opettajien kyselyaineistosta saatuihin tuloksiin, koska haastatteluaineistossa oppiaine- ja alakohtaisia teemoja sivuttiin vain vähän.

⁶ Vuoden 1998 aineiston kyselylomakkeet, ks. Jakku-Sihvonen & Rusanen 1999, s. 115–123.



4 Tutkimusaineiston kuvaus

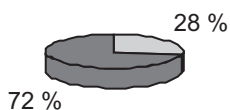
4.1 Sukupuolirakenne oppiaineittain ja oppilaittoittain eri oppilaitosmuodoissa

Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seuranta- ja arviointitutkimuksen täydennyskoulutusta koskevaan kyselyyn vastasi kaikkiaan 2047 opettajaa, joista naisia 1434 (70,1 %) ja miehiä 577 (28,2 %). Vastaajista 36 (1,7 %) ei ilmoittanut sukupuoltaan.

Oppiaine- ja opetusalatarkastelusta vuoden 2005 opettaja-aineistossa jäivät pois alaluokkien (1 – 6) luokanopettajat sekä sellaiset peruskoulun yläluokkien (7 – 9 – 10), erityiskoulun, harjoittelukoulun tai lukion opettajat, jotka eivät olleet ilmoittaneet opettamaansa oppiainetta. Aine-/alakohtaiseen tarkasteluun jäi näin ollen yhteensä 1325 opettajaa, joista 749 (56,5 %) oli yleissivistävän oppilaitoksen opettajia, 402 (30,4 %) ammatillisten oppilaitosten opettajia sekä 174 (13,1 %) vapaan sivistystyön oppilaitoksen opettajia. Äidinkieleltään ruotsinkielisiä oli peruskoulun ja lukion opettajista viidennes (20,1 %), vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajista vajaa viidennes (19,5 %), mutta ammatillisten oppilaitosten opettajista ainoastaan 2,2 %.

Nais- ja miesopettajien jakaumat peruskoulussa ja lukiossa, ammatillisessa ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa esitetään kuvioissa 1.

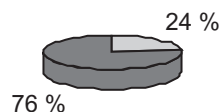
**Peruskoulu ja lukio
(n = 749)**



**Ammatillinen oppilaitos
(n = 402)**



**Vapaan sivistystyön
oppilaitos
(n = 174)**



Kuvio 1. Vastaajien sukupuolijakauma peruskoulussa ja lukiossa, ammatillisissa sekä vapaan sivistystyön oppilaitoksissa

Kuten oletettavaa oli, myös tässä aineistossa mies- ja naisopettajat jakautuivat melko selkeästi oppiaineittain ja -aloittain. Myös oppilaitosmuodolla on merkitystä: Koulussa naisopettajat tekevät useammin käytännön opetustyötä, kun taas alalla toimivat miesopettajat siirtyvät usein johtotehtäviin kouluissa ja kuntien koulutoimessa. Naisvaltaisuus on erityisen suuri alemmilla kouluasteilla ja pienten lasten opetuksessa. Mitä ylemmille kouluasteille siirrytään, sitä suuremmaksi nousee miesopettajien osuus. (Opettajatilasto 2004⁷.)

Peruskoulu ja lukio

Peruskoulun ja lukion opettajien kohdalla selkeimmät erot olivat äidinkielen, kielten, matemaattis-luonnontieteellisten oppiaineiden sekä yhteiskunnallisten aineiden kohdalla. Miehet opettivat naisia useammin matemaattis-luonnontieteellisiä sekä yhteiskunnallisia oppiaineita kun taas naiset miehiä useammin kieliä sekä taide- ja taitoaineita. (Taulukko 2.) Osa peruskoulun ja lukion opettajista ilmoitti, ettei heillä ole tällä hetkellä opetusvelvollisuutta, mm. johtotehtävien vuoksi.

Ammatilliset oppilaitokset

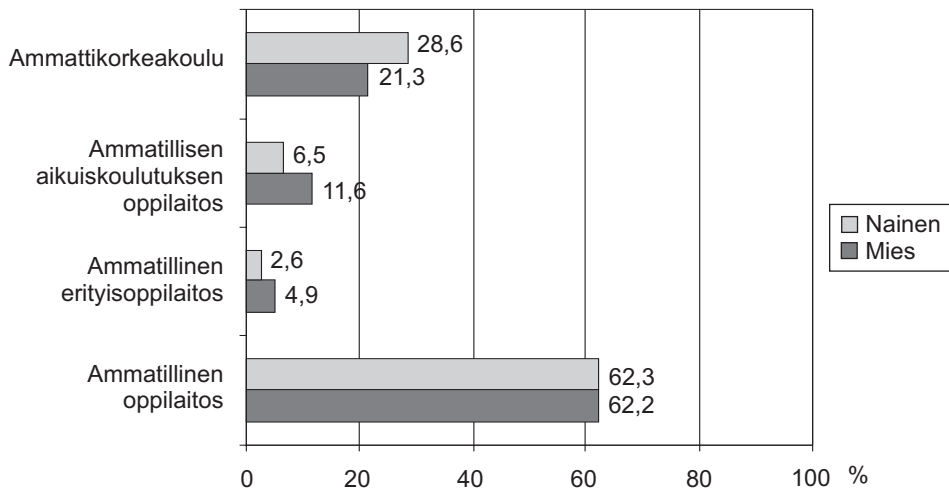
Vastanneista ammatillisten oppilaitosten opettajista pääosa (63 %) opetti ammatillisissa oppilaitoksissa, 29 % naisista ja 21 % miehistä opetti ammattikorkeakouluissa ja loput ammatillisissa aikuiskoulutuksen oppilaitoksissa ja erityisoppilaitoksissa. (Kuvio 2).

⁷ Vuoden 2004 Opettajatilaston mukaan naisia oli peruskoulun opettajista 72 %, lukiossa 66 %, ammatillisten oppilaitosten opettajista 51 %, ammattikorkeakoulujen opettajista 56 %. Yliopisto-opettajista naisia oli enää alle puolet, eli 40 % (Opettajatilasto 2004). Käsillä olevaan tutkimuksessa mukana olleista 364 rehtorista oli 57 % oli miehiä (Piesanen, Kiviniemi & Valkonen 2006b, 37).

Taulukko 2. Peruskoulun ja lukion nais- ja miesopettajien oppiaineet

Oppiaineet	Miehet		Naiset		Kaikki	
	n	%	n	%	N	%
• äidinkieli	7	3,4	49	9,2	56	7,6
• kielet	14	6,8	112	21,0	126	17,1
• matemaattis-luonnontieteelliset oppiaineet	68	33,2	96	18,0	164	22,2
• yhteiskunnalliset sekä historiaan ja elämäntieteeseen liittyvät oppiaineet	28	13,7	31	5,8	59	8,0
• taide- ja taitoaineet	17	8,3	57	10,7	74	10,0
• liikunta ja terveystieto	18	8,8	22	4,1	40	5,4
• oppilaanohjaus ja erityisopetus	13	6,3	45	8,4	58	7,9
• integroidut ym. kurssit	4	2,0	7	1,3	11	1,5
• useita	36	17,6	114	21,4	150	20,3
Yhteensä	205	100,0	533	100,0	738	100,0

$\chi^2 = 59,7$, $df = 8$, $p = ***$



($\chi^2 = 6,3$, $df = 3$, $p = \text{n.s.}$)

Kuvio 2. Ammatillisten oppilaitosten nais- ja miesopettajien oppilaitokset, joissa eniten tunteja

Ammatillisten oppilaitosten miesopettajat opettivat naisia useammin teknisellä ja liikenteen alalla, luonnonvara-alalla sekä luonnontieteiden alalla. Naiset opettivat miehiä useammin kaikilla muilla oppialoilla (taulukot 3a ja 3b).

Taulukko 3a. Ammatillisten oppilaitosten sukupuolijakauma eri opetusaloilla

Opetusalat	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
• humanistinen ja kasvatustieteiden ala	5	3,3	27	13,0	32	8,9
• kulttuuriala	8	5,3	13	6,3	21	5,8
• yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	11	7,2	22	10,6	33	9,2
• luonnontieteiden ala	7	4,6	6	2,9	13	3,6
• tekniikan ja liikenteen ala	77	50,7	12	5,8	89	24,8
• luonnonvara- ja ympäristöala	15	9,9	2	1,0	17	4,7
• sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	7	4,6	61	29,5	68	18,9
• matkailu-, ravitsemis- ja talousala	7	4,6	41	19,8	48	13,4
• useita	15	9,9	23	11,1	38	10,6
Yhteensä	152	100,0	207	100,0	359	100,0

$\chi^2 = 59,7$, $df = 8$, $p = ***$; vastanneita 89,3 % koko aineistosta

Vain reilu kolmannes ammatillisten oppilaitosten opettajista ilmoitti opettavansa yhteisiä oppiaineita ja heistäkin suurin osa, 42 %, opetti useita yhteisiä oppiaineita. Muut jakautuivat melko tasaisesti eri oppiaineisiin. Yksittäisistä oppiaineiden opettajista eniten oli kielten opettajia. (Taulukko 3b.)

Taulukko 3b. Ammatillisten oppilaitosten yhteisten oppiaineiden opettajien sukupuolijakauma

Opetusalat	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
• äidinkieli	-	-	11	13,9	11	8,1
• kielet	2	3,6	17	21,5	19	14,1
• matematiikka	5	8,9	3	3,8	8	5,9
• fysiikka / kemia	1	1,8	3	3,8	4	3,0
• yhteiskuntatieto	-	-	-	-	-	-
• yritys- ja työelämäntieto	4	7,1	1	1,3	5	3,7
• liikunta / terveystieto	4	7,1	6	7,6	10	7,4
• taide ja kulttuuri	2	3,6	3	3,8	5	3,7
• tietotekniikka	5	8,9	5	6,3	10	7,4
• jokin muu ⁸	1	1,8	5	6,3	6	4,4
• useita oppiaineita	32	57,1	25	31,6	57	42,2
Yhteensä	56	100,0	79	100,0	135	100,0

$\chi^2 = 27,1$, $df = 9$, $p = ***$; vastanneita 33,6 % koko aineistosta

⁸ Mm. erityisopetus, valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus, työnohjaus, opinto-ohjaus, oppilaanohjaus, study skills, psykologia, työsuojelu

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Kansalais- ja työväenopistojen opettajissa oli likimain sama määrä naisia ja miehiä, kansanopistojen ym. (mm. musiikkiopistot) oppilaitosten opettajista 2/3 oli naisia (taulukko 4a). Oppiaineittain vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajat jakautuivat sukupuolen mukaan melko tasaisesti (taulukko 4b).

Taulukko 4a. Vapaan sivistystyön oppilaitosten nais- ja miesopettajat oppilaitostyypeittäin

Oppilaitostyyppi	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
Kansalais- tai työväenopisto	6	42,9	22	37,3	28	38,4
Kansanopisto + muut	8	57,1	37	62,7	45	61,6
Yhteensä	14	100,0	59	100,0	73	100,0

$\chi^2 = 0,15$, $df = 1$, $p = n.s.$

*) Tieto puuttui 101 vapaan sivistystyön opettajalta

Taulukko 4b. Vapaan sivistystyön oppilaitosten nais- ja miesopettajat oppiaineittain

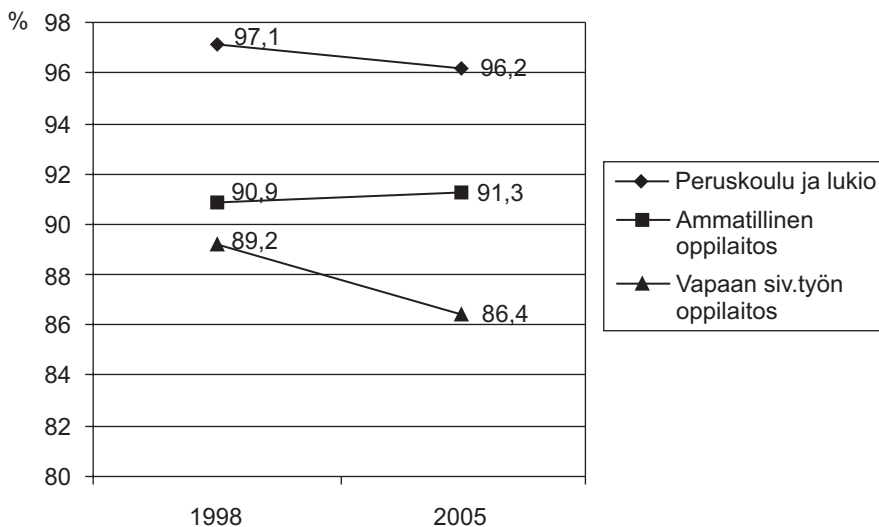
Oppiaine	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
Taide- ja taitoaineet, liikunta ja terveystieto	8	50,0	27	45,8	35	46,7
Muut oppiaineet (~ tietoaineet)	8	50,0	32	54,2	40	53,3
Yhteensä	16	100,0	59	100,0	75	100,0

$\chi^2 = 0,09$, $df = 1$, $p = n.s.$

*) Tieto puuttui 99 vapaan sivistystyön opettajalta

4.2 Opettajien kelpoisuus, ylin tutkinto ja virkavuodet eri oppilaitosmuodoissa

Opettajien kelpoisuus. Pätevien opettajien määrä oppilaitosmuodoittain oli varsin korkea kummassakin aineistossa. Vuoden 2005 aineistossa ammatillisten oppilaitosten opettajista oli päteviä hieman enemmän kuin vuoden 1998 aineistossa, kun taas sekä peruskoulun ja lukion aineenopettajien ja vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajissa pätevien opettajien määrä oli hieman alhaisempi vuoden 1998 aineistossa kuin vuonna 2005. (Kuvio 3.)



(2005: $\chi^2 = 30,4$; $df = 2$; $p = ***$; 1998: $\chi^2 = 47,5$; $df = 2$; $p = ***$)

Kuvio 3. Opettajien kelpoisuus oppilaitosmuodoittain 1998 ja 2005

Peruskoulussa ja lukiossa sekä vapaan sivistystyön oppilaitoksissa pätevien opettajien määrä oli hieman vähäisempi vuonna 1998 kuin 2005 sekä mies- että naisopettajien keskuudessa. Vuonna 2005 ammatillisissa oppilaitoksissa päteviä miesopettajia oli hieman vähemmän, naisopettajia hieman enemmän kuin vuonna 1998. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Opettajien kelpoisuus sukupuolen mukaan oppilaitosmuodoittain 1998 ja 2005

	1998		2005	
	Miehet %	Naiset %	Miehet %	Naiset %
Peruskoulu ja lukio	96,3	97,6	95,5	96,4
Ammatilliset oppilaitokset	87,2	94,4	84,8	96,4
Vapaan sivistystyön oppilaitokset	88,4	90,1	78,9	89,7

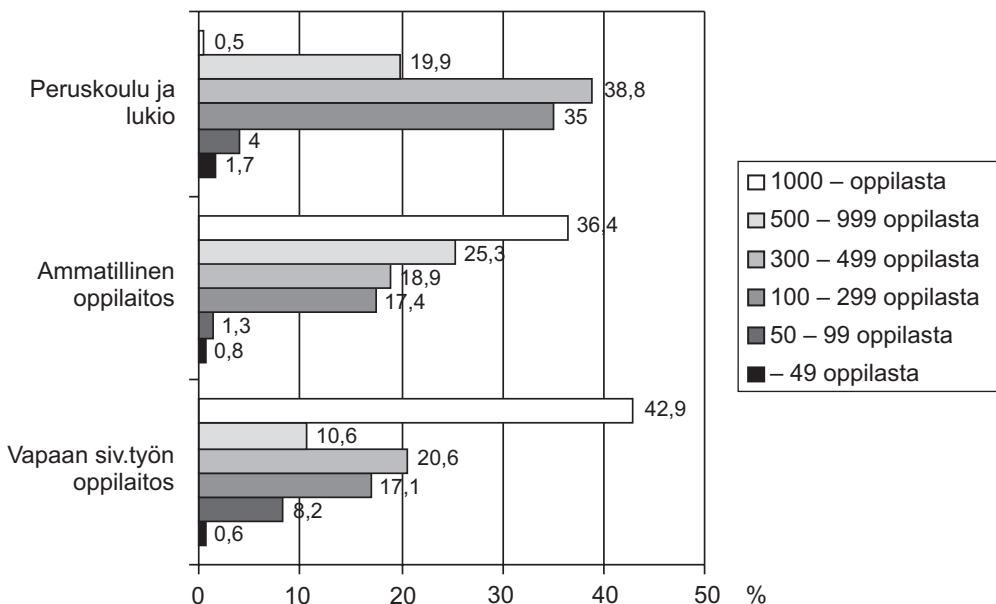
Opettajien ylin tutkinto. Suurimmalla osalla (77 %) vuoden 2005 aineistossa peruskoulun ja lukion aineenopettajista ylimpänä tutkintona oli ylempi kandidaatin tutkinto, alempi kandidaatin tutkinto oli 18 prosentilla, jatkotutkintoja vain harvalla. Ammatillisten oppilaitosten opettajista ylempi tutkinto oli 46 prosentilla, jokin ammattitutkinto 45 prosentilla ja jonkinasteinen jatkotutkinto 2,5 prosentilla. Vapaan sivistystyön

opettajista ylempi kandidaatintutkinto oli 58 prosentilla. Tämä ryhmä poikkesi muista siinä, että heillä jatkotutkintoja oli muita enemmän: tohtorin tutkinto 5,5 prosentilla ja lisensiaatin tutkinto tai ammattikorkeakoulun jatkotutkinto 11 prosentilla.

Nais- ja miesopettajat eivät juuri eronneet ylimmän tutkinnon osalta. Eri oppilaitosmuodoissa työskentelevillä naisopettajilla oli ylempiä kandidaatin tutkintoja hieman enemmän (79 %) kuin miehillä (73 %), miehillä (20 %) taas alempia korkeakoulututkintoja jonkin verran enemmän kuin naisopettajilla (17 %). Jatkotutkintojen osalta nais- ja miesopettajat eivät juuri eronneet toisistaan.

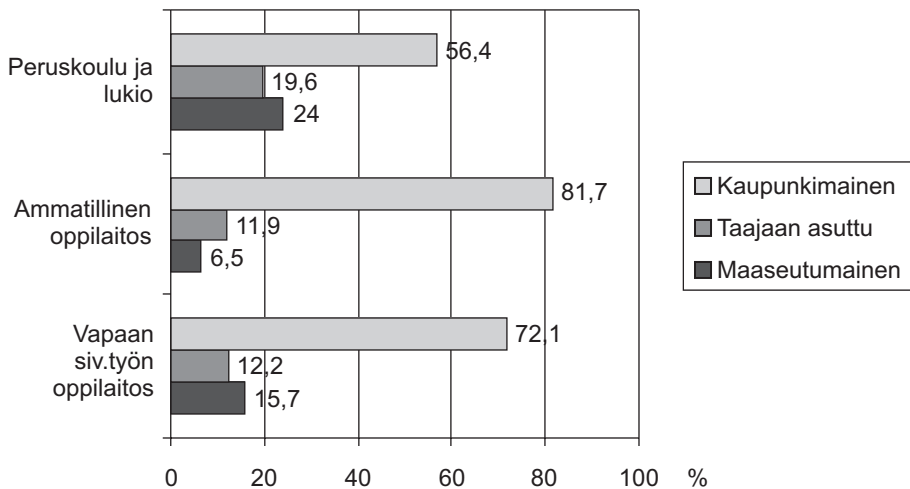
4.3 Oppilaitoksen koko ja sijaintikunta eri oppilaitosmuodoissa

Oppilaitoksen koko. Vuoden 2005 aineistossa peruskoulun ja lukion opettajista 39 % toimi kouluissa, joissa oli 300 – 499 oppilasta ja lähes saman verran (35 %) pienemmissä, 100 – 299 oppilaan kouluissa. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa samoin kuin ammatillisissa oppilaitoksissa opettavat opettajat työskentelivät useimmiten suurissa yli 1000 oppilaan/opiskelijan oppilaitoksissa. Pienissä, alle 100 oppilaan oppilaitoksissa toimi vain pieni osa, eniten vapaan sivistystyön oppilaitoksissa (vajaa 9 %). (Kuvio 4.)



Kuvio 4. Vastaajien oppilaitosten koko oppilaitosmuodoittain 2005

Oppilaitoksen sijaintikunta. Oppiaine- ja -alakohtaisessa aineistossa mukana olevat opettajat jakautuivat *kuntatyypeittäin* kuvion 5 mukaisesti. Pääosa kaikkien oppilaitosmuotojen opettajista työskenteli kaupungeissa. Eniten heitä oli ammatillisten oppilaitosten opettajissa (82 %), vähiten peruskoulun ja lukion opettajissa, mutta näidenkin oppilaitosten opettajista yli puolet työskenteli kaupungeissa.



Kuvio 5. Opettajat kuntatyypeittäin eri oppilaitosmuodoissa

AINEISTOJEN KUVAILU:

- Tässä raportissa käsitellyssä oppiala- ja ainekohtaisessa aineistossa peruskoulun aineenopettajia ja lukion opettajia oli yhteensä 749, joista naisia 72,2 %, ammatillisten oppilaitosten opettajia 402, joista naisia 58,5 % ja vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajia 174, joista naisia 75,6 %.
- Peruskoulussa ja lukiossa sekä vapaan sivistystyön oppilaitoksissa opettajakunta on selvästi naisvaltaista kun taas ammatillisissa oppilaitoksissa naisia ja miehiä oli jotakuinkin saman verran.
- Vuoden 2005 aineistossa kaikissa oppilaitosmuodoissa opettajapätevyys oli lähes kaikilla opettajilla. Ryhmäkohtaisesti alhaisin pätevyystaso oli vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajilla, joista 14 prosentilla ei ollut opettajan pätevyyttä.
- Peruskoulun ja lukion opettajista 77 %:lla oli ylempi kandidaatintutkinto, 18 %:lla alempi tutkinto. Ammatillisten oppilaitosten opettajista ylempi tutkinto oli vajaalla puolella, samoin vajaalla puolella jokin ammattitutkinto. Vapaan sivistystyön opettajista vajaalla 60 %:lla oli ylempi kandidaatin tutkinto ja muihin verrattuna eniten (16,5 %) jonkinasteisia jatkotutkintoja.
- Vuonna 2005 kaikkien oppilaitosmuotojen opettajista selvästi yli puolet oli ollut opettajana 16 vuotta tai enemmän.
- Opettajat työskentelivät pääsääntöisesti suurissa kouluissa. Pienissä alle 100 oppilaan kouluissa työskentelivät useimmin (vajaa 9 %) vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajat – tosin 43 % heistä työskenteli myös kaikkein suurimissa, yli 1000 oppilaan oppilaitoksissa.



5 Opettajien täydennyskoulutus 2005

5.1 Täydennyskoulutukseen osallistuminen 1.1.2003 jälkeen

Vuonna 2005 opettajien täydennyskoulutuspäivien määrää kysyttiin noin kahden ja puolen seurantavuoden ajalta eli 1.1.2003 jälkeen aina vastausajankohtaan (kevät 2005) saakka. Tarkasteltavan ajankohdan pituus määräytyi vuonna 1998 toteutetun täydennyskoulutuskyselyn pohjalta, jossa saatua täydennyskoulutusta kysyttiin vastaavan pituisen jakson (1.6.1996 – 31.12.1998) ajalta.

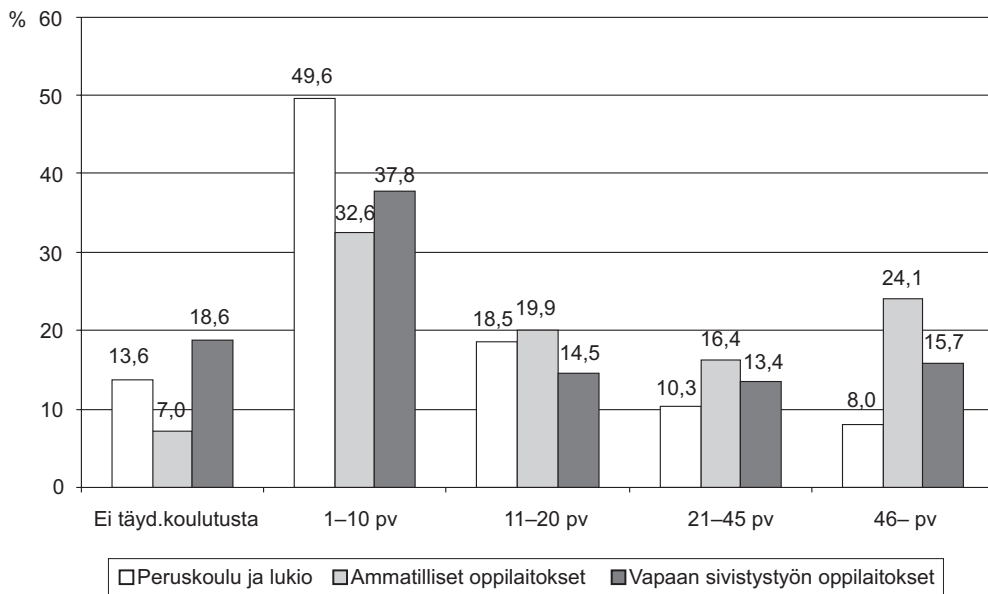
Yleissivistävien oppilaitosten sekä ammatillisten oppilaitosten opettajien osalta tuloksia voidaan pitää luotettavina. Peruskoulun ja lukion opettajia aineistossa oli 749, joista 746 (99,6 %) ilmoitti täydennyskoulutuspäivänsä ja ammatillisten oppilaitosten aineistossa oli yhteensä 402 ammatillisten oppilaitosten opettajaa, joista 365 (90,8 %) ilmoitti täydennyskoulutuspäivät 1.1.2003 jälkeen. Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajia oli aineistossa 174, mutta ainoastaan 77 ilmoitti (44,3 %) saadut täydennyskoulutuspäivät. Näin ollen on oletettavaa, että ei-osallistuneiden määrä heidän kohdallaan on kuvioissa 12a – b esitettyjä lukuja korkeampi.

*Täydennyskoulutuspäivien keskiarvo v. 2005 koko aineistossa (ml. luokanopettajat) oli 26 päivää (Piesanen, Kiviniemi & Valkonen 2006b, 41). Eri oppilaitosmuotojen opettajat poikkesivat saadun täydennyskoulutuksen määrän osalta tilastollisesti erittäin merkittävästi toisistaan (F-testin merkitsevyys $p = ***$): Peruskoulun ja lukion opettajat olivat saaneet täydennyskoulutusta keskimäärin 21 päivää, vapaan sivistystyön opettajat keskimäärin 25 päivää (lähinnä koko aineiston keskiarvoa), ammatillisten ja aikuisoppi-*

laitosten opettajat eniten, 44 päivää. Nyt tarkasteltavassa aineistossa, josta luokanopettajat on poistettu, peruskoulun ja lukion täydennyskoulutuspäivien keskiarvo on 17,2 päivää, joten luokanopettajat ovat saaneet täydennyskoulutusta peruskoulun ja lukion aineenopettajia enemmän.

Eri oppilaitosmuodot

Eri oppilaitosmuodoissa työskentelevien opettajien saaman täydennyskoulutuksen välillä havaittiin eroja. Lähes puolet peruskoulun ja lukion täydennyskoulutusta saaneista aineenopettajista on ollut koulutuksessa ainoastaan 1 – 10 päivää, ja muiden oppilaitosmuotojen opettajiin verrattuna vähemmän pidempiä koulutusjaksoja. Ammatillisten oppilaitosten opettajat ovat sen sijaan muita ryhmiä useammin saaneet täydennyskoulutusta pidempiä jaksoja. Kuten peruskoulun ja lukion opettajatkin, vapaan sivistystyön opettajien täydennyskoulutus on useimmiten kestänyt alle 10 päivää, mutta yli 21 päivää koulutuksessa olleita on prosentuaalisesti enemmän kuin peruskoulun ja lukion aineenopettajissa. (Kuvio 6.)



($\chi^2 = 98,0$, $df = 8$, $p = ***$)

Kuvio 6. Täydennyskoulutuspäivät oppilaitosmuodoittain 2003 – 2005

Eri oppilaitosmuotojen sekä opetusalojen ja -aineiden opettajien välillä oli eroja täydennyskoulutukseen osallistumattomuudessa, mikä muodostaa haasteen koko opettajien

täydennyskoulutukselle. Luvussa 7.1 tarkastelemme peruskoulun ja lukion aineenopettajien osalta yksityiskohtaisemmin, ketä nämä ei-osallistumattomat taustoiltaan ovat.

Ammatillisten oppilaitosten opettajissa täydennyskoulutukseen osallistumattomia oli vähiten (7 %). Sen sijaan lähes 19 % vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajista ei ollut saanut täydennyskoulutusta lainkaan (ks. yllä oleva kommentti), peruskoulun ja lukion opettajista heitä oli noin 14 %. Aiemmin tarkasteltaessa koko aineistoa (ml. luokanopettajat), kaikista opettajista vajaa 12 % ei ollut saanut lainkaan täydennyskoulutusta. Oppilaitoskohtainen tarkastelu siis osoittaa, että ammatillisten oppilaitosten opettajakunnan täydennyskoulutustilanne on muita ryhmiä parempi, kun taas vapaan sivistystyön ja perusopetuksen osalta tilanne on heikompi (kuviot 8).

Osallistumattomuuden syitä

Täydennyskoulutukseen osallistumattomuuden syitä voidaan löytää eri tahoilta. Syyt löytyvät koulutusjärjestelmästä ja sen rahoituksesta, oppilaitosten ilmapiiristä ja oppilaitosjohdon näkemyksistä, mutta myös itse opettajasta, hänen tarpeistaan ja tavoitteistaan, mutta myös asenteistaan ja motivaatiostaan. (Ks. myös Piesanen, Kiviniemi & Valkonen 2006b, 100–101).

Opettajien kelpoisuus. Laajennusohjelmien ansiosta kelpoisten opettajien määrä on kasvanut. Kumpulaisen ja Saaren (2005) selvityksen mukaan kaikista perusopetuksen opettajista muodollisesti kelpoisia oli 85,4 % kun taas lukiokoulutuksen opettajista päteviä oli 91,4 %. Saman selvityksen mukaan ammatillisista opettajista oli vuonna 2005 muodollisesti kelpoisia yhteensä 73 %. Kapea käsitys opettajan pätevydestä antaa luvan toimia opettajana koko työuran ajan päivittämättä tietoja ja taitoja. Tosin jo opettajien peruskoulutuksessa tavoitteena on välittää muuttuvan yhteiskunnan ja jatkuvan kouluttautumisen ideaa.

Työura. Nykyisen työurakäsityksen mukaisesti enää ei välttämättä pysytellä kerran valitulla alalla ja samassa virassa, vaan tehdään selkeitä alanvaihtoja. Mikäli valittu ala ei tunnu tyydyttävältä, motivaatiota tai uutta sisältöä ei etsitä täydennyskouluttautumisesta vaan pikemminkin uusilta aloilta. Ammatin vaihtaminen yleistyy jatkuvasti. Tilastokeskuksen mukaan yli 40 prosenttia yli kolmikymmenvuotiaista työssä käyvistä ihmisistä vaihtoi ammattia vuosina 2000 – 2005 (Liiten 2007). Artikkelin mukaan palvelualoilla tulee säilymään joukko koulutusta vaativia ammatteja, kuten opettajat, joista valtaosa ei juuri vaihda ammattiaan. Opettaja-ammatin kutsumusluonne on kuitenkin murenemassa, sillä myös opettajat lähtevät aiempaa useammin muille aloille. Opettajanuran varhaisvaiheen mentorointi saattaisi olla lääke opettajantyössä pysymiseen, sillä ikä näyttää vähentävän ihmisten liikkuvuutta toimialalta toiselle.

Opettajakunnan ikääntyminen. Vuonna 1998 käynnistyneessä opettajien perus- ja täydennyskoulutustarpeiden ennakointihankkeessa arvioitiin, että vuosina 2000–2010

runsaat 20 000 opettajaa tulisi siirtymään eläkkeelle (Luukkainen 2000). Eläkeikää lähestyvät tai eläkkeelle siirtyvät opettajat eivät välttämättä näe täydennyskoulutautumista 'kannattavana', eivätkä kovin hyvin motivoitu täydennyskoulutuksesta, vaikka tarvetta ehkä olisi.

Sijaisten palkkaaminen saattaa muodostua koulutukseen haluavalle ongelmaksi. Sijaisia joko ei ole tarjolla tai kunnilla ei ole varaa palkata heitä. Näin ollen yksittäisen opettajan on mahdotonta irrottautua koulutukseen, varsinkin jos opetustehtävät ja luokan valvonta jää kollegalle.

Täydennyskoulutuksen henki. Eräänä tuloksena havaittiin, että lyhytkestoiset koulutukset ovat lisääntyneet, mutta ne tukevat vain yksittäisen opettajan tarpeita. Koulutus voitaisiin rakentaa yhteistyössä työnantajien ja opettajiston kanssa pitkäkestoisemmaksi, moduuleista koostuvaksi koulutukseksi, jonka sisällöt voisi sitoa opettajien jatkokouluttautumiseen.

Koulutustarpeet vaihtelevat. Koulutustarjonta saattaa olla sellainen, ettei opettaja katso sen hyödyttävän itseä. Koulutustarjonnassa tulisi huomioida myös akuutit täydennyskoulutustarpeet.

Motivaatio vaihtelee. Motivoituminen koulutukseen saattaa vaihdella monestakin syystä. Tänä päivänä opettajat kuten rehtoritkin työskentelevät monelta taholta tulevien paineiden alla. Kuntien rakennemuutokset, koulujen lakkauttamisuhat, toimintojen yhdistämiset ja yleinen epävarmuus tulevaisuudesta ja omasta työpaikasta eivät kohota motivaatiota koulutukseen. Myöskään varsinaisen oppiaine- tai alakohtaisen koulutuksen lisäksi tarvittavasta muusta koulutuksesta ei aina osata innostuta. Tosiasia on, että myös opettajien keskuudesta löytyy 'koulutuksen suurkuluttajia' sekä niitä, jotka eivät hakeudu koulutukseen, vaikka jopa itse kokisivat sen tarvetta.

Asenteet vaikuttavat. Koulutushalukkuus voi olla myös asenteisiin liittyvä kysymys. Koulun ilmapiirillä samoin kuin muun opetushenkilöstön asenteilla voi olla suuri merkitys siihen, missä määrin koulutukseen hakeudutaan tai missä määrin pysytään 'taustalla'. Kyse voi olla myös kunnan asenteesta: Missä määrin kunnan opetustoimi kannustaa kouluja arvioimaan opetushenkilöstön koulutustarpeita ja hyödyntämään olemassa olevaa koulutustarjontaa – ja missä määrin ohjaa toimintaan varoja.

Resurssit vaihtelevat. Erikokoisissa ja maan eri osissa olevissa kunnissa on erilaiset mahdollisuudet panostaa opetushenkilöstön täydennyskoulutukseen. Harvaan asutulla seudulla koulutusjärjestelyjen kustannukset saattavat olla huomattavasti suuremmat kuin taajaan asutuissa kunnissa. Myös kuntien heikentynyt taloudellinen tilanne heijastuu täydennyskoulutukseen kohdennettujen määrärahojen suuruuteen. Resurssien käytön suunnitelmallisuus edesauttaisi määrärahojen riittävyttä ja tasapuolista jakautumista eri oppilaitoksille ja eri opettajaryhmille.

Koulutustilaisuuksien saatavuus. Erityisesti harvaan asutuilla seuduilla täydennys-

koulutukseen osallistumattomuus voi kytkeytyä yksinkertaisesti siihen, että koulutusta ei järjestetä omalla tai lähipaikkakunnalla, vaan tilaisuudet vaativat matkustamista, yöpymistä, päivärahoja ym. ja niiden myötä sekä enemmän aikaa, mikä vaikuttaa mm. tarpeeseen palkata sijainen. Kaikki nämä vaativat taloudellisia resursseja. Myös koulutuksen käytännön järjestelyt saattavat vaikuttaa koulutukseen hakeutumiseen – tai siitä poisjäämiseen.

Sukupuoli. Käytännön toiminnassa on huomattu eroja nais- ja miesopettajien osallistumisessa täydenniskoulutukseen. Kyse ei ole pelkästään oppiaine- tai alakohtainen, vaan syyt osallistumisaktiivisuuden eroihin voivat olla myös itse täydenniskoulutusjärjestelyissä ja -muodoissa. Myös näihin tekijöihin tulisi koulutusta suunniteltaessa kiinnittää huomiota.

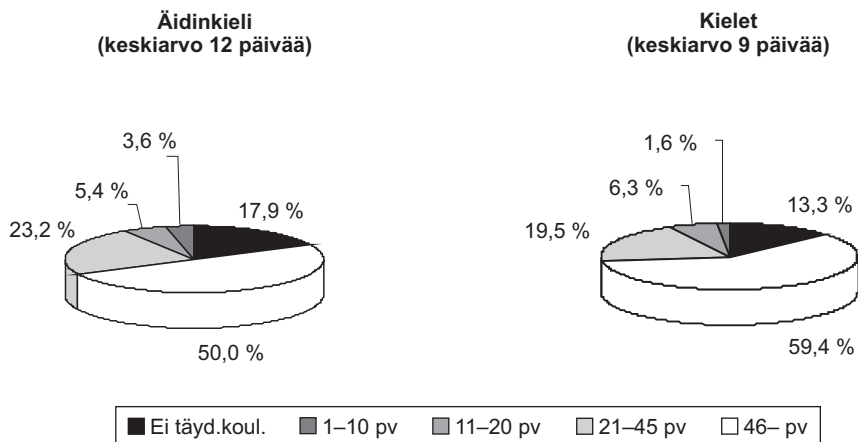
Peruskoulu ja lukio

Seuraavassa tarkastellaan peruskoulun ja lukion opettajien täydenniskoulutusta 2003 – 2005 oppiaineryhmittäin (kuviot 7a – e ja liitetaulukko 1a).

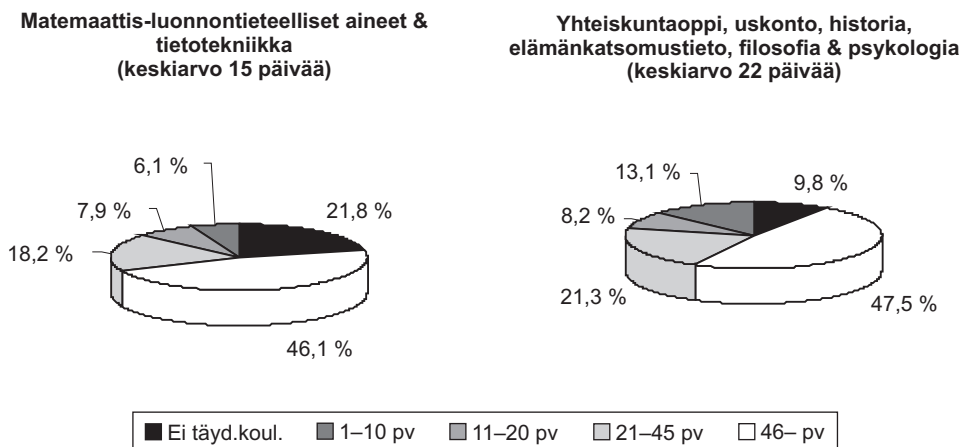
Taide- ja taitoaineiden (24 %) ja matemaattis-luonnontieteellisten aineiden sekä tietotekniikan (22 %) opettajissa oli eniten niitä, jotka eivät olleet saaneet täydenniskoulutusta lainkaan. Lähes kaikkien muidenkin oppiaineiden opettajat olivat osallistuneet täydenniskoulutukseen keskimääräistä⁹ vähemmän. Valinnaisten ja integroitujen aineiden opettajat sekä maahanmuuttajia⁹ 8 opettavat opettajat olivat ainoita, joista kaikki olivat olleet täydenniskoulutuksessa. Muita ryhmiä, joissa osallistumattomuus oli keskimääräistä vähäisempää, olivat useita oppiaineita opettavat (6 %), opinto-ohjaajat ja erityisopettajat⁹ 8 (7 %) sekä yhteiskuntatieteiden ym. aineiden opettajat (10 %).

Vuoden 2005 aineistossa peruskoulun ja lukion aineenopettajat olivat olleet täydenniskoulutuksessa keskimäärin 17 päivää. Kuitenkin lähes kaikissa opettajaryhmissä eniten täydenniskoulutusta oli luokassa 1 – 10 päivää, vain valinnaisten ja integroitujen aineiden sekä maahanmuuttajien opettajilla suurin luokka oli 10 – 21 päivää. Eniten täydenniskoulutusta olivat saaneet valinnaisten ym. aineiden opettajat (28 päivää) sekä taide- ja taitoaineiden opettajat (27 päivää). (Kuviot 7a – 7e.)

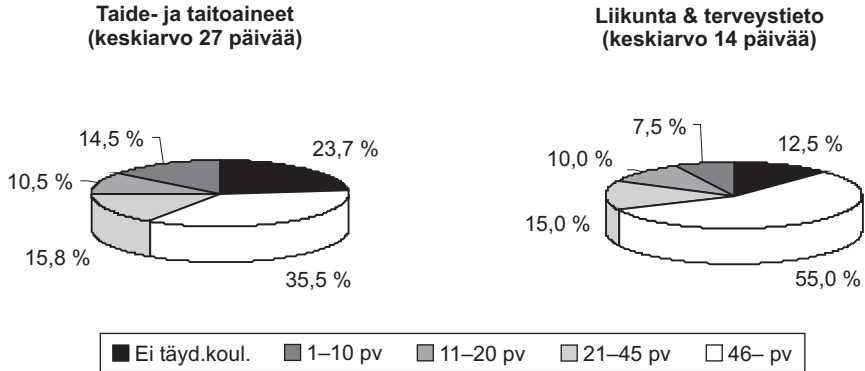
⁹ Vertailuaineistona koko opettaja-aineisto, jossa täydenniskoulutukseen osallistumattomien eri oppilaitosmuodoissa työskentelevien opettajien määrä oli lähes 12 %.



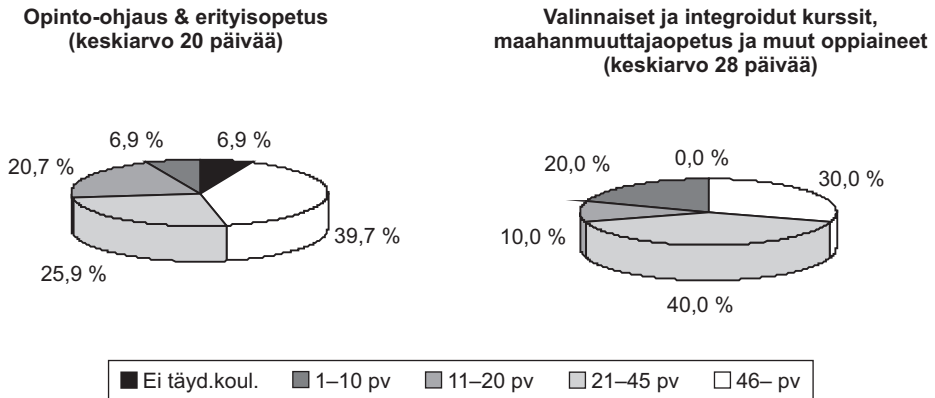
Kuvio 7a. Äidinkielen ja kielten opettajien täydennyskoulutus 2003 – 2005



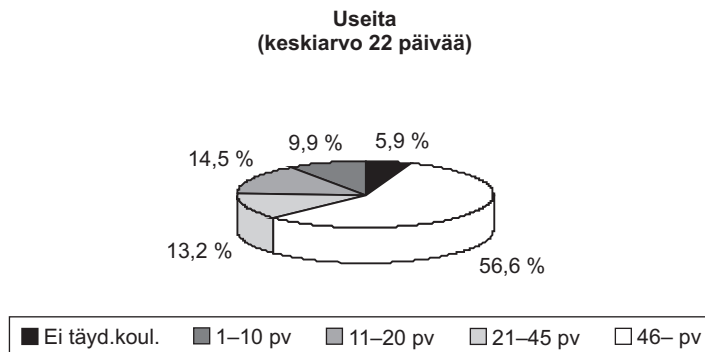
Kuvio 7b. Matemaattis-luonnontieteellisten aineiden ja yhteiskunnallisten aineiden, uskonnon, historian, elämäkatsomustiedon, filosofian ja psykologian opettajien täydennyskoulutus 2003 – 2005



Kuvio 7c. Taide- ja taitoaineiden sekä liikunnan ja terveystiedon opettajien täydennyskoulutus 2003 – 2005

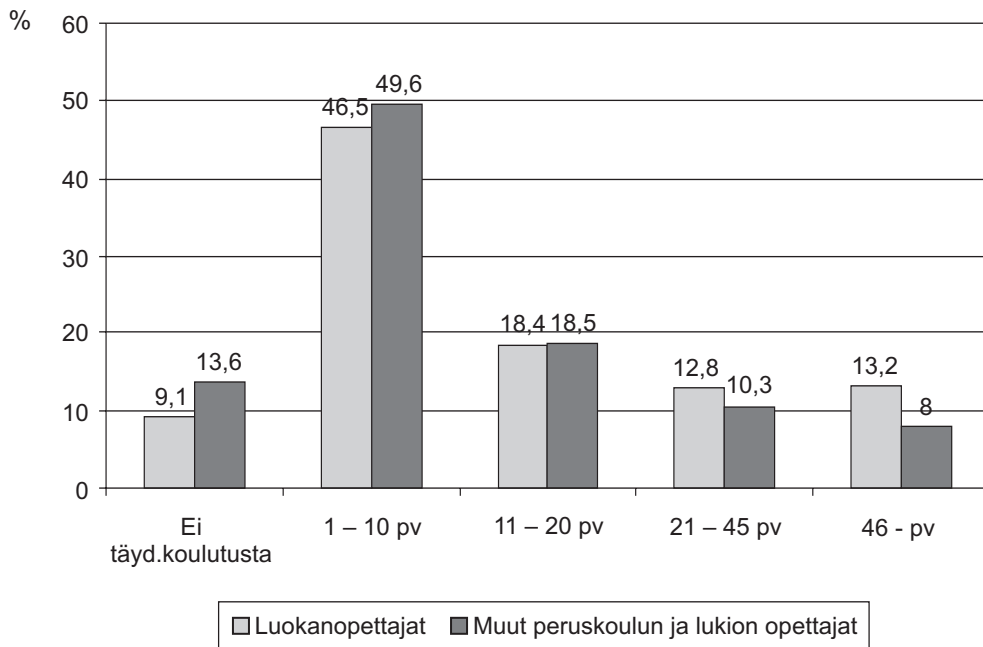


Kuvio 7d. Opinto-ohjaajien ja erityisopettajien sekä valinnaisten ja integroitujen kurssien ja maahanmuuttajaopettajien ym. täydennyskoulutus 2003 – 2005



Kuvio 7e. Useita aineita opettavien peruskoulun ja lukion opettajien täydennyskoulutus 2003 – 2005

Verrattaessa vuoden 2005 aineiston pohjalta *luokanopettajien ja muiden peruskoulun ja lukion opettajien* saamaa täydennyskoulutuksen määrää nähdään, että täydennyskoulutukseen *osallistumattomien määrä* on luokanopettajien kohdalla pienempi (9,1 %) kuin muiden peruskoulun ja lukion opettajien kohdalla (13,6 %). *Täydennyskoulutuspäivien määrä* ei sen sijaan suuresti eroa näiden ryhmien välillä, luokanopettajat olivat tosin osallistuneet täydennyskoulutukseen 21 päivää tai enemmän useammin kuin peruskoulun ja lukion aineenopettajat. (Kuvio 8 ja liitetaulukko 1b.)



Kuvio 8. *Luokanopettajien ja muiden peruskoulun ja lukion opettajien täydennyskoulutuspäivät 2003 - 2005*

Ammatilliset oppilaitokset

Eri alojen ammatillisten oppilaitosten opettajien saaman täydennyskoulutuksen määrä vaihteli jonkin verran. Kaikilla aloilla täydennyskoulutusta oli saatu koko aineistoon nähden keskimääräistä enemmän. (Kuviot 9a - 9e ja liitetaulukko 1c).

Humanistisen ja kasvatustieteiden opettajista kaikki olivat saaneet täydennyskoulutusta. Täydennyspäivien keskiarvo 2003 - 2005 oli 36 päivää. Eniten, 38 % opettajista oli saanut koulutusta 1 - 10 päivää ja loput tätä enemmän. (Kuvio 9a.)

Kulttuurialan opettajista vajaa 5 % ilmoitti, ettei ollut saanut lainkaan täydennyskoulutusta. Kulttuurialan opettajat olivatkin saaneet muihin aloihin verrattuna toiseksi

eniten täydennyskoulutusta, täydennyskoulutuspäivien keskiarvo oli 61 päivää. Heidän joukossaan oli 38 % niitä, jotka olivat saaneet koulutusta yli 46 päivää, eli varsin paljon. Luokassa 1 – 10 päivää oli vähemmän kuin humanistisella ja kasvatusalalla, eli 24 % ja loput olivat saaneet täydennyskoulutusta tätäkin runsaammin. (Kuvio 9a.)

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opettajissa oli paljon (15,2 %) niitä, jotka eivät olleet osallistuneet lainkaan täydennyskoulutukseen. Tämä näkyy myös täydennyskoulutukseen osallistumisessa: Täydennyskoulutuspäivien keskiarvo heidän kohdallaan oli 26 päivää. Luokassa 1 – 10 päivää oli kolmasosa vastaajista, loput olivat saaneet koulutusta enemmän. (Kuvio 9b.)

Luonnontieteiden opettajissa oli myös paljon (yli 15 %) niitä, jotka eivät olleet saaneet lainkaan täydennyskoulutusta ja 39 % niitä, jotka olivat saaneet sitä ainoastaan 1 – 10 päivää, loput enemmän. Täydennyskoulutuspäivien keskiarvo oli 20 päivää, eli alhaisin verrattuna muiden alojen opettajien saamaan koulutukseen. (Kuvio 9b.)

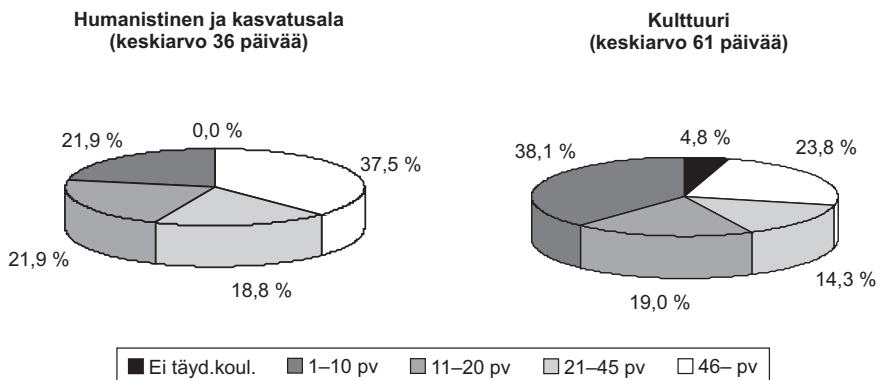
Tekniikan ja liikenteen alan opettajissa oli lähes 8 % niitä, jotka eivät olleet osallistuneet täydennyskoulutukseen lainkaan, täydennyskoulutuspäivien keskiarvon ollessa 33 päivää. Tämän alan opettajista 42 % ilmoitti saaneensa koulutusta 1 – 10 päivää, viidennes 11 – 20 päivää ja loput enemmän kuin 21 päivää. (Kuvio 9c.)

Luonnonvara- ja ympäristöalan opettajissa oli myös suhteellisen paljon (11 %) täydennyskoulutukseen osallistumattomia, mikä näkyy täydennyskoulutuspäivien keskiarvossakin (22 päivää). Heidänkin kohdalla oli saatu pääosin (42,4 %) koulutusta alle 10 päivää. (9c.)

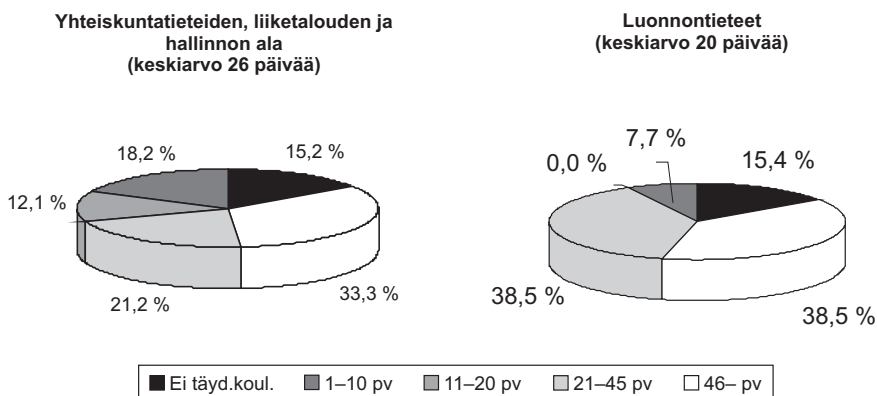
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen oli melko hyvää, osallistumattomia oli vain 4,3 %, mikä näkyy myös siis osallistumisena: täydennyskoulutuspäivien keskiarvo oli 50 päivää. Hieman yli neljännes heistä oli saanut koulutusta 1 – 10 päivää, loput jakautuivat melko tasaisesti muihin luokkiin, 23 % oli saanut koulutusta yli 46 päivää. (Kuvio 9d.)

Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opettajista 6,3 % ei ollut osallistunut täydennyskoulutukseen lainkaan. Tämän alan opettajat olivat saaneet muita enemmän täydennyskoulutusta, koulutuspäivien keskiarvo oli 69 päivää, mikä näkyy myös tarkasteltaessa saatua koulutusta: täydennyskoulutusta yli 46 päivää oli saanut 38 % opettajista, neljännes 21 – 45 päivää ja 31 % 1 – 20 päivää. (Kuvio 9d.)

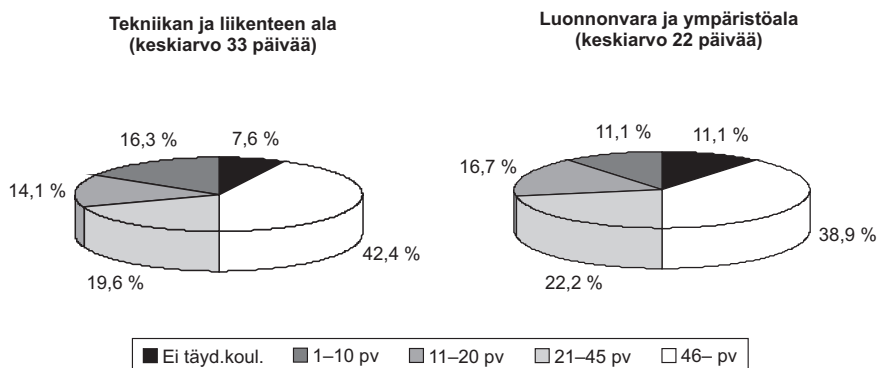
Useiden oppialojen opettajista 10 % ei ollut saanut täydennyskoulutusta lainkaan, koulutuspäivien keskiarvon ollessa 48 päivää. Vain 1 – 10 päivää koulutusta saaneita oli 41 % ja loput olivat saaneet täydennyskoulutusta tätä enemmän. (Kuvio 9e.)



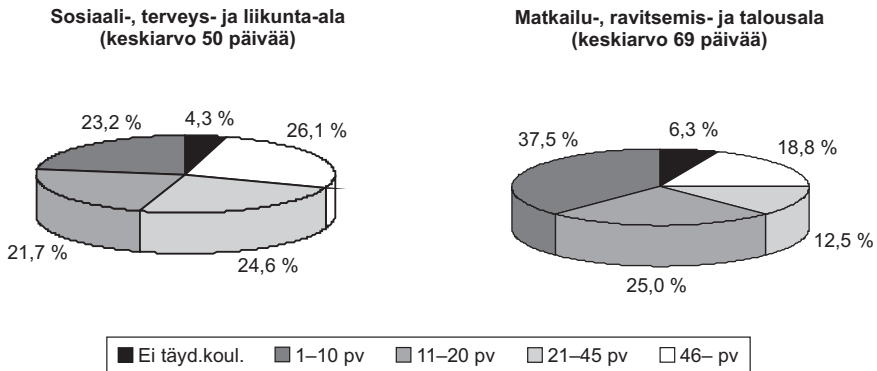
Kuvio 9a. Ammatillisten oppilaitosten humanistisen ja kasvatusalan sekä kulttuurialan opettajien täydennyskoulutuspäivien määrä 2003 – 2005



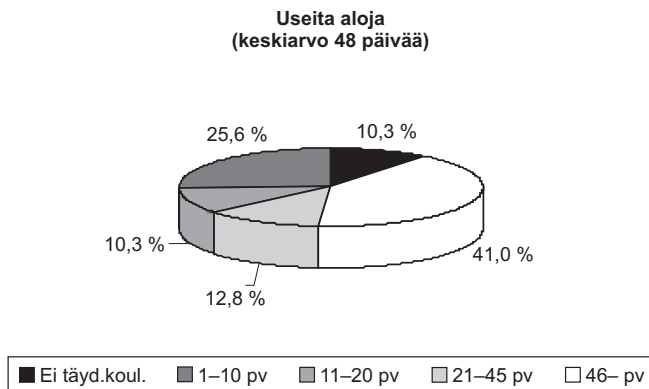
Kuvio 9b. Ammatillisten oppilaitosten yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan sekä luonnontieteiden alan opettajien täydennyskoulutuspäivien määrä 2003 – 2005



Kuvio 9c. Ammatillisten oppilaitosten tekniikan ja liikenteen alan sekä luonnonvara- ja ympäristöalan opettajien täydennyskoulutuspäivien määrä 2003 – 2005



Kuvio 9d. Ammatillisten oppilaitosten sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opettajien täydennyskoulutuspäivien määrä 2003 – 2005



Kuvio 9e. Ammatillisten oppilaitosten useilla oppialoilla opettavien opettajien täydennyskoulutuspäivien määrä 2003 – 2005

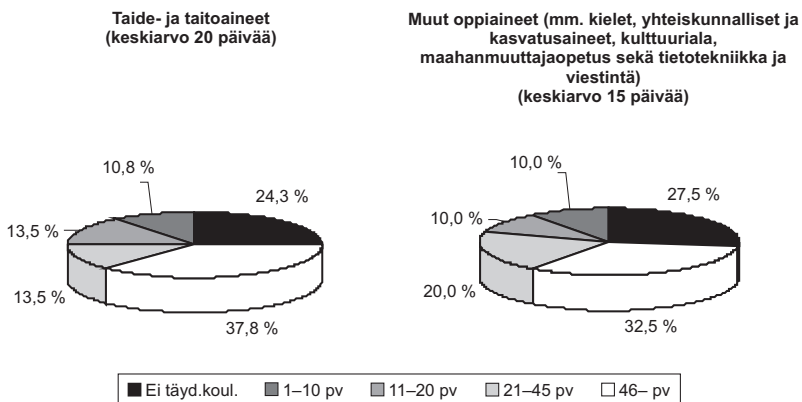
Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Kuten aiemmin todettiin, puuttuvien tietojen suuren määrän vuoksi vapaan sivistystyön opettajien täydennyskoulutukseen osallistumattomuus saattaa olla vieläkin korkeampi kuin alla olevat luvut osoittavat, joten lukuihin on suhtauduttava varauksella. (Kuviot 10a ja 10b, liitetaulukko 1d.)

Taide- ja taitoaineiden sekä liikunnan ja terveystieteiden opettajista lähes neljännes ei ollut saanut lainkaan täydennyskoulutusta 2003 – 2005, mikä on varsin suuri osallistumattomien osuus. Täydennyskoulutuspäivien keskiarvo oli 20 päivää. Täydennyskoulutusta vain alle 10 päivää oli saanut 38 % vastaajista ja loput jakautuivat melko tasaisesti suurempiin luokkiin. (Kuvio 10a.)

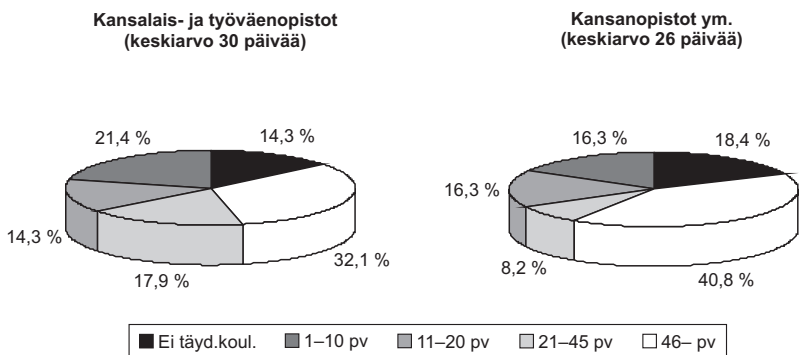
Kielten, yhteiskunnallisten ja kasvatusaineiden, kulttuurialan, tietotekniikan ja

viestinnän sekä maahanmuuttajia opettavien opettajien täydennyskoulutus myötäili paljolti taide- ym. aineiden opettajien saamaa täydennyskoulutusta. Näiden opettajien joukossa oli peräti 28 % niitä, jotka eivät olleet saaneet täydennyskoulutusta lainkaan. Koulutuspäivien keskiarvo oli ainoastaan 15 päivää. Kolmannes vastaajista ilmoitti saaneensa täydennyskoulutusta alle 10 päivää. (Kuvio 10a.)



Kuvio 10a. Vapaan sivistystyön oppilaitosten taide- ja taitoaineiden sekä kielten, yhteiskunnallisten ja kasvatusaineiden, kulttuurialan, tietotekniikan ja viestinnän opettajien sekä maahanmuuttajia opettavien täydennyskoulutuspäivien määrä 2003 – 2005

Eri oppilaitosmuotojen kohdalla oli myös havaittavissa pieni ero täydennyskoulutuksen määrässä. Kansalais- ja työväenopistojen opettajat olivat saaneet keskimäärin hieman enemmän ($\bar{x} = 30$ päivää) täydennyskoulutusta kuin kansanopistojen ym. opettajat ($\bar{x} = 26$ päivää). Täydennyskoulutukseen osallistumattomien määrässä heijastuu sama: Kansanopistoissa ym. opettavien osallistumattomuus oli 18 % kun taas kansalais- ja työväenopistoissa opettavien osallistumattomuus oli pienempi, 14 %. (Kuvio 10b.)



Kuvio 10b. Kansalais- ja työväenopistojen sekä kansanopistojen ym. opettajien täydennyskoulutuspäivien määrä 2003 – 2005

5.2 Vapaa-ajan käyttö täydennyskoulutukseen

Opettajien täydennyskoulutus tapahtuu pääsääntöisesti työaikana, jolloin myös sijaisjärjestelyt joudutaan hoitamaan tavalla tai toisella. On kuitenkin tilanteita, jolloin koulutukseen käytetään myös vapaa-aikaa. Tyypillisesti tällaiseen tilanteeseen joudutaan silloin, kun opettaja osallistuu tutkintotavoitteiseen koulutukseen, mutta vapaa-aikaa on voitu käyttää myös lyhyempikestoisiin koulutusjaksoihin.

Koko opettaja-aineistossa (ml. luokanopettajat) hieman yli viidennes opettajista ei ollut käyttänyt lainkaan vapaa-aikaa täydennyskoulutukseen. Silloin kun vapaa-aikaa oli käytetty koulutukseen, täydennyskoulutuspäivien määrä oli (49 %) pääasiassa alle 10 päivää.

Seuraavassa tarkastellaan erikseen oppiaineittain ja -aloittain peruskoulun ja lukion sekä ammatillisten opettajien sekä vapaan sivistystyön eri oppilaitostyypeissä opettavien opettajien vapaa-ajan käyttöä täydennyskoulutukseen.

Peruskoulu ja lukio

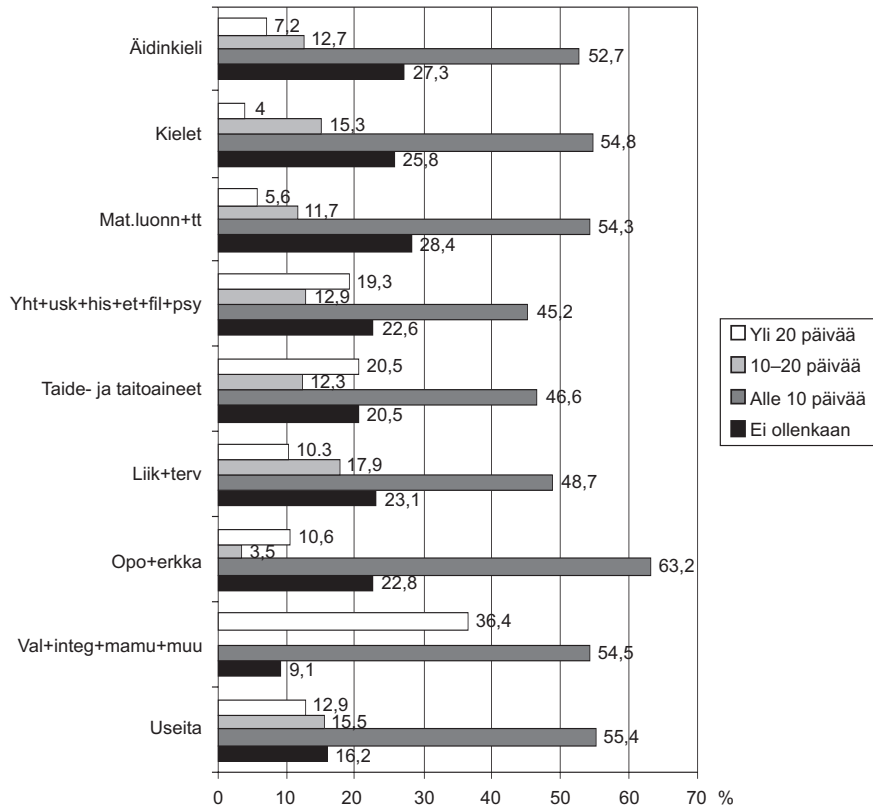
Peruskoulun ja lukion eri aineiden opettajat erosivat vapaa-ajan käytön suhteen tilastollisesti merkitsevästi (**) toisistaan. Kaikkien aineryhmien opettajat olivat käyttäneet pääasiassa alle 10 päivää vapaa-aikaansa täydennyskoulutukseen. Suurin ero muihin oli opettajilla, jotka opettivat valinnaisia tai integroituja kursseja tai maahanmuuttajia. Tässä ryhmässä oli muita vähemmän niitä opettajia (9 %), jotka ilmoittivat, etteivät olleet lainkaan käyttäneet vapaa-aikaansa täydennyskoulutukseen sekä olivat käyttäneet muita enemmän yli 20 päivää vapaa aikaansa täydennyskoulutukseen. Liitetaulukossa 2a esitetään vapaa-ajan käyttö 6-luokkaisena, kuviossa 11 neliluokkaisena (taulukon kolme suurinta luokkaa on yhdistetty).

Luokanopettajat eivät eronneet muista peruskoulun ja lukion opettajista vapaa-ajan käytön suhteen. Kummastakin ryhmästä reilu viidennes (n. 22 %) ei ollut käyttänyt täydennyskoulutukseen vapaa-aikaansa lainkaan. Hieman yli puolet oli käyttänyt vapaa-aikaansa alle 10 päivää ja noin 12 % kummastakin ryhmästä 10 – 20 päivää.

Ammatilliset oppilaitokset

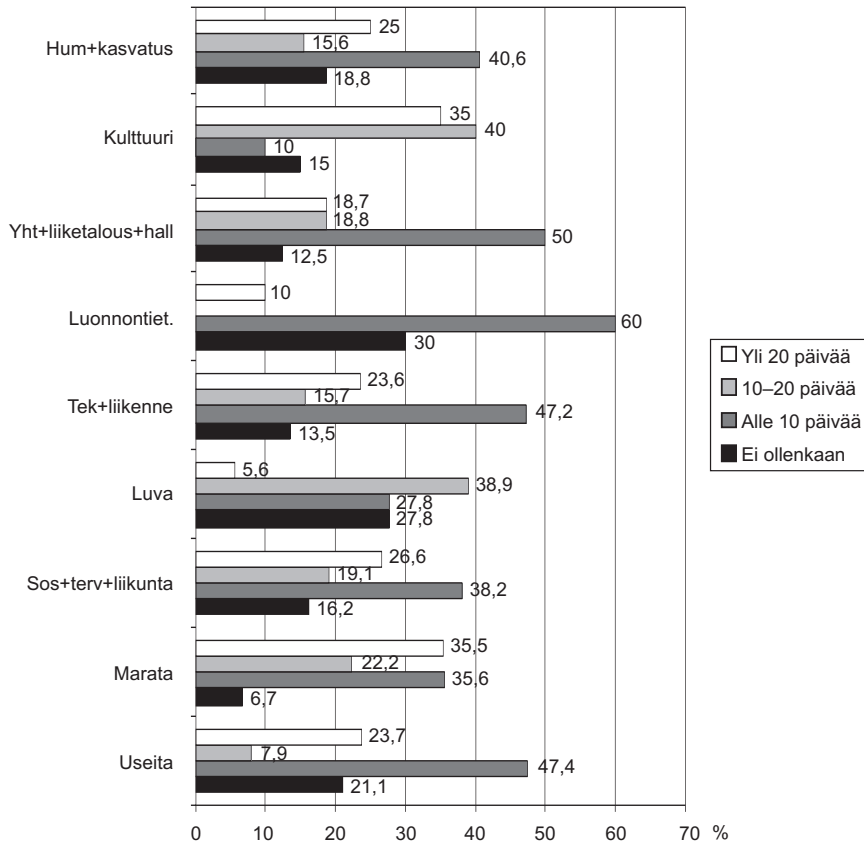
Ammatillisten oppilaitosten eri alojen opettajat erosivat tilastollisesti melkein merkitsevästi (*) täydennyskoulutukseen käytetyn vapaa-ajan suhteen toisistaan. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opettajista vain 7 % ilmoitti, ettei ollut käyttänyt vapaa-aikaansa lainkaan, kun vastaava luku esimerkiksi luonnontieteiden alan opettajien keskuudessa oli 28 %. Kaikilla muilla paitsi kulttuurialan opettajien joukossa vapaa-aikaa oli käytetty alle 10 päivää. Kulttuurialan opettajista 40 % ilmoitti käyttäneensä vapaa-aikaa koulutukseen 10 – 20 päivää ja 35 % yli 20 päivää. (Kuvio 12.) Liitetaulukossa 2b vapaa-ajan käyttö kuvataan 6-luokkaisena.

Opettajien täydennyskoulutus 2005



($\chi^2 = 45,63$; $df = 24$; $p = **$)

Kuvio II. Peruskoulun ja lukion opettajien vapaa-ajan käyttö täydennyskoulutukseen oppiaineittain

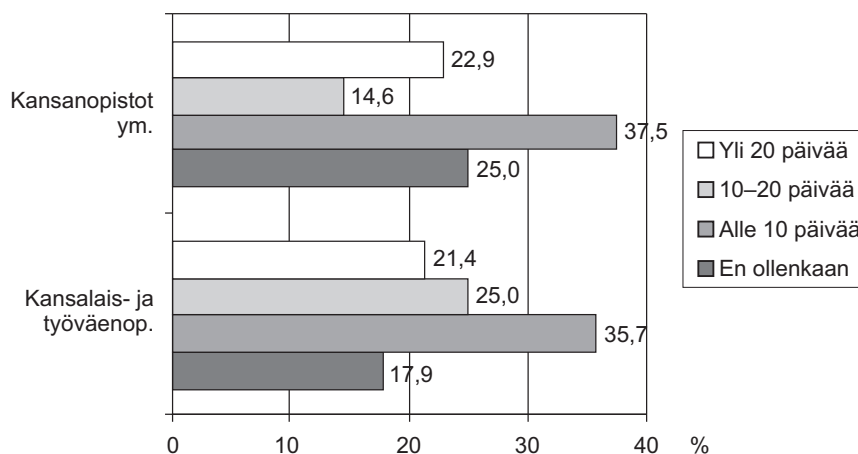


($\chi^2 = 36,40$; $df = 24$; $p = *$)

Kuvio 12. Ammatillisten oppilaitosten opettajien vapaa-ajan käyttö täydennyskoulutukseen oppiaineittain

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Vapaan sivistystyön eri oppilaitosten (kansalais- ja työväenopistot vs. kansanopistot ym.) opettajat eivät eronneet vapaa-ajan käytön suhteen toisistaan, kummassakin oppilaitosmuodossa vapaa-aikaa käytettiin useammin alle 10 päivää. Neljännes kansanopistojen opettajista ja 18 % kansanopistojen opettajista ei ollut käyttänyt vapaa-aikaansa lainkaan täydennyskoulutukseen. (Kuvio 13 ja liitetaulukot 2c ja 2d.) Myöskään taide- ja taitoaineiden opettajat eivät eronneet vapaa-ajan käytön osalta muiden aineiden opettajista. Taide- ja taitoaineiden opettajista 26 % ja muiden aineiden opettajista 27 % ei ollut käyttänyt vapaa-aikaa lainkaan täydennyskoulutukseen.



($\chi^2 = 1,47$; $df = 3$; $p = n.s.$)

Kuvio 13. Vapaa sivistystyön opettajien vapaa-ajan käyttö täydennyskoulutukseen oppilaitosmuodoittain

5.3 Osallistuminen eri järjestäjien koulutustilaisuuksiin

Opetushenkilöstölle tarkoitettua täydennyskoulutusta järjestivät useat eri tahot. Osa järjestäjistä oli julkisen sektorin toimijoita, osa yksityisiä koulutuksen järjestäjiä. Läänit tarjosivat pääasiassa lyhytkestoista koulutusta, joka keskittyi mm. erityisopetukseen, oppilaanohjaukseen sekä johtamiseen, samoin kuin sellaista koulutusta, joka katsotaan valtakunnallisesti tärkeäksi, mutta joka puuttui usein muiden koulutuksen järjestäjien tarjonnasta. Pitkäkestoisempaa koulutusta järjestivät tutkimusajankohtana lähinnä Opetushallitus, Opeko sekä yliopistojen ja ammatillisten opettajakorkeakoulujen täydennyskoulutusyksiköt. Ne liittyivät useasti oppilaitoksen tai opettajan henkilökohtaisiin kehittämissuunnitelmiin ja suoritettiin useimmiten opintoviikkoina tai opintopisteinä mitoitettuina osakokonaisuuksina. Koko aineistoa tarkastaessa opettajat olivat pääasiassa osallistuneet oman oppilaitoksen tai oppilaitoksen ylläpitäjän sekä Opetushallituksen järjestämään täydennyskoulutukseen.

Peruskoulu ja lukio

Peruskoulun ja lukion aineenopettajat ilmoittivat saaneensa pääosan, n. 80 %, täydennyskoulutuksesta oman oppilaitoksen toimesta (liitetaulukko 3a), mutta osuus vaihteli oppiaineittain. Opinto-ohjaajista ja erityisopettajista 74 % ilmoitti käyttäneensä lisäksi läänien täydennyskoulutuspalveluja, joita käyttivät myös 61 % äidinkielen opettajista

ja 58 % kielten opettajista. Yhteiskunnallisten ym. aineiden opettajista 39 % ilmoitti käyttäneensä yliopistojen järjestämää koulusta, näitä palveluja käyttivät runsaasti myös opinto-ohjaajat ja erikoisopettajat sekä valinnaisten tai integroitujen kurssien opettajat tai maahanmuuttajia opettavat. Ammatillisten oppilaitosten opetustarjontaa hyödynsivät eniten opinto-ohjaajat ja erityisopettajat (16 %). Aine- ja ammattijärjestöt olivat myös hyvin edustettuina kaikkien oppiaineiden opettajien keskuudessa, 27 – 42 % eri aineiden opettajista ilmoitti käyttäneensä näiden järjestöjen järjestämää täydennyskoulutusta. Myös yksityinen taho koulutuksen järjestäjänä esiintyi kaikkien aineenopettajaryhmien vastauksissa (14 – 36 %).

Järjestäjittäin (liitetaulukko 3b) tarkastellen havaitaan, että oma oppilaitos järjesti eniten (21,3 %) opetusta opettajille, jotka opettivat useita oppiaineita. Likimain viidennes opetuksesta annettiin kielten samoin kuin matemaattis-luonnontieteellisten oppiaineiden opettajille. Myös kaikille muille aineenopettajille oma oppilaitos järjesti täydennyskoulutusta, osuudet 2 – 10 % kaikesta tarjonnasta.

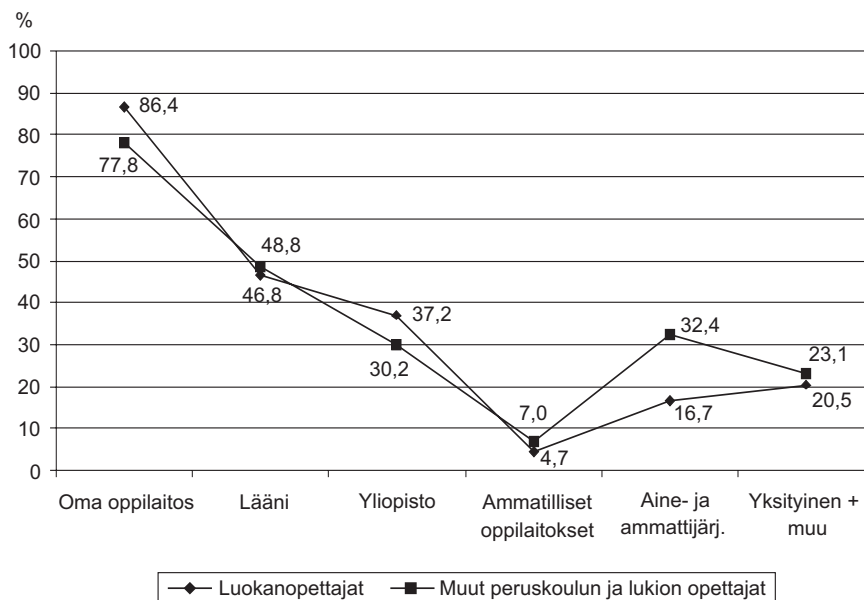
Samansuuntainen tulos näkyi myös läänien ja yliopiston antamassa opetuksessa, eniten opetusta annettiin useita oppiaineita opettaville, seuraavaksi eniten kielten ja matemaattis-luonnontieteellisten aineiden opettajille. Myös opinto-ohjaajat ja erityisopettajat olivat edustettuina 11 %:lla kummallakin tarjoajalla. Yliopistot antoivat likimain saman verran opetusta myös yhteiskunnallisissa ym. aineissa sekä opetusta opinto-ohjaajille ja erityisopettajille samoin kuin taide- ja taitoaineiden opettajille.

Ammatillisten oppilaitosten antama opetus jakautui pääasiassa matemaattis-luonnontieteellisten aineiden opettajille sekä opinto-ohjaajille ja erityisopettajille, kummallekin ryhmälle 27 % opetuksesta ja useiden oppiaineiden opettajille 24 %, muille aineenopettajille vähemmän.

Järjestöt antoivat täydennyskoulutusta eniten matemaattis-luonnontieteellisten aineiden (20 %) ja useiden oppiaineiden (20 %) sekä kielten (18 %) opettajille. Yksityisen tahon antama täydennyskoulutus kohdentui pääasiassa useiden oppiaineiden opettajille (24 %) sekä kielten ja matematiikan ym. opettajille (kummankin osuus n. 18 %) ja opinto-ohjaajille ja erityisopettajille (12 %). Se, mille aineryhmille läänit ja ammatilliset oppilaitokset antoivat täydennyskoulutusta, erosi tilastollisesti erittäin merkitsevästi (läänit) ja merkitsevästi (ammatilliset oppilaitokset).

Luokanopettajista 86,4 % ilmoitti saaneensa täydennyskoulutusta oman oppilaitoksen toimesta ja lähes puolet myös lääneiltä. Muista peruskoulun ja lukion opettajista 78 % oli saanut koulutusta omalta oppilaitokselta, lähes puolet niin ikään lääneiltä. Muut järjestäjät olivat edustettuina molempien ryhmien kohdalla likimain samansuuruisin osuuksin lukuun ottamatta sitä, että peruskoulun ja lukion opettajat olivat saaneet huomattavasti enemmän (32 %) aine- ja ammattijärjestöjen antamaa koulutusta kun taas luokanopettajista 17 % ilmoitti saaneensa koulutusta tältä ryhmältä. (Kuvio 14.)

Edellä mainittu tulos näkyi myös tarkasteltaessa eri järjestäjien toisaalta luokanopettajille ja toisaalta muille peruskoulun ja lukion opettajille antamassa täydennyskoulutuksessa. Oma oppilaitos, läänit, yliopistot sekä yksityiset ym. järjestäjät antavat täydennyskoulutusta likimain saman verran kummallekin ryhmälle. Sen sijaan ammatilliset oppilaitokset sekä aine- ja ammattijärjestöt kouluttavat enemmän aineenopettajia ja lukion opettajia kuin luokanopettajia. (Liitetaulukot 3c ja d.)



Kuvio 14. Luokanopettajien ja peruskoulun ja lukion aineenopettajien täydennyskoulutuksen järjestäjät

Ammatilliset oppilaitokset

Kaikkien ammatillisten oppilaitosten oppialojen opettajat ilmoittivat saaneensa pääsääntöisesti täydennyskoulutusta oman oppilaitoksen tarjoamana (62 – 89 %). Myös läänit olivat hyvin edustettuina (28 – 67 %). Muiden järjestäjien osalta esiintyi hajontaa. Humanistisen ja kasvatustieteiden opettajista 41 % ilmoitti saaneensa koulutusta myös yliopistojen taholta, 22 % ammatillisilta oppilaitoksilta ja 25 % järjestöiltä. Kulttuurialan opettajista 43 % ilmoitti saaneensa täydennyskoulutusta myös ammatillisilta oppilaitoksilta, vähemmän muilta, 33 % yliopistoilta, vähemmän muilta. (Liitetaulukko 3e.)

Suurin hajonta oli yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opettajien keskuudessa, jotka ilmoittivat saaneensa oman oppilaitoksen ja läänin lisäksi täydennyskoulutusta varsin paljon muiltakin: yliopistoilta (21 %), ammatillisilta oppilaitok-

silta (21 %), aine- ja ammattijärjestöiltä (15 %) ja yksityisiltä ym. (30 %). Luonnontieteiden alan ja luonnonvara- ja ympäristöalan opettajat poikkesivat lääniltä saadun koulutuksen osalta muista. Omalta oppilaitokselta olivat nämäkin opettajat saaneet eniten koulutusta, mutta lääneiltä 'vain' 28 – 39 %, kun osuus monella muulla alalla oli likimain 50 %, matkailu- ja ravitsemis- ja talousalan opettajista jopa 67 % ilmoitti saaneensa opetusta lääneiltä.

Viimeksi mainitun alan opettajista suurin osa (90 %) sai opetuksen omalta oppilaitokselta, mutta myös muilta varsin paljon: lääneiltä 67 %, yliopistoilta 31 %, ammatillisilta oppilaitoksilta 33 %, aine- ja ammattijärjestöiltä 23 % sekä yksityiseltä taholta 36 %. Luonnontieteiden opettajat olivat saaneet suhteellisen paljon (31 %) koulutusta myös ammatillisilta oppilaitoksilta ja yksityisiltä ym. koulutuksen järjestäjiltä (31 %). Tekniikan ja liikenteen alalla opettajista jopa 83 % samoin kuin luonnonvara- alan opettajista peräti 89 % ilmoitti saaneensa omalta oppilaitokselta täydennyskoulutusta, muutoin näiden alojen eri järjestäjiltä saama koulutus myötäili muiden alojen opettajien ilmoittamia täydennyskoulutuksen järjestäjiä. Sosiaali-, terveys- ja liikunta- alan opettajien ilmoittamat koulutuksen järjestäjät myötäilivät pitkälti humanistisen ja kasvatustalouden opettajien täydennyskoulutuksen järjestämistä.

Koulutuksen järjestäjien eri oppialojen opettajille antama opetus jakautui siten, että oma oppilaitos järjesti eniten opetusta kaikille ammatillisten oppialojen opettajille, eniten tekniikan ja liikenteen alan opettajille (27 %), muille vähemmän, 3 (luonnontieteet) – 18 (sosiaali- ja terveysala) %. Läänien koulutuksesta viidennes kohdentui sekä tekniikan ja liikenteen opettajille että saman verran sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalle, seuraavaksi eniten (18 %) matkailu-, ravitsemis- ja talousalalle. Muiden alojen osuus jäi vähäisemmäksi, alle 10 prosenttiin. Yliopistojen opetuksesta pääosa (30 %) kohdentui sosiaali- ja terveysalan opettajille. Ammatillisten oppilaitosten antama opetus jakautui tasaisemmin eri oppialoille, eniten opetusta annettiin sosiaali- ym. aloille sekä tekniikan ym. ja matkailu- ym. aloille. Ainejärjestöjen opetus kohdentui pääasiassa sosiaali- ym. aloille sekä tekniikan ja liikenteen aloille. Järjestöjen opetuksesta pääosan saivat sosiaali- ym. alan opettajat (23 %) sekä tekniikan ja liikenteen (21 %) ja majoitus- ym. alojen opettajat. Oman oppilaitoksen (***) ja yliopistojen tarjoama opetus (***) eri oppialojen opettajille erosi tilastollisesti merkitsevästi. (Liitetaulukko 3f.)

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Kansalais- ja työväenopistojen opettajista 61 % ilmoitti saaneensa täydennyskoulutusta omalta oppilaitokseltaan, puolet myös yksityisiltä ym. järjestäjiltä, 39 % lääneiltä, 29 % yliopistoilta, muilta vähemmän. Kansanopistojen opettajat poikkesivat edellisestä ryhmästä sikäli, että omalta oppilaitokselta ja yksityisiltä järjestäjiltä oli saatu koulutusta vähemmän, mutta yliopistoilta huomattavasti enemmän (44 %). (Liitetaulukko 3g.)

Täydennyskoulutuksen järjestäjien eri oppilaitostyypeille antama koulutus jakautui siten, että oma oppilaitos antoi yli 60 % opetusta kansanopistojen ym. opettajille ja siis vajaa 40 % kansalais- ja työväenopistoille. Läänien tarjoama koulutus jakautui tasaisemmin kummallekin, mutta kansanopistoille ne järjestivät koulutusta tosin hieman enemmän (54 %). Yliopistojen opetuksesta yli 70 % kohdentui kansanopistoille. Ammatillisten oppilaitosten samoin kuin järjestöjen antamasta opetuksesta kaksi kolmasosaa suuntautui kansanopistoille. Sen sijaan yksityisten tahojen opetuksesta merkittävästi (**) suurempi osa (58 %) kohdentui kansalais- ja työväenopiston opettajille. (Liitetaulukko 3h.)

Oppiaineittain tarkasteltuna havaittiin, että taide- ja taitoaineiden opettajat olivat saaneet omalta oppilaitokselta vähemmän täydennyskoulutusta kuin muiden aineiden opettajat, muut lääneiltä hieman enemmän, yliopistoilta yhtä paljon (n. 29 %), ja likimain samoin myös yksityisiltä (32 – 35 %). Sen sijaan taide- ja taitoaineiden opettajat olivat saaneet aine- ja ammattijärjestöiltä minimaalisen vähän koulutusta (5 %), kun taas muiden aineiden opettajista 29 % ilmoitti käyttäneensä hyväkseen järjestöjen koulutuspalveluja. (Liitetaulukko 3i.)

Oman oppilaitoksen tarjoama koulutus jakautui siten, että taide- ja taitoaine-opettajille suuntautui 42 % opetuksesta ja suurempi osa (58 %) muiden aineiden opettajille. Läänin osalta muiden kuin taide- ja taitoaineiden opettajat saivat 62 % opetuksesta, yliopistojen opetuksesta heille kohdentui 52 %. Kolmasosa ammatillisten oppilaitosten tarjoamasta täydennyskoulutuksesta suuntautui taide- ja taitoaineisiin, kaksi kolmasosaa muiden aineiden opettajille. Merkitsevä ero (**) oli aine- ja ammattijärjestöjen tarjoamassa opetuksessa: taide- ja taitoaineiden opettajille ne antoivat opetusta paljon vähemmän (14 %) kuin muiden aineiden opettajille, joille järjestöjen koulutuksesta suuntautui 86 %. Yksityisen tahon opetus jakautui tasan kummallekin opettajaryhmälle. (Liitetaulukko 3j.)

TÄYDENNYSKOULUTUKSEEN OSALLISTUMINEN:

- Koko aineistossa täydennyskoulutuspäivien keskiarvo oli 27 päivää.
- Eniten täydennyskoulutusta olivat saaneet ammatillisten oppilaitosten opettajat, keskiarvo 44 päivää, eniten humanistisella ja kasvatusalalla.
- Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajat olivat saaneet koulutusta keskimäärin 25 päivää.

- Peruskoulun ja lukion aineenopettajat olivat saaneet täydennyskoulutusta muita vähemmän, keskimäärin 17 päivää, eniten valinnaisten ja integroitujen kurssien sekä maahanmuuttajia opettavat ja muiden oppiaineiden opettajat sekä taide- ja taitoaineiden opettajat.
- Täydennyskoulutusta ei ollut saanut lainkaan 11,8 % kaikista opettajista (ml. luokanopettajat).
- Peruskoulun ja lukion aineenopettajista täydennyskoulutusta ei ollut saanut lainkaan 14 %. Osallistumattomuus oli suurinta taide- ja taitoaineissa, matemaattis-luonnontieteissä ja tietotekniikassa. Ammatillisten oppilaitosten opettajista osallistumattomia oli 7 % (eniten luonnontieteissä ja yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla) ja vapaan sivistystyön opettajista 19 %. Viimeksi mainituista vain 44 % ilmoitti täydennyskoulutuspäivänsä, joten osallistumattomien osuus on todennäköisesti suurempi.

VAPAA-AJAN KÄYTTÖ TÄYDENNYSKOULUTUKSEEN:

- Eri oppilaitosmuotojen opettajat olivat käyttäneet pääsääntöisesti vapaa-aikaansa täydennyskoulutukseen alle 10 päivää. Poikkeuksen muodostivat ammatillisten oppilaitosten kulttuurialan opettajat, jotka olivat käyttäneet muita enemmän vapaa-aikaansa koulutukseen.

TÄYDENNYSKOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄT:

- Kaikkien oppilaitosmuotojen opettajat olivat saaneet täydennyskoulutusta eniten oman oppilaitoksen järjestämänä.
- Muiden järjestäjien antama opetus vaihteli oppialoittain ja -aineittain.

KEHITTÄMISHAASTEITA:

- Työnantajan tulisi huolehtia siitä, että oppilaitosten kaikki opettajat voisivat tietyin väliajoin osallistua täydennyskoulutukseen.
- Oppilaitosten ylläpitäjien tulisi huolehtia rahoituksen turvaamisesta myös sijaisten palkkaamista varten.
- Täydennyskoulutuksen järjestäjien tulisi tiivistää alueellista yhteistyötä, mikä mahdollistaisi täydennyskoulutustarjonnan mahdollisimman laajalti myös harvaan asutuille seuduille. Tämä vähentäisi kuntien määrärahatarvetta (matka- ja yöpymiskulut, sijaisten palkkaaminen jne.)

- Opettajaryhmien samanvertaiset osallistumismahdollisuudet tulisi asettaa haasteeksi. Tietty osa opettajista osallistuu mielellään lähes kaikkeen tarjolla olevaan täydennyskoulutukseen, mutta osa ei osallistu juuri mihinkään, vaikka tarvetta tietojen ja taitojen päivittämiseen olisikin.
- Täydennyskoulutukseen osallistumista pitäisi kannustaa ja osallistumismahdollisuudet tulisi turvata: asenteisiin vaikuttaminen, toisiaan tukevat oppilaitoskohtaiset kehittämissuunnitelmat sekä henkilökohtaiset täydennyskoulutussuunnitelmat, relevantin koulutustarjonnan varmistaminen, olosuhteiden luominen mm. sijaisten palkkaamiskäytänteillä, palkitsemalla jne.
- Koulutuksen järjestäjien kirjo on suuri ja sen myötä myös tarjonta, tiedottaminen ja kilpailu asiakkaista. Opetushenkilöstö hyötyisi suuresti siitä, että tarjontaa koordinoitaisiin, päällekkäisyyksiä karsittaisiin sekä tiedottaminen kohdennettaisiin oikeille ryhmille.

5.4 Opettajien täydennyskoulutuksen sisällöt oppiaineittain ja oppialoittain

Peruskoulu ja lukio

Tarkasteltaessa peruskoulun ja lukion aineenopettajien saamaa täydennyskoulutusta sisältöalueittain havaitaan ensinnäkin se, että useimpien aihealueiden koulutusta oli saatu varsin niukasti ja niitä aineita, joissa koulutusta oli saanut yli 60 % vastaajista, oli niin ikään varsin vähän. Eniten täydennyskoulutusta oli saatu seuraavilta aihealueilta: opetussuunnitelman perusteet (74 %), aine- ja alakohtainen opetussuunnitelma (65 %), opetettavaan aiheeseen / alaan liittyvä koulutus (65 %), oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma (64 %) sekä kunnallinen opetussuunnitelma (60 %). Näitä – kuten muitakin aihealueita oli saatu pääasiassa 1 – 14 päivää. Yli 15 päivää täydennyskoulutusta oli saatu eniten (6 %) opetettavaan aiheeseen / alaan liittyen sekä tieto- ja viestintäteknisessä osaamisessa (7 %). (Liitetaulukko 4a.)

Eri oppiaineiden opettajat erosivat useiden täydennyskoulutuksen sisältöalueiden osalta toisistaan. Kaikki erittäin merkitsevät erot (***) koskivat opinto-ohjaajien ja erityisopettajien saaman koulutuksen määrää suhteessa muihin. Näitä sisältöalueita olivat: alueelliset kehittämisshankkeet, erityisopetus, moniammatillinen yhteistyö, oppilaanohjaus / opinto-ohjaus, opiskelun yleisen ja erityisen tuen järjestäminen, yrittäjyys, työelämäyhteistyö sekä ura- ja rekrytointipalvelu. Myös HOJKS- ja HOPS-opetusten

osalta tämä ryhmä oli saanut muita enemmän täydennyskoulutusta (**). Toinen opettajaryhmä, joka erottui muista merkittävästi, oli valinnaisten tai integroitujen kurssien tai maahanmuuttajien ym. opettajat. Tämä ryhmä oli saanut muita enemmän koulutusta seuraavilla sisältöalueilla: kunnan itsearviointiin osallistuminen (*), kansainvälinen yhteistyö (**), kunnallinen opetussuunnitelma (*), oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma (**), aine- ja alakohtainen opetussuunnitelma (*), inklusio (*), kodin ja koulun välinen yhteistyö (**) sekä oppilasarviointi (*). Muiden aineiden opettajien saama täydennyskoulutus ei sisältöalueiden määrän suhteen poikennut muiden aineiden opettajien saamasta täydennyskoulutuksesta. (Liitetaulukko 4b.)

Peruskoulun luokanopettajat ja peruskoulun ja lukion aineenopettajat poikkesivat toisistaan useiden täydennyskoulutuksen sisältöalueilta saadun koulutuksen määrän suhteen. Luokanopettajat olivat saaneet merkittävästi (***) enemmän täydennyskoulutusta hallinnollisissa kysymyksissä, kunnalliseen opetussuunnitelmaan liittyvissä asioissa, henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laadinnassa ja erityisopetuksessa. Aineopettajat peruskoulussa ja lukiossa olivat sen sijaan saaneet luokanopettajia enemmän opetusta kansainväliseen yhteistyöhön liittyvissä aiheissa, aine- ja alakohtaisen opetussuunnitelman laatimiseen, oppilaanohjaukseen ja opinto-ohjaukseen liittyvissä aiheissa sekä yrittäjyydessä. Useiden muidenkin sisältöalueiden osalta ryhmät poikkesivat toisistaan, mutta kaiken kaikkiaan eri sisältöalueiden opetusta oli saatu varsin vähän (taulukko 6).

Luokanopettajien ja peruskoulun ja lukion aineenopettajien saaman täydennyskoulutuksen sisältöjen eroja selittänee osaltaan se, että peruskoulun luokanopettajien työ on mielletty vahvemmin yhteisölliseksi kasvattajan työksi kun taas aineenopettajien on mielletty opettavan ainettaan. Lisäksi erityisopetuksessa on pitkään korostettu varhaisen havaitsemisen ja puuttumisen toimintatapaa, joka liittyy siten vahvemmin alakouluikäisiin. Oppilaanohjaus on aiemmin käsitteellisesti liitetty ammatinvalinnan ja opintojen ohjaukseen, joita on perinteisesti toteutettu ylemmillä luokilla.

Taulukko 6. Luokanopettajien ja muiden peruskoulun ja lukion opettajien saaman täydennyskoulutuksen sisällöt

Luokat: 1 = En ollenkaan, 2 = 1 – 14 pv, 3 = yli 15 pv, 4 = 15 ov tai enemmän

	Peruskoulun luokan- opettajat	Perus- koulun ja lukion aineenopettajat	p
	\bar{X}	\bar{X}	
Koululait ja muu koulua koskeva lainsäädäntö	1,47	1,39	*
Hallinnolliset kysymykset	1,31	1,21	***
Oppilaitoksen itsearviointi	1,52	1,45	*
Kunnan itsearviointiin osallistuminen	1,29	1,22	**
Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö	1,49	1,50	n.s.
Alueelliset kehittämishankkeet	1,26	1,26	n.s.
Kansainvälinen yhteistyö	1,10	1,17	***
Maahanmuuttajaopetus	1,07	1,08	n.s.
Monikulttuurisuus	1,10	1,14	n.s.
Opetussuunnitelman perusteet	1,77	1,76	n.s.
Kunnallinen opetussuunnitelma	1,74	1,61	***
Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma	1,58	1,67	**
Aine – ja alakohmainen opetussuunnitelma	1,46	1,66	***
HOJKS – henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	1,28	1,15	***
HOPS – henkilökohtainen oppimissuunnitelma	1,12	1,08	*
Inklusio	1,14	1,09	*
Erityisopetus	1,53	1,22	***
Moniammatillinen yhteistyö	1,13	1,12	n.s.
Kodin ja koulun välinen yhteistyö	1,23	1,18	*
Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus	1,05	1,20	***
Opiskelun yleisen tuen järjestäminen	1,10	1,09	n.s.
Opiskelun erityisen tuen järjestäminen	1,14	1,11	n.s.
Oppilasarviointi	1,37	1,31	n.s.
Verkkopedagogiikka	1,29	1,39	**
Yrittäjyys	1,07	1,14	***
Ops:n perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet	1,38	1,43	n.s.
Tieto- ja viestintätekniinen osaaminen	1,52	1,59	n.s.
Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus	1,66	1,78	**
Työelämäyhteistyö	1,06	1,12	**
Työssäoppiminen	1,04	1,03	n.s.
Näyttötutkinnot	1,05	1,05	n.s.
Osaamisen näytöt	1,03	1,02	n.s.
Opinnäytetöiden ohjaaminen	1,04	1,03	n.s.
Ura- ja rekrytointipalvelut	1,01	1,02	n.s.
Muu, mikä?	1,21	1,17	n.s.

(T-testi, taulukossa keskiarvot ja merkitsevyydet)

Ammatilliset oppilaitokset

Ammatillisten oppilaitosten eri oppialojen opettajat eivät kovinkaan paljon poikenneet sen suhteen, kuinka paljon he olivat saaneet eri sisältöalueiden täydennyskoulutusta. Tilastollisesti erittäin merkittävä ero (***) havaittiin maahanmuuttajaopetuksen kohdalla, jota humanistisen ja kasvatustieteiden opettajat olivat saaneet eniten ($\bar{X} = 1,50$), mutta sitäkin suhteellisen vähän. Sisältöalueista määrällisesti ehdottomasti eniten (1 – 14 pv) oli saatu opetettavaan aineeseen / alaan liittyvää koulutusta. Eniten tähän liittyvää täydennyskoulutusta olivat saaneet luonnontieteiden alan opettajat ($\bar{X} = 2,33$), useiden oppialojen opettajat ($\bar{X} = 2,07$), sekä humanistisen ja kasvatustieteiden samoin kuin luonnontieteiden alan opettajat ($\bar{X} = 2,00$). Saman verran olivat luonnontieteiden aineiden opettajat saaneet myös työssä oppimiseen liittyvää koulutusta. Majoitus-, talous- ja ravitsemustieteiden opettajat olivat saaneet täydennyskoulutusta myös näyttötutkintoihin liittyen 1 – 14 päivää ($\bar{X} = 2,08$). (Liitetaulukko 4c.)

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Kansalais- ja työväenopistojen sekä kansanopistojen ym. opettajat erosivat neljän saadun täydennyskoulutuksen sisältöalueen suhteen toisistaan tilastollisesti merkitsevästi (*): eroja oli alueilla opetussuunnitelman perusteet, erityisopetus, opetussuunnitelman perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet sekä opinnäytetöiden ohjaaminen. Kaikkia näitä täydennyskoulutuksen sisältöalueita kansanopistojen ym. opettajat olivat saaneet enemmän kuin kansalais- ja työväenopistojen opettajat. Määrällisesti keskiarvot sijoituivat molempien opettajaryhmien kohdalla varsin vähäisiksi, keskiarvojen ollessa pääasiassa alle 2, eli täydennyskoulutusta ko. sisältöalueelta olisi saatu vain minimaalisesti. Yli 2:n keskiarvo (täydennyskoulutusta ko. sisältöalueelta 1 – 14 pv) löytyi ainoastaan opetettavaan aineeseen / alaan liittyvän koulutuksen osalta, jossa kansalais- ja työväenopiston opettajien keskiarvo oli 2,05. (Liitetaulukko 4d.)

5.5 Osallistuminen kansainvälisiin yhteistyöhankkeisiin

Suomalainen yhteiskunta on kohdannut monikulttuurisuuden jokseenkin lyhyellä ajanjaksolla. Kansainvälistymisen teemat ovat olleet satunnaisesti esillä sekä yleissivistävässä koulutuksessa että ammatillisissa ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Koulun henkilökunnan ja oppilaiden kansainvälisen yhteistyön toimintamuotoja ovat olleet leirikoulu, oppilasvierailut, kurssit, työntekijävaihdot, opintokäynnit, kansainvälinen koulutus ulkomailla ja Suomessa, ystävyyskoulut ja -luokat, ulkomaalaiset opiskelijaharjoittelijat ja osallistuminen kansainvälisiin hankkeisiin, kuten mm. Comenius- ja Leonardo-hankkeisiin sekä ystävyyskoulutoimintaan. Joillakin peruskouluilla on säännöllistä yhteydenpitoa ulkomaisiin vastaaviin oppilaitoksiin, samoin kuin mm. nk. Suomi-kouluihin ja

Eurooppa-kouluihin. Yhteyksiä pidetään mm. yhteisten kehittämispäivien kautta. Luki-oilla ja ammatillisilla sekä vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on toiminnassaan mukana myös kansainvälistä oppilasvaihtoa sekä osallistumista EU-hankkeisiin.

Hyvistä kansainvälistymiseen liittyvistä kehittämishankkeista on edelleenkin pulaa. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, ettei kaikkea valtionhallinnon kansainvälistymisen tukemiseksi tarkoitettua määrärahaa ole voitu kaikille hakemuksille myöntää¹⁰. Yksittäisten henkilöiden vierailujen rahoittamisen sijaan oleellisinta olisi osoittaa kansainvälisen yhteistyötoiminnan merkitys oman oppilaitoksen toiminnan ja tulevaisuuden näkökulmasta.

Peruskoulun ja lukion aineenopettajista lähes kaikki ilmoittivat, etteivät olleet osallistuneet kansainvälisiin koulutushankkeisiin tai jättivät vastaamatta ko. kysymykseen. Sama tilanne oli ammatillisten oppilaitosten opettajien kohdalla. Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajissa ei ollut lainkaan kansainvälisiin yhteyksiin osallistuneita, vaan kaikki ilmoittivat joko sen, etteivät olleet osallistuneet tai eivät vastanneet kysymykseen. Osallistuminen kansainvälisiin yhteistyöhankkeisiin oli vuoden 2005 aineistossa kaikkien opettajien kohdalla lähes olematonta (0,2 % opettajista).

Toimivan kansainvälisen yhteistyön näkökulmasta on tärkeää se, että koulussa saadaan kokoon toiminnasta innostunut joukko opettajia ja oppilaita, jotka sitoutuvat työhön ja osallistuvat toteuttamiseen. Toiminnan aloittamisessa ja ylläpitämisessä koulun johdon tuki on erittäin tärkeä. Toimintamahdollisuuksia ja -intoa lisäävät kotien tuki ja kiinnostus. Kansainväliset projektit antavat parhaimmillaan uusia virikkeitä koulun toimintaan ja syventävät opettajien ja oppilaiden yhteistyötä, monipuolistavat opetusta ja antavat uusia näköaloja perinteiseen opetukseen sekä lisäävät oppilaiden ja opettajien muiden maiden ja niiden kulttuurin tuntemusta.

Opettajien tulisi saada sekä perus- että täydennyskoulutuksessa kokemuksia kansainvälisistä hankkeista ja opetuksesta myös muissa maissa ja oppia siten ymmärtämään kulttuurivaihdon merkitystä. Uutena kansallisena koulutustarpeena on noussut myös esiin sellaisten opettajien tarve, jotka voivat opettaa koulutettavien omalla äidinkiellällä. Tällaisten opettajien täydennyskouluttaminen joko pedagogisia tai kielitaidon valmiuksia kehittämällä olisi oltava mahdollista.

5.6 Osallistuminen työelämän tuntemusta lisäävään täydennyskoulutukseen

Eri oppilaitosmuodot

Työelämäkoulutukseen liittyvät mm. opetus työpaikoilla, harjoittelupaikat ja ohjaaminen, oppimisympäristöjen rakentaminen kouluihin ja työpaikoille, yksilöllisten

10 Tieto OPH:n haastatteluaineistosta vuodelta 2005.

opiskelumahdollisuuksien parantaminen tai henkilöstön kehittämistoiminta. Työelämäkoulutuksen eri alueista eniten oli käytetty tutustumista yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskuksiin, toiseksi eniten oli osallistuttu työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin. Opettajien työelämäkoulutus saattaa olla myös työelämäjakso, jonka tarkoituksena on aktivoita oppilaitosten ja työelämän suhteita ja päivittää opettajien nykytyöelämän odotusten ja vaatimusten tiedostamista.

Yli puolet peruskoulun ja lukion aineenopettajista samoin kuin vapaan sivistystyön opettajista ei ollut saanut lainkaan työelämän tuntemusta parantavaa täydennyskoulutusta. Ammatillisissa oppilaitoksissa osallistumattomien määrä oli pienempi, mutta sielläkin vajaa 30 % opettajista ei ollut osallistunut työelämäkoulutukseen. Ammatillisten opettajien pätevytyminen tosin edellyttää ammattitutkinnon jälkeistä vähintään kahden vuoden työkokemusta, jonka ei kuitenkaan voida olettaa riittävän pitkän työuran lopulle asti. Ilmeisesti työelämäkoulutuksen toimintatapoja täydennyskoulutuksessa ei vielä ole riittävästi kehitetty tukemaan opettajan ammatillista kehittymistä ja opetusta. Pitkään opettajana toimineen henkilön kohdalla työelämäjaksot voisivat olla merkityksellisiä niin tietojen päivittämisen kuin työssä jaksamisenkin kannalta.

Oppilaitosmuodoittain tarkasteltuna työelämäkoulutuksen osalta ei juuri ollut eroja. Ainoastaan osallistumisessa työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin oli tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*) siten, että vapaan sivistystyön opettajista kansanopistojen opettajat olivat osallistuneet näihin huomattavasti enemmän (osallistuneita 24 %) kuin kansalais- ja työväenopiston opettajat (3,5 %). Muiden työelämäkoulutusmuotojen välillä ei ollut eroja.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajien kokema työelämäkoulutustarvetta selittää pitkälti oppilaitosten luonne. Kansalais- ja työväenopistojen opettajien työnkuva palvelee aikuisten sivistystarpeita ja tarjoaa mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle, joka liittyy usein opiskelijoiden harrastustavoitteeseen kouluttautumiseen. Kansanopistot puolestaan ovat osa aikuiskoulutusta, jossa osin koulutetaan tulevaisuuteensa ja tulevaan koulutusalaansa orientoituvia nuoria ja osin järjestetään tutkintoon johtavaa ammatillista koulutusta, joilla aloilla on luonnostaan läheisempi yhteys yhteiskuntaan ja työelämään.

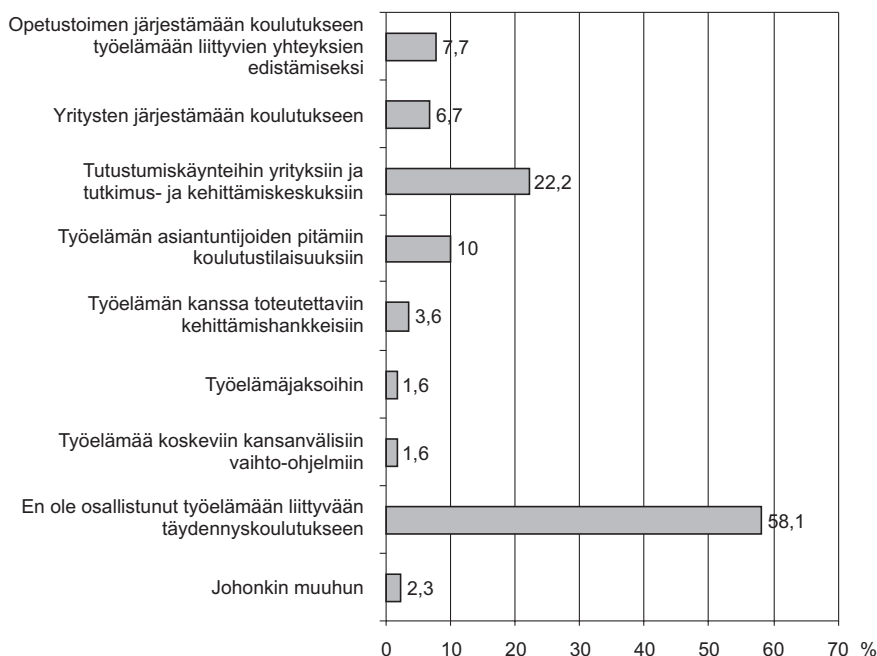
Kaikissa oppilaitosmuodoissa työelämään liittyvä täydennyskoulutus on tärkeää sekä ammatillisen osaamisen että työelämäntuntemuksen kannalta. Niin yleissivistävissä oppilaitoksissa kuin ammatillisissa ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa työskenteleville opettajille tulisi suoda mahdollisuus työkiertoon, minkä yhteydessä he voisivat työskennellä eri oppilaitoksissa, mutta myös mahdollisuuksien mukaan muissa kuin opettajan tehtävissä. Työkierrolla on opettajan innon ja motivaation säilyttäjänä tärkeä rooli. Vanhoista rutiineista luopuminen ja uusien haasteiden kohtaaminen vaikuttavat työmotivaatioon myönteisesti. Työtehtävien vaihtuminen voi saada aikaan uutta, virkistävää

lisää itse työhön, työssä viihtymiseen ja siinä jaksamiseen. Vastapainona opetustyölle voi olla myös omaehtoinen tutkintotavoitteinen, yleissivistävä tai harrastusluonteinen opiskelu tai tutkimustyö, mitä tulisi myös oppilaitoksen ylläpitäjän taholta tukea.

Peruskoulu ja lukio

Yli puolet (58 %) peruskoulun ja lukion aineenopettajista ei ollut saanut lainkaan työelämän tuntemusta parantavaa täydennyskoulutusta. Työelämäkoulutuksen eri alueista eniten oli käytetty tutustumista yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskuksiin (22 % vastanneista), toiseksi eniten (10 %) oli osallistuttu työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin. (Kuvio 15 ja liitetaulukko 5a.)

Eri aineenopettajaryhmät erosivat lähes kaikkien työelämäkoulutustapojen osalta toisistaan. Opinto-ohjaajien ja erityisopettajien ryhmä erosi ensinnäkin osallistumisen suhteen: Kun työelämäkoulutukseen osallistumattomia tässä ryhmässä oli 19 %, muissa eri aineiden opettajaryhmissä osallistumattomuusprosentit vaihtelivat 58 ja 77 prosentin välillä. Eniten työelämäkoulutukseen olivat osallistuneet matemaattis-luonnontieteellisten aineiden ja taideaineiden opettajat, vähiten äidinkielen opettajat. Opinto-ohjaajien ja erityisopettajat erosivat muista opettajaryhmistä erittäin merkittävästi (***) myös lähes kaikkien työelämäkoulutustapojen osalta siten, että he olivat saaneet erilaista koulutusta muita huomattavasti enemmän. (Liitetaulukko 5b.)



Kuvio 15. Peruskoulun ja lukion aineenopettajien työelämäkoulutus

Verrattaessa *luokanopettajia ja aineenopettajia* toisiinsa voidaan todeta, että peruskoulun aineenopettajat ja lukion opettajat olivat osallistuneet luokanopettajia useammin (***) työelämän tuntemusta lisäävään koulutukseen. He olivat tehneet lähinnä tutustumiskäyntejä mm. yrityksiin (22 %) sekä osallistuneet asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin (10,6 %). Edellä mainitut koulutusmuodot olivat niin ikään keskeisimpiä luokanopettajien keskuudessa, vastaavat prosentuaaliset osuudet olivat 10,2 % ja 9,2 %, osallistumiset poikkesivat tilastollisesti muista peruskoulun ja lukion opettajista. Tilastollinen ero (**) havaittiin myös osallistumisessa työelämän kanssa toteutettaviin kehittämishankkeisiin, joihin aineenopettajat ja lukion opettajat osallistuivat luokanopettajia useammin. (Taulukko 7.)

Taulukko 7. *Luokanopettajien ja muiden peruskoulun ja lukion opettajien osallistuminen työelämän tuntemusta lisäävään täydennyskoulutukseen (t-testi)*

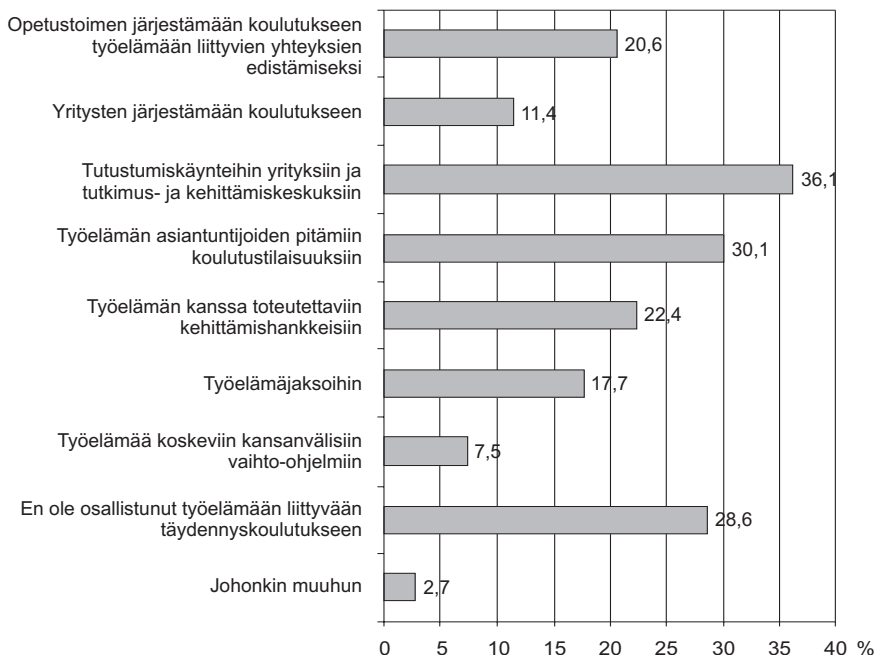
	Luokanopettajat		Muut peruskoulun ja lukion opettajat		p
	n	%	n	%	
Opetustoimen järjestämään koulutukseen työelämään liittyvien yhteyksien edistämiseksi	51	8,0	62	7,6	n.s.
Yritysten järjestämään koulutukseen	27	4,2	54	6,6	*
Tutustumiskäynteihin yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskukseen	65	10,2	180	22,0	***
Työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin	59	9,2	87	10,6	n.s.
Työelämän kanssa toteutettaviin kehittämishankkeisiin	7	1,1	29	3,5	**
Työelämäjaksoihin	8	1,3	13	1,6	n.s.
Työelämää koskeviin kansanvälisiin vaihto-ohjelmiin	9	1,4	13	1,6	n.s.
En ole osallistunut työelämään liittyvään täydennyskoulutukseen	427	66,8	474	57,9	***
Johonkin muihin, mihin?	13	2,0	19	2,3	n.s.

Ammatilliset oppilaitokset

Ammatillisten oppilaitosten opettajista 29 % ei ollut saanut lainkaan työelämän tuntemusta lisäävää täydennyskoulutusta, mikä luku tuntuu varsin korkealta, kun on kyse ammatillisista opettajista.

Työelämään liittyvää koulutusta ammattiopettajat olivat saaneet eniten tutustumis-

käynneillä yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskuksiin (36 %) sekä osallistumalla työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin (30 %). (Kuvio 16 ja liitetaulukko 5c.)



Kuvio 16. Ammatillisten oppilaitosten opettajien työelämäkoulutus

Oppialoittain tehty tarkastelu osoitti sen, että eri oppialojen opettajat erosivat työelämäkoulutukseen osallistumattomuuden suhteen toisistaan (*): Kun yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opettajista 18 % ja majoitus-, talous- ja ravitsemisalan opettajista 19 % ilmoitti, etteivät olleet osallistuneet työelämän tuntemusta lisäävään täydennyskoulutukseen, heitä muiden oppiaineiden opettajaryhmissä oli jopa 50 % (luonnonvara-ala). Ainoa työelämäkoulutuksen muoto, jossa oppialojen opettajat erosivat toisistaan tilastollisesti (*) oli tutustumiskäynnit yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskuksiin. Tekniikan ja liikenteen alan opettajat olivat hyödyntäneet tätä eniten (50 %) ja sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opettajat vähiten (19 %). (Liitetaulukko 5d.)

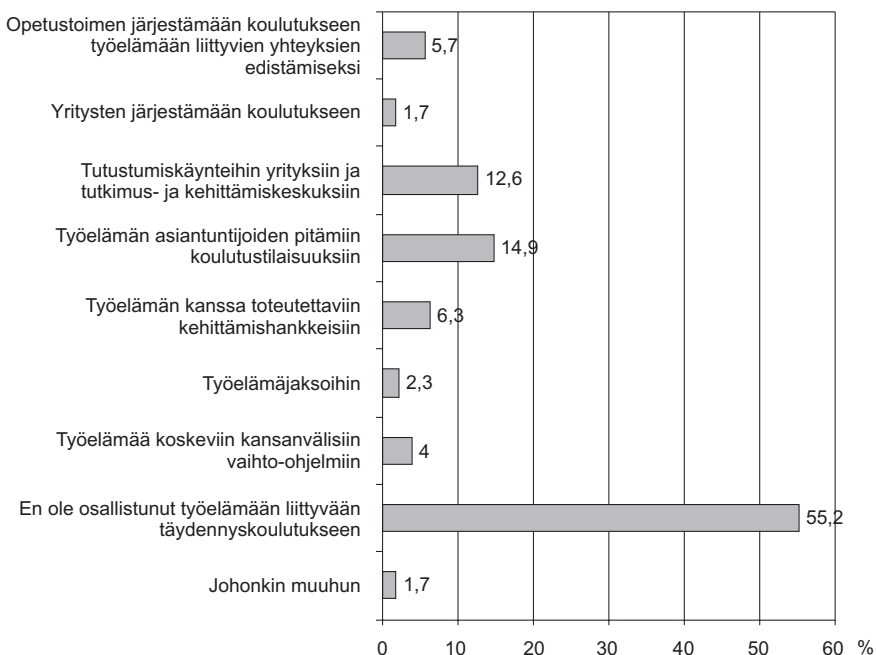
Ammatillisella puolella yhteydet työelämään voidaan nähdä kaksisuuntaisina. Ammatillisten oppilaitosten opettajakunnan samoin kuin opiskelijoiden tulisi saada hyvä kuva siitä, miten työelämä toimii ja millaisia vaatimuksia se ammatissa työskenteleville asettaa. Tähän pyritään mm. sillä, että ammattiin opiskelevien tutkintovaatimukseen sisältyy pakollisia työssäoppimisjaksoja, ja että opettajat osallistuvat työelämäjaksoi-

hin. Toisaalta yhteistyön kautta myös työnantajille tulisi muodostua luottamus siihen, että opetus, jota ammatillisissa oppilaitoksissa annetaan, on ajan tasaista ja relevanttia tämän päivän – ja myös tulevaisuuden – työelämän vaatimusten kannalta.

Ammatillisessa koulutuksessa työelämän tuntemus näyttäytyy myös toisessa valossa: Tulevaisuudessa maahanmuuttajien määrä kasvaa ja työpaikat tulevat olemaan yhä enemmän monikulttuurisia. Työelämään valmentautuvien opiskelijoiden tulisi olla tietoisia – ja myös osata ymmärtää – sitä, että työpaikoilla työntekijöiden sosiaalinen ja kulttuurinen tausta vaihtelee ja poikkeaa omastamme. Tämä haastaa myös ammatillisten oppilaitosten opettajat ja lisää näiltä osin heidän täydennyskoulutustarpeitaan.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Vapaan sivistystyön opettajat olivat saaneet opettajille tarkoitettua työelämän tuntemusta lisäävää koulutusta varsin vähän, minkä vuoksi oppialakohtaista tarkastelua ei voitu tehdä. Yli puolet, 55 %, ilmoitti, ettei ollut saanut sitä lainkaan. Eniten (15 %) oli osallistuttu työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin, seuraavana olivat tutustumiskäynnit yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskuksiin, joihin oli osallistunut 13 % vastaajista. Muut työelämäkoulutustavat oli edustettuna vain niukasti. (Kuvio 17 ja liitetaulukko 5e.)



Kuvio 17. Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajien työelämäkoulutus

TÄYDENNYSKOULUTUKSEN SISÄLLÖT:

- Peruskoulun ja lukion opettajat saaneet eniten täydennyskoulutusta: opetussuunnitelman perusteet, aine- ja alakohtainen opetussuunnitelman, opetettavaan aineeseen/alaan liittyvä koulutus, oppilaitoskohtainen opetussuunnitelman ja kunnallinen opetussuunnitelman, kutakin pääasiassa 1 – 14 päivää. Opinto-ohjaajat ja erityisopettajat poikkesivat eniten muiden opettajien saamista täydennyskoulutuksesta.
- Ammatillisella puolella selvästi eniten oli saatu opetettavaan aineeseen/alaan liittyvää koulutusta, eniten luonnontieteen alan opettajat. Humanistisen ja kasvatustieteiden opettajat olivat saaneet muita enemmän maahanmuuttajakoulutusta, tosin suhteellisen vähän.
- Vapaan sivistystyön puolella kansanopistojen opettajat olivat saaneet kansalais- ja työväenopistojen opettajia enemmän täydennyskoulutusta opetussuunnitelman perusteisiin, erityisopetukseen, opetussuunnitelman perusteiden mukaisiin aihekokonaisuuksiin sekä opinnäytetöiden ohjaamiseen liittyen.

KANSAINVÄLISIIN YHTEISTYÖHANKKEISIIN OSALLISTUMINEN:

- Kansainvälisiin yhteistyöhankkeisiin osallistuminen oli varsin vähäistä kaikissa oppilaitosmuodoissa.
- Tulisi pyrkiä hankkimaan sellaisia kansainvälisiä yhteistyöhankkeita, jotka hyödyttävät kaikkia osapuolia (oppilaita, opettajia ja oppilaitosta). Tällaisista hankkeista on pulaa.

TYÖELÄMÄN TUNTEMUSTA LISÄÄVÄ KOULUTUS:

- Peruskoulun ja lukion opettajista 58 %, ammatillisten oppilaitosten opettajista 29 % ja vapaan sivistystyön opettajista 55 % ei ollut saanut lainkaan työelämän tuntemusta edistävää koulutusta.
- Työelämäkoulutukseen osallistuminen vaihteli oppilaitosten ja -aineittain erityisesti peruskoulussa ja lukiossa sekä ammatillisella puolella.
- Suosituimmat työelämäkoulutuksen muodot olivat tutustuminen yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskukseen sekä osallistuminen työelämän asiantuntijoiden pitämiin tilaisuuksiin.

5.7 Täydennyskoulutuksen rahoitus

5.7.1 Täydennyskoulutuksen pääasiallinen rahoittaja

Opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen pääasiallinen rahoittaja oli työnantaja. Peruskoulussa ja lukiossa työnantajana on pääsääntöisesti kunta, ammatillisella ja vapaan sivistystyön puolella kunnan lisäksi työnantajana voi olla myös esimerkiksi kuntayhtymä, valtio, osakeyhtiö tai säätiö.

Peruskoulu ja lukio

Peruskoulussa ja lukiossa eri oppiaineiden opettajilla täydennyskoulutuksen rahoittajat olivat pääasiassa samat. Eri oppiaineiden opettajien täydennyskoulutuksen pääasiallinen rahoittaja oli työnantaja, toiseksi täydennyskoulutusta oli rahoittanut osallistuja itse yhdessä työnantajan kanssa. Muiden tahojen rahoitusosuudet olivat äärimmäisen pieniä.

Sekä luokanopettajien että peruskoulun ja lukion aineenopettajien täydennyskoulutuksen oli rahoittanut pääasiassa työnantaja, noin neljänneksen kohdalla opettajat olivat rahoittaneet koulutuksen yhdessä työnantajan kanssa. Noin 10 % katsoi vastanneensa itse täydennyskoulutuksen rahoituksesta. (Liitetaulukko 6a.)

Ammatilliset oppilaitokset

Ammatillisten oppilaitosten eri oppialojen opettajien täydennyskoulutuksen rahoittajat eivät eronneet tilastollisesti merkittävästi toisistaan. Pääasiallisena rahoittajana kaikilla oli työnantaja joko yksin tai yhdessä koulutettavan kanssa. Muut rahoittajavaihtoehdot (ammattijärjestöt, stipendirahoitus, opetusministeriö, Opetushallitus ja muut) olivat rahoittaneet täydennyskoulutusta vain minimaalisesti. Itse koulutettavan maksamaa täydennyskoulutusta oli eniten kulttuurialalla, jonka opettajista 30 % ilmoitti kustantaneensa pääosin täydennyskoulutuksensa, 16 % useita oppiaineita opettavista opettajista oli myös kustantanut koulutuksensa itse. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opettajista heitä oli 12 % (vrt. luku omarahoitus). (Liitetaulukko 6e.)

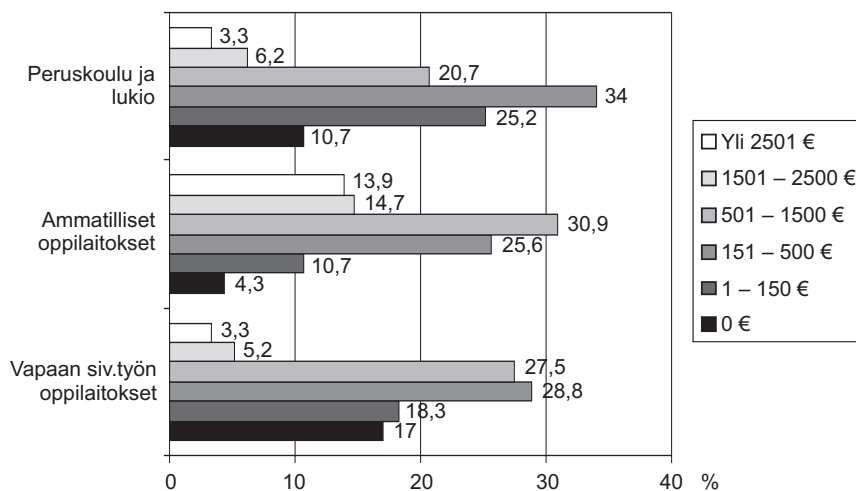
Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Vapaan sivistystyön opettajat eivät eronneet oppilaitosmuodoittain eivätkä myöskään oppiaineittain toisistaan sen suhteen, mikä oli ollut pääasiallisin täydennyskoulutuksen rahoittajataho. Pääosin täydennyskoulutus oli rahoitettu joko työnantajan tai työnantajan ja koulutettavan toimesta. (Liitetaulukot 6i ja 6j.)

5.7.2 Täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset

Eri oppilaitosmuodot

Kaikissa oppilaitosmuodoissa suurin osa opettajista ilmoitti täydennyskoulutuksen kokonaiskustannusten olevan välillä 151 – 1500 euroa. Peruskoulun ja lukion opettajista heitä oli 54,7 %, ammatillisten oppilaitosten opettajista 56,5 % ja vapaan sivistystyön opettajista 56,3 %. Ammatillisten oppilaitosten opettajien joukossa oli muita enemmän niitä, joiden koulutuksen kokonaiskustannukset olivat edellistä suuremmat, vapaan sivistystyön opettajilla taas muita pienemmät. (Kuvio 18.) Keskiarvotarkastelussa peruskoulun ja lukion sekä vapaan sivistystyön opettajien täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset olivat samaa luokkaa (151 – 500 euroa) kun taas ammatillisten oppilaitosten opettajien koulutuksen kokonaiskustannukset olivat edellisiä korkeammat (501 – 1500 euroa).

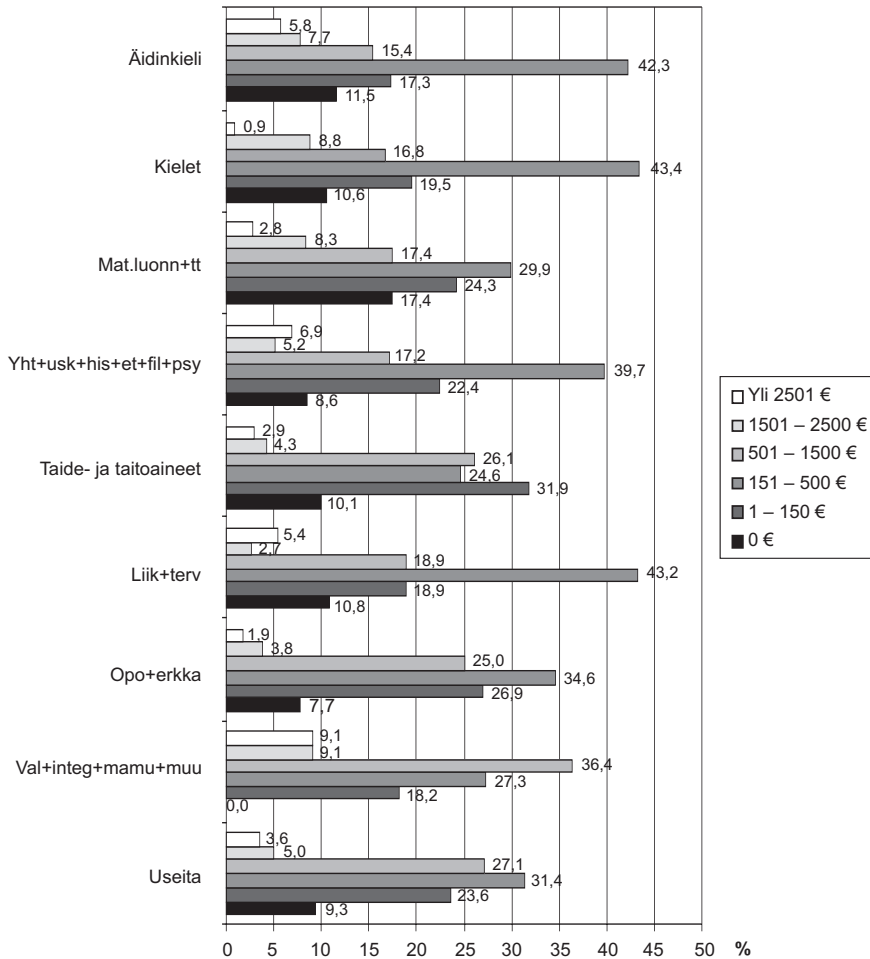


($\chi^2 = 161,3$; $df = 10$; $p = ***$)

Kuvio 18. Täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset oppilaitosmuodoittain (ml. luokanopettajat)

Peruskoulu ja lukio

Täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset eivät eronneet eri oppiaineiden opettajien kohdalla tilastollisesti merkitsevästi toisistaan. Useimmat ilmoittivat kokonaiskustannuksiksi 151 – 500 euroa. Vain taide- ja taitoaineiden opettajista suurimalla osalla kokonaiskustannukset jäivät luokkaan 1 – 150 euroa (kuvio 19 ja liitetaulukko 6b).



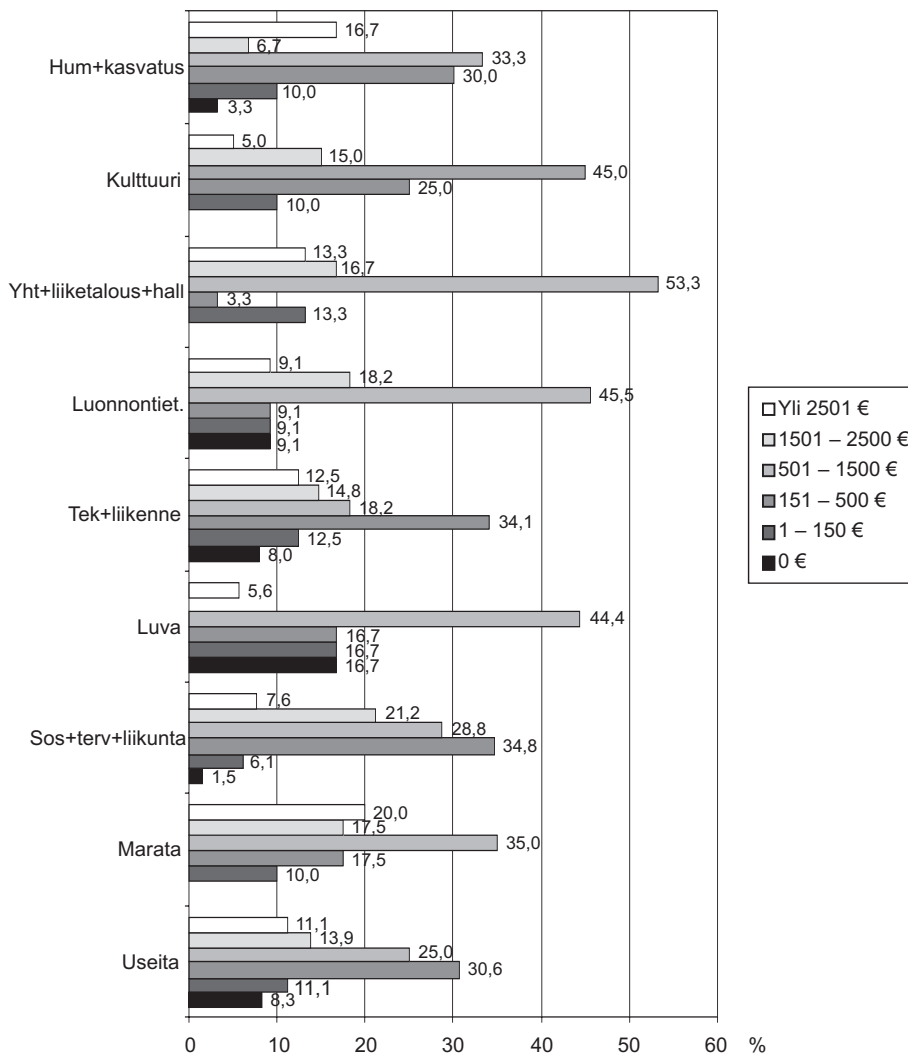
Kuvio 19. Peruskoulun ja lukion aineenopettajien täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset oppiaineittain

Ammatilliset oppilaitokset

Ammatillisten oppilaitosten eri alojen opettajat eivät poikenneet ilmoittamiensa kokonaiskustannusten osalta toisistaan. Sen sijaan ammatillisten oppilaitosten opettajat poikkesivat selkeästi yleissivistävien oppilaitosten (peruskoulu ja lukio) sekä vapaan sivistystyön opettajien ilmoittamien kokonaiskustannusten osalta siten, että ammatilliset opettajat olivat selvästi useammin maininneet kokonaiskustannuksiksi 501 – 1500 euroa. Tämä luokka olikin lähes kaikkien alojen opettajien kohdalla suurin (33 – 53 %). Ainostaan sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opettajilla (35 %), teknillisen alan ja liikenteen opettajilla (34 %), useilla oppialoilla opettavilla (31 %) sekä humanistisella ja

kasvatusalalla suurin kokonaiskustannuksen luokka oli 151 – 500 euroa. (Liitetaulukko 6f.)

Kuviossa 20 jakauma esitetään neliluokkaisena, jossa kaikki yli 500 euroa kokonaiskustannuksiksi maininneet ovat samassa luokassa. Tästä havaitaan, että yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alojen opettajien kokonaiskustannukset ovat olleet korkeimmat, heistä 83 % ilmoittamat kokonaiskustannukset olivat yli 500 euroa.

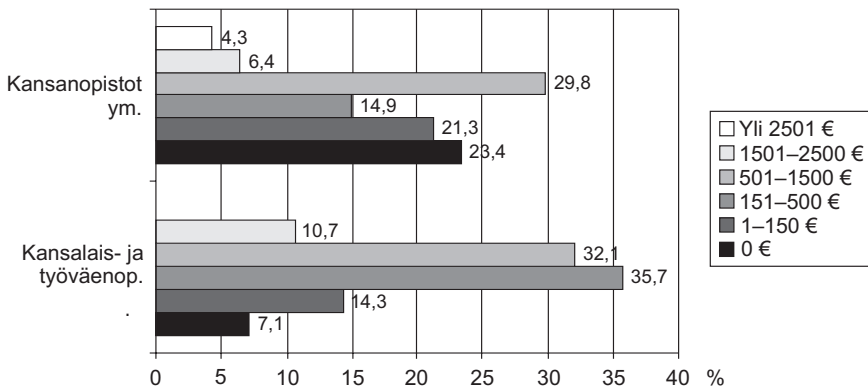


Kuvio 20. Ammatillisten oppilaitosten opettajien täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset op-
pialoitain

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Vapaan sivistystyön oppilaitosten täydennyskoulutuksen kokonaiskustannuksista on melko vaikeaa tehdä johtopäätöksiä aineiston pohjalta, koska tähän kysymykseen vastanneiden määrä oli suhteellisen pieni (vastaajia 75).

Oppilaitoksittain tarkasteltuna näiden vastaajien ilmoittamat kokonaiskustannukset jakautuivat siten, että 36 % ilmoitti niiden olleen 151 – 500 euroa. Kansanopistojen ym. kokonaiskustannusten suurin luokka oli 501 – 1500 euroa. (Kuvio 21 ja liitetaulukko 6j.) Eri oppiaineiden kokonaiskustannukset esitetään liitetaulukossa 6k.

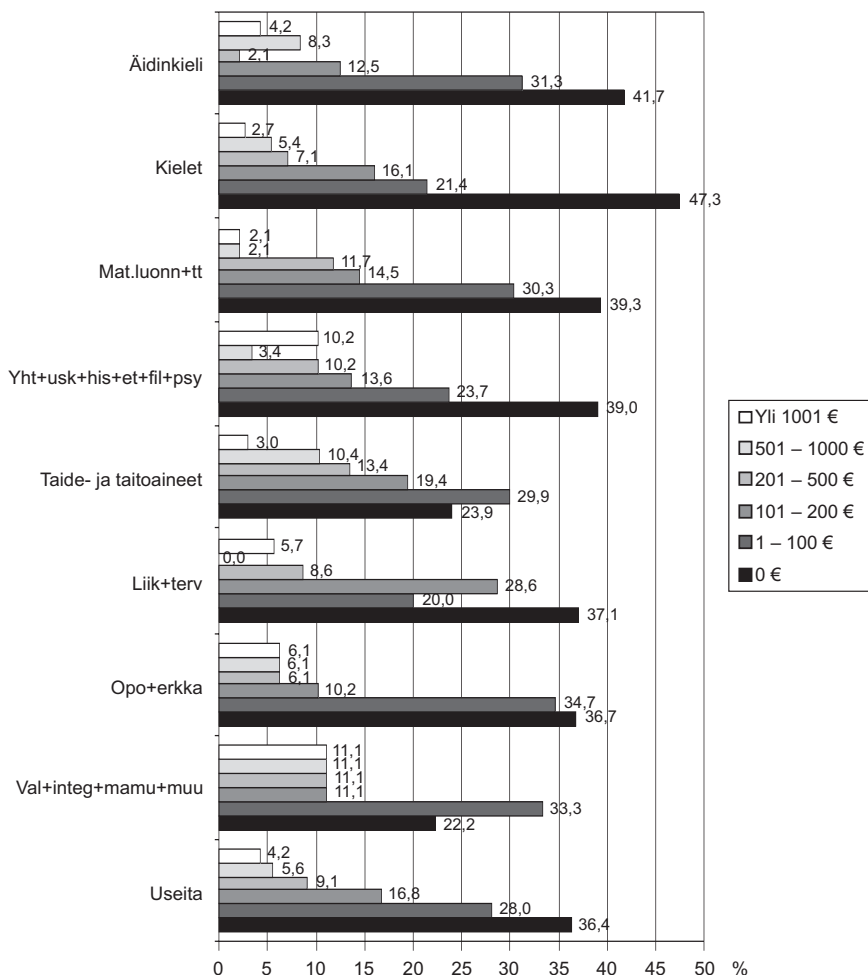


Kuvio 21. Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajien täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset oppilaitostyypeittäin

5.7.3 Täydennyskoulutuksen omarahoitusosuus

Peruskoulu ja lukio

Peruskoulun aineenopettajien ja lukion opettajien täydennyskoulutuksen omarahoituksessa eri aineiden opettajat erosivat jonkin verran, mutta eivät tilastollisesti merkittävästi. Useimmissa ryhmissä omaa rahoitusta ei ole käytetty lainkaan täydennyskoulutukseen, esimerkiksi kielten opettajista 47 % ja äidinkielen opettajista 42 % ilmoittivat, että eivät ole käyttäneet omaa rahoitusta lainkaan. Muita enemmän omaa rahoitusta olivat käyttäneet valinnaisten tai integroitujen kurssien tai maahanmuuttajien opettajat sekä taide- ja taitoaineiden opettajat. (Kuvio 22 ja liitetaulukko 6c.)

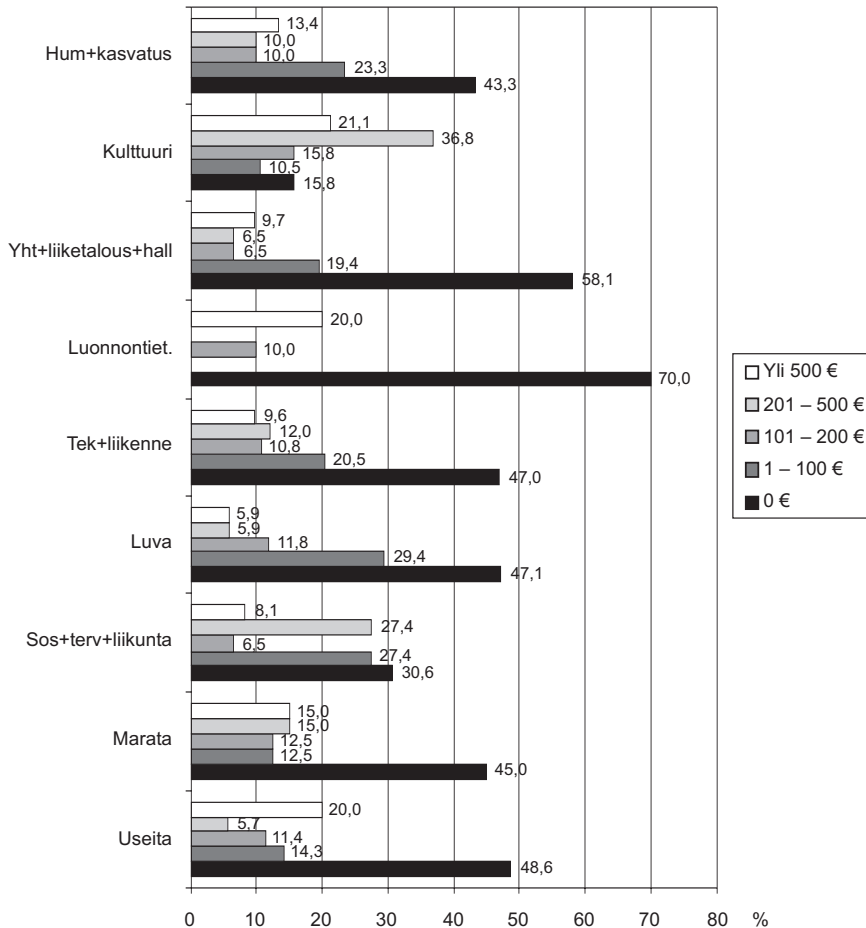


Kuvio 22. Peruskoulun ja lukion aineenopettajien täydennyskoulutuksen omarahoitus oppiaineittain

Omarahoituksen osalta *luokanopettajat* erosivat (*) peruskoulun ja lukion aineenopettajista: Luokanopettajat olivat käyttäneet keskimääräistä vähemmän omaa rahoitusta täydennyskoulutuksen rahoittamiseen, kun taas aineenopettajat ja lukion opettajat olivat käyttäneet omaa rahoitusta heitä enemmän: Omaa rahoitusta käyttäneistä suurin osa oli luokassa 1 - 100 euroa (25 - 28 %), seuraavaksi eniten oli käytetty 101 - 200 euroa (11 - 15 %). Suurin luokka oli kuitenkin ne, jotka eivät olleet käyttäneet omaa rahoitusta täydennyskoulutukseen lainkaan. (Liitetaulukko 6d.)

Ammatilliset oppilaitokset

Suurimmaksi osaksi (31 – 70 %) opettajat ilmoittivat, etteivät olleet käyttäneet omaa rahoitusta lainkaan. Kulttuurialan opettajilla tämä luku oli pienin, 16 %. Tilastollinen testaus ei ole luotettava joissakin ryhmissä olevien pienten havaintomäärien vuoksi. (Kuvio 23 ja liitetaulukko 6g.)

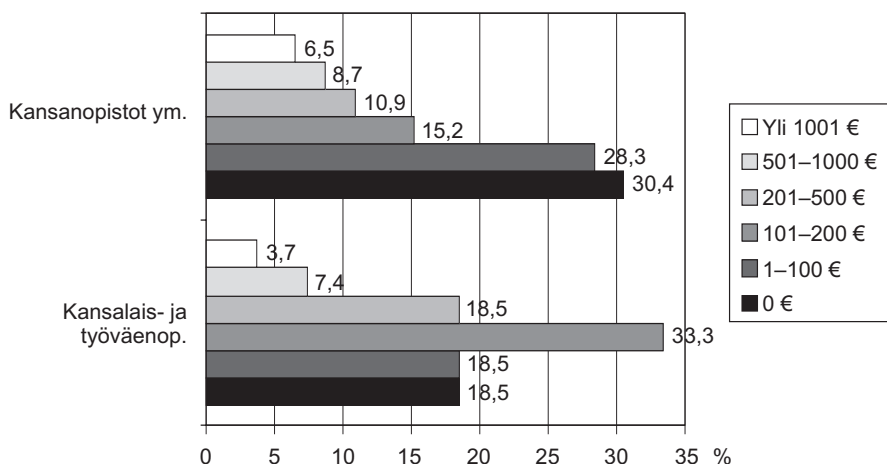


Kuvio 23. Ammatillisten oppilaitosten opettajien täydennyskoulutuksen omarahoitus oppialoitain

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

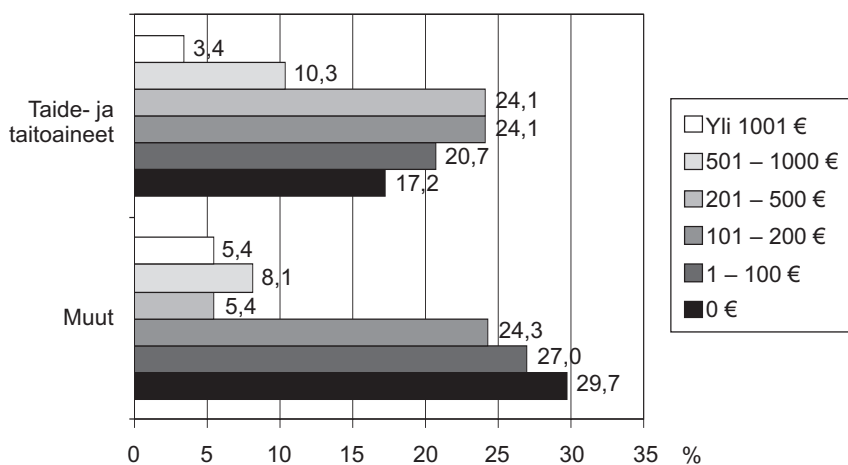
Oppilaitostyypeittäin täydennyskoulutuksen omarahoitusosuutta tarkasteltaessa havaitaan eroja, jotka tosin eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. Kansalais- ja työväenopiston opettajista kolmasosa ilmoitti käyttäneensä omaa rahoitusta 101 – 200 euroa. Kansanopistojen ym. opettajista taas suurin omarahoitusluokka oli 0 euroa sekä 1 – 100 euroa,

eli kansanopistojen opettajat olivat käyttäneet kansalais- ja työväenopistojen opettajia vähemmän omaa rahoitusta täydennyskoulutukseen. (Kuvio 24 ja liitetaulukko 6I.)



Kuvio 24. Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajien täydennyskoulutuksen omarahoitus oppilaitosmuodoittain

Taide- ja taitoaineiden opettajista lähes puolet (48,2 %) oli käyttänyt omaa rahoitusta täydennyskoulutukseen 101 – 500 euroa ja muiden aineiden opettajista noin puolet (51,3 %) oli käyttänyt 1 – 200 euroa, eli taide- ja taitoaineiden opettajia vähemmän. Kuten vapaa-ajan käytönkin kohdalla, vastaajien vähäisen määrän vuoksi tuloksista ei voida tehdä kovin luotettavia johtopäätöksiä. (Kuvio 25 ja liitetaulukko 6m.)



Kuvio 25. Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajien täydennyskoulutuksen omarahoitus oppiaineryhmittäin

5.7.4 Täydennyskoulutuksen toivottu rahoittaja

Täydennyskoulutuksen toivottua rahoittajaa määritettäessä kysymyslomake tarjosi rahoittajavaihtoehtoiksi seuraavat vaihtoehdot: 1) Oppilaitoksen ylläpitäjä rahoittaa (esim. kunta, kuntainliitto, kuntayhtymä) 2) Valtio rahoittaa 3) Oppilaitoksen ylläpitäjä ja valtio rahoittavat 4) Opettaja ja oppilaitoksen ylläpitäjä rahoittavat 4) Opettaja ja valtio rahoittavat tai 5) Opettaja, oppilaitoksen ylläpitäjä ja valtio rahoittavat.

Peruskoulu ja lukio

Äidinkielen opettajista 48 % piti toivottuna rahoittajana oppilaitoksen ylläpitäjää yhdessä valtion kanssa. Tätä rahoitusmallia pitivät parhaimpana myös kielten opettajat (56 %), matemaattis-luonnontieteellisten aineiden opettajat (57 %), taide- ja taitoaineiden opettajat (41 %), liikunnan ja terveystieteen opettajat (42 %) sekä opinto-ohjaajat ja erityisopettajat (47 %). Muiden aineryhmien opettajat katsoivat, että oppilaitoksen ylläpitäjän (esim. kunta, kuntainliitto, kuntayhtymä) tulisi yksin rahoittaa täydennyskoulutus.

Ammatilliset oppilaitokset

Ammatillisten oppilaitosten eri alojen opettajien näkemykset toivotusta rahoittajasta eivät juuri eronneet toisistaan. Lähes kaikkien oppialojen opettajat pitivät parhaimpana mallia, jossa oppilaitoksen ylläpitäjä yhdessä valtion kanssa rahoittaa täydennyskoulutusta parhaimpana. Seuraavaksi eniten kannatusta sai se, että oppilaitoksen ylläpitäjä yksin rahoittaisi koulutuksen.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Sekä kansalais- että työväenopistojen että kansanopistojen opettajat näkivät parhaimpana rahoittajatahona oppilaitoksen ylläpitäjän. Myös eri oppiaineiden (taide- ja taitoaineet vs. muut) opettajat olivat pääosin samaa mieltä. Vapaan sivistystyön opettajat poikkesivat kuitenkin muiden oppilaitosten opettajista siinä, että heidän keskuudessaan melko huomattavassa määrin nähtiin, että myös oppilaitoksen ylläpitäjän tulisi osallistua täydennyskoulutuksen rahoitukseen yhdessä valtion kanssa. Tätä mieltä oli 21 % kansalais- ja työväenopiston opettajista ja 19 % taide- ja taitoaineiden opettajista.

TÄYDENNYSKOULUTUKSEN RAHOITUS:

- Pääasiallinen rahoittaja: kaikissa oppilaitosmuodoissa oppilaitoksen ylläpitäjä
- Kokonaiskustannukset: Peruskoulu & lukio: useimmilla 151 – 500 euroa, taide- ja taitoaineissa tätä vähemmän. Ammatilliset opettajat: useimmissa aineissa 501 – 1500 euroa. Vapaa sivistystyö: ei luotettavaa tulosta, koska vastanneita vähän.
- Oma rahoitus: useimmiten ei lainkaan. Peruskoulu & lukio: eniten valinnais-ten ja integroitujen kurssien ja maahanmuuttajien opettajat, vähiten kielten ja äidinkielen opettajat. Ammatillisella puolella eniten kulttuurialalla. Vapaan sivistystyö oppilaitokset: eniten kansalais- ja työväenopiston opettajat.
- Toivottu rahoittaja: oppilaitoksen ylläpitäjä yhdessä valtion kanssa.

5.8 Täydennyskoulutustarpeet

Opettajien täydennyskoulutustarpeet vaihtelevat työuran eri vaiheissa. Vastavalmistuneiden koulutustarpeet ovat erilaisia kuin opetustyössä jo pidempään olleilla tai eläkkeelle siirtymisen kynnyksellä. Opetushenkilöstön koulutustarpeet liittyvät paitsi omaan aineeseen ja alaan, myös muihin sisältöalueisiin. Kaikkia opettajia koskettavat muuttuvat opetussuunnitelmat tai uudet, nyky-yhteiskunnan mukanaan tuomat täydennyskoulutustarpeet, kuten mm. erityisopetuksen integrointi perusopetukseen sekä maahanmuuttajien kasvava määrä ja sen myötä monikulttuurisuuden haasteet. Myös kansainvälistyminen ja siihen liittyvä opiskelijavaihto erityisesti EU:n jäsenmaiden kesken lisää opetushenkilöstön täydennyskoulutustarvetta. Samoin mm. koulutuspolitiikan, koulutusjärjestelmän ja tutkintorakenteiden tuntemus edesauttaisi opetushenkilöstöä hahmottamaan paremmin yksittäisen opiskelijan tarpeita ja hänen mahdollisuuksiaan toimia oman opiskelu- ja työurakehityksensä kannalta mahdollisimman tehokkaasti ja tukemaan häntä elinikäisen oppimisen näkökulmasta.

Opetushenkilöstön tämän hetken täydennyskoulutustarpeista ei ole olemassa kattavaa kuvaa. Valtion rahoittama opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen sisällöt eivät myöskään pohjaa koulutustarvekartoituksiin tai arviointiin vaan painoalueet nojautuvat mm. hallitusohjelman tavoitteisiin ja muokkautuvat yhteisen keskustelun kautta. Koulutustarvekartoituksia tosin tehdään, mutta usein kuntakohtaisesti eikä kovin systemaattisesti. Näin ollen – kunnasta tai oppilaitoksen ylläpitäjästä riippuen – koulutuksen tilaajalla on jonkinlainen kuva kentän koulutustarpeista, mutta tuota kuvaa ei voida useinkaan yleistää kattamaan laajempaa opettajakuntaa.

Koulutuksen järjestäjät pohjaavat tietonsa opettajakunnan täydennyskoulutustarpeista eri lähteisiin. Koulutusta tarjotaan useimmiten jo aiempina vuosina suosituiksi muodostuneille koulutusalueille. Vuodesta toiseen jatkuvia samansisältöisinä pysyviä koulutustarpeita on suhteellisen vähän, vaikka mm. oppiaineisiin ja -aloihin liittyvät koulutustarpeet ovatkin aina ajankohtaisia. Tulevat koulutustarvemuutokset tulisikin pyrkiä huomioimaan myös täydennyskoulutustarjonnassa. Oleellisinta kuitenkin on se, että peruskoulun ja lukion oppilaille sekä ammatillisten ja muiden oppilaitosten opiskelijoille tarjotaan laadukasta, ajan tasalla olevaa opetusta riippumatta opettajan iästä tai virkavuosista.

Opettajien täydennyskoulutustarpeita koskevat tulokset koko aineiston osalta (ml. luokanopettajat) on kuvattu aiemmin julkaistussa tutkimusraportissa (Piesanen, Kiviniemi & Valkonen 2006b, luku 5.4.). Seuraavassa opettajien täydennyskoulutustarpeita tarkastellaan oppiaineittain ja oppialoittain eri oppilaitosmuodoissa.

Peruskoulu ja lukio

Yksittäisistä täydennyskoulutustarpeista tärkeimpinä peruskoulun ja lukion aineenopettajat pitivät opetettavaan aineeseen / alaan liittyvää koulutusta ($\bar{X} = 4,33$), sekä aine- ja alakohtaiseen opetussuunnitelmaan ($\bar{X} = 3,73$), oppilaitoksen sisäiseen yhteistyöhön ($\bar{X} = 3,58$), oppilasarviointiin ($\bar{X} = 3,45$) sekä oppilaitoskohtaiseen opetussuunnitelmaan ($\bar{X} = 3,35$) liittyvää täydennyskoulutusta (liitetaulukko 7a).

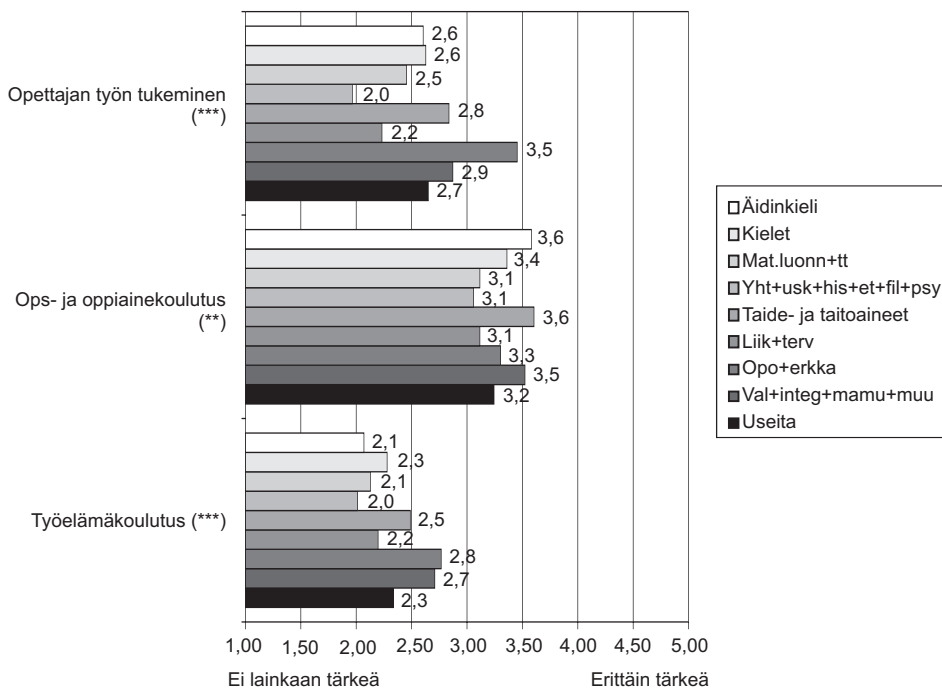
Peruskoulun ja lukion eri oppiaineiden opettajien täydennyskoulutustarpeet eroavat useimpien koulutustarpeiden osalta toisistaan (liitetaulukko 7b). Täydennyskoulutustarpeet tiivistettiin summamuuttujiksi¹¹ faktorianalyysin avulla (liite 4a; summamuuttujat liite 4b). Seuraavassa kuviossa (kuviot 28a ja b) esitetään eri oppiaineiden opettajien täydennyskoulutustarpeet näiden koulutustarvealueiden avulla. Myös näin tarkasteltuna havaitaan, että useimpien koulutustarvealottuvuuksien osalta eri oppiaineiden opettajien välillä on eroja. Tilastolliset merkitsevyyserot esitetään em. kuvioissa kunkin koulutustarvealueen kohdalla sekä liitetaulukossa 7c, jossa esitetään varianssianalyysin tuloksena yksittäisten koulutustarpeiden saamat keskiarvot (\bar{X}), F-arvot sekä merkitsevyydet.

11 Koulutustarvealueet:

- TYÖELÄMÄKOULUTUS (mm. alueelliset kehittämishankkeet, yrittäjyys ja työelämäyhteistyö)
- OPS- & OPPIAINEKOULUTUS (mm. oppilaitoksen sisäinen yhteistyö, opetussuunnitelman perusteet, kunnallinen ja oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma)
- OPETTAJAN TYÖN TUKEMINEN (mm. henkilökohtainen opetuksen järjestämissuunnitelma ja oppimissuunnitelma, inkluusio ja erityisopetus)
- OPPILAAN TUKEMINEN (mm. kodin ja koulun välinen yhteistyö, oppilaanohjaus ja opinto-ohjaus sekä opiskelun tuen järjestäminen)
- KANSAINVÄLISYYS JA MONIKULTTUURISUUS (mm. kansainvälinen yhteistyö, maahanmuuttajaopetus ja monikulttuurisuus)
- HALLINNOLLINEN KOULUTUS (mm. hallinnolliset kysymykset, koululait ja kunnan itsearviointi)
- TVT-KOULUTUS (mm. verkkopedagogiikka, tieto- ja viestintätekninen osaaminen)

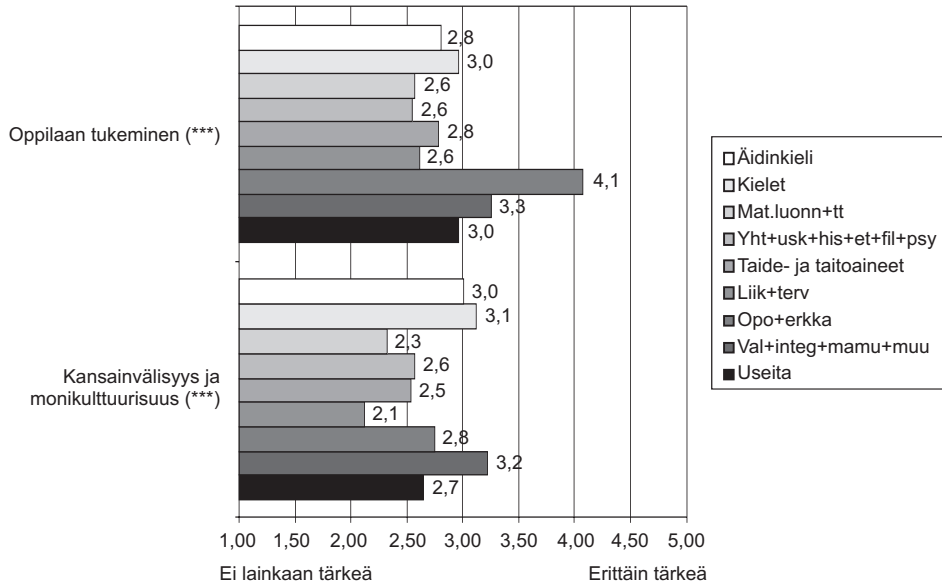
Peruskoulun ja lukion aineenopettajista työelämäkoulutusta pitivät muita tärkeimpinä opinto-ohjaajat ja erityisopettajat sekä valinnaisten tai integroitujen kurssien opettajat sekä maahanmuuttajien parissa työskentelevät opettajat. Opetussuunnitelma- ja oppiainekoulutusta arvostivat eniten äidinkielen sekä taito- ja taideaineiden opettajat. Opettajan työn tukemiseen liittyvät täydennyskoulutustarpeet korostuivat kaikkein eniten opinto-ohjaajilla ja erityisopettajilla. Myös oppilaan työn tukemiseen liittyvät tarpeet olivat opinto-ohjaajien ja erityisopettajien kohdalla muita tärkeimpiä koulutustarpeita. Kansainvälisyys ja monikulttuurisuuteen liittyvät täydennyskoulutustarpeet jakautuivat tasaisemmin eri oppiaineiden opettajien keskuudessa, mutta erot olivat kuitenkin tilastollisesti erittäin merkitseviä. Eniten näihin taitoihin liittyvää koulutusta pitivät tärkeänä valinnaisten ja integroitujen kurssien sekä maahanmuuttajia opettavat opettajat ja kielten sekä äidinkielen opettajat. (Kuviot 26a ja 26b.)

Hallinnollisen koulutuksen sekä tieto- ja viestintätekniisen koulutuksen alueiden merkitys oli kaikille aineenopettajille likimain yhtä tärkeä (ei tilastollisia eroja).



(F-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyydet)

Kuvio 26a. Peruskoulun ja lukion aineenopettajat: Opettajan työn tukemiseen, opetussuunnitelma- ja oppiainekoulutukseen sekä työelämäkoulutukseen liittyvät koulutustarpeet



(F-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyydet)

Kuvio 26b. Peruskoulun ja lukion aineenopettajat: Oppilaan tukemiseen sekä kansainvälisyyteen ja monikulttuurisuuteen liittyvät koulutustarpeet

Oppiaineittain opettajien koulutustarpeissa havaittiin tilastollisesti merkitsevät erot kaikilla muilla *koulutustarvealueilla* paitsi hallinnollisen ja tieto- ja viestintäteknisen koulutuksen kohdalla:

- **Työelämäkoulutus:** Tärkein opinto-ohjaajille ja erityisopettajille (yhdistetty luokka), vähiten tärkeä yhteiskuntatieteiden, uskonnon, historian, elämäntutkimuksen, filosofian ja psykologian opettajille (yhdistetty luokka). (**)
- **OPS- ja oppiainekoulutus:** Tärkein taide- ja taitoaineiden opettajille, vähiten tärkeä yhteiskunnallisten ym. aineiden opettajille. (**)
- **Opettajan työn tukeminen:** Tärkein opinto-ohjaajille ja erityisopettajille, vähiten tärkeä yhteiskunnallisten ym. aineiden opettajille. (***)
- **Oppilaan tukeminen:** Tärkein opinto-ohjaajille ja erityisopettajille, vähiten tärkeä yhteiskuntatieteellisten ym. aineiden opettajille. (***)
- **Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus:** Tärkein valinnaisten tai integroitujen kursseiden opettajien tai maahanmuuttajia opettavien keskuudessa, vähiten tärkeä liikunnan ja terveystieteen opettajien keskuudessa. (***)
- **Hallinnollinen koulutus:** Ei tilastollisia eroja.
- **Tieto- ja viestintätekninen koulutus:** Ei tilastollisia eroja.

Peruskoulun ja lukion aineenopettajien koulutustarpeita tarkasteltiin myös opettajien virkavuosien näkökulmasta¹². Tilastollisesti merkitsevät erot löytyivät seuraavien yksittäisten täydennyskoulutustarpeiden kohdalta:

- **Oppilaitoksen itsearviointi:** Tämä koulutustarve oli tärkeämpi kauemmin (16 vuotta tai enemmän) virassa olleille opettajille ($p = *$).
- **Kunnan itsearviointiin osallistuminen:** Tärkeämpi kauemmin virassa olleille ($p = *$).
- **HOPS – henkilökohtainen oppimissuunnitelma:** Tärkeämpi vähemmän aikaa (15 vuotta tai vähemmän) virassa olleille ($p = *$).
- **Erityisopetus:** Huomattavasti tärkeämpi alle 15 vuotta virassa olleille kuin virkaajaltaan vanhemmille ($p = ***$).
- **Opetettavaan aineeseen tai alaan liittyvä koulutus:** Tärkeämpi vähemmän aikaa (15 v. tai alle) virassa olleille ($p = **$).

Täydennyskoulutustarpeita tarkasteltiin myös virkavuosien näkökulmasta siten, että mukana olivat sekä peruskoulun luokanopettajat¹³ että peruskoulun ja lukion aineenopettajat eli kaikki yleissivistävien oppilaitosten opettajat. Nyt merkittäviä eroja löytyi useamman täydennyskoulutustarpeen kohdalta:

- **Oppilaitoksen itsearviointi:** Tämä koulutustarve oli tärkeämpi kauemmin (16 vuotta tai enemmän) virassa olleille opettajille ($p = *$).
- **HOJKS – henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma:** Tärkeämpi kauemmin virassa olleille ($p = *$).
- **Erityisopetus:** Huomattavasti tärkeämpi 15 vuotta tai vähemmän virassa olleille kauemmin virassa olleille ($p = ***$).
- **Moniammatillinen yhteistyö:** Myös tämä tärkeämpi 15 vuotta tai vähemmän aikaa opettajana toimineille ($p = **$).
- **Opiskelun erityisen tuen järjestäminen:** Tärkeämpi 15 vuotta tai vähemmän aikaa virassa olleille ($p = *$).
- **Yrittäjyys:** Tärkeämpi 16 vuotta tai kauemmin opettajana olleille ($p = *$).
- **Tieto- ja viestintätekniinen osaaminen:** Tärkeämpi 16 vuotta tai kauemmin opettajana olleille ($p = *$).
- **Opinnäytetöiden ohjaaminen:** Tärkeämpi 16 vuotta tai enemmän opettajana toimineille ($p = **$).

12 Peruskoulun ja lukion aineenopettajia koskevan seuranta-aineiston opettajat jaettiin kahteen ryhmään, 15 vuotta tai vähemmän virassa olleet ($n = 796$) ja 16 vuotta tai enemmän virassa olleet ($n = 1002$). Tilastollinen testaus toteutettu t-testillä.

13 Tässä aineistossa (mukana myös luokanopettajat) 15 vuotta tai vähemmän opettajan virassa olleita oli 723 ja sitä kauemmin virassa olleita oli 898.

Mielenkiintoisen tarkastelunäkökulman tuo asetelma, jossa verrataan *luokanopettajien sekä peruskoulun ja lukion aineenopettajien* näkemyksiä täydennyskoulutuksen sisältöalueiden tärkeydestä. Nämä opettajaryhmät eroavat useimpien koulutustarpeiden osalta toisistaan. Luokanopettajien mielestä koululakeihin ym. lainsäädäntöön liittyvät asiat, hallinnolliset kysymykset, kunnallinen lainsäädäntö, HOJKS- ja HOPS-suunnitelmat, inkluusio, erityisopetus, moniammatillinen yhteistyö, kodin ja koulun välinen yhteistyö ja opiskelun erityisen tuen järjestäminen olivat tärkeämpiä koulutustarpeita kuin aineenopettajien keskuudessa. Aineenopettajat taas pitivät luokanopettajia tärkeäimpinä koulutustarpeina – kuten ymmärrettävää on – aine- ja alakohtaiseen opetussuunnitelmaan ja opetettavaan aineeseen ja -alaan liittyvää koulutusta, mutta myös oppilaanohjaukseen ja opinto-ohjaukseen, yrittäjyyteen sekä työelämäyhteistyöhön liittyvää koulutusta. (Taulukko 8.)

Ammatilliset oppilaitokset

Ammatillisten oppilaitosten opettajat pitivät seuraavia yksittäisiä täydennyskoulutustarpeita tärkeimpinä: opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus ($\bar{X} = 4,30$), aine- ja alakohtainen opetussuunnitelma ($\bar{X} = 3,91$), työelämäyhteistyö ($\bar{X} = 3,84$), oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma ($\bar{X} = 3,82$) ja tieto- ja viestintätekniinen osaaminen sekä oppilaitoksen sisäinen yhteistyö (molempien $\bar{X} = 3,73$). (Liitetaulukko 7d.)

Oppialoittain ammatillisten oppilaitosten opettajat erosivat useimpien yksittäisten koulutustarpeiden osalta toisistaan. Tilastollisesti erittäin merkitsevät erot (***) havaittiin (liitetaulukko 7e):

- *Osaamisen näyttöihin* ($\bar{X} = 3,95$) ja *opinnäytetöiden ohjaamiseen* ($\bar{X} = 3,95$) liittyvät koulutustarpeet, joita kulttuurialan opettajat pitivät muiden alojen opettajia tärkeäimpinä.
- *Verkkopedagogiikkaan* ($\bar{X} = 3,68$) ja *yrittäjyyteen* ($\bar{X} = 3,94$) liittyviä koulutustarpeita yhteiskunnallisten ym. alojen opettajat pitivät muita tärkeäimpinä.
- *HOJKS-opetukseen* kytkeytyvät koulutustarpeet, joita majoitus-, talous- ja ravitsemisalalan opettajat pitivät muita tärkeäimpinä ($\bar{X} = 3,73$).
- *Moniammatilliseen yhteistyöhön* liittyvät koulutustarpeet, joita sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opettajat pitivät muita tärkeäimpinä ($\bar{X} = 3,60$).
- *Kodin ja koulun välistä yhteistyötä* koskevat koulutustarpeet, joita luonnonvara-alan opettajat pitivät muita tärkeäimpinä ($\bar{X} = 3,53$).
- *Kansainväliseen yhteistyöhön* liittyviä koulutustarpeita pitivät kulttuurialan opettajat muita tärkeäimpinä ($\bar{X} = 3,50$).
- *Maahanmuuttajaopetukseen* ($\bar{X} = 3,21$) ja *monikulttuurisuuteen* ($\bar{X} = 3,30$) liittyvät koulutustarpeet, joita humanistisen ja kasvatustieteen alan opettajat pitivät muita tärkeäimpinä.

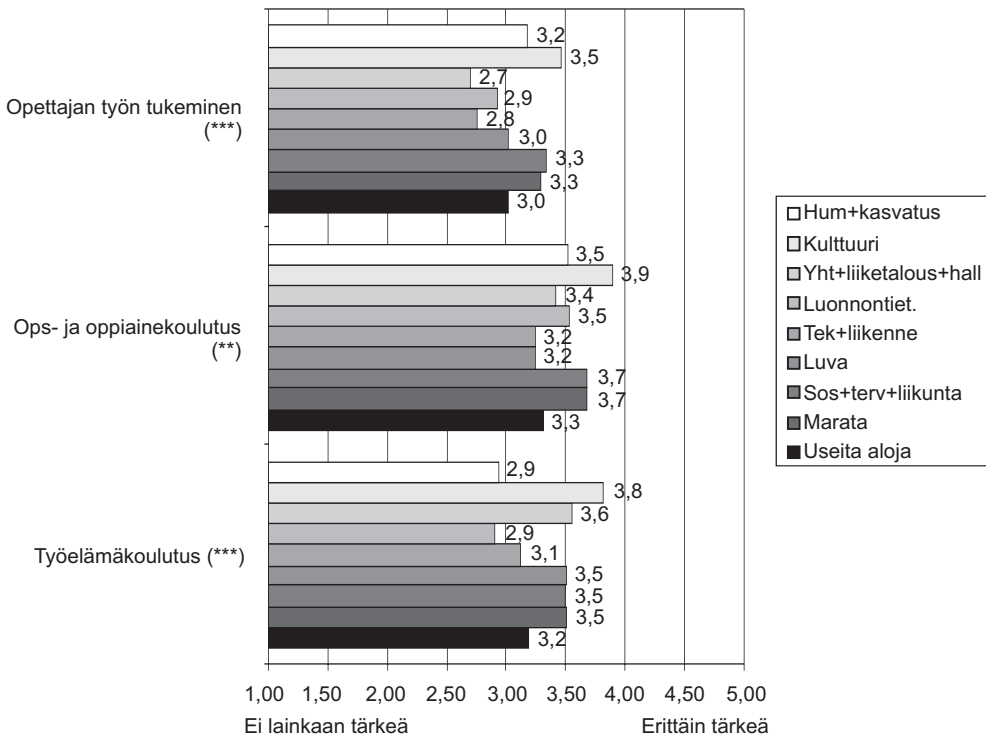
Taulukko 8. Luokanopettajien ja muiden peruskoulun ja lukion aineenopettajien koulutustarpeet osioittain

Asteikko: 1 = Ei lainkaan tärkeä, 2 = Jonkin verran tärkeä, 3 = En osaa sanoa, 4 = Tärkeä, 5 = Erittäin tärkeä

	Luokan- opettajat	Peruskoulun ja lukion aineenopettajat	p
	\bar{X}	\bar{X}	
Koululait ja muu koulua koskeva lainsäädäntö	3,43	2,90	***
Hallinnolliset kysymykset	2,72	2,31	***
Oppilaitoksen itsearviointi	2,99	2,84	*
Kunnan itsearviointiin osallistuminen	2,35	2,19	*
Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö	3,75	3,63	n.s.
Alueelliset kehittämishankkeet	2,62	2,60	n.s.
Kansainvälinen yhteistyö	2,61	2,73	n.s.
Maahanmuuttajaopetus	2,64	2,48	*
Monikulttuurisuus	2,84	2,78	n.s.
Opetussuunnitelman perusteet	3,23	3,09	*
Kunnallinen opetussuunnitelma	3,24	2,91	***
Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma	3,50	3,39	n.s.
Aine – ja alakohmainen opetussuunnitelma	3,40	3,73	***
HOJKS – henkilökohtainen opetuksen järjestä- mistä koskeva suunnitelma	3,40	2,67	***
HOPS – henkilökohtainen oppimissuunnitelma	3,21	2,63	***
Inklusio	2,85	2,46	***
Eriyisopetus	3,54	2,84	***
Moniammatillinen yhteistyö	2,93	2,61	***
Kodin ja koulun välinen yhteistyö	3,66	3,28	***
Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus	2,57	2,82	***
Opiskelun yleisen tuen järjestäminen	2,81	2,70	n.s.
Opiskelun erityisen tuen järjestäminen	3,02	2,72	***
Oppilasarviointi	3,62	3,46	*
Verkkopedagogiikka	2,79	3,01	**
Yrittäjyys	2,06	2,35	***
Ops:n perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet	3,02	2,92	n.s.
Tieto- ja viestintätekniinen osaaminen	3,64	3,61	n.s.
Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus	4,07	4,31	***
Työelämäyhteistyö	2,39	2,73	***
Työssäoppiminen	2,35	2,46	n.s.
Näyttötutkinnot	1,89	1,98	n.s.
Osaamisen näytöt	1,94	2,08	*
Opinnäytetöiden ohjaaminen	1,94	2,11	**
Ura- ja rekrytointipalvelut	1,78	1,90	*

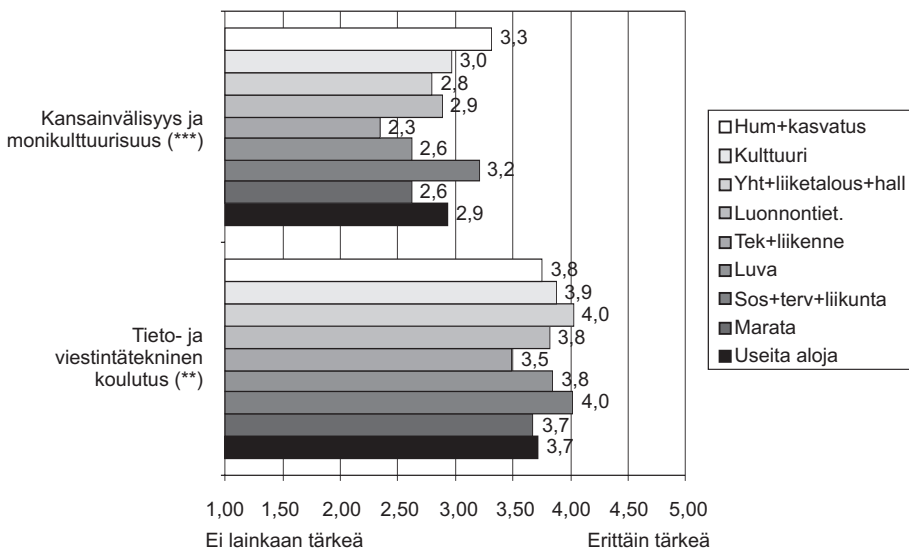
(T-testi, taulukossa keskiarvot ja merkitsevyydet)

Ammatillisten oppilaitosten opettajien kohdalla havaittiin koulutustarvealueittain tilastollisesti merkitsevät erot eri oppialojen opettajien välillä viiden koulutustarveulotuvuuden kohdalla. Koulutustarpeet erosivat samoilla tarvealueilla kuin peruskoulun ja lukion opettajillakin. Koulutustarvealueista työelämäkoulutukseen (***) sekä opetussuunnitelma- ja oppiainekoulutukseen (***) sekä opettajan työn tukemiseen (***) liittyvät koulutustarpeet olivat tärkeimpiä kulttuurialan opettajien keskuudessa (kuvio 27a). Kansainvälisyyteen ja monikulttuurisuuteen (***) liittyvä täydennyskoulutus oli tärkein humanistisella ja kasvatusalalla sekä tieto- ja viestintätekninen koulutus (***) yhteiskuntatieteen, liiketalouden ja hallinnon alalla sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla (kuvio 27b). (Liitetaulukko 7f).



(F-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyydet)

Kuvio 27a. Ammatillisten oppilaitosten opettajat: Opettajan työn tukemiseen, opetussuunnitelma- ja oppiainekoulutukseen sekä työelämäkoulutukseen liittyvät koulutustarpeet



(F-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyydet)

Kuvio 27b. Ammatillisten oppilaitosten opettajat: Kansainvälisyyteen ja monikulttuurisuuteen sekä tieto- ja viestintätekniiseen osaamiseen liittyvät koulutustarpeet

Eri oppialojen ammatillisten opettajien täydennyskoulutustarpeita tarkasteltiin myös opettajien *virkavuosien näkökulmasta*¹⁴, jolloin tilastollinen ero (*) löytyi vain kansainvälisyyteen ja monikulttuurisuuteen liittyvien täydennyskoulutustarpeiden osalta. Tätä sisältöaluetta pitivät tärkeämpänä virkaiältään 16 vuotta tai sitä kauemmin virassa olleet ammatilliset opettajat.

Koulutustarvealueista 'kansainvälisyys ja monikulttuurisuus' oli ainoa, jossa havaittiin tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*) *oppialojen* välillä. Tämä täydennyskoulutuksen alue oli tärkein humanistisella ja kasvatusalalla, vähiten tärkeä tekniikan ja liikenteen alalla (*). Humanistisella ja kasvatusalalla eniten tätä aluetta arvostivat 6 – 15 vuotta virassa toimineet opettajat.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Tärkeimmiksi täydennyskoulutustarpeiksi kaikkien vapaan sivistystyön opettajien keskuudessa kohosivat opetettavaan aineeseen ja -alaan liittyvä koulutus ($\bar{X} = 4,29$), aine- ja alakohtainen opetussuunnitelma ($\bar{X} = 3,70$), oppilaitoksen sisäinen yhteistyö

¹⁴ Ammatillisten oppilaitosten opettajia koskevan seuranta-aineiston opettajat jaettiin kahteen ryhmään, 15 vuotta tai vähemmän virassa olleet (n = 471) ja 16 vuotta tai enemmän virassa olleet (n = 509). Tilastollinen testaus toteutettu t-testillä.

($\bar{X} = 3,66$), oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma ($\bar{X} = 3,54$) sekä myös tieto- ja viestintätekniinen osaaminen ($\bar{X} = 3,46$). (Liitetaulukko 7g.)

Koulutustarvealueittain vapaan sivistystyön oppilaitosten eri oppialojen opettajien (taide- ja taitoaineet vs. muut, äidinkieli ja ilmaisuaaineet, vieraat kielet, yhteiskunnalliset ja kasvatustieteet, kulttuuriala, maahanmuuttajaopetus, tietotekniikka ja viestintä) välillä ei havaittu eroja.

Oppilaitosmuodoittain (kansalais- ja työväenopistot vs. kansanopistot ym.) täydennyskoulutustarpeiden osalta tuli esiin yksi tilastollisesti merkitsevä ero (*): Oppilaan tukemiseen liittyviä täydennyskoulutustarpeita kansanopistojen opettajat ($\bar{X} = 2,93$) pitivät tärkeämpinä kuin kansalais- ja työväenopistojen opettajat ($\bar{X} = 2,26$).

Opettajien virkavuodet eivät erotelleet täydennyskoulutustarpeita kansalais- ja työväenopistojen ja kansalaisopistojen välillä eikä myöskään aineryhmittäin (taide- ja taitoaineet vs. muut oppiaineet). Keskiarvoeroista mainittakoon seuraavat virkavuosiltaan eri-ikäisiä koskevat erot koulutustarpeissa:

- ***Työelämään liittyvä täydennyskoulutus:*** Kansalais- ja työväenopiston yli 16 vuotta virassa olleet opettajat pitivät tähän liittyviä sisältöalueita tärkeämpinä kuin 15 vuotta tai vähemmän virassa olleet. Kansanopistojen 6 – 15 vuotta virassa olleet taas pitivät em. sisältöalueita tärkeämpinä kuin muut. Taide- ja taitoaineiden 6 – 15 vuotta virassa olleet pitivät tärkeämpänä kuin muut; muiden oppiaineiden yli 16 vuotta virassa olleet tärkeämpinä kuin muut vähemmän aikaa virassa olleet.
- ***Opetussuunnitelma- ja oppiainekoulutus:*** Kansalais- ja työväenopiston yli 16 vuotta virassa olleet pitivät tärkeämpinä kuin muut. Kansanopistojen 6 – 15 vuotta virassa olleet tärkeämpänä kuin muut. Taide- ja taitoaineiden 6 – 15 vuotta virassa olleet pitivät tärkeämpänä kuin muut; muiden oppiaineiden kauimmin virassa olleet tärkeämpinä kuin muut.
- ***Opettajan työn tukeminen:*** Kansalais- ja työväenopiston yli 16 vuotta virassa olleet pitivät tärkeämpinä kuin muut. Kansanopistojen 6 – 15 vuotta virassa olleet tärkeämpänä kuin muut. Taide- ja taitoaineiden 6 – 15 vuotta virassa olleet pitivät tärkeämpänä kuin muut; muiden oppiaineiden vähemmän aikaa (1 – 5 vuotta) virassa olleet tärkeämpinä kuin muut.
- ***Oppilaan tukeminen:*** Kansalais- ja työväenopiston 6 – 15 vuotta virassa olleet pitivät tärkeämpinä kuin muut. Kansanopistojen 1 – 5 vuotta opettajana olleet taas tärkeämpänä kuin muut. Taide- ja taitoaineiden 6 – 15 vuotta virassa olleet pitivät tärkeämpänä kuin muut; muiden oppiaineiden kauimmin virassa olleet tärkeämpinä kuin muut.
- ***Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus:*** Kansalais- ja työväenopiston yli 16 vuotta virassa olleet pitivät tärkeämpinä kuin muut. Kansanopistojen 1 – 5 vuotta viras-

sa olleet taas *vähemmän tärkeänä* kuin muut. Taide- ja taitoaineiden pisimpään virassa olleet (16 vuotta tai enemmän) pitivät tärkeämpänä kuin muut, muiden aineiden nuorimmat (1 – 5 vuotta virassa olleet) tärkeämpinä kuin muut.

- **Hallinnollinen koulutus:** Kansalais- ja työväenopiston 1 – 5 vuotta virassa olleet pitivät *vähemmän tärkeämpinä* kuin muut. Kansanopistojen 6 – 15 vuotta virassa olleet taas tärkeämpänä kuin muut. Sekä taide- ja taitoaineiden että muiden aineiden 6 – 15 vuotta virassa olleet pitivät tärkeämpänä kuin muut.
- **Tieto- ja viestintätekninen koulutus:** Kansalais- ja työväenopistojen opettajien osalta ei eroja juuri ollut. Kansanopistojen 1 – 5 vuotta virassa olleet opettajat pitivät jonkin verran tärkeämpänä kuin pidempään, erityisesti yli 16 vuotta virassa olleet. Taide- ja taitoaineiden yli 16 vuotta virassa olleet pitivät tärkeämpänä kuin muut; muiden oppiaineiden vähemmän aikaa (1 – 5 vuotta) virassa olleet tärkeämpinä kuin muut.

Vapaan sivistystyön opetushenkilöstön täydennyskoulutuksessa suurena haasteena on laaja aikuiskoulutuksen kenttä, jonka eri sektoreilla vapaa sivistystyön oppilaitokset toimivat. Näin ollen myös opettajilla on hyvin erilaisia täydennyskoulutustarpeita riippuen siitä, toimiiko opettaja harrastusluonteisen vai yleissivistävän koulutuksen alueella, tutkintotavoitteisen ammatillisen koulutuksen piirissä vai korkea-asteen aikuiskoulutuksen opetustehtävissä, kuten mm. avoimen yliopiston opettajana.

Vapaan sivistystyön puolella oppilaitosten ylläpitäjä voi olla esimerkiksi kunta, kuntayhtymä, säätiö, järjestö tai yksityinen taho. Opettajakunnasta suurin osa on tuntiopettajia, jotka usein oman toimensa ohella hoitavat opetustehtäviä vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Päätoimista henkilöstöä vapaan sivistystyön oppilaitoksissa on vähemmän. Näin ollen täydennyskoulutusta ajatellen avainasemassa ovatkin oppilaitoksen ylläpitäjän edustajat (johtokunnat, kunnan päättäjät, mm. sivistystoimen edustajat, luottamusmiehet jne.) ja heidän kykynsä ja halunsa ottaa vastuuta oppilaitosten opetushenkilöstön (ml. opinto-ohjaushenkilöstö) osaamisesta.

Kuten muissakin koulutusmuodoissa, myös vapaan sivistystyön oppilaitoksissa opiskelee tulevaisuudessa aiempaa enemmän maahanmuuttajia, jolloin monikulttuurisuuden ongelmat ja haasteet joudutaan ottamaan aiempaa vakavammin huomioon. Vapaan sivistystyön oppilaitokset järjestävät paljon erilaista nimenomaan maahanmuuttajille tarkoitettua koulutusta, joten opettajakunnalle asetetaan tämän osalta suuria vaatimuksia, mikä heijastuu myös heidän täydennyskoulutustarpeisiinsa.

Opettajakuntaa yhtenäistävään koulutukseen liittyvät koulutustarpeet

Yhtenäisestä peruskoulujärjestelmästä huolimatta ylä- ja alakoulun opettajien koulutukset ovat toteutuvat erillisinä koulutuslinjoina. Luokanopettajan koulutuksen pääaine

on kasvatustiede kun taas aineenopettajankoulutuksessa pääaineena on opetettava aine, johon liittyvät pedagogiset opinnot suuntautuvat didaktisesti. Lisäksi historiallisesti tarkasteltuna yleissivistävä ja ammatillinen koulutus ovat perinteisesti toimineet erillisinä koulutushaaroina erillisine opettajineen.

Opettajakunnan työkenttä voidaan kuitenkin tulevaisuudessa nähdä laaja-alaisesti yli oppilaitosrajojen, jolloin eri koulutusmuotojen yhteisten opettajien palkkaaminen kunnissa toteutuisi (Opettajankoulutus 2020, 2007). Tätä silmälläpitäen kaikki opettajat tarvitsevat siis jo peruskoulutuksessaan ihmisen kasvun ja kehityksen perusteiden tuntemusta ja tietoa siitä, miten oppimista voidaan ohjata ja tukea eri elämänvaiheissa. Eri aikoina valmistuneiden opettajien täydennyskoulutusta tulisi suunnata myös tähän tehtäväalueeseen. Kapea-alaisesta aineenhallinnasta ja ainedidaktiikasta ollaan siirtymässä pedagogisen sisältötiedon perustelevaan aineenhallintaan ja opetustaitoon. Tällöin keskeistä on pedagoginen osaaminen, jonka avulla aineiden keskeinen sisältö saatetaan erilaisten oppijoiden kokemusmaailmaan.

TÄYDENNYSKOULUTUSTARPEET:

- Peruskoulu & lukio: Tärkeimmät opetettavaan aineeseen/alaan, aine- ja alakohtaiseen opetussuunnitelmaan, oppilaitoksen sisäiseen yhteistyöhön, oppilasarviointiin sekä oppilaitoskohtaiseen opetussuunnitelmaan liittyvät tarpeet. Tärkeimmät koulutustarvealueet: opetussuunnitelmaan ja oppiaineeseen liittyvät tarpeet sekä tieto- ja viestintätekniiseen osaamiseen liittyvät tarpeet.

Oppiaineittain: Eroja eri oppiaineiden opettajien kesken.

- Ammatilliset oppilaitokset: Tärkeimmät opetettavaan aineeseen/alaan, aine- ja alakohtaiseen opetussuunnitelmaan, työelämäyhteistyöhön, oppilaitoskohtaiseen opetussuunnitelmaan, tieto- ja viestintätekniiseen osaamiseen sekä oppilaitoksen sisäiseen yhteistyöhön liittyvät tarpeet. Oppialoittain: Eroja eri oppialojen opettajien kesken.
- Vapaa sivistystyön oppilaitokset: Tärkeimmät opetettavaan aineeseen/alaan, aine- ja alakohtaiseen opetussuunnitelmaan, oppilaitoksen sisäiseen yhteistyöhön, oppilaitoskohtaiseen opetussuunnitelmaan sekä tieto- ja viestintätekniiseen osaamiseen liittyvät tarpeet.

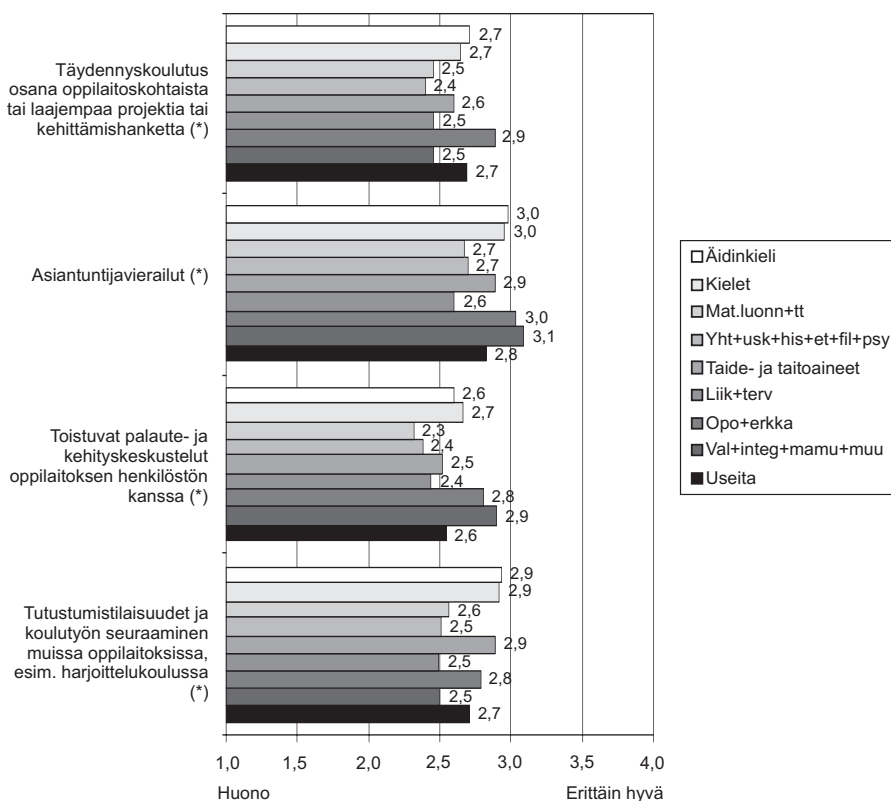
Oppialoittain: Ei eroja; Oppilaitosmuodoittain: Oppilaan tukemiseen liittyvät tarpeet tärkeämpiä kansanopistojen opettajille kuin kansalais- ja työväenopistojen opettajille.

5.9 Täydennyskoulutuksen toivotut muodot

Peruskoulu ja lukio

Opettajien täydennyskoulutus voidaan toteuttaa eri tavoin. Koko aineistoa (ml. luokanopettajat) tarkasteltaessa (Piesanen, Kiviniemi & Valkonen 2006b, 68–70) eri toteutusmuodoista ehdottomasti parhaimpina opettajat pitivät 1 – 5 päivän mittaisia lyhytkursseja. Lyhytkurssien suosiolle löytyy monia perusteita, mm. sisällöllisesti rajatut täydennyskoulutusaiheet, lyhytaikainen irrottautuminen opetustehtävistä, sijaisten helpommat saantimahdollisuudet jne.

Peruskoulun ja lukion aineenopettajien kohdalla tilanne on samankaltainen kuin koko aineistossakin: Lyhytkurssit olivat toivotuimpia ($\bar{X} = 3,12$). Muita toivottuja muotoja olivat asiantuntijavierailut ($\bar{X} = 2,83$), tutustumistilaisuudet ja koulutyön seuraaminen muissa oppilaitoksissa ($\bar{X} = 2,73$) sekä puolen päivän mittaiset koulutusjaksot ($\bar{X} = 2,70$). (Liitetaulukko 8a.)

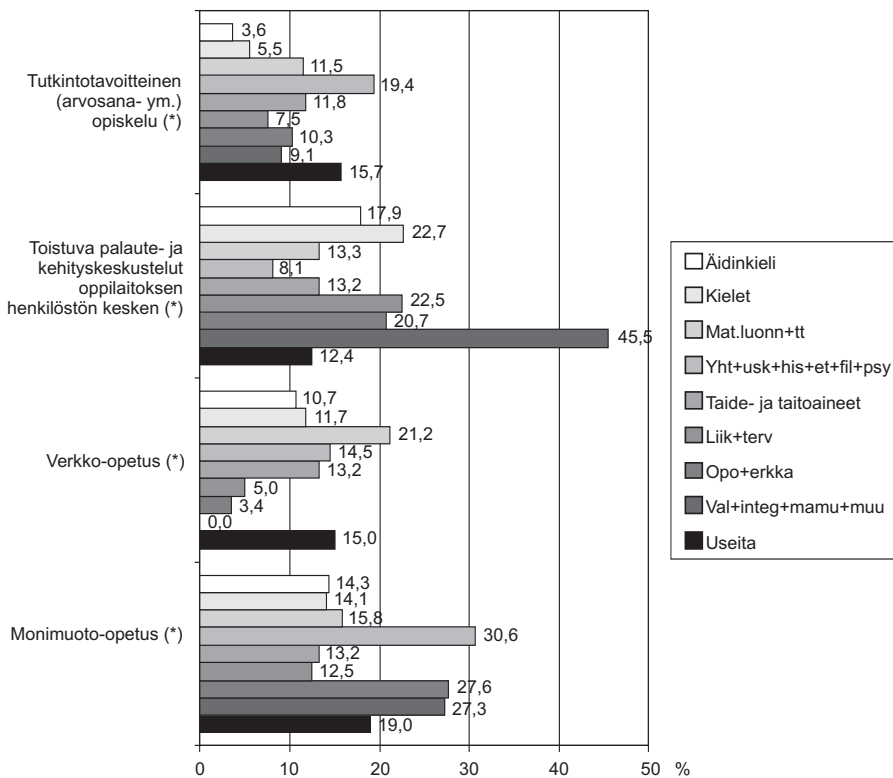


(F-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyydet)

Kuvio 28a. Peruskoulun ja lukion aineenopettajat: Täydennyskoulutuksen sopivimmat toteutusmuodot oppiaineittain.

Oppiaineittain tarkasteltuna aineenopettajat erosivat neljän toivotun täydennyskoulutusmuodon osalta toisistaan melkein merkitsevästi (*) (kuvio 28a). Kaikki ne täydennyskoulutusmuodot, joissa havaittiin eroja eri aineenopettajaryhmien välillä, arvioitiin kuitenkin kaikkien opettajaryhmien taholta varsin hyviksi.

Sopivimmissa muodoissa löytyi eroja – yllättäen kyllä – muista kuin suosituimmista täydennyskoulutusmuodoista: Tutkintotavoitteista opiskelua pitivät muita sopivimpana yhteiskunnallisten ym. aineiden opettajat, palaute- ja kehityskeskusteluja äidinkielen opettajat, verkko-opetusta matematiikan ym. aineiden opettajat ja monimuoto-opetusta yhteiskuntatieteiden ym. aineiden opettajat (kuvio 28b).



(F-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyydet)

Kuvio 28b. Peruskoulun ja lukion opettajat: Täydennyskoulutuksen suosituimmat toteutusmuodot oppiaineittain

Luokanopettajat pitivät aineenopettajia parempana monimuoto-opetusta (*), puolen päivän koulutusta (***) sekä 1 – 6 päivän koulutuksia (***), samoin pitkäkestoisia ohjelmia (*), tutustumistilaisuuksia (*) sekä palautekeskusteluja (***). Aineenopettajat pitivät ainoastaan itsenäistä ammattikirjallisuuden seuraamista toivottavampana kuin luokanopettajat (***). (Taulukko 9.)

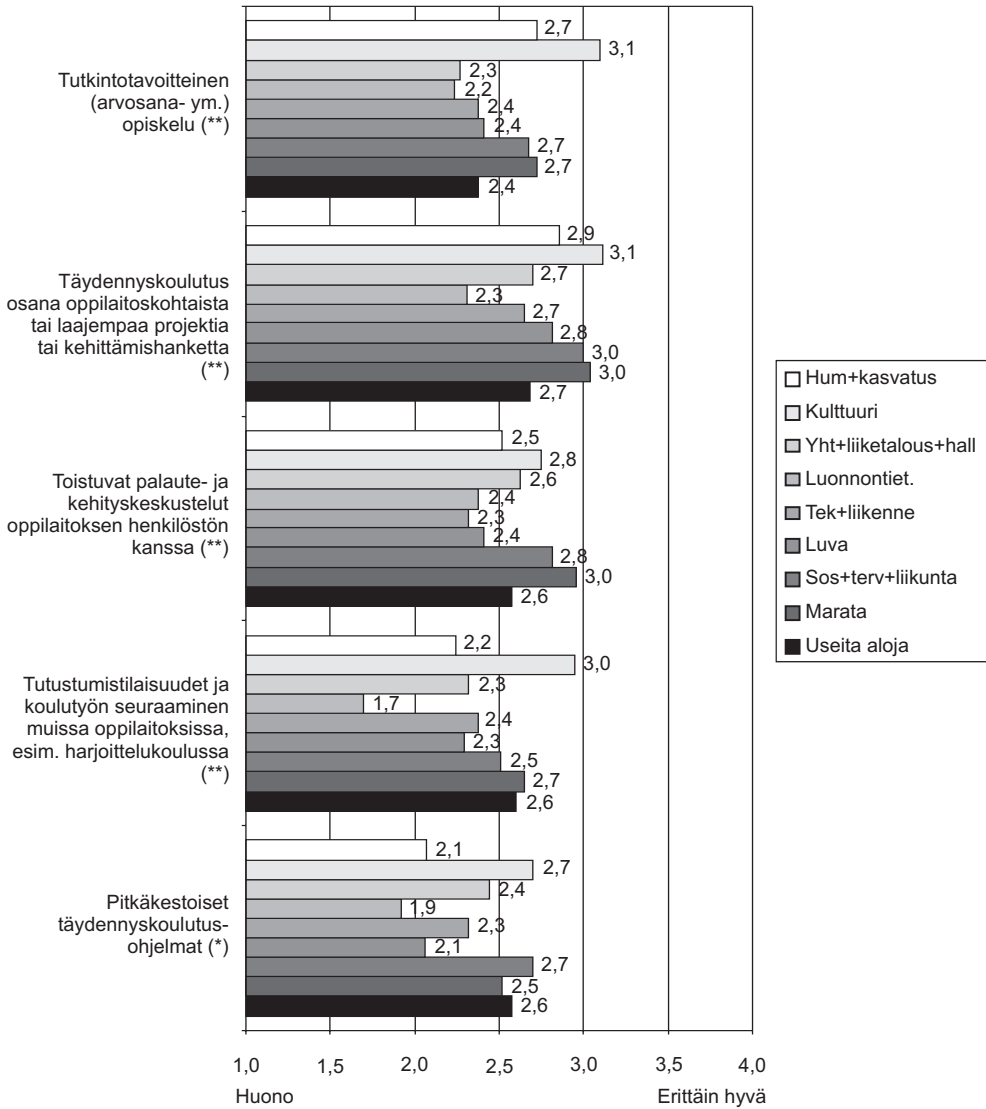
Taulukko 9. Luokanopettajien sekä peruskoulun ja lukion aineenopettajien toiveet täydennyskoulutuksen toteutustavoista

	Luokanopettajat	Peruskoulun ja lukion aineenopettajat	p
	\bar{X}	\bar{X}	
Itsenäinen alan ammattikirjallisuuden seuraaminen	2,52	2,70	***
Monimuoto-opetus	2,66	2,57	*
Verkko-opetus	2,23	2,27	n.s.
Puolen päivän pituiset tietoiskut	2,85	2,70	***
Lyhytkurssit (1-5 päivää)	3,33	3,13	***
Pitkäkestoiset täydennyskoulutusohjelmat	2,49	2,38	*
Tutustumistilaisuudet ja koulutyön seuraaminen muissa oppilaitoksissa, esim. harjoittelukoulussa	2,85	2,74	*
Toistuvat palaute- ja kehityskeskustelut oppilaitoksen henkilöstön kanssa	2,73	2,55	***
Asiantuntijavierailut	2,89	2,83	n.s.
Täydennyskoulutus osana oppilaitoskohtaista tai laajempaa projektia tai kehittämishanketta	2,68	2,61	n.s.
Tutkintotavoitteinen (arvosana- ym.) opiskelu	2,34	2,32	n.s.

(T-testi, taulukossa keskiarvot ja merkitsevyydet)

Ammatilliset oppilaitokset

Ammatillisten oppilaitosten opettajat pitivät kaikkia mainittuja täydennyskoulutuksen muotoja melko hyvinä, mutta täydennyskoulutusmuodoista eniten pidettiin 1 – 5 päivän mittaisia lyhytkursseista ($\bar{X} = 3,13$) sekä asiantuntijavierailuista ($\bar{X} = 3,01$). Myös itsenäinen ammattikirjallisuuden seuraaminen oli suosittua ($\bar{X} = 2,93$) ja sitä, että täydennyskoulutus olisi osana oppilaitoskohtaista tai laajempaa projektia tai kehittämishanketta ($\bar{X} = 2,82$). (Kuvio 29, liitetaulukko 8b.)



(F-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyydet)

Kuvio 29. Ammatillisten oppilaitosten opettajat: Täydennyskoulutuksen sopivimmat toteutusmuodot oppialoitain

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Vapaan sivistystyön opettajien mielestä itsenäinen alan ammattikirjallisuuden seuraaminen on paras täydennyskoulutuksen muoto ($\bar{X} = 3,10$), myös asiantuntijavierailuja pidettiin hyvinä ($\bar{X} = 2,98$), samoin kuin 1 – 5 päivän lyhytkursseja ($\bar{X} = 2,96$). (Liite-

taulukko 8c.) Oppiaineittain tilastollinen ero löytyi tutkintotavoitteisen koulutuksen kohdalta (*), jota taide- ja taitoaineiden opettajat eivät juuri suosineet, sen sijaan muut, äidinkielen ja ilmaisutaidon, liikunta- ja terveysaineiden, yhteiskunnallisten ja kasvatustieteiden, kulttuurialan, kielten, tietotekniikan ja viestinnän opettajat samoin kuin maahanmuuttajaopettajat (yhdistetty muuttuja) pitivät hyvänä. Jälkimmäisistä viidesosa piti tutkintotavoitteista koulutusta yhtenä sopivimmista koulutusmuodoista.

Oppilaitosmuodoittain ainoa tilastollinen ero löytyi monimuoto-opetuksen kohdalla: Kansalais- ja työväenopiston opettajat näkivät monimuoto-opetuksen parempana kuin kansalaisopistojen opettajat. Edellisistä 46,4 % piti tätä sopivimpana muotona, kun taas kansalaisopistojen opettajista vain 16 %.

TÄYDENNYSKOULUTUSMUODOT:

Oppilaitosmuodoittain:

- Peruskoulu & lukio: suosituimpia lyhytkurssit (1 – 5 päivää), asiantuntijavierailut, tutustumistilaisuudet ja koulutyön seuraaminen muissa oppilaitoksissa sekä puolen päivän mittaiset koulutusjaksot.
- Ammatilliset oppilaitokset: suosituimpia lyhytkurssit, asiantuntijavierailut, itsenäinen ammattikirjallisuuden seuraaminen sekä että täydennyskoulutus on osana laajempaa projektia tai kehittämishanketta.
- Vapaan sivistystyön oppilaitokset: suosituimpia itsenäinen alan ammattikirjallisuuden seuraaminen, asiantuntijavierailut ja lyhytkurssit.

Oppiaineittain ja -aloittain:

- Peruskoulussa ja lukiossa opinto-ohjaajat ja erityisopettajat pitivät muita parempana täydennyskoulutusta oppilaitoskohtaisen kehittämishankkeen osana. Asiantuntijavierailuja sekä kehityskeskusteluja arvostivat eniten valinnaisten ja integroitujen kurssien sekä maahanmuuttajia opettavat. Tutustumistilaisuuksia pitivät muita parempana äidinkielen, kielten sekä taito- ja taitoaineiden opettajat.
- Ammatillisten oppilaitosten kulttuuri- ja sosiaali- ja terveysalan ja liikunnan opettajat arvostivat pitkäkestoista koulutusta. Tutustumistilaisuuksia pitivät kulttuurialan opettajat muita tärkeämpänä. Palaute- ja kehityskeskusteluja arvostivat matkailu-, ravitsemis- ja talousalan sekä sosiaali-, terveys- ja liikunnan alan opettajat. Täydennyskoulutusta osana laajempaa kehittämishanketta arvostivat eniten matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opettajat. Tutkintotavoit-

teista koulutusta taas pitivät hyvänä humanistisen ja kasvatustieteen opettajat sekä niin ikään matkailu-, ravitsemis- ja taloustieteen opettajat.

- Vapaan sivistystyön puolella itsenäisen alan ammattikirjallisuuden seuraamista pidettiin parhaimpana muotona, samoin asiantuntijavierailuja ja 1 – 5 päivän kurseja. Taide- ja taitoaineiden opettajat eivät juuri suosineet tutkintotavoitteista koulutusta, kun taas muiden aineiden opettajat pitivät sitä hyvänä. Lisäksi kansalais- ja työväenopiston opettajat näkivät monimuoto-opetuksen parempana kuin kansalaisopistojen opettajat.
- Miesopettajat näkivät itsenäisen ammattikirjallisuuden seuraamisen naisopettajia parempana, kun taas naiset pitivät kehityskeskusteluja parempana kuin miehet. (Koko aineisto: Piesanen ym. 2006b)
- Lyhytkurssien suosion vuoksi niiden tulisi edelleen pitää mukana yhtenä tärkeänä täydennyskoulutuksen muotona, mutta koulutustarvekartoitusten pohjalta niiden kehittämiseen ja sisältöihin tulisi kiinnittää huomiota.
- Lyhytkurssit mahdollistavat esim. rahoituksen vuoksi niihin osallistumisen ja henkilökohtaisen sitoutumisen helpommin kuin pitkäkestoisemmat kurssit.
- Lyhytkurseja voidaan hyödyntää myös osana laajempaa henkilökohtaista ja/tai oppilaitoskohtaista kehittämissuunnitelmaa.
- Kustannuksiltaan tehokkainta on kouluttaa samanaikaisesti isoja ryhmiä. Näitä koottaessa tulisi mahdollisuuksien mukaan huomioida koko oppilaitosyhteisön kehittäminen ja sen samanaikainen kouluttaminen silloin kun sisällöllisesti on tarkoituksenmukaista.
- Opettajakuntaa yhtenäistävä koulutus nähdään jo nyt myös täydennyskoulutusvaiheessa tärkeäksi. Opettajien laaja-alainen työkenttä yli oppilaitosrajojen sekä moniammatilliset yhteistyötaidot korostavat eri opettajaryhmien ja muun oppilashuollon yhteistä kouluttautumista.



6 Kehittämishjelman täydenniskoulutussuositukset

Opettajankoulutuksen kehittämishjelman seuranta- ja arviointiprojektin keskeisimpänä teemana oli kehittämishjelmassa mainittujen perus- ja täydenniskoulutusta koskevien suositusten toteutumisen arviointi. Suositusten avulla on haluttu kehittää opettajankoulutusta vastaamaan tämän hetken ja varsinkin tulevaisuuden vaatimuksia. Täydenniskoulutuksen suosituksissa mainitut kehittämishaasteet liittyvät koko oppilaitosyhteisön kehittämisen lisäksi opettajien ja rehtoreiden varsinaisen osaamisen lisäämiseen sekä heidän työhönsä kohdistuviin uusiin vaatimuksiin¹⁵ (ks. luku 2, liite 2).

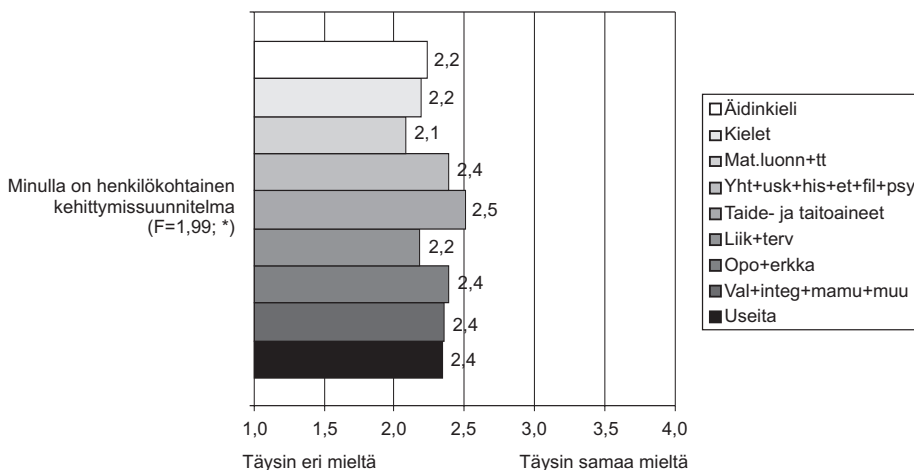
Peruskoulu ja lukio

Yleisesti tarkastellen merkittävimmät myönteiset tulokset (keskiarvo >3) osoittavat, että peruskoulun ja lukion aineenopettajat olivat samaa mieltä siitä, että täydenniskoulutuksen avulla päivitetty ammattitaito on työn muutoksen vuoksi tärkeää ($\bar{X} = 3,45$), heillä on halua kehittää omaa työtään kouluttautumisen avulla ($\bar{X} = 3,37$), täydenniskoulutus parantaa työssä jaksamista ($\bar{X} = 3,27$), ja että opettajien peruskoulutuksen (yliopistoissa ja ammatillisissa opettajankorkeakouluissa) tulisi huolehtia osaltaan myös täydenniskoulutuksesta ($\bar{X} = 3,15$).

15 Arviointihanketta varten kehittämishjelmassa mainituista täydenniskoulutussuosituksista muotoiltiin väitteitä, joita opettajia pyydettiin arvioimaan joko henkilökohtaisesti tai oppilaitoksen kanalta asteikolla 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = jokseenkin samaa mieltä, 4 = täysin samaa mieltä. Väittämät oli ryhmitelty opettajakuntaan, työhön, oppilaitokseen ja tarjontaan liittyviin asioihin (ks. kyselylomakkeen kysymys 22, liite 3b).

Edellä mainittujen myönteisesti arvioitujen tekijöiden ohella monien muiden väitteiden toteutumisen osalta opettajat olivat varsin erimielisiä. Kaikkein heikoimmin heidän mielestään oli toteutunut se, että oppilaitoksessa olisi laadittu koko opetushenkilöstöä koskeva täydennysuunnitelma ($\bar{X} = 1,48$) ja se, että opettajilla olisi tasavertaiset mahdollisuudet osallistua täydennyskoulutukseen maan eri osissa ($\bar{X} = 1,64$). (Liitetaulukko 9a.)

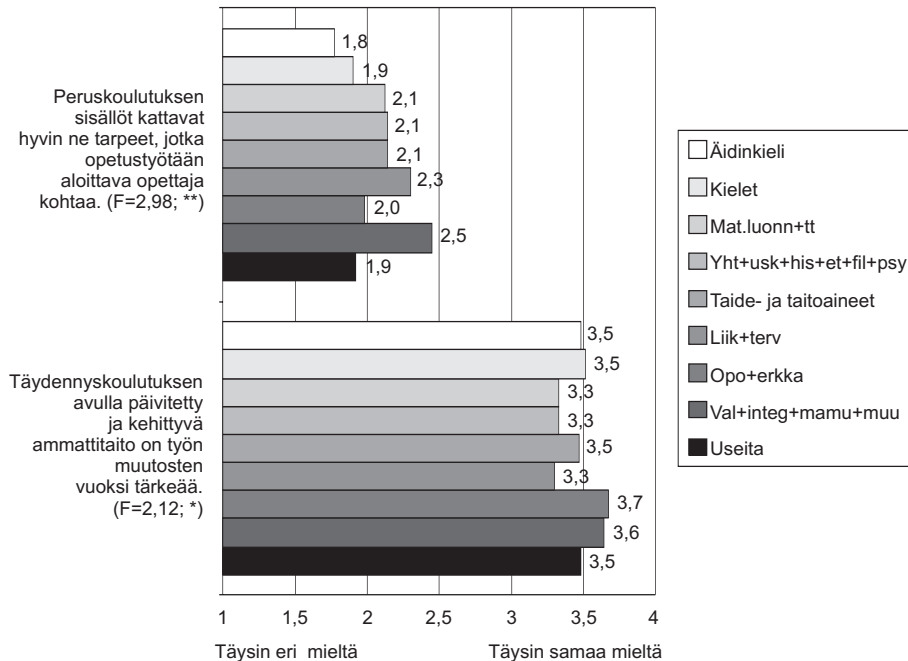
Oppiainekohtainen tarkastelu osoitti, että *opettajakuntaa* koskevien täydennyskoulutussuosituksien osalta eri oppiaineiden opettajat erosivat tilastollisesti melkein merkittävästi henkilökohtaisen kehityssuunnitelman toteutumisen osalta: Matemaattis-luonnontieteellisten oppiaineiden opettajat olivat jokseenkin eri mieltä siitä, että henkilökohtainen kehityssuunnitelma olisi toteutunut ($\bar{X} = 2,08$), kun taas taide- ja taitoaineiden opettajilla henkilökohtainen kehityssuunnitelma oli toteutunut muita paremmin ($\bar{X} = 2,51$). (Kuvio 30a, liitetaulukko 9b.)



(F-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyys)

Kuvio 30a. Peruskoulun ja lukion opettajat: Opettajakuntaan liittyvä täydennyskoulutussuositus oppiaineittain

Opettajan työhön liittyvien suositusten osalta eri alojen opettajat erosivat kahdella väitännällä. Opinto-ohjaajat ja erityisopettajat katsoivat täydennyskoulutuksella päivitetyn ammattitaidon muutosten vuoksi tärkeämmäksi kuin muut opettajat (*) sekä valinnais- tai integroitujen kurssien tai maahanmuuttajien ym. opettajien mielestä peruskoulutus kattaa aloittavan opettajan osaamistarpeet muita opettajaryhmiä paremmin (**). (Kuvio 30b ja liitetaulukko 9c.)



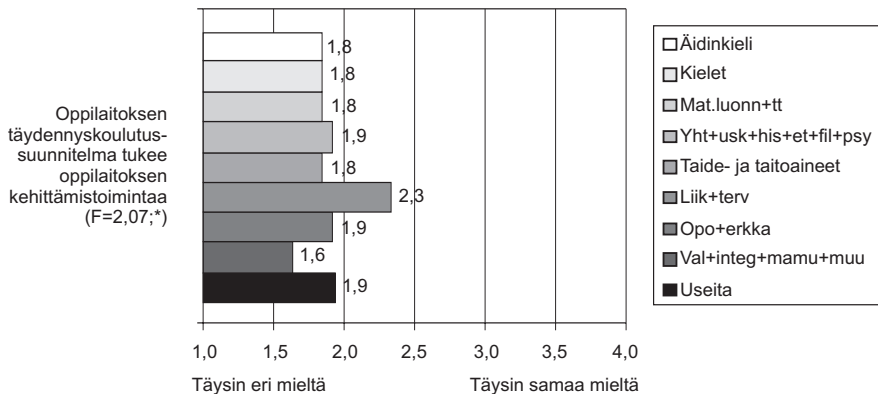
(F-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyydet)

Kuvio 30b. Peruskoulun ja lukion opettajat: Opettajan työhön liittyvät täydennyskoulutussuosituksset oppiaineittain

Oppilaitosta koskevien suositusten kohdalla eri oppiaineiden opettajat erosivat merkittävästi (*) ainoastaan yhden suosituksen kohdalla: Liikunnan ja terveystiedon opettajat olivat muita useammin sitä mieltä, että oppilaitoksen täydennyskoulutus suunnitelma tukee oppilaitoksen kehittämistoimintaa, mutta keskiarvo 2,3 osoittaa, että suositus ei ole heidänkään mielestä kovin hyvin toteutunut. Yleisesti tarkastellen kaikkien opettajaryhmien mielestä tämä suositus on varsin heikosti toteutunut. (Kuvio 30c ja liitetaulukko 9d.)

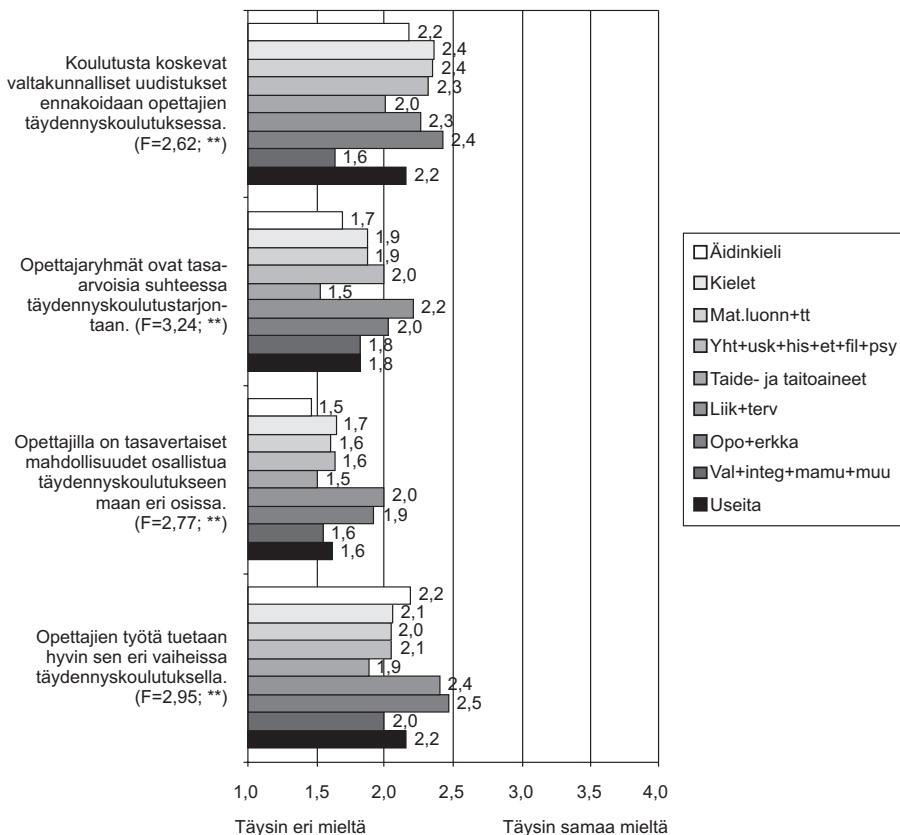
Täydennyskoulutustarjontaa koskevien täydennyskoulutussuosituksien osalta eri oppiaineiden opettajat erosivat neljän väitteen kohdalla tilastollisesti merkittävästi (**). Opinto-ohjaajat ja erityisopettajat katsoivat muita useammin, että koulutusta koskevat valtakunnalliset uudistukset ennakoidaan täydennyskoulutuksessa ja että opettajan työtä tuetaan hyvin sen eri vaiheissa. Liikunnan ja terveystiedon opettajat katsoivat muita useammin, että eri opettajaryhmät ovat tasa-arvoisessa asemassa suhteessa täydennyskoulutustarjontaan ja että opettajilla on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua koulutukseen maan eri osissa. (Kuvio 30d ja liitetaulukko 9e.)

Kehittämishojelman täydennyskoulutussuosituks



(F-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyydet)

Kuvio 30c. Peruskoulun ja lukion opettajat: Oppilaitosta koskeva täydennyskoulutussuositus oppiaineittain



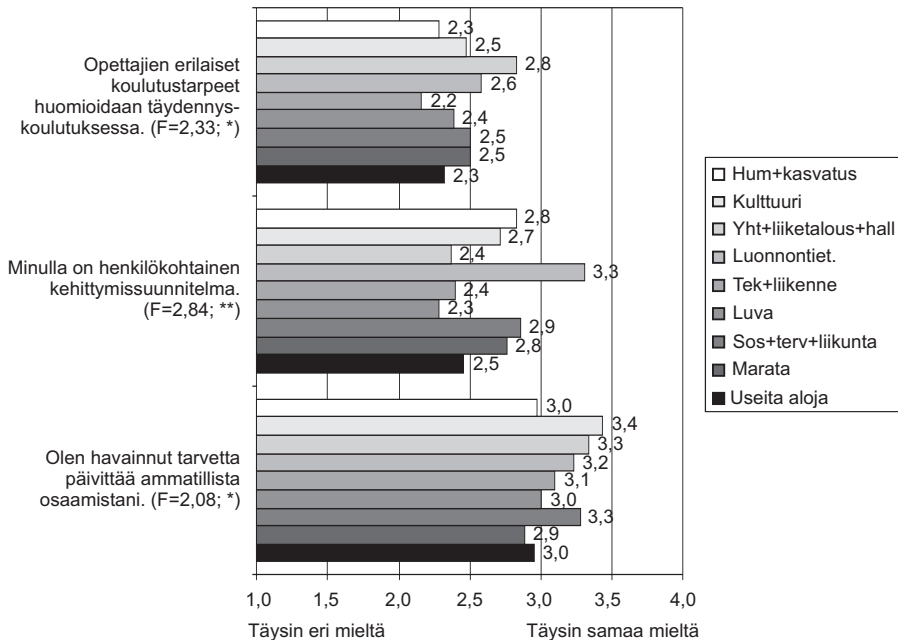
(F-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyydet)

Kuvio 30d. Peruskoulun ja lukion opettajat: Täydennyskoulutustarjontaa koskevat täydennyskoulutussuosituks oppiaineittain

Ammatilliset oppilaitokset

Yleisesti tarkastellen ammatillisten opettajien keskuudessa täydennyskoulutussuosituksia koskevien väitteiden toteutuminen hyvin tai sitä paremmin (keskiarvo > 3) näkyy ainoastaan neljän yksittäisen väitteen kohdalla: tarpeessa päivittää ammatillista osaamista, täydennyskoulutus työssä jaksamisen parantajana, täydennyskoulutuksen avulla päivitetty ammattitaito työn muutosten vuoksi tärkeää, halu kehittää työtä kouluttautumisen avulla ja siinä, että opettajankoulutuslaitoksen tulisi huolehtia myös täydennyskoulutuksesta. (Liitetaulukko 9f.)

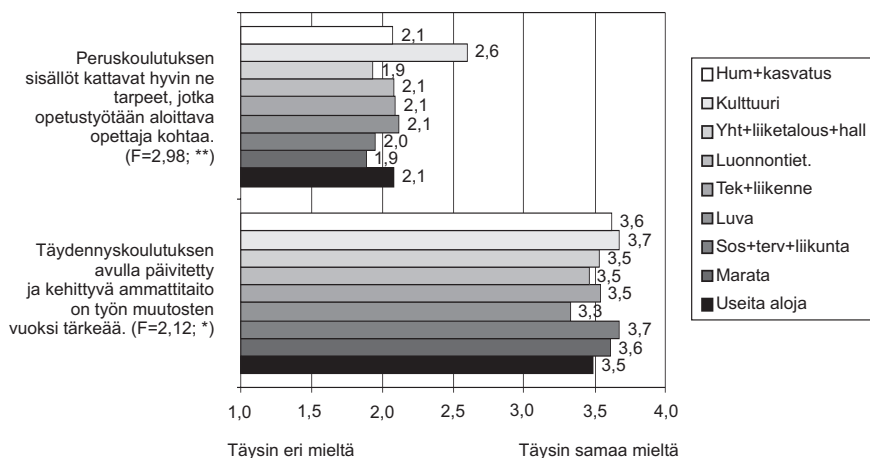
Opettajakuntaa koskevien täydennyskoulutussuosituksien kohdalla eri oppialojen opettajat erosivat jonkin verran toisistaan. Luonnontieteen alan opettajilla oli muita useammin henkilökohtainen täydennyskoulutussuunnitelma (**), kulttuurin ja toisaalta myös sosiaali- ja terveystieteen alan opettajat olivat muita useammin havainneet tarpeen päivittää ammatillista osaamistaan (*) ja yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opettajat olivat muita useammin sitä mieltä, että opettajien erilaiset koulutustarpeet huomioidaan täydennyskoulutuksessa (*). (Kuvio 31a ja liitetaulukko 9g.)



(F-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyydet)

Kuvio 31a. Ammatillisten oppilaitosten opettajat: Opettajakuntaa koskevat täydennyskoulutussuosituks

Opettajan työhön liittyviä täydennyskoulutussuosituksien väittämiä koskien havaittiin eri oppialojen opettajien erot kahden väittämän kohdalla. Kulttuurialan opettajat katsoivat parhaiten toteutuneeksi sen, että peruskoulutuksen sisällöt kattavat hyvin opetustyötään aloittavan opettajan kohtaamat tarpeet (**). Toinen väittäminen, jossa eri oppialojen opettajien välillä oli eroja (*), oli se, että täydennyskoulutuksella päivitetty ammattitaito on työn muutosten vuoksi tärkeää. Tämän kohdalla eri alojen opettajat jakautuivat tasaisemmin, ja kaikki olivat sen toteutumisesta hyvin samaa mieltä, mutta parhaiten näin arvioivat kulttuurin sekä sosiaali-, terveyst- ja liikunta-alan opettajat. (Kuvio 31b ja liitetaulukko 9h.)



(F-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyydet)

Kuvio 31b. Ammatillisten oppilaitosten opettajat: Opettajan työtä koskevat täydennyskoulutussuosituks oppialoittain

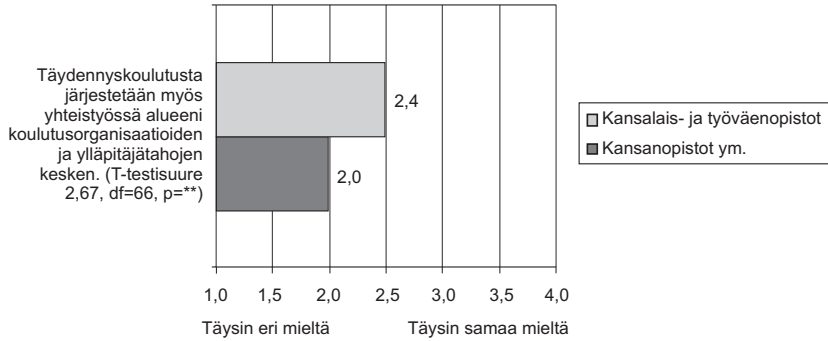
Oppilaitosta (liitetaulukko 9i) ja *täydennyskoulutustarjontaa* (liitetaulukko 9j) koskevien täydennyskoulutussuosituksien kohdalla ammatillisten oppilaitosten eri alojen opettajat eivät eronneet toisistaan.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Yleisesti tarkastellen vapaan sivistystyön opettajat näkivät kehittämishojelman suosituksista parhaiten toteutuneen opettajien halukkuuden kehittää omaa työtä kouluttautumisen avulla, päivitetyn ammattitaidon tärkeyden, peruskoulutusyksiköiden huolehtimisen täydennyskoulutuksesta, täydennyskoulutuksen merkityksen työssä jaksamisen parantamisessa sekä tarpeen päivittää ammatillista osaamista. (Liitetaulukko 9k),

Vapaan sivistystyön eri *oppilaitosmuotojen* opettajien väliltä löytyi yksi tilastollinen ero

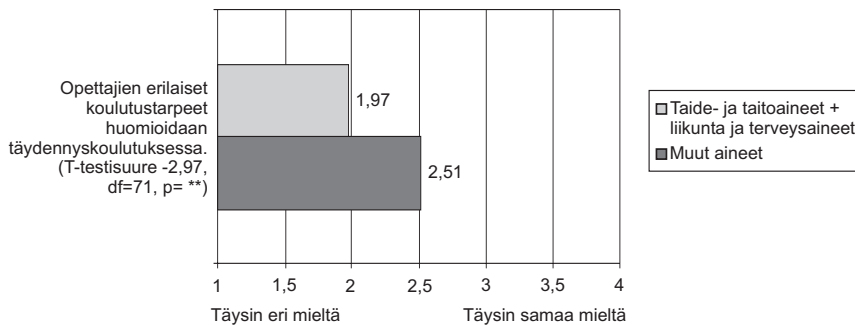
liittyy *täydennyskoulutustarjontaan*: Kansalais- ja työväenopistojen opettajat olivat kansanopistojen opettajia useammin sitä mieltä, että täydennyskoulutusta järjestetään yhteistyössä oman alueen koulutusorganisaatioiden ja ylläpitäjätahojen kanssa. (Kuvio 32a.)



(F-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyys)

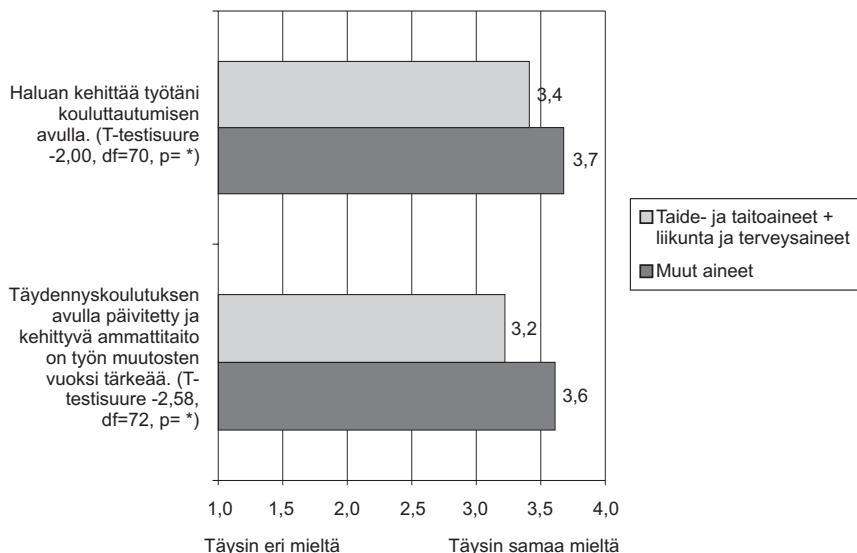
Kuvio 32a. *Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajat: Koulutustarjontaa koskeva täydennyskoulutussuositus oppilaitosmuodoittain*

Oppiaineryhmien kohdalla löytyi tilastolliset erot kahden opettajakuntaa koskevan väittämän ja kahden opettajan työhön liittyvien väittämien kohdalta: Äidinkielen ja ilmaisaineiden, yhteiskunnallisten ja kasvatusaineiden, kulttuurialan, vieraiden kielten, tietotekniikan ja viestinnän sekä maahanmuuttajaopettajat olivat muita useammin sitä mieltä, että opettajien erilaiset koulutustarpeet huomioidaan täydennyskoulutuksessa ja että täydennyskoulutuksen avulla päivitetty ja kehittyvä ammattitaito on työn muutosten vuoksi tärkeää samoin kuin olivat useammin sitä mieltä, että heillä on halua kehittää omaa ammattitaitoaan kouluttautumisen avulla. (Kuviot 32b ja 32c.)



(T-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyys)

Kuvio 32b. *Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajat: Opettajakuntaa koskeva täydennyskoulutussuositus oppiaineittain*



(T-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyudet)

Kuvio 32c. Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajat: Opettajan työtä koskevat täydennyskoulutussuosituksat oppiaineittain

Edellä mainittujen tilastollisten testien tuloksia arvioitaessa on huomattava, että vapaan sivistystyön opettajien kohdalla eri ryhmiin sijoittuneiden opettajien lukumäärä on useimmissa tapauksissa jäänyt varsin vähäiseksi. Tämän vuoksi – vaikkakin testit huomioivat havaintojen lukumäärän – em. tuloksia ei voida täysin luotettavasti yleistää perusjoukkoon, vaan ne kuvaavat lähinnä vastanneiden näkemyksiä asiasta.

Opettajankoulutuksen kehittämishojelmassa on nostettu esiin keskeisimpiä opetushenkilöstön täydennyskoulutukseen liittyviä näkökulmia, mitkä näkyvät myös asetetuissa täydennyskoulutussuosituksissa. Yleisesti tarkastellen täydennyskoulutuksen suunnittelu ja rahoitus on osoittautunut ongelmalliseksi paitsi kuntien heikentyneen taloudellisen tilanteen vuoksi myös kuntarakenteisiin suunniteltujen muutosten johdosta. Sekä oppilaitoskohtaisten täydennyskoulutus- ja kehittämissuunnitelmien että henkilökohtaisten kehittämissuunnitelmien luominen tulisi olla jokaisen kunnan ja koulun velvollisuus ja ongelmatilanteissa niiden laatimisessa tulisi voida hyödyntää ulkopuolista asiantuntijuutta. Peruskoulun ja lukion opettajien kohdalla parhaiten suunnitelmallisuus oli toteutunut taide- ja taitoaineiden opettajilla, ammatillisella puolella luonnontieteen alan opettajilla, vapaan sivistystyön eri aineiden opettajien kohdalla ei eroja havaittu.

Koulutustarpeiden vaihtelu näkyy uran eri vaiheissa paitsi oppilaitosmuodoittain myös eri oppiaineiden ja -alojen opettajien keskuudessa. Monipuolisella koulutustar-

jonnalla on pyritty vastaamaan näihin tarpeisiin. Ongelmallisinta lienee kuitenkin se, etteivät tarpeet useinkaan pohjaa pidemmän aikavälin suunnitelmiin, vaikkakin myös ajankohtaisista koulutustarpeista tulee huolehtia. Tulosten mukaan opettajien induktiovaiheen työhöntulo-ohjaus on kaikissa oppilaitosmuodoissa toteutunut suhteellisen heikosti, mitä tulisikin kehittää tulevaisuudessa helpottamaan opettajan kiinnittymistä ja sitoutumista uuteen toimintaympäristöön. Opetushenkilöstö suhtautuu kuitenkin kaiken kaikkiaan varsin myönteisesti täydennyskoulutukseen oman työnsä kehittämiseksi sekä uskoo sen tukevan työssä jaksamista.

Suositus siirtyä yksittäisistä koulutustilaisuuksista enemmän työyhteisökoulutukseen ja oppilaitoksen kehittämistä tukevaan koulutukseen ei näytä kovin hyvin toteutuneen. Ammatilliset ja peruskoulun ja lukion opettajat katsoivat vapaansivistystyön opettajia useammin, että täydennyskoulutuksen painopiste on siirtynyt yksilön kehittämisestä työyhteisön kehittämiseen. Edelleenkin suosituimmiksi kohosivat lyhytkurssit. Tähän vaikuttavat osaltaan opetushenkilöstön heikohkot mahdollisuudet irrottautua koulutyöskentelystä mm. sijaisten palkkaamisen vuoksi, mutta myös todennäköisesti siksi, ettei yhteisöllisen kouluttautumisen kulttuuri ole vielä saanut sijaa asenteissa ja toiminnassa. Tuloksista ilmeni, että kunnissa on koettu vaikeutena saada opettajia sitoutumaan laajempiin koulutushankkeisiin, vaan opettajat osallistuvat mieluummin lyhytkestoisempaan, akuutin tarpeen tyydyttävään koulutukseen.

Opetushenkilöstön koulutuksellinen tasa-arvo paitsi maantieteellisesti myös eri oppiaineiden ja -alojen opettajien keskuudessa ei ole kovin hyvin toteutunut. Vaikeaksi tasa-arvon toteutumisen maantieteellisesti tekevät niukat täydennyskoulutusresurssit erityisesti harvaan asutuilla alueilla, jossa pitkät matkat ja niiden vaatimat kustannukset sekä ajankäyttö ovat täydennyskoulutuksen toteutumisen kannalta ongelmallisia. Peruskoulun ja lukion aineenopettajien mielestä opettajilla ei katsottu olevan tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua täydennyskoulutukseen maan eri osissa, ja eri oppiaineiden ja oppialojen opettajien koulutukseen pääsyssä on vielä suuria eroja riippuen sekä paikkakunnasta että koulun kulttuurista. Peruskoulun ja lukion opettajista liikunnan ja terveystiedon opettajat katsoivat muita useammin tasa-arvon toteutuneen maan eri osien välillä.

Yhteistyön kehittäminen niin peruskoulutusta antavien oppilaitosten ja täydennyskoulutusta järjestävien tahojen kuin kuntien ja valtionhallinnonkin välillä tulee olla keskeisenä painopisteenä myös tulevaisuudessa. Tulosten mukaan yhteistyömallien kehittäminen ei ole kovin tehokkaasti edennyt. Yhteistyöllä ja profiloitumisella voitaisiin keskeisesti parantaa peruskoulutuksen ja täydennyskoulutuksen välistä yhteyttä samoin kuin säästää monin tavoin resursseja erityisesti päällekkäisten hallinnollisten ja suunnittelutyön aiheuttamissa kustannuksissa. Koulutuksen tarjoajia on paljon, ja niiden koulutustarjonnasta voi olla vaikea valita juuri ko. oppilaitoksen opetushenki-

löstölle sopivaa koulutusta. Koulutuksen tarjoajien profiloitumiseen samoin kuin tarjonnan koordinoimiseen ja siitä informointiin tulisi tulevaisuudessa kiinnittää entistä enemmän huomiota.

Opetushenkilöstön koulutustarpeita tulisi aika ajoin selvittää aiempaa kokonaisvaltaisemmalla selvitystyöllä, jossa huomioitaisiin valtakunnallisesti paitsi maan eri osien, myös eri oppilaitosmuotojen ja eri oppiaineiden opetushenkilöstön tarpeet. Valtiohallinnon kautta kanavoidun täydennyskoulutuksen painoalueet ovat laaja-alaisia ja kattavat melko hyvin tämän päivän koulutustarpeet. On kuitenkin alueita, joiden merkitys täydennyskoulutuksessa muuttuu muita nopeammin. Hienoista ongelmaa on kohdattu mm. siinä, ettei Euroopan Unionin rahoittamaa täydennyskoulutustarjontaa riittävästi koordinoita ja siten päällekkäisyyksiltä ei voi välttyä. Tällaista on tapahtunut mm. ammatillisen koulutuksen täydennyskoulutustarjonnan osalta.

TÄYDENNYSKOULUTUSSUOSITUKSET:

- **Peruskoulun ja lukion opettajat**

Hyvin toteutuneet: Täydennyskoulutus parantaa työssä jaksamista, päivitetty ammattitaito on yhteiskunnan muutosten vuoksi tärkeää, halu kehittää omaa työtään kouluttautumalla, peruskoulutustahojen vastuu omalta osaltaan huolehtia täydennyskoulutuksesta.

Heikommin toteutuneet: Ei koko opetushenkilöstön täydennyskoulutussuunnitelmaa, opettajilla ei ole tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua täydennyskoulutukseen.

Oppiainekohtainen vertailu: Taide- ja taitoaineiden opettajien mielestä henkilökohtainen kehityssuunnitelma on toteutunut heillä muita paremmin kun taas yhteiskunnallisten ym. aineiden opettajilla heikoimmin. Valinnaisen ja integroitujen kurssien ja maahanmuuttajien ym. opettajien mielestä peruskoulutus kattaa aloittavan opettajan osaamistarpeet muita opettajaryhmiä paremmin. Opinto-ohjaajat ja erityisopettajat katsoivat täydennyskoulutuksella päivitetyn ammattitaidon muutosten vuoksi tärkeämmäksi kuin muut opettajat. Liikunnan ja terveystiedon opettajat olivat muiden oppiaineiden opettajia useammin sitä mieltä, että oppilaitoksen täydennyskoulutussuunnitelma tukee oppilaitoksen kehittämistoimintaa, tosin keskiarvo 2,34 osoitti, että väite ei ole kuitenkaan kovin hyvin toteutunut. Opinto-ohjaajat ja erityisopettajat katsoivat muita useammin, että koulutusta koskevat valtakunnalliset uudistukset ennakoitaa täydennyskoulutuksessa ja että opettajan työtä

tuetaan hyvin sen eri vaiheissa. Liikunnan ja terveystiedon opettajat katsoivat muita useammin, että eri opettajaryhmät ovat tasa-arvoisessa asemassa suhteessa täydennyskoulutustarjontaan ja että opettajilla on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua koulutukseen maan eri osissa.

- **Ammatillisten ja aikuisoppilaitosten opettajat**

Hyvin toteutuneet: Motivaatio päivittää ammatillista osaamista, täydennyskoulutus työssä jaksamisen parantajana, täydennyskoulutuksen avulla päivitetty ammattitaito on työn muutosten vuoksi tärkeää, halu kehittää työtä kouluttautumisen avulla ja se, että peruskoulutustahojen tulisi huolehtia myös täydennyskoulutuksesta

Heikommin toteutuneet: loput täydennyskoulutussuositukset.

Oppiainekohtainen vertailu: Luonnontieteen alan opettajilla oli muita useammin henkilökohtainen täydennyskoulutussuunnitelma, kulttuurin ja toisaalta myös sosiaali- ja terveysalan opettajat olivat muita useammin havainneet tarpeen päivittää ammatillista osaamistaan ja yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opettajat olivat muita useammin sitä mieltä, että opettajien erilaiset koulutustarpeet huomioidaan täydennyskoulutuksessa. Kulttuurialan opettajat katsoivat muita useammin, että peruskoulutuksen sisällöt kattavat hyvin opetustyötään aloittavan opettajan kohtaamat tarpeet. Toinen väittämä, jossa eri oppialojen opettajien välillä oli eroja, oli se, että täydennyskoulutuksella päivitetty ammattitaito on työn muutosten vuoksi tärkeää. Tämän kohdalla eri alojen opettajat jakautuivat tasaisemmin, ja kaikki arvioivat väitteen toteutuneen varsin hyvin, parhaiten näin arvioivat kulttuurin ja sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opettajat.

- **Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajat**

Hyvin toteutuneet: Halu kehittää työtä kouluttautumisen avulla, täydennyskoulutuksella päivitetty ammattitaito on muutosten vuoksi tärkeä, peruskoulutustahojen tulisi huolehtia osaltaan täydennyskoulutuksesta, täydennyskoulutus parantaa työssä jaksamista, motivaatio päivittää ammatillista osaamista.

Heikommin toteutuneet: muut suositukset.

Oppiainekohtainen vertailu: Ei eroja eri oppiaineiden opettajien välillä.

Oppilaitosmuotojen välinen vertailu: Kansalais- ja työväenopistojen opettajat olivat kansalaisopiston opettajia useammin sitä mieltä, että täydennyskoulutusta järjestetään yhteistyössä oman alueen koulutusorganisaatioiden ja ylläpitäjätahojen kanssa.



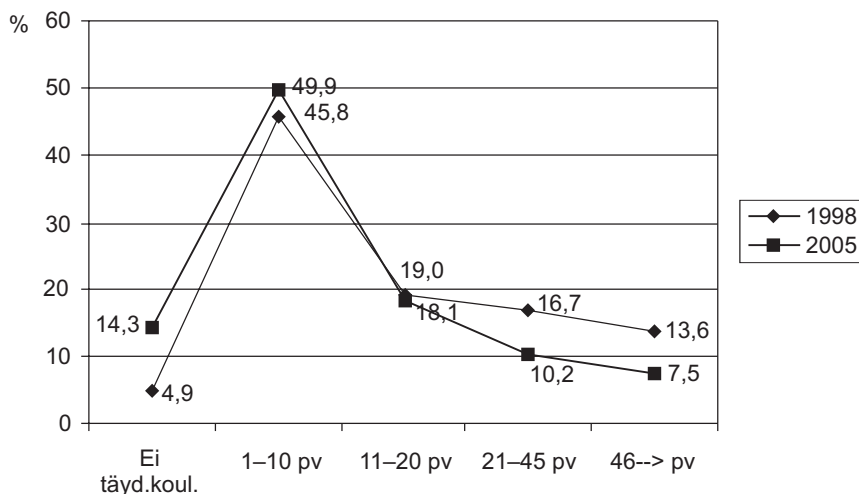
7 Opettajien täydennyskoulutus 1998 – 2005 oppiaineittain ja oppialoittain eri oppilaitosmuodoissa

7.1 Täydennyskoulutukseen osallistuminen 1998 – 2005

Kokonaisuudessaan opetushenkilöstön (opettajat ja rehtorit) osallistuminen täydennyskoulutukseen seurantajakson 1998 – 2005 aikana vähentyi. Kun täydennyskoulutuksen määrä ajanjaksona 1996 – 1998 oli keskimäärin 32,9 päivää, vastaava määrä ajanjaksona 2003 – 2005 oli keskimäärin 28 päivää. Opetushenkilöstön lyhytkestoinen (1 – 5 pv) täydennyskoulutus on seurantajakson aikana kasvanut, sen sijaan tätä pidemmät koulutusjaksot olivat vähentyneet. Ryhmittäin tarkasteltuna täydennyskoulutukseen osallistuminen näytti opettajien kohdalla vähentyneen, kun taas rehtoreiden kohdalla jonkin verran lisääntyneen. Sellaisen opetushenkilöstön määrä, joka *ei ollut osallistunut lainkaan* täydennyskoulutukseen, oli niin ikään seurantajakson aikana kasvanut: Kun osallistumattomien määrä (opettajat ja rehtorit) vuonna 1998 raportoidun seurantajakson aikana oli 3 %, osallistumattomia vuoden 2005 aineistossa oli 10 %. Opettajista oli 11,8 % niitä, jotka eivät olleet osallistuneet lainkaan täydennyskoulutukseen vuosina 2003 – 2005. (Piesanen, Kiviniemi & Valkonen 2006b, 41 – 43.)

Peruskoulu ja lukio¹⁶

Osallistumattomuus täydennyskoulutukseen oli seurantajakson aikana kasvanut voimakkaasti myös peruskoulun ja lukion aineenopettajien keskuudessa. Kun osallistumattomia vuonna 1998 oli 4,9 %, heitä vuonna 2005 oli 14,3 %. Seurannasta havaitaan myös, että ne, jotka olivat saaneet täydennyskoulutusta, olivat saaneet sitä usein miten ainoastaan 1 – 5 päivää. Pidempiin koulutusjaksoihin osallistuminen oli vähäisempää kuin vuonna 2005. (Kuvio 33a.)



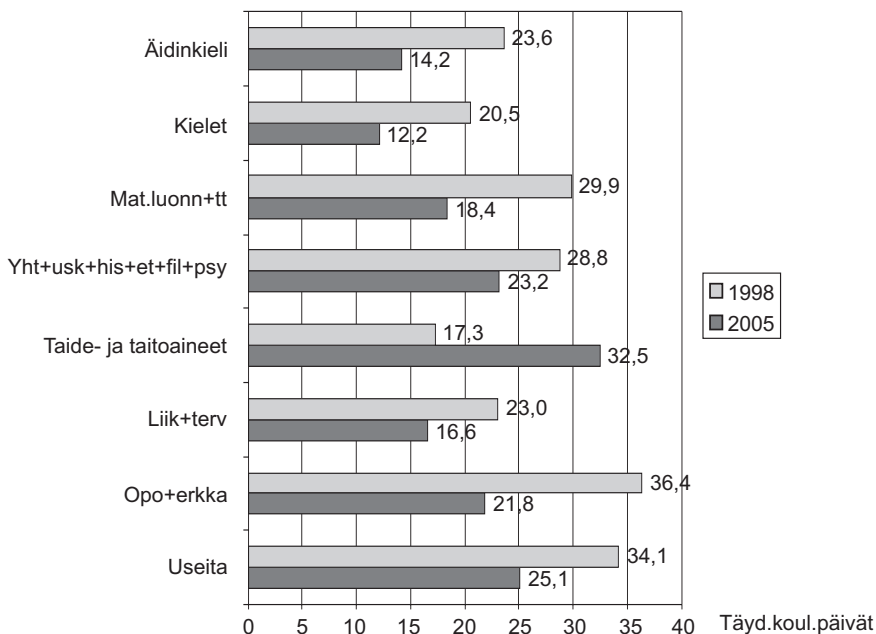
($\chi^2 = 71,9$; df = 4; p = ***)

Kuvio 33a. Peruskoulun ja lukion aineenopettajien täydennyskoulutuspäivät 1998 – 2005

Peruskoulun ja lukion aineenopettajien saaman täydennyskoulutuksen määrässä oli eroja vuosien 1998 ja 2005 välillä (**) ja myös eri oppiaineiden opettajien saaman täydennyskoulutuksen välillä oli eroja (**), eri oppiaineiden opettajien täydennyskoulutuksessa tapahtuneet muutokset ovat olleet myös erisuuntaisia (*): Oppiaineryhmittäin vertailu vuosien 1998 ja 2005 aineistojen välillä osoittaa, että ainoastaan taide- ja taitoaineiden opettajien täydennyskoulutuspäivien määrä on kohonnut, lähes kaksinkertaistunut aiemmasta. Kaikkien muiden aineryhmien opettajien täydennyskoulutus on vähentynyt vuodesta 1998. Eniten on vähentynyt opinto-ohjaajien ja erityisopettajien saama täydennyskoulutus, lähes 15 päivällä. Samoin huomattava vähennys on

¹⁶ Seurannassa 1998 – 2005 peruskoulun ja lukion oppiaineista jätettiin lomake-eroavaisuuksien vuoksi pois vuoden 2005 aineistossa mukana olleet valinnaiset kurssit, integroidut kurssit ja maahanmuuttajien opetus. Tämän vuoksi tässä seurantatarkastelussa vuoden 2005 ainekohtaiset keskiarvot poikkeavat hieman niistä, jotka on esitetty aiemmin vuoden 2005 aineiston kuvauksen yhteydessä.

tapahtunut matemaattis-luonnontieteellisten ja tietotekniikan opettajien sekä äidinkielen ja kielten opettajien täydennyskoulutuksessa. Seuranta-aineiston mukaan eniten täydennyskoulutusta olivat vuonna 1998 saaneet opinto-ohjaajat ja erityisopettajat ($\bar{X} = 36,4$ päivää) ja vuonna 2005 taide- ja taitoaineiden opettajat ($\bar{X} = 32,5$ päivää)¹⁷. (Kuvio 33b).



(F-testi, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyydet: p / vuodet = **; p / oppiaineet = **; p / yhdysvaikutus = *)

Kuvio 33b. Peruskoulun ja lukion aineenopettajien täydennyskoulutuspäivien keskiarvo 1998 – 2005 oppiaineittain

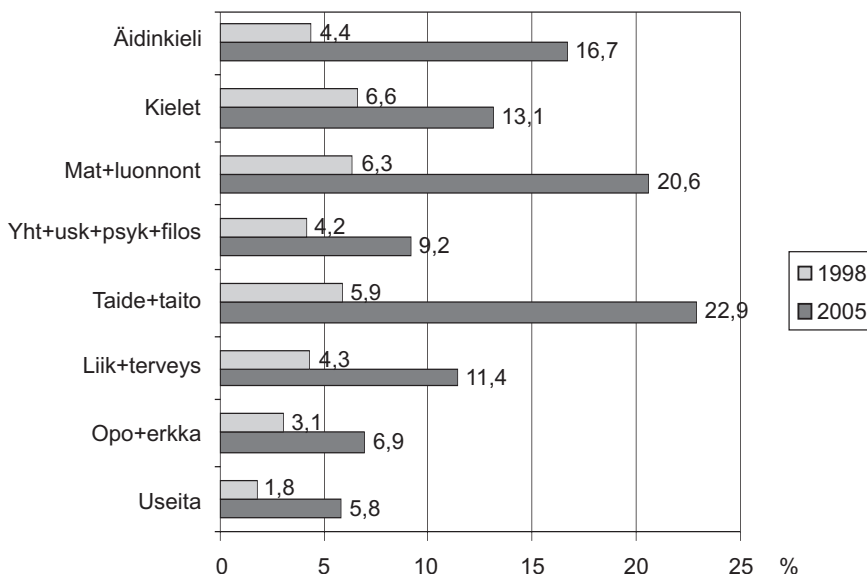
Täydennyskoulutukseen osallistumattomuus peruskouluissa ja lukiossa 1998 – 2005

Seuranta-aineistossa täydennyskoulutukseen osallistumattomia peruskoulun ja lukion aineenopettajia oli yhteensä 165, kun taas ammatillisten oppilaitosten opettajia ja vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajia kumpiakin vain 38. Jälkimmäisten pienen määrän vuoksi seuraavassa tarkastellaan ainoastaan täydennyskoulutukseen osallistumattomia peruskoulun ja lukion aineenopettajia ja heidän taustojaan.

Täydennyskoulutukseen osallistumattomien määrä oli kasvanut kaikissa peruskou-

¹⁷ Valinnaisten ja integroitujen kurssien opettajat sekä maahanmuuttajia opettavat, jotka vuoden 2005 aineistossa olivat saaneet eniten täydennyskoulutusta ($\bar{X} = 28$ päivää), eivät lomake-eroavuuden vuoksi olleet mukana seuranta-aineistossa.

lun ja lukion oppiaineryhmissä (kuvio 34a). Vuoden 2005 aineistossa yli viidesosa taide- ja taitoaineiden (23 %) sekä matemaattis-luonnontieteellisten aineiden (21 %) opettajista ei ollut saanut lainkaan täydennyskoulutusta tarkasteltavana olevan jakson aikana. Osallistumattomissa oli suhteellisen paljon myös äidinkielen opettajia (17 %), vieraiden kielten opettajia (13 %) sekä liikunnan ja terveystiedon opettajia (11 %).



Kuvio 34a. Täydennyskoulutukseen osallistumattomat peruskoulun ja lukion eri aineiden opettajat 1998 – 2005

Kummankin vuoden aineistoissa vähiten osallistumattomia oli opinto-ohjaajien ja erityisopettajien sekä useampia oppiaineita opettavien joukossa. Edellinen täydennyskoulutuspäivien keskiarvotarkastelu osoitti myös (kuvio 33b), että opinto-ohjaajat ja erityisopettajat olivat vuonna 1998 myös niitä, jotka olivat saaneet eniten täydennyskoulutusta ($\bar{X} = 36$ päivää) ja toiseksi eniten useita oppiaineita opettaneet ($\bar{X} = 34$ päivää). Sen sijaan vuonna 2005 eniten koulutusta olivat saaneet taide- ja taitoaineiden opettajat ($\bar{X} = 33$ päivää).

Taide- ja taitoaineiden opettajien täydennyskoulutuksen tulos on mielenkiintoinen. Kun vuoden 2005 aineistossa tämän ryhmän saaman täydennyskoulutuksen määrä on muihin verraten ollut huomattavan korkea, ja jopa lähes kaksinkertaistunut edellisestä mittauksesta 1998 (17 pv → 33 pv), myös osallistumattomien määrä tässä ryhmässä on varsin korkea. Tulos selittyy polarisoitumisilmiöllä: Yhä suurempi osa taide- ja taitoaineiden opettajista ei osallistu lainkaan täydennyskoulutukseen, mutta osa näistä

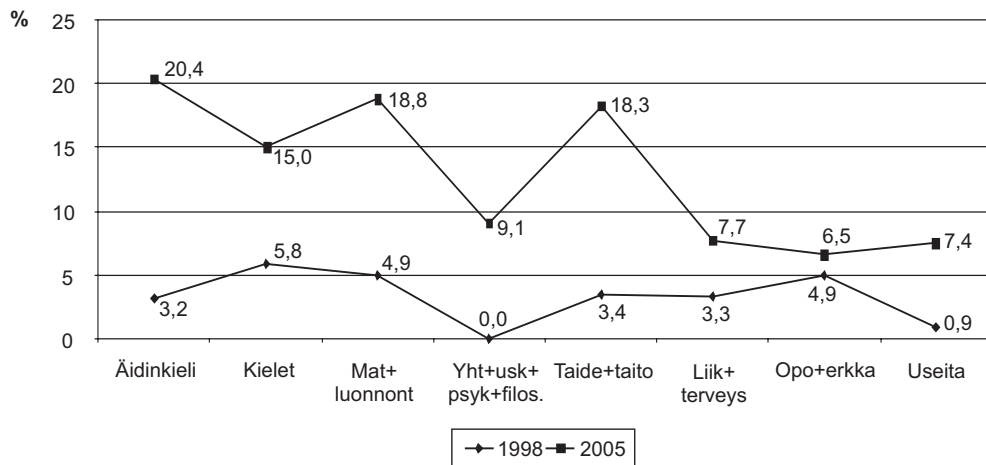
opettajista osallistuu koulutukseen varsin innokkaasti ja käyttää täydennyskoulutukseen pitkiä ajanjaksoja.

Taito- ja taideaineiden opettajien täydennyskouluttautumiseen vaikuttaa mm. se, että heidän koulutustaustana on erilainen kuin yleensä erillisessä aineenopettajakoulutuksessa. Monien aineenopettajien koulutus koostuu aineen opinnoista ja pedagogisista opinnoista, jotka saatetaan suorittaa eri laitoksissa. Taito- ja taideaineiden opettajien koulutus on kiinteämuotoinen koulutus jossa sisältöopinnot, pedagogiset sisällöt ja harjoittelut suoritetaan usein oman koulutuslinjan sisällä. Samastuminen opiskelutovereihin ja ryhmähenki ovat vahvoja ja ammatti-identiteetti muodostuu näissä koulutuksissa vahvaksi. Taito- ja taideaineiden opettajien koulutuksen ongelmaksi saattaa muodostua uusiutumattomuus ja konservatiivisuus, mikäli koulutuksessa ei huolehdita yhteiskunnallista muutosta tai kulttuurin uudistumista. Jo nyt esimerkiksi innovatiivisuuden ja kaupallisuuden nimissä kouluopetuksessa esitetään toiveita integroida mm. kuvaamataidetta, matematiikkaa, teknologiaa, fysiikkaa ja käsityönopetusta tehokkaan muotoilukasvatuksen ja elinkeinoelämän tarpeisiin.

Sukupuoli

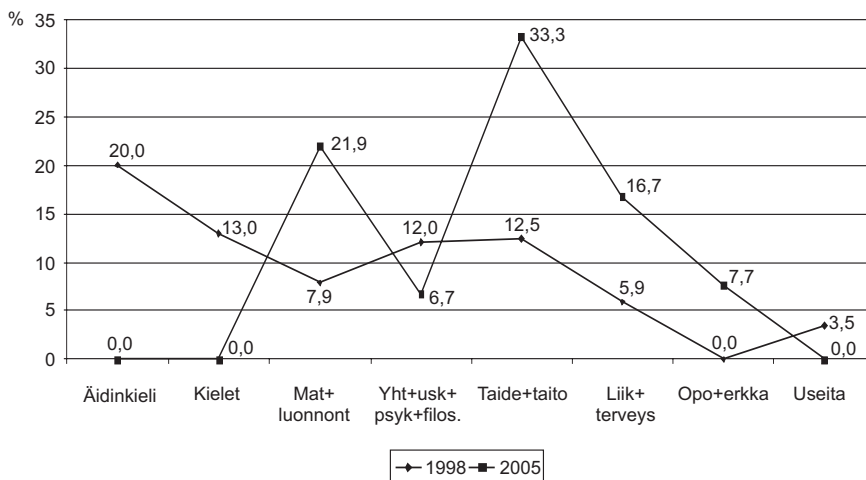
Nais- ja miesopettajien osuus eri oppiaineissa täydennyskoulutukseen osallistumattomien joukossa vaihteli, mikä johtuu osin myös opettajien vaihtelevasta sukupuolijakaumasta eri oppiaineissa. Vuonna 1998 täydennyskoulutukseen osallistumattomista yhteiskuntaopin ym. opettajista oli kaikki miehiä ja osallistumattomista opinto-ohjaajista ja erityisopettajista kaikki naisia. Osallistumattomista vieraiden kielten opettajista 77 % oli naisia ja äidinkielen opettajista 66 %. Liikunnan ja terveystiedon täydennyskoulutukseen osallistumattomista opettajista oli yhtä paljon naisia ja miehiä. Vuonna 2005 kaikki äidinkielen, kielten sekä useita oppiaineita opettavat opettajat, jotka eivät olleet osallistuneet täydennyskoulutukseen, olivat naisia. Erityispedagogiikan opettajista 75 % oli naisia, muiden aineiden täydennyskoulutukseen osallistumattomat jakautuivat tasaisemmin naisiin ja miehiin.

Naisopettajien osallistumattomuus täydennyskoulutukseen 1998 – 2005 oli lisääntynyt kaikkien oppiaineiden opettajien kohdalla. Muutos oli pienin opinto-ohjaajien ja erityisopettajien osallistumattomuudessa, mikä oli pysynyt likimain samana. Eniten naisten osallistumattomuus oli kasvanut äidinkielen, matemaattis-luonnontieteellisten aineiden sekä taide- ja taitoaineiden naisopettajien keskuudessa. (Kuvio 34b.)



Kuvio 34b. Täydennyskoulutukseen osallistumattomat naisopettajat oppiaineittain 1998 – 2005

Eri oppiaineiden *miesopettajien* osallistumattomuus 1998 – 2005 eri oppiaineissa vaihteli voimakkaasti. Kun äidinkielen miesopettajista vuonna 1998 20 % ei ollut osallistunut täydennyskoulutukseen, vuoden 2005 aineistossa kaikki miesopettajat olivat osallistuneet täydennyskoulutukseen jollakin tavoin. Samoin kaikki miesopettajat olivat vuonna 2005 osallistuneet täydennyskoulutukseen, kun osallistumattomia edellisessä aineistossa oli 13 %. Yhteiskuntatieteellisten ym. aineiden miesopettajien osallistuminen täydennyskoulutukseen oli myös hieman kasvanut. Sen sijaan matemaattis-luonnontieteellisten aineiden, taide- ja taitoaineiden, liikunnan ja terveystiedon miesopettajien samoin kuin opinto-ohjaajien ja erityisopettajien osallistumattomuus oli lisääntynyt. (Kuvio 34c.)



Kuvio 34c. Täydennyskoulutukseen osallistumattomat miesopettajat oppiaineittain 1998 – 2005

Virkavuodet opettajana

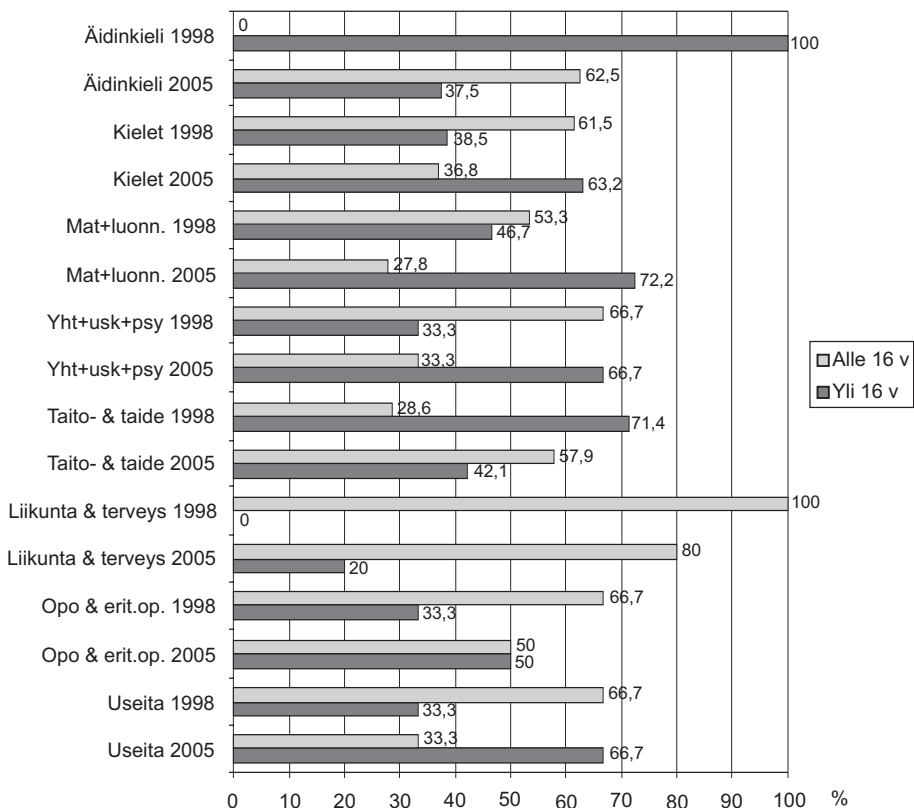
Vuonna 1998 äidinkielen opettajista kaikki täydennyskoulutukseen osallistumattomat olivat toimineet opettajana yli 16 vuotta, kun taas liikunnan ja terveystiedon opettajista kaikki osallistumattomat olivat olleet opettajan virassa alle 16 vuotta. Vuonna 2005 täydennyskoulutukseen osallistumattomien opettajien opettajan virassa oloaika vaihteli. Äidinkielen opettajilla tilanne oli nyt lähes päinvastainen, pääosa (63 %) osallistumattomista oli ollut virassa alle 16 vuotta. Kielten opettajista taas vuonna 1998 pääosa (62 %) oli ollut virassa alle 16 vuotta kun taas vuonna 2005 yli 16 vuotta (63 %). Vastaava tilanne oli useiden muidenkin opettajaryhmien kohdalla, mm. matematiikan ja luonnontieteiden opettajilla, yhteiskuntaopin, uskonnon ja psykologian ym. sekä useita oppiaineita opettavien kohdalla. (Kuvio 34d.)

Ammatilliset oppilaitokset¹⁸

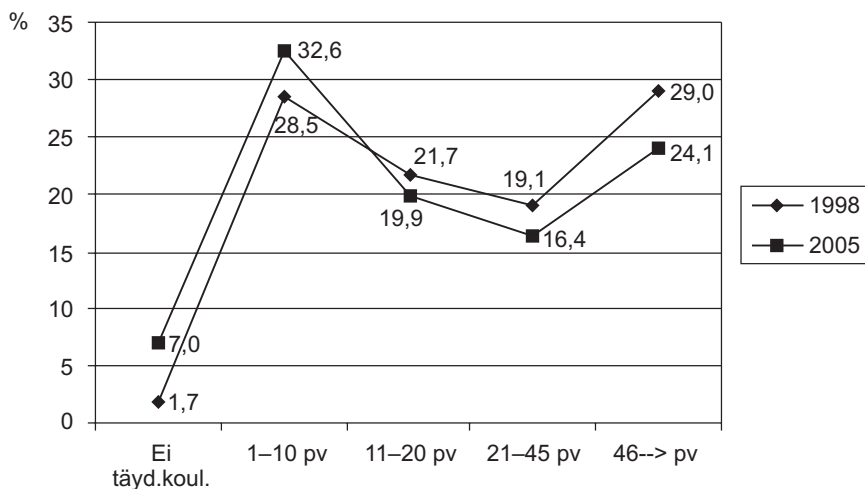
Ammatillisten oppilaitosten opettajien täydennyskoulutuspäivien määrä oli kokonaisuudessaan laskenut. Ammatillisten opettajien saaman täydennyskoulutuksen määrä oli tosin kohonnut 1 – 10 päivän luokassa n. 4 % vuodesta 1998 vuoteen 2005, mutta oli laskenut kaikissa muissa ryhmissä. Osallistumattomien määrä oli kasvanut 1,7 prosentista 7 prosenttiin. (Kuvio 35a.)

¹⁸ Seurannassa 1998 – 2005 ammatillisten oppilaitosten oppialoista jätettiin lomake-eroavaisuuksien vuoksi pois humanistinen ja kasvatusala, luonnontieteiden ala sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala.

Opettajien täydennyskoulutus 1998 – 2005 oppiaineittain ja oppialoittain eri oppilaitosmuodoissa



Kuvio 34d. Täydennyskoulutukseen osallistumattomat eri aineiden opettajat virkavuosien mukaan 1998 – 2005

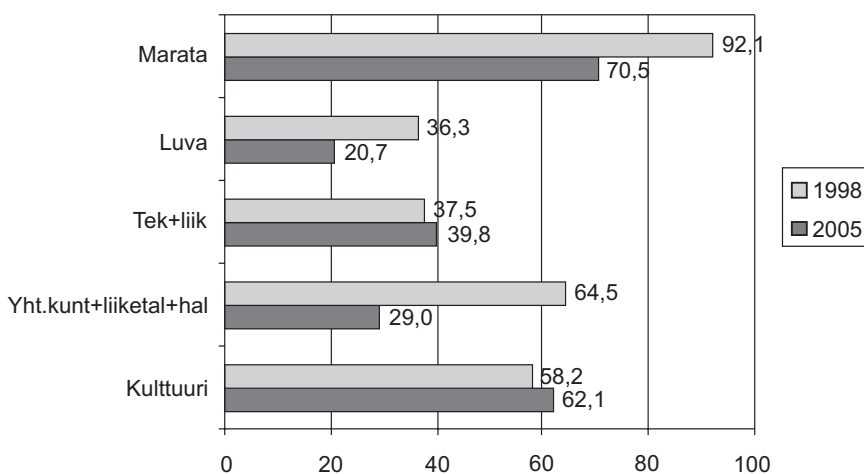


($\chi^2 = 21,1$; df = 4; p = ***)

Kuvio 35a. Ammatillisten oppilaitosten opettajien täydennyskoulutus 1998 – 2005

Oppiainekohtaisessa tarkastelussa tekniikan ja liikenteen sekä kulttuurialan opettajien täydennyskoulutukseen osallistuminen oli hieman lisääntynyt seurantajakson aikana, kaikilla muilla aloilla vähentynyt. Muutokset eivät kuitenkaan olleet tilastollisesti merkitseviä. Sen sijaan eri oppialojen välillä oli tilastollisesti erittäin merkitsevät erot (***) eli täydennyskoulutuksen määrä vaihteli eri oppialojen opettajien keskuudessa. (Kuvio 35b.)

Eniten täydennyskoulutusta olivat saaneet matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opettajat sekä vuonna 1998 (yli 92 päivää) että vuonna 2005 (yli 70 päivää). Vuonna 1998 vähiten koulutuksessa olivat olleet luonnonvara- ja ympäristöalan opettajat (36 päivää) sekä tekniikan ja liikenteen alan opettajat (38 päivää). Vuoden 2005 aineistossa vähiten täydennyskoulutuksessa olivat olleet niin ikään luonnonvara-alan opettajat (21 päivää), mutta huomio kiinnittyy siihen, että yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opettajien saama täydennyskoulutus oli pudonnut rajusti edellisestä mittauskerasta: Kun vuonna 1998 he olivat saaneet täydennyskoulutusta 65 päivää, vuoden 2005 kyselyssä he ilmoittivat olleensa koulutuksessa vain 29 päivää. (Kuvio 35b.)

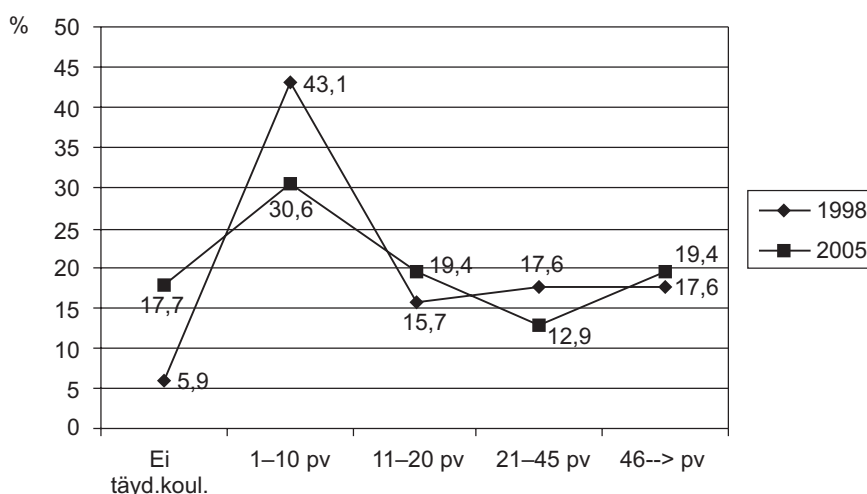


(F-testi: kuviossa keskiarvot ja merkitsevyydet: p / vuodet = n.s.; p / alat = ***; p / yhdysvaikutus = n.s.)

Kuvio 35b. Ammatillisten oppilaitosten opettajien täydennyskoulutuspäivien keskiarvo 1998 – 2005

Vapaan sivistystyön oppilaitokset¹⁹

Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajien saamassa täydennyskoulutuksessa oli tapahtunut muutoksia vuosien 1998 ja 2005 välillä, tosin erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. Vastaaajien vähäisen määrän vuoksi tuloksia ei voida muutoinkaan yleistää. Tässä aineistossa osallistumattomien osuus on kasvanut 5,9 prosentista 17,7 prosenttiin. Tämän, kuten muidenkin oppilaitosmuotojen opettajien keskuudessa täydennyskoulutusta oli saatu useammin 1 – 6 päivää vuosina 2003 – 2005. Muista ryhmistä poiketen vapaan sivistystyön opettajat olivat osallistuneet vuonna 2005 täydennyskoulutukseen enemmän kuin 1998 vain luokissa 11 – 20 päivää sekä luokassa 46 päivää tai enemmän. (Kuvio 36a.)



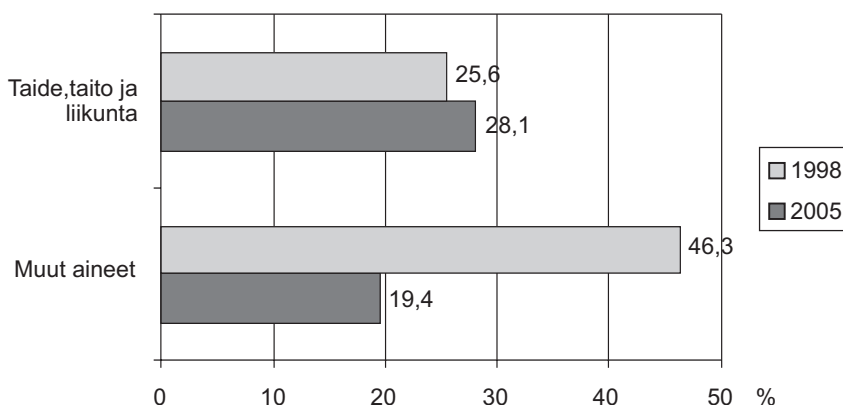
($\chi^2 = 5,1$; $df = 4$; $p = n.s.$)

Kuvio 36a. Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajien täydennyskoulutus 1998 – 2005

Oppiainekohtainen tarkastelu osoitti, että taide- ja taitoaineiden sekä liikunnan ja terveystieteiden opettajien täydennyskoulutuksen määrä on pysynyt melko tavalla samoissa lukemissa vuosina 1998 ja 2005. Sen sijaan muiden oppiaineiden (äidinkieli ja ilmaisuaaineet, yhteiskunnalliset aineet, kasvatus- ja kulttuurialan aineet, vieraat kielet, maahanmuuttajaopetus sekä tietotekniikka ja viestintä) opettajien täydennyskoulutuksessa on tapahtunut varsin voimakas lasku vuodesta 1998. Kun vuonna 1998 tämän ryhmän opettajilla täydennyskoulutuspäivien keskiarvo oli yli 46 päivää, vuoden 2005 aineistossa täydennyskoulutuspäiviä oli kertynyt vain hieman yli 19 päivää. Oppialojen

¹⁹ Vapaan sivistystyön oppilaitosten oppiainejako sekä vuonna 1998 että 2005 oli sama: taide- ja taitoaineet ja muut oppiaineet.

välillä oli tilastollisesti erittäin merkitsevät erot, sen sijaan eri vuosien välillä ei ollut tilastollisia eroja²⁰. (Kuvio 36b.)



(F-testi: p / vuodet = n.s.; p / alat = ***; p / yhdysvaikutus = n.s.)

Kuvio 36b. Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajien täydennyskoulutuspäivien keskiarvo oppiaineittain 1998 – 2005

Taide- ja taitoaineiden ja liikunnan ja terveystieteiden opettajat eivät eronneet muista opettajista (äidinkieli ja ilmaisuaaineet, yhteiskunnalliset aineet, kasvatus- ja kulttuuri-alan aineet, vieraat kielet, maahanmuuttajaopetus sekä tietotekniikka ja viestintä) täydennyskoulutuksen määrän osalta vuosina 1998 ja 2005. Myöskään eri vuosien välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa.

7.2 Vapaa-ajan käyttö täydennyskoulutukseen 1998 – 2005

Peruskoulun ja lukion aineenopettajien vapaa-ajan käyttö täydennyskoulutukseen on kokonaisuudessaan vähentynyt, vaikkakin se alle 10 päivän luokassa onkin lisääntynyt vajaalla 10 prosenttiyksiköllä. Niiden opettajien määrä, jotka eivät olleet käyttäneet lainkaan vapaa-aikaansa koulutukseen, oli kasvanut. Ero eri vuosien välillä oli tilastollisesti erittäin merkitseviä (***)

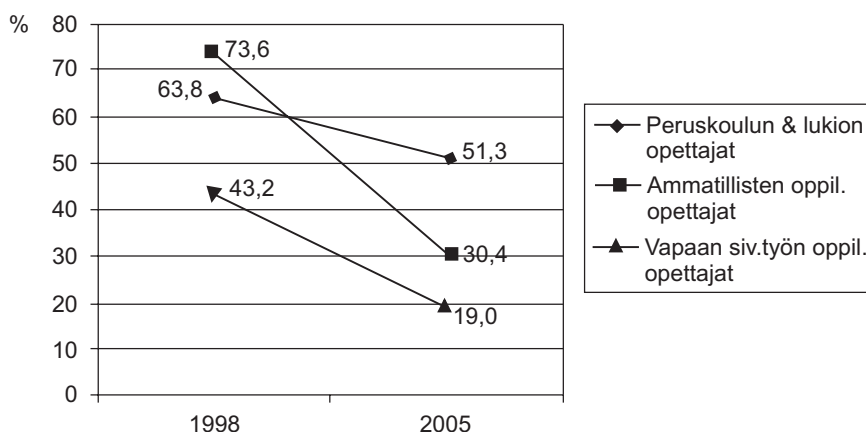
Ammatillisten oppilaitosten opettajien eikä *vapaan sivistystyön* opettajien vapaa-ajan käytössä täydennyskoulutukseen ei eri vuosien välillä ollut tilastollisia eroja. Sekä vuoden 1998 että vuoden 2005 aineistossa kummassakin ryhmässä eniten vapaa aikaa oli käytetty alle 10 päivää.

²⁰ Huom: N:t: 1998 / taide-, taito- ja liikunta-aineet, n = 26, 1998 / muut aineet, n = 15; 2005 / taide-, taito- ja liikunta-aineet, n = 24, 2005 / muut aineet, n = 17).

7.3 Koulutuksen järjestäjät oppilaitosmuodoittain 1998 – 2005

Opettajien täydennyskoulutuksen vähentyminen vuodesta 1998 vuoteen 2005 näkyy myös tarkasteltaessa osallistumista eri täydennyskoulutuksen järjestäjien tarjoamaan koulutukseen.

Oman oppilaitoksen järjestämään koulutukseen osallistuminen on vähentynyt kaikissa oppilaitosmuodoissa vuodesta 1998 vuoteen 2005, mutta kaikkein eniten ammatillisten oppilaitosten opettajien kohdalla. (Kuvio 37a.)

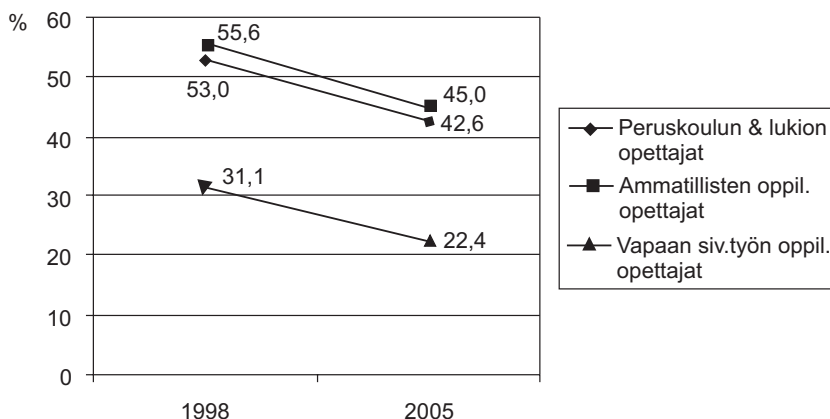


(F-testi, %:t ja merkitsevyydet: p / vuodet = ***; p / oppilaitosmuodot = ***; p / yhdysvaikutus = ***)

Kuvio 37a. Täydennyskoulutuksen järjestäjänä oma oppilaitos 1998 – 2005

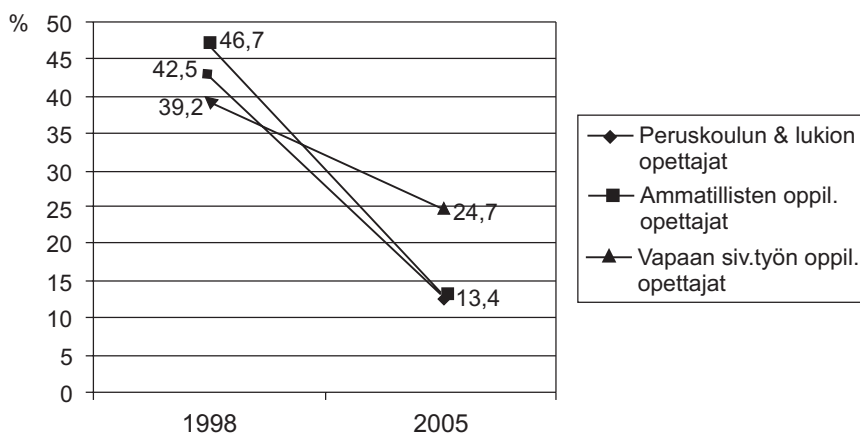
Läänien sekä Opetushallituksen ja Opekon järjestämään koulutukseen osallistuminen on vähentynyt eri vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkittävästi, samoin eri oppilaitosmuotojen opettajien keskuudessa. (Kuvio 37b.)

Yliopistojen järjestämään täydennyskoulutukseen osallistuminen on vähentynyt hyvin voimakkaasti kaikkien oppilaitosmuotojen opettajien keskuudessa, eniten ammatillisten oppilaitosten ja peruskoulun ja lukion opettajien kohdalla. Vuosien välillä oli tilastollisesti erittäin merkittävät erot, oppilaitosmuotojen välillä ei ollut tilastollisia eroja, mutta yhdysvaikutusta oli, eli muutokset ovat olleet erisuuntaisia. (Kuvio 37c.)



(F-testi, kuviossa %:t sekä merkitsevyydet: p / vuodet = ***, p / oppilaitosmuodot = ***, p / yhdysvaikutus = n.s.)

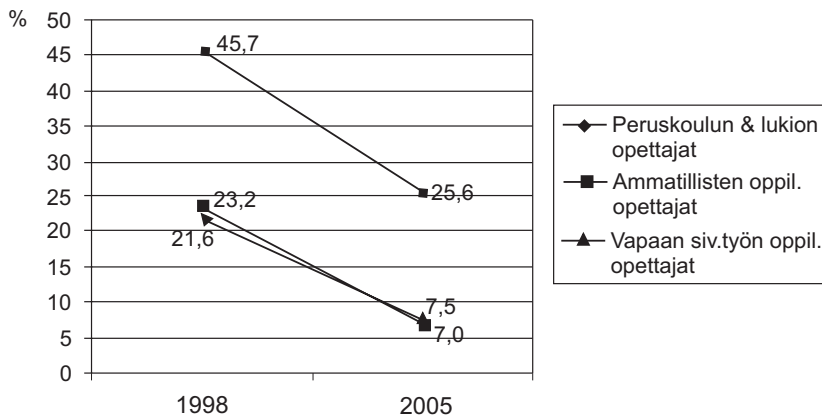
Kuvio 37b. Täydennyskoulutuksen järjestäjänä lääni 1998 – 2005



(F-testi, kuviossa %:t ja merkitsevyydet: p / vuodet = ***, p / oppilaitosmuodot = n.s.; p / yhdysvaikutus = *)

Kuvio 37c. Täydennyskoulutuksen järjestäjänä yliopisto 1998 – 2005

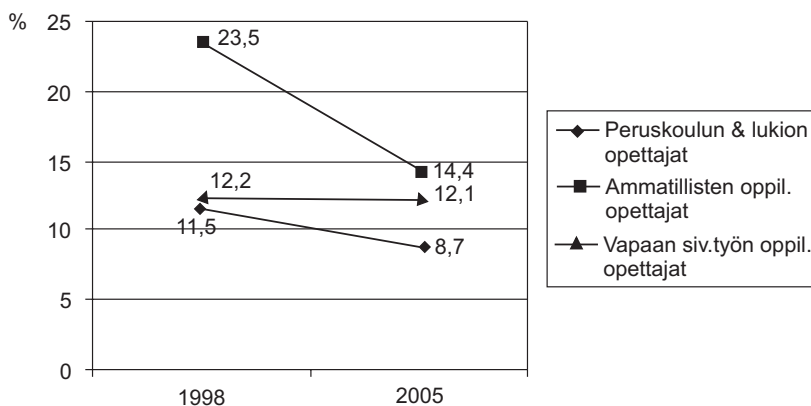
Aine- ja ammattijärjestöjen organisoiman opettajien täydennyskoulutukseen osallistuminen on niin ikään vähentynyt kaikilla opettajaryhmillä ja likimain samansuuntaisesti. Huomattavaa on, että kun vuonna 1998 peruskoulun ja lukion opettajista 46 % oli hyödyntänyt järjestöjen tarjoamaa koulutusta, vuonna 2005 määrä oli enää 26 %, mikä tosin on huomattavan paljon enemmän kuin ammatillisten oppilaitosten ja vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajien käyttämä järjestöjen tarjoama koulutus. Tilastolliset erot löytyivät eri vuosien sekä oppilaitosmuotojen välillä. (Kuvio 37d.)



(F-testi: p / vuodet = ***; p / alat = ***; p / yhdysvaikutus = n.s.)

Kuvio 37d. Täydennyskoulutuksen järjestäjänä aine- ja ammattijärjestöt 1998 – 2005

Yksityisten ja muiden täydennyskoulutusta tarjoavien laitosten täydennyskoulutus poikkeaa sikäli edellisistä, että vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajat ovat hyödyntäneet näiden tarjoamaa koulutusta likimain saman verran vuosina 1998 ja 2005 (12 %). Eniten näiden tarjoamaa koulutusta ovat kuitenkin hyödyntäneet ammatillisten oppilaitosten opettajat, vuonna 1998 24 % ja 2005 14 %, mutta lasku on heidänkin kohdallaan ollut voimakasta, ja laskua on myös peruskoulun ja lukion opettajien kohdalla, jotka ovat käyttäneet yksityisten ja muiden tarjoamaa opetusta kaikkein vähiten kumpanakin vuonna. Tilastolliset erot havaittiin vuosien ja oppilaitosmuotojen välillä, myös yhdysvaikutusta, eli muutokset erisuuntaisia. (Kuvio 37e.)



(F-testi, kuviossa %:t ja merkitsevyydet: p / vuodet = *; p / oppilaitosmuodot = ***; p / yhdysvaikutus = *.)

Kuvio 37e. Täydennyskoulutuksen järjestäjänä yksityinen tai muu taho 1998 – 2005

SEURANTA: MÄÄRÄLLINEN OSALLISTUMINEN 1998 – 2005:

- **Täydennyskoulutukseen osallistuminen** on seurantajakson aikana vähentynyt.
- Ainoastaan 1 – 10 päivää täydennyskoulutusta saaneiden määrä on lisääntynyt, muissa kategorioissa määrät ovat pienentyneet.
- Täydennyskoulutukseen **osallistumattomat** olivat aiempaa useammin naisia, sukupuolijakauma oli tasaisempi vuoden 1998 aineistossa. Oppilaitosmuodon suhteen osallistumattomat olivat aiempaa useammin peruskoulun tai lukion opetushenkilöstöä sekä aiempaa useammin suurista kouluista.
- Osallistumattomuuden syyt ovat moninaiset: motivaatiokysymykset, asenteet, sijaisten palkkauskysymykset, koulutustarjonnan relevanttius, koulutustilaisuuksien saavutettavuus, koulutuksen puitteet.
- **Vapaa-ajan käyttö** täydennyskoulutukseen on vähentynyt. Opettajia, jotka eivät lainkaan käyttäneet vapaa-aikaansa täydennyskoulutukseen oli vastanneista vuonna 2005 hieman yli viidennes kun vuoden 1998 aineistossa heitä oli 16 %.

7.4 Täydennyskoulutuksen määrä sisältöalueittain 1998 – 2005

Eri oppilaitosmuodot

Eri oppilaitosmuodoissa työskentelevien opettajien saaman täydennyskoulutuksen määrä poikkesi toisista useimpien sisältöalueiden kohdalla (liitetaulukko 10a):

- **Koululait tai muu koulua koskeva lainsäädäntö:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa vähentynyt kaikissa oppilaitosmuodoissa, tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) vuosien ja samoin oppilaitosmuotojen välillä, kumpanakin vuonna määrä pienin vapaan sivistystyön opettajilla, suurin peruskoulun ja lukion aineenopettajilla. Ei yhdysvaikutusta.
- **Hallinnolliset kysymykset:** Sisältöalueen määrässä ei eri vuosien välillä tilastollista eroa (n.s.). Eri oppilaitosmuodoissa opettavien opettajien saaman täydennyskoulutuksen määrä hallinnollisten kysymysten osalta poikkesi toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi (***) Kumpanakin vuonna eniten tämän sisältöalueen koulutusta olivat saaneet vapaan sivistystyön opettajat, seuraavaksi eniten ammattillisten oppilaitosten opettajat ja vähiten peruskoulun ja lukion aineenopettajat. Ei yhdysvaikutusta.

- **Oppilaitoksen itsearviointi:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa vähentynyt kaikissa oppilaitosmuodoissa. Tulos tilastollisesti erittäin merkitsevä (***) . Samoin erot eri oppilaitosmuotojen välillä (***) , kumpanakin vuonna suurin ammatillisten oppilaitosten opettajilla. Ei yhdysvaikutusta.
- **Kunnan itsearviointiin osallistuminen:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa vähentynyt, tulos tilastollisesti merkitsevä (**). Oppilaitosmuotojen välillä erittäin merkitsevät erot (***) : Peruskoulun ja lukion opettajat olivat saaneet tähän liittyvää koulutusta eniten. Ei yhdysvaikutusta.
- **Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö:** Sisältöalueen määrä vähentynyt, eri vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Eri oppilaitosmuodoissa opettajien välillä ei eroja (n.s.), ei yhdysvaikutusta.
- **Kansainvälinen yhteistyö:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa laskenut. Vuosien välillä ei tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*), oppilaitosmuotojen välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) välillä, eniten tähän liittyvää täydennyskoulutusta saaneet ammatillisten oppilaitosten opettajat, vähiten peruskoulun ja lukion aineenopettajat. Myös yhdysvaikutusta (**): Ammatillisissa oppilaitoksissa määrä pysynyt samana, muilla laskenut.
- **Monikulttuurisuus:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa laskenut, vuosien välillä tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*). Ei tilastollisia eroja eri oppilaitosmuotojen välillä, ei myöskään yhdysvaikutusta.
- **Opetussuunnitelman perusteet:** Vuosien välillä ei tilastollisia eroja. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero eri oppilaitosmuotojen välillä, ammatillisten oppilaitosten opettajilla täydennyskoulutuksen määrä suurempi kuin muilla. Ei yhdysvaikutusta.
- **Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa pysynyt samana. Tilastollisesti melkein merkitsevä ero vuosien (*) välillä, erittäin merkitsevä ero eri oppilaitosmuotojen välillä (***) . Myös yhdysvaikutusta (*), määrä vähentynyt peruskoulun ja lukion opettajilla, ammatillisten ja vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajilla lisääntynyt.
- **Aine- ja alakohtainen opetussuunnitelma:** Ei tilastollisia eroja vuosien välillä. Eri oppilaitosmuotojen välillä tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*). Myös yhdysvaikutusta (**), peruskoulun ja lukion opettajilla määrä vähentynyt, ammatillisten ja vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajilla hieman lisääntynyt.
- **HOPS – henkilökohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa vähentynyt, tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien (***) välillä, samoin eri oppilaitosmuotojen (***) välillä. Myös yhdysvaikutusta (***) , määrä vähentynyt kaikissa oppilaitosmuodoissa, eniten peruskoulun ja lukion opettajilla, vähemmän ammatillisilla opettajilla ja vähiten vapaan sivistystyön opettajilla.

- **Erityisopetus:** Vuosien välillä ei tilastollisia eroja. Tilastollisesti melkein merkitsevä ero eri oppilaitosmuotojen (*) välillä, täydennyskoulutuksen määrä suurin ammatillisten oppilaitosten opettajilla. Ei yhdysvaikutusta.
- **Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus:** Vuosien välillä ei kuitenkaan tilastollisia eroja. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero oppilaitosmuotojen (***) välillä. Myös yhdysvaikutusta (***) , määrä vähentynyt peruskoulun ja lukion opettajilla, muilla kasvanut, ammatillisten oppilaitosten opettajilla eniten.
- **Oppilasarviointi:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa laskenut. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien (***) välillä, samoin eri oppilaitosmuotojen (***) välillä. Myös yhdysvaikutusta (*), määrä pysynyt samana vapaan sivistystyön opettajilla, muilla laskenut.
- **Yrittäjyys:** Määrä täydennyskoulutuksessa vähentynyt, tilastollinen ero vuosien välillä (**). Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero oppilaitosmuotojen välillä (***) , täydennyskoulutuksen määrä suurempi ammatillisten oppilaitosten opettajilla kuin muilla. Ei yhdysvaikutusta.
- **Tieto- ja viestintätekninen osaaminen:** Määrä vähentynyt, eri vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä (***) ero. Tilastollinen ero myös eri oppilaitosmuotojen välillä (**), kummassakin mittauksessa eniten tämän sisältöalueen koulutusta olivat saaneet ammatillisten oppilaitosten opettajat, seuraavana peruskoulun ja lukion aineenopettajat ja vähiten vapaan sivistystyön opettajat. Ei yhdysvaikutusta.
- **Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus:** Ei tilastollisia eroja vuosien välillä. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero eri oppilaitosmuotojen välillä: peruskoulun ja lukion opettajilla määrä suurin. Myös yhdysvaikutusta (***) , täydennyskoulutuksen määrä ammatillisten oppilaitosten opettajien täydennyskoulutuksessa kasvanut, kun taas peruskoulun ja lukion opettajilla vähentynyt.
- **Työelämäyhteistyö:** Sisältöalueen määrä vähentynyt, erot vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevät (***) . Samoin myös eri oppilaitosmuotojen välillä (***) , kumpanakin vuonna eniten tämän sisältöalueen koulutusta saaneet ammatillisten oppilaitosten opettajat, seuraavaksi eniten vapaan sivistystyön opettajat. Myös yhdysvaikutusta (*), vapaan sivistystyön opettajien täydennyskoulutuksessa määrä pysynyt likimain samana, muissa ryhmissä vähentynyt.
- **Opinnäytetöiden ohjaaminen:** Vuosien välillä ei tilastollisia eroja. Eri oppilaitosmuotojen välillä tilastollisesti erittäin merkitsevät erot, eniten tähän liittyvää koulutusta saaneet kumpanakin vuonna ammatillisten oppilaitosten opettajat, vähiten peruskoulun ja lukion opettajat (***) . Myös yhdysvaikutusta (**), määrä kasvanut vapaan sivistystyön opettajien keskuudessa, muilla laskenut.

Peruskoulu ja lukio

Peruskoulun ja lukion aineenopettajien saaman täydennyskoulutuksen määrä vaihteli tilastollisesti useimpien sisältöalueiden kohdalla oppiaineittain sekä eri vuosien välillä:

- **Koululait tai muu koulua koskeva lainsäädäntö:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikkien oppiaineiden opettajien keskuudessa. Tilastollisesti merkitsevä ero (**) vuosien ja erittäin merkitsevä ero (***) oppiaineiden välillä, ei yhdysvaikutusta.
- **Hallinnolliset kysymykset:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikkien oppiaineiden opettajien keskuudessa. Tilastollisesti merkitsevä ero vuosien (***) ja oppiaineiden (***) välillä, ei yhdysvaikutusta.
- **Oppilaitoksen itsearviointi:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa pääsääntöisesti hieman kasvanut kaikkien oppiaineiden opettajien kohdalla. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien (**) välillä, oppiaineiden välillä ei eroja, ei myöskään yhdysvaikutusta.
- **Kunnan itsearviointiin osallistuminen:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikkien muiden oppiaineiden opettajien keskuudessa paitsi vähentynyt hieman yhteiskuntaopin ym. sekä opinto-ohjaajien ja erityisopettajien kohdalla. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) vuosien ja melkein merkitsevä ero (*) oppiaineiden välillä, myös yhdysvaikutusta on (**), eli muutoksen suunta vaihtelee eri oppiaineryhmissä.
- **Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö:** Sisältöalueen määrä kasvanut kaikkien oppiaineiden opettajien kohdalla. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien (***) ja merkitsevä ero oppiaineiden (**) välillä, ei yhdysvaikutusta (n.s.).
- **Kansainvälinen yhteistyö:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa laskenut. Vuosien välillä ei tilastollisesti merkitseviä eroja, erittäin merkitsevät erot oppiaineiden (***) välillä, ei yhdysvaikutusta.
- **Monikulttuurisuus:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa pysynyt jotta-kuinkin samana. Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä, ei myöskään yhdysvaikutusta.
- **Opetussuunnitelman perusteet:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikkien oppiaineiden opettajien keskuudessa. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien (***) välillä. Oppiaineiden välillä ei tilastollista eroa, ei myöskään yhdysvaikutusta.
- **Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) vuosien ja merkitsevä ero (**) oppiaineiden välillä, ei yhdysvaikutusta.
- **Aine- ja alakohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen määrä täydennyskou-

lutuksessa kasvanut. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien (***) välillä, merkitsevä ero oppiaineiden (**), ei yhdysvaikutusta.

- **HOPS – henkilökohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa vähentynyt. Tilastollisesti merkitsevä ero vuosien (**) välillä, erittäin merkitsevä ero oppiaineiden (***) välillä, ei yhdysvaikutusta.
- **Erityisopetus:** Vuosien välillä ei tilastollisia eroja. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero oppiaineiden (***) välillä, ei yhdysvaikutusta.
- **Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus:** Sisältöalueen määrä kasvanut. Tilastollisesti merkitsevä ero vuosien (**) välillä, erittäin merkitsevä ero oppiaineiden (***) välillä, ei yhdysvaikutusta.
- **Oppilasarviointi:** Sisältöalueen määrä laskenut. Tilastollisesti merkitsevä ero vuosien (**) välillä, melkein merkitsevä ero oppiaineiden (*) välillä, ei yhdysvaikutusta.
- **Yrittäjyys:** Vuosien välillä ei tilastollisia eroja, tilastollisesti erittäin merkitsevä ero oppiaineiden (***) välillä, ei yhdysvaikutusta.
- **Tieto- ja viestintätekninen osaaminen:** Ei tilastollisesti merkitseviä eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä, ei myöskään yhdysvaikutusta.
- **Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa vähentynyt kaikkien muiden oppiaineiden opettajien keskuudessa paitsi kielten, matemaattis-luonnontieteellisen aineiden sekä liikunnan ja terveystiedon opettajien keskuudessa, joiden kohdalla se on kasvanut. Ei tilastollisesti merkitseviä eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä, mutta yhdysvaikutusta on (***): Kasvu suurinta matemaattis-luonnontieteellisissä aineissa. Eniten määrä on vähentynyt taide- ja taitoaineissa.
- **Työelämäyhteistyö:** Vuosien välillä ei tilastollisia eroja. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero oppiaineiden (***) välillä, ei yhdysvaikutusta.
- **Opinnäytetöiden ohjaaminen:** Sisältöalueen määrässä ei ole tapahtunut muutoksia. Ei tilastollisesti merkitseviä eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä, ei myöskään yhdysvaikutusta.

Ammatilliset oppilaitokset

Myös ammatillisten oppilaitosten opettajien saman täydennyskoulutuksen määrä useimmilla sisältöalueilla vaihteli sekä oppialoittain että eri vuosien välillä:

- **Koululait tai muu koulua koskeva lainsäädäntö:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikkien oppialojen opettajien keskuudessa. Tilastollisesti merkitsevä ero (**) eri vuosien välillä. Ei merkitseviä eroja oppialojen välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Hallinnolliset kysymykset:** Eri vuosien välillä eikä myöskään oppialojen välillä

ollut tilastollisesti merkitseviä eroja, sen sijaan yhdysvaikutusta oli (*): Tekniikan alalla suurin kasvu, myös yhteiskuntatiedon ym. oppiaineiden sekä majoitus-, ravitsemis- ja talousalalla kasvua. Sisältöalueen määrä laskenut kulttuurin sekä luonnonvara-aloilla.

- **Oppilaitoksen itsearviointi:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikilla oppialoilla. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien (***) välillä, oppiaineiden välillä ei eroja, ei myöskään yhdysvaikutusta.
- **Kunnan itsearviointiin osallistuminen:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppialojen välillä.
- **Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut tekniikan ja liikenteen ja luonnonvara-alan opettajien keskuudessa, muilla aloilla vähentynyt. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien (***) välillä. Oppialojen välillä ei tilastollisia eroja, ei yhdysvaikutusta.
- **Kansainvälinen yhteistyö:** Ei tilastollisia eroja.
- **Monikulttuurisuus:** Ei tilastollisia eroja.
- **Opetussuunnitelman perusteet:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikilla opetusaloilla. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien (***) Oppialojen välillä ei tilastollista eroa, ei myöskään yhdysvaikutusta.
- **Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen määrä kasvanut. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) vuosien välillä. Oppialojen välillä ei merkitsevää eroa. Ei yhdysvaikutusta, eli muutos samansuuntainen kaikilla aloilla.
- **Aine- ja alakohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikkien oppialojen opettajien keskuudessa. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien (***) välillä, oppialojen välillä ei merkitsevää eroa, ei yhdysvaikutusta.
- **HOPS – henkilökohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikilla oppialoilla. Tilastollisesti melkein merkitsevä ero vuosien (*) välillä, merkitsevä ero oppiaineiden (**) välillä, ei yhdysvaikutusta.
- **Erityisopetus:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikkien oppialojen opettajien keskuudessa. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) vuosien välillä, oppialojen välillä merkitsevä ero (**). Ei yhdysvaikutusta.
- **Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut. Tilastollisesti merkitsevä ero vuosien (**) välillä. Oppialojen välillä ei merkitsevää eroa, ei yhdysvaikutusta.
- **Oppilasarviointi:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut. Tilastollisesti merkitsevä ero vuosien (**) välillä, oppialojen välillä ei eroja, ei yhdysvaikutusta.

- **Yrittäjyys:** Ei tilastollisesti merkitseviä eroja vuosien eikä oppialojen välillä, ei myöskään yhdysvaikutusta.
- **Tieto- ja viestintätekninen osaaminen:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kulttuurin alalla, luonnonvara-alalla sekä majoitus-, ravitsemis- ja talousalalla, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon sekä tekniikan ja liikenteen aloilla laskenut. Ei tilastollisesti merkitseviä eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä, yhdysvaikutusta on (*), eli muutokset ovat olleet erisuuntaisia.
- **Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) vuosien välillä. Ei merkitseviä eroja oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Työelämäyhteistyö:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikilla aloilla. Tilastollisesti merkitsevä ero vuosien (**) välillä, alojen välillä erittäin merkitsevä ero (***). Ei yhdysvaikutusta.
- **Opinnäytetöiden ohjaaminen:** Ei tilastollisia eroja eikä yhdysvaikutusta.

Ammatillisten oppilaitosten yhteisten oppiaineiden opettajien kohdalla havaittiin seuraavat erot täydennyskoulutuksen määrässä eri sisältöalueilla:

- **Koululait tai muu koulua koskeva lainsäädäntö:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikissa oppiaineissa. Tilastollisesti merkitsevä ero (**) eri vuosien välillä. Oppiaineiden välillä melkein merkitsevä ero (*). Ei yhdysvaikutusta.
- **Hallinnolliset kysymykset:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut muiden paitsi fysiikan ja kemian opettajien kohdalla. Äidinkielen opettajien kohdalla kasvu voimakkainta. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***), oppiaineiden välillä melkein merkitsevä ero (*), myös yhdysvaikutusta (*), muutokset erisuuntaisia.
- **Oppilaitoksen itsearviointi:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikissa oppiaineissa. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien (**) välillä, oppiaineiden välillä ei eroja, ei myöskään yhdysvaikutusta.
- **Kunnan itsearviointiin osallistuminen:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppialojen välillä.
- **Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut. Tilastollisesti merkitsevä ero vuosien (**) välillä. Oppialojen välillä ei tilastollisia eroja, ei yhdysvaikutusta.
- **Kansainvälinen yhteistyö:** Ei tilastollisia eroja.
- **Monikulttuurisuus:** Sisältöalueen määrä kasvanut muilla paitsi matematiikan opettajilla, joilla se on pysynyt lähes samana. Vuosien välillä tilastollisesti merkitsevä ero (**), oppiaineiden välillä erittäin merkitsevä ero (***). Ei yhdysvaikutusta.

- **Opetussuunnitelman perusteet:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikilla opetusaloilla. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien (***) välillä. Oppialojen välillä ei tilastollista eroa, ei myöskään yhdysvaikutusta.
- **Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa hieman kasvanut. Tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*) vuosien välillä. Oppialojen välillä ei merkitsevää eroa. Ei yhdysvaikutusta.
- **Aine- ja alakohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikkien oppialojen opettajien keskuudessa. Tilastollisesti merkitsevä ero vuosien (**) välillä, oppialojen välillä ei merkitsevää eroa, ei yhdysvaikutusta.
- **HOPS – henkilökohtainen opetussuunnitelma:** Ei tilastollisia eroja, ei yhdysvaikutusta.
- **Erityisopetus:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikkien oppiaineiden opettajien keskuudessa. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) vuosien välillä, oppialojen välillä ei merkitsevää eroa. Ei yhdysvaikutusta.
- **Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikkien oppiaineiden opettajien keskuudessa. Tilastollisesti merkitsevä ero vuosien (**) välillä. Oppialojen välillä ei merkitsevää eroa, ei yhdysvaikutusta.
- **Oppilasarviointi:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikkien oppiaineiden opettajien keskuudessa. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien (***) välillä, oppialojen välillä ei eroja, ei yhdysvaikutusta.
- **Yrittäjäyys:** Ei tilastollisia eroja, ei yhdysvaikutusta.
- **Tieto- ja viestintätekniinen osaaminen:** Ei tilastollisia eroja, ei yhdysvaikutusta.
- **Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus:** Ei tilastollisia eroja, ei yhdysvaikutusta.
- **Työelämäyhteistyö:** Ei tilastollisia eroja, ei yhdysvaikutusta.
- **Oppinnäytetöiden ohjaaminen:** Ei tilastollisia eroja, ei yhdysvaikutusta.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Vapaan sivistystyön oppilaitosten taide-, taito- ja liikunta-alojen ja muiden (äidinkieli ja ilmaisutaito, vieraat kielet, yhteiskunnalliset aineet, kasvatusaineet, kulttuuriala, maahanmuuttajaopetus, tietotekniikka ja viestintä) oppiaineiden opettajien kohdalla oli seuraavat erot täydennyskoulutuksen määrässä sisältöalueittain:

- **Koululait tai muu koulua koskeva lainsäädäntö:** Sisältöalueen määrä kasvanut täydennyskoulutuksessa. Tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*) vuosien välillä. Oppiaineiden välillä ei eroja, ei yhdysvaikutusta.
- **Hallinnolliset kysymykset:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut

kummankin oppiaineryhmän opettajien keskuudessa. Vuosien välillä tilastollisesti merkitsevä ero (**), oppiaineiden välillä ei eroa, ei yhdysvaikutusta.

- **Oppilaitoksen itsearviointi:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikissa oppiaineissa. Tilastollisesti melkein merkitsevä ero vuosien (*) välillä, oppiaineiden välillä ei eroja, ei myöskään yhdysvaikutusta.
- **Kunnan itsearviointiin osallistuminen:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Kansainvälinen yhteistyö:** Sisältöalueen määrä lisääntynyt taide-, taito- ja liikunnan aineiden opettajilla, muilla opettajilla vähentynyt. Vuosien välillä ei tilastollisia eroja, eikä myöskään oppiaineiden välillä. Yhdysvaikutusta on (**): muutokset erisuuntaisia.
- **Monikulttuurisuus:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Opetussuunnitelman perusteet:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Aine- ja alakohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen määrä täydennyskoulutuksessa kasvanut kaikkien oppialojen opettajien keskuudessa, huomattavasti eniten taide-, taito- ja liikunnan alan opettajilla. Tilastollisesti melkein merkitsevä ero vuosien (*) välillä, samoin oppialojen välillä (*), myös yhdysvaikutusta (*), muutokset erisuuntaisia.
- **HOPS – henkilökohtainen opetussuunnitelma:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Erityisopetus:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Oppilasarviointi:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Yrittäjyys:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Tieto- ja viestintätekniinen osaaminen:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.

- *Työelämäyhteistyö*: Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- *Opinnäytetöiden ohjaaminen*: Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.

7.5 Osallistuminen työelämän tuntemusta lisäävään täydennyskoulutukseen 1998 – 2005

Koko opetushenkilöstön (ml. rehtorit) työelämän tuntemusta edistävän koulutuksen määrä oli laskenut kaikkien työelämäkoulutusmuotojen osalta seurantajakson aikana (Piesanen, Kiviniemi & Valkonen 2006b, 105–106). Oppilaitosmuodoittain sekä oppiaineittain ja -alueittain tuli ilmi seuraavat kehityksessä tapahtuneet muutokset:

Eri oppilaitosmuodot

Oppilaitoskohtaisesti työelämän tuntemusta lisäävään täydennyskoulutukseen osallistuminen oli vähentynyt kaikissa oppilaitosmuodoissa kansainvälisiä kehittämishankkeita lukuun ottamatta kaikkien koulutusmuotojen kohdalla. Eniten tämän alueen koulutusta olivat saaneet ammatillisten oppilaitosten opettajat. Osallistumisprosentit sekä tilastolliset merkitsevyydet ovat liitetaulukossa 10b.

- *Opetustoimen järjestämään koulutukseen työelämään liittyvien yhteyksien edistämiseksi*: Osallistuminen opetustoimen järjestämään koulutukseen vähentynyt vuodesta 1998 tilastollisesti erittäin merkitsevästi (***) , erittäin merkitsevä ero myös eri oppilaitosmuotojen välillä (***) . Ei yhdysvaikutusta.
- *Yritysten järjestämään koulutukseen*: Osallistumisessa yritysten järjestämään koulutukseen ei eroja vuosien välillä. Eri oppilaitoksissa työskentelevien opettajien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Ei yhdysvaikutusta.
- *Tutustumiskäynteihin yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskuksiin*: Koulutuksen määrä täydennyskoulutuksessa vähentynyt. Tilastollisesti melkein merkitsevä (*) ero vuosien välillä, eri oppilaitosten välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Ei yhdysvaikutusta.
- *Työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin*: Osallistuminen asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin oli laskenut vuodesta 1998, ero tilastollisesti melkein merkitsevä (*). Eri oppilaitosmuotojen välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Ei yhdysvaikutusta.
- *Työelämän kanssa toteutettaviin kehittämishankkeisiin*: Osallistumisessa kehittämishankkeisiin vuosien välillä ei tilastollisesti merkitsevää eroa. Eri oppilaitosmuotojen opettajien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Ei yhdysvaikutusta.
- *Työelämää koskeviin kansanvälisiin vaihto-ohjelmiin*: Ei tilastollisia eroja vuosien

välillä. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero eri oppilaitosten opettajien välillä (***) . Ei yhdysvaikutusta. Ammatillisten ja vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajista tämän alueen koulutukseen oli osallistunut hieman enemmän vuonna 2005 kuin vuonna 1998.

Peruskoulu ja lukio

Peruskoulun ja lukion aineenopettajien kohdalla osallistuminen opetustoimen järjestämiin koulutuksiin, tutustumiskäynteihin yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskukseen, työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin sekä työelämän kanssa toteutettaviin kehittämishankkeisiin oli merkitsevästi vähentynyt. Opinto-ohjaajat ja erityisopettajat olivat osallistuneet kumpanakin vuonna muita enemmän kaikkiin muihin koulutusmuotoihin paitsi kansainvälisiin vaihto-ohjelmiin. Kansainvälisiin työelämän tuntemusta lisääviin vaihto-ohjelmiin osallistuminen oli hyvin vähäistä kaikkien opettajaryhmien kohdalla, eniten tähän olivat vuonna 1998 osallistuneet uskonnon ja yhteiskuntaopin opettajat ja vuonna 2005 äidinkielen, kielten sekä matemaattis-luonnontieteellisten sekä tietotekniikan opettajat. Seuraavassa esitetään eri koulutusmuodoissa tapahtuneet muutokset ja merkitsevyydet:

- ***Opetustoimen järjestämään koulutukseen työelämään liittyvien yhteyksien edistämiseksi:*** Osallistuminen opetustoimen järjestämään koulutukseen vähentynyt vuodesta 1998 tilastollisesti melkein merkitsevästi (*), erittäin merkitsevä ero eri oppiaineiden opettajien välillä (***) . Ei yhdysvaikutusta.
- ***Yritysten järjestämään koulutukseen:*** Osallistumisessa yritysten järjestämään koulutukseen ei eroja vuosien välillä. Eri oppiaineiden opettajien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Ei yhdysvaikutusta.
- ***Tutustumiskäynteihin yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskukseen:*** Osallistuminen tutustumiskäynteihin oli laskenut vuodesta 1998, ero tilastollisesti erittäin merkitsevä (***) . Myös eri oppiaineiden välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Ei yhdysvaikutusta.
- ***Työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin:*** Osallistuminen asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin oli laskenut vuodesta 1998, ero tilastollisesti erittäin merkitsevä (***) . Myös eri oppiaineiden välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Ei yhdysvaikutusta.
- ***Työelämän kanssa toteutettaviin kehittämishankkeisiin:*** Osallistuminen kehittämishankkeisiin oli laskenut vuodesta 1998, ero tilastollisesti merkitsevä (**). Eri oppiaineiden opettajien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Ei yhdysvaikutusta.
- ***Työelämää koskeviin kansainvälisiin vaihto-ohjelmiin:*** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä, ei yhdysvaikutusta.

Ammatilliset oppilaitokset

Ammatillisten oppilaitosten *eri oppialojen* opettajien osalta havaittiin seuraavat muutokset osallistumisessa työelämän tuntemusta lisäävään koulutukseen. Useimmiten eroja ei joko ollut tai osallistuminen oli vähentynyt eri oppialojen opettajien kohdalla:

- **Opetustoimen järjestämään koulutukseen työelämään liittyvien yhteyksien edistämiseksi:** Osallistuminen opetustoimen järjestämään koulutukseen vähentynyt kaikilla aloilla. Vuosien välillä tilastollisesti merkitsevä ero (**), melkein merkitsevä ero eri alojen opettajien välillä (*). Ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna eniten tämän alueen koulutukseen olivat osallistuneet majoitus-, ravitsemis- ja talousalan opettajat.
- **Yritysten järjestämään koulutukseen:** Osallistumisessa yritysten järjestämään koulutukseen ei eroja vuosien välillä. Eri oppiaineiden opettajien välillä tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*). Ei yhdysvaikutusta.
- **Tutustumiskäynteihin yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskuksiin:** Osallistuminen laskenut vuodesta 1998. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Oppiaineiden välillä ei merkitsevää eroa. Ei yhdysvaikutusta.
- **Työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin:** Osallistuminen asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin oli laskenut kaikilla aloilla. Vuosien välillä ero tilastollisesti merkitsevä (**). Oppialojen välillä ei merkitsevä eroa. Ei yhdysvaikutusta.
- **Työelämän kanssa toteutettaviin kehittämishankkeisiin:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppialojen välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Työelämää koskeviin kansanvälisiin vaihto-ohjelmiin:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.

Ammatillisten oppilaitosten *yhteisten oppiaineiden* opettajien osalta vain yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskuksiin tapahtuvien tutustumiskäyntien osalta eri aineiden opettajat erosivat (**) siten, että matematiikan opettajat olivat osallistuneet tähän koulutukseen kumpanakin vuonna enemmän kuin muut. Vuonna 2005 vähiten olivat osallistuneet fysiikan ja kemian opettajat ja vuonna 1998 äidinkielen opettajat. Osallistumisessa muihin työelämän tuntemusta lisääviin koulutusmuotoihin eri aineiden opettajat eivät eronneet merkitsevästi. Kaiken kaikkiaan osallistuminen oli vähentynyt seurantajakson aikana kaikkien opettajaryhmien kohdalla.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Vapaan sivistystyön eri oppiaineiden opettajien välillä ei havaittu eroja osallistumisessa työelämän tuntemusta lisäävään täydennyskoulutukseen. Yritysten järjestämään koulutukseen tai työelämää koskeviin kansanvälisiin vaihto-ohjelmiin vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajat eivät olleet kumpanakaan vuonna osallistuneet lainkaan.

TÄYDENNYSKOULUTUKSEN MÄÄRÄ 1998 – 2005:

- Kaikkien oppilaitosten opettajien täydennyskoulutuksen määrä on seuranta-jakson aikana vähentynyt, eniten peruskoulussa ja lukiossa, ammatillisissa oppilaitoksissa vähiten.
- Peruskoulu & lukio: Taide ja taitoaineiden opettajien täydennyskoulutus lisääntynyt, muiden vähentynyt (eniten opinto-ohjaajilla ja erityisopettajilla, myös matemaattis-luonnontieteellisten aineiden opettajilla, tietotekniikan sekä äidinkielen ja kielten opettajilla).
- Ammatilliset oppilaitokset: Määrä lisääntynyt kulttuurin alan opettajilla sekä tekniikan ja liikenteen alalla, kasvu tosin vähäistä. Eniten laskua yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opettajilla. Myös majoitus-, ravitsemis- ja talousalan opettajien täydennyskoulutuksessa oli laskua, mutta täydennyskoulutuksen kokonaismäärä oli eri alojen opettajista suurin. Kulttuurialan opettajien ryhmä ainoa, jonka osallistumattomuus oli pienentynyt, tosin vain hieman.
- Vapaan sivistystyön oppilaitokset: Laskua kaikilla aloilla. Kokonaisvertailu vaikeaa vastanneiden alhaisen lukumäärän vuoksi.

TYÖELÄMÄN TUNTEMUSTA LISÄÄVÄ TÄYDENNYSKOULUTUS 1998 – 2005:

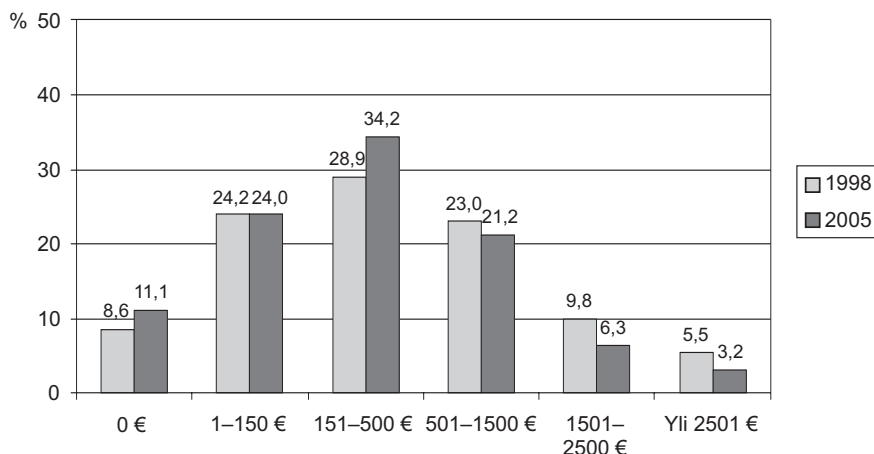
- Työelämän tuntemusta lisäävän täydennyskoulutuksen muodoista kansainvälisiin työelämää koskeviin vaihto-ohjelmiin osallistuminen oli hieman kasvanut ammatillisissa ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa, peruskoulun ja lukion aineenopettajien kohdalla pysynyt samana.
- Kaikkien muihin koulutusmuotoihin osallistuminen oli vähentynyt kaikissa oppilaitosmuodoissa.
- Eniten työelämän tuntemusta lisäävään täydennyskoulutukseen olivat kumpanakin vuonna osallistuneet ammatillisten oppilaitosten opettajat.

7.6 Täydennyskoulutuksen rahoitus – täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset 1998 – 2005²¹

Kokonaiskustannusten tarkka jälkikäteen tapahtuva arviointi on saattanut olla vaikeaa, koska niihin voidaan sisällyttää niin monia kustannuseriä, kuten matkat, päivärahat, materiaalit ja kurssimaksut, eikä noiden kaikkien kustannusvaikutusta voi aina kovin hyvin arvioida. Vuosien 1998 ja 2005 kyselylomakkeiden ohjeistus oli kuitenkin sama, joten arvioita voidaan pitää luotettavina, eli yhtä oikeina tai väärinä kumpanakin vuonna.

Peruskoulu ja lukio

Peruskoulun ja lukion aineenopettajien täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset ovat pääasiassa vähentyneet, tosin luokassa 151 – 500 euroa kohonneet, mutta muissa luokissa pienentyneet. Niiden määrä, jotka ilmoittivat kokonaiskustannuksiksi 0 euroa, on lisääntynyt (kuvio 38). Tulos heijastelee yleistä täydennyskoulutukseen osallistumisen vähenemistä (kuvio 33a).



Kuvio 38. Peruskoulun ja lukion opettajien arvioimat täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset 1998 – 2005

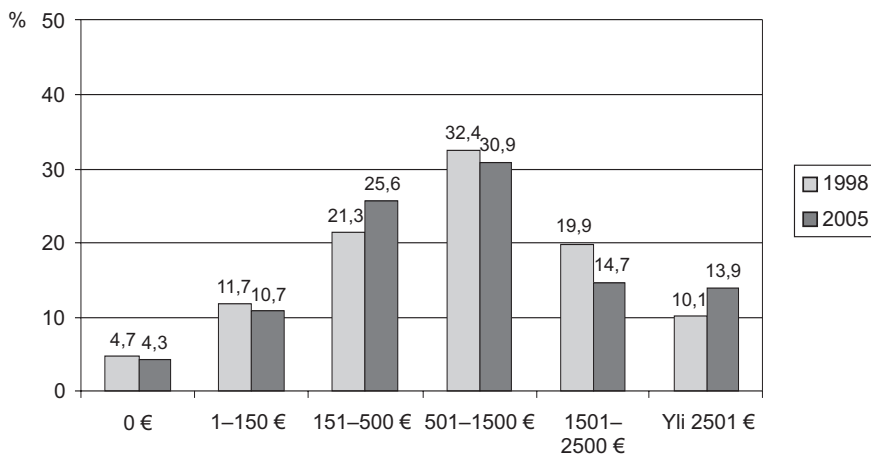
²¹ Täydennyskoulutuksen pääasiallisessa rahoittajassa mahdollisesti tapahtunutta muuttumista seurantajakson aikana ei voitu toteuttaa vertaamalla eri vuosien tuloksia, koska vuoden 2005 kysely ei ollut vertailukelpoinen 1998 kyselyyn nähden. Vuoden 2005 kyselyyn oli lisätty rahoittajia (opetusministeriö ja lääninhallitus) samoin kuin kysytyt erikseen yliopistojen täydennyskoulutuslaitosten, ammattijärjestöjen, ainejärjestöjen sekä rahastojen osuudet. Vuoden 1998 tilanne ks. Jaku-Sihvonen & Rusanen 1999, taulukot 50 ja 93.

Oppiainekohtaisessa tarkastelussa²² voitiin havaita, että täydennyskoulutuksen kokonaiskustannuksissa on ollut eroja sekä eri vuosien välillä (**) että eri oppiaineiden opettajien ilmoittamien kokonaiskustannusten välillä (*).

Vuoden 1998 kokonaiskustannusten keskiarvo oli 3,17 (~ jonkin verran yli 500 euroa) ja vuonna 2005 2,97 (~ jonkin verran alle 500 euroa). Suurimmat kokonaiskustannukset vuonna 1998 oli sellaisilla opettajilla, jotka opettivat useita oppiaineita ($\bar{X} = 3,28$), kun taas vuonna 2005 suurimmat kokonaiskustannukset olivat yhteiskuntaopin, historian, uskonnon, elämäntutkimustiedon, filosofian ja psykologian opettajien ryhmällä ($\bar{X} = 3,11$). Selvästi pienimmät kokonaiskustannukset vuonna 1998 oli taide- ja taitoaineita (mm. musiikkia ja käsitöitä) opettavilla ($\bar{X} = 2,89$) kun taas vuonna 2005 useiden eri oppiaineiden kokonaiskustannusten keskiarvo jäi alle 3:n.

Ammatilliset oppilaitokset

Ammatillisten oppilaitosten opettajien arvioimat täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset 1998 – 2005 olivat kasvaneet ainoastaan luokissa 151 – 500 € ja yli 2500 €, muissa pienentyneet. (Kuvio 39.)



Kuvio 39. Ammatillisten oppilaitosten opettajien arvioimat täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset 1998 – 2005

Ammatillisten oppilaitosten eri oppialojen opettajien täydennyskoulutuksen kokonaiskustannuksissa ei havaittu eroja eri vuosien välillä, mutta oppialakohtaisesti eroja löytyi tilastollisesti melkein merkitsevästi (*) siten, että yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja

22 Analyysimenetelmänä varianssianalyysi, sen F-arvo ja merkitsevyys

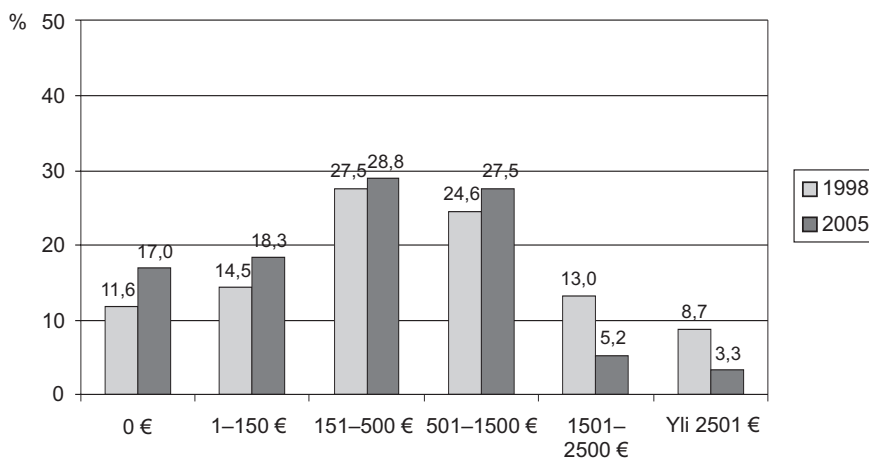
hallinnon alalla oli korkeimmat kokonaiskustannukset ja luonnonvara- ja ympäristöalalla pienimmät.

Tekniikan ja liikenteen ala oli ainoa oppiala, jonka opettajien ilmoittamat täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset olivat pääsääntöisesti laskeneet, mutta jonkin verran kohonneet pienimmissä luokissa sekä yli 2500 euron luokassa.

Ammatillisten oppilaitosten yhteisten oppiaineiden opettajien täydennyskoulutuksen kokonaiskustannuksissa ei ollut tilastollisia eroja eri vuosien eikä eri oppialojen opettajien välillä.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajien ilmoittamat täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset luokissa 1 – 1500 € olivat kasvaneet, suuremmissa luokissa huomattavasti pienentyneet. Niiden opettajien määrä, jotka ilmoittivat kokonaiskustannuksiksi 0 €, oli hieman vähentynyt vuodesta 1998. Kustannusten suuruudet eivät kuitenkaan vaihdelleet tilastollisesti merkitsevästi eri vuosien välillä eikä myöskään eri aineiden opettajien välillä. (Kuvio 40.)



Kuvio 40. Vapaan sivistystyön opettajien arvioimat täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset 1998 – 2005

TÄYDENNYSKOULUTUKSEN KOKONAISKUSTANNUKSET 1998 – 2005:

- Peruskoulu & lukio: kokonaiskustannukset ovat nousseet luokassa 151 – 500 euroa, muissa luokissa pienentyneet. V. 1998 kokonaiskustannusten keskiarvo selvästi yli 500 euroa, v. 2005 jonkin verran alle 500 euroa. Suurimmat kokonaiskustannukset niillä, jotka opettivat useita oppiaineita, pienimmät taide- ja taitoaineiden opettajilla.
- Ammatillisten oppilaitosten opettajat: Kokonaiskustannukset kohonneet luokassa 141 – 500 euroa, sekä yli 2501 euroa, muissa laskeneet. Eroja eri alojen opettajien kesken.
- Vapaan sivistystyön opettajat: Kokonaiskustannukset luokassa 1 – 1500 kasvaneet, suuremmissa luokissa pienentyneet.

Koko opettaja-aineisto:

- Suuremmissa luokissa (yli 1500 €) täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset olivat alhaisemmat vuonna 2005 kuin vuonna 1998.
- Niiden osuus, jotka ilmoittivat kokonaiskustannuksiksi 0 euroa, on lisääntynyt.
- Opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen omarahoitusosuus on laskenut kaikissa muissa luokissa paitsi luokassa 1 – 100 €, jonka osuus on hieman kasvanut.

7.7 Opettajien täydennyskoulutustarpeet 1998 – 2005

Eri oppilaitosmuodot

Opettajien täydennyskoulutustarpeet vaihtelivat *oppilaitosmuodoittain* kaikkien koulutustarpeiden kohdalla joko oppilaitosmuodoittain tai ero löytyi eri vuosien välillä, tai erot havaittiin sekä vuosien että oppilaitosmuotojen kohdalla. (Liitetaulukko 10c):

- **Koululait tai muu koulua koskeva lainsäädäntö:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikissa oppilaitosryhmissä. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien (***) ja oppilaitosmuotojen välillä (***), ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna merkityksellisempi peruskoulun ja lukion aineenopettajille kuin muille.
- **Hallinnolliset kysymykset:** Eri oppilaitosmuodot erosivat erittäin merkitsevästi (***) toisistaan. Vuosien välillä ei tilastollisesti merkitsevää eroa (n.s.), eikä myöskään yhdysvaikusta. Kumpanakin vuonna tärkeämpi vapaan sivistystyön opettajille kuin muille.

- **Oppilaitoksen itsearviointi:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikissa oppilaitosryhmissä. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien ja oppilaitosmuotojen välillä (***) , ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi vapaan sivistystyön opettajille ja vuonna 2005 tärkeämpi ammatillisten oppilaitosten opettajille kuin muille.
- **Kunnan itsearviointiin osallistuminen:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikissa oppilaitosryhmissä. Tilastollisesti merkitsevä ero vuosien (**) välillä, oppilaitosmuotojen välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) , ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna tärkeämpi peruskoulun ja lukion aineenopettajille kuin muille.
- **Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikissa oppilaitoksissa. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) , oppilaitosten välillä ei tilastollista eroa (n.s.). Ei myöskään yhdysvaikutusta.
- **Kansainvälinen yhteistyö:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt erityisesti peruskoulussa ja lukiossa, jonkin verran myös vapaan sivistystyön oppilaitoksissa, ammatillisissa oppilaitoksissa pysynyt samana – tosin erot pienet. Vuosien välillä ei tilastollisesti merkitsevää eroa (n.s.), oppilaitosmuotojen välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Myös yhdysvaikutusta (**): muutos erilainen eri oppilaitosmuodoissa. Vuonna 1998 tärkeämpi vapaan sivistystyön opettajille ja vuonna 2005 tärkeämpi ammatillisten oppilaitosten opettajille kuin muille.
- **Monikulttuurisuus:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt hieman kaikissa oppilaitosmuodoissa. Vuosien välillä tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*) , oppilaitosten välillä ei tilastollista eroa (n.s.), ei myöskään yhdysvaikutusta.
- **Opetussuunnitelman perusteet:** Vuosien välillä ei tilastollista eroa, oppilaitosmuotojen välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä (***) ero, ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna tärkeämpi ammatillisille opettajille kuin muille.
- **Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt yleisivistävissä oppilaitoksissa, kasvanut ammatillisissa ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Vuosien välillä melkein merkitsevä (*) tilastollinen ero, oppilaitosmuotojen välillä erittäin merkitsevä ero (***) , myös yhdysvaikutusta (*) , eri oppilaitosmuodoissa muutokset erisuuntaisia. Kumpanakin vuonna tärkeämpi ammatillisille opettajille kuin muille.
- **Aine- ja alakohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt yleisivistävissä oppilaitoksissa, kasvanut vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa pysynyt ennallaan. Vuosien välillä ei tilastollista eroa (n.s.), oppilaitosmuotojen välillä melkein merkitsevä ero (*) , myös yhdysvaikutusta (**): Oppilaitosten väliset muutokset erisuuntaisia. Vuonna 1998 tärkeämpi peruskoulun ja lukion aineenopettajille ja vuonna 2005 ammatillisten oppilaitosten opettajille kuin muille.

- **HOPS-henkilökohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikissa oppilaitosmuodoissa, eniten yleissivistävissä oppilaitoksissa, muissa huomattavasti vähemmän. Sekä vuosien että oppilaitosten välillä tilastollisesti erittäin merkitsevät erot (***) , myös yhdysvaikutusta (***) , muutokset erisuuntaisia. Kumpanakin vuonna merkityksellisin ammatillisten oppilaitosten opettajille.
- **Erityisopetus:** Vuosien välillä ei tilastollista eroa (n.s.) , oppilaitosmuotojen välillä ero melkein merkitsevä (*) , ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna merkityksellisin ammatillisten oppilaitosten opettajille.
- **Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt yleissivistävissä oppilaitoksissa, lisääntynyt hieman ammatillisissa ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Vuosien välillä ei tilastollista eroa (n.s.) , oppilaitosmuotojen välillä erittäin merkitsevä ero (***) . Myös yhdysvaikutusta (***) , muutokset erisuuntaisia. Kumpanakin vuonna merkityksellisin ammatillisten oppilaitosten opettajille.
- **Oppilasarviointi:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikissa oppilaitoksissa, eniten yleissivistävissä oppilaitoksissa. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa merkitys pysynyt samana. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) , samoin oppilaitosten välillä (***) , myös yhdysvaikutusta (*) , muutokset erisuuntaisia. Kumpanakin vuonna merkityksellisin ammatillisten oppilaitosten opettajille.
- **Yrittäjyys:** Sisältöalueen tärkeys kaikissa oppilaitosmuodoissa vähentynyt. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) , samoin oppilaitosten välillä (***) , ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna merkityksellisempi ammatillisten oppilaitosten opettajille kuin muille.
- **Tieto- ja viestintätekniinen osaaminen:** Sisältöalueen tärkeys kaikissa oppilaitosmuodoissa vähentynyt. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) , oppilaitosten välillä merkitsevä ero (***) , ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna merkityksellisin ammatillisten oppilaitosten opettajille.
- **Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus:** Sisältöalueen tärkeys kasvanut ammatillisissa oppilaitoksissa, vapaan sivistystyön oppilaitoksissa pysynyt samana, yleissivistävissä oppilaitoksissa vähentynyt. Vuosien välillä ei tilastollista eroa (n.s.) , oppilaitosmuotojen välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) , myös yhdysvaikutusta (***) , muutokset erisuuntaisia: eri oppilaitosmuotojen opettajien keskuudessa alueen tärkeys siis osin vähentynyt ja osin lisääntynyt. Vuonna tärkeämpi peruskoulun ja lukion aineenopettajille sekä vapaan sivistystyön opettajille ja vuonna 2005 peruskoulun ja lukion opettajille sekä ammatillisten oppilaitosten opettajille.
- **Työelämäyhteistyö:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikissa oppilaitosmuodoissa, eniten ammatillisissa ja yleissivistävissä oppilaitoksissa. Vuosien ja oppilaitosten välillä ei tilastollista eroa (n.s.) , oppilaitosmuotojen välillä ero melkein merkitsevä (*) , ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna merkityksellisin ammatillisten oppilaitosten opettajille.

tosten välillä erittäin merkitsevät tilastolliset erot (***) , myös yhdysvaikutusta (*), muutokset erisuuntaisia. Kumpanakin vuonna tärkeämpi ammatillisten oppilaitosten opettajille kuin muille.

- **Opinnäytetöiden ohjaaminen:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt vapaan sivistystyön oppilaitoksissa melko paljon, vähentynyt muissa, erityisesti yleissivistävissä oppilaitoksissa. Vuosien välillä ei tilastollista eroa (n.s.), oppilaitosten välillä erittäin merkitsevä ero (***) , myös yhdysvaikutusta (***) , muutokset erisuuntaisia. Kumpanakin vuonna tärkeämpi ammatillisille opettajille kuin muille.

Peruskoulu ja lukio

Eri oppiaineiden opettajien näkemyksissä havaittiin eroja kaikkien täydennyskoulutus-tarpeiden kohdalla. Erot koskivat joko eroja eri vuosien välillä, eroja eri oppiaineiden opettajien välillä tai molempia. Joidenkin sisältöalueiden kohdalla havaittiin yhdysvai-
kutusta, eli muutokset ovat olleet toisiinsa nähden erisuuntaisia. Seuraavassa esitetään kunkin koulutustarpeen merkitykset eri oppiaineiden opettajille ja vuosien välillä ta-
pahtuneet muutokset, mikäli niitä on.

- **Koululait tai muu koulua koskeva lainsäädäntö:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikissa oppiaineissa. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien välillä (***) , eri oppiaineiden opettajien välillä melkein merkitsevä ero (*), ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tähän liittyvää koulutusta pitivät tärkeämpänä opinto-ohjaajat ja erityisopettajat ja vuonna 2005 musiikin ja käsityön opettajat.
- **Hallinnolliset kysymykset:** Sisältöalueen tärkeydessä ei vuosien välillä tilastollisia eroja, Tilastollisesti merkitsevät erot (**) eri oppiaineiden välillä, ei yhdysvai-
kusta. Kumpanakin vuonna tärkeämpi opinto-ohjaajille ja erityisopettajille kuin muille.
- **Oppilaitoksen itsearviointi:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikissa oppiaineis-
sa, ero tilastollisesti erittäin merkitsevä (***) , eri oppiaineiden opettajien ero tilastollisesti merkitsevä (*), ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna tärkeämpi opinto-ohjaajille ja erityisopettajille kuin muille.
- **Kunnan itsearviointiin osallistuminen:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikissa oppiaineissa. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien (***) välillä, eri op-
piaineiden opettajien välillä ei eroja, ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi opinto-ohjaajille ja erityisopettajille ja vuonna 2005 useita oppiaineita opettavil-
le kuin muille.
- **Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt vuodesta 1998 äidinkielen opettajilla sekä opinto-ohjaajilla ja erityisopettajilla, vuosien välillä ero tilastollisesti erittäin merkitsevä (***) , samoin eri oppiaineiden opettajien välillä. Ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi liikunnan ja terveystiedon

opettajille ja vuonna 2005 opinto-ohjaajille ja erityisopettajille kuin muille.

- **Kansainvälinen yhteistyö:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt äidinkielen opettajien keskuudessa, muilla vähentynyt. Vuosien välillä tilastollisesti merkitsevä ero (***) , myös eri oppiaineiden opettajien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna tärkeämpi kielten opettajille kuin muille.
- **Monikulttuurisuus:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt äidinkielen opettajilla, muilla vähentynyt. Vuosien välillä tilastollisesti merkitsevä ero (**), eri oppiaineiden välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) , ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi kielten ja uskonnon ja yhteiskuntatiedon opettajille ja vuonna 2005 kielten ja äidinkielen opettajille kuin muille.
- **Opetussuunnitelman perusteet:** Vuosien välillä ei tilastollista eroa, eri oppiaineiden opettajien välillä tilastollisesti merkitsevä (**) ero, ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna tärkeämpi äidinkielen opettajille kuin muille.
- **Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen tärkeydessä ei tilastollisia eroja eri vuosien välillä, eri oppiaineiden opettajien keskuudessa tilastollisesti merkitsevä ero (**), ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi useita oppiaineita opettaville ja vuonna 2005 äidinkielen opettajille kuin muille.
- **Aine- ja alakohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt äidinkielen opettajilla sekä opinto-ohjaajilla ja erityisopettajilla, muilla vähentynyt, eniten vähentynyt liikunnan ja terveystiedon opettajilla. Vuosien ja eri oppiaineiden opettajien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) , myös yhdysvaikutusta (*), muutokset erisuuntaisia. Vuonna 1998 tärkeämpi liikunnan ja terveystiedon opettajille, vuonna 2005 äidinkielen opettajille.
- **HOPS – henkilökohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikissa oppiaineissa, eniten niillä, jotka opettavat useita oppiaineita. Sekä vuosien että oppiaineiden välillä tilastollisesti erittäin merkitsevät erot (***) , myös yhdysvaikutusta (*), muutokset erisuuntaisia. Kumpanakin vuonna tärkeämpi opinto-ohjaajille ja erityisopettajille kuin muille.
- **Erityisopetus:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt yhteiskuntatiedon ym. opettajilla sekä opinto-ohjaajilla ja erityisopettajilla ja useita oppiaineita opettavilla, eniten vähentynyt yhteiskuntaopin ym. opettajien keskuudessa. Muissa aineissa merkitys lisääntynyt. Vuosien välillä ei tilastollista eroa (n.s.), eri oppiaineiden opettajien välillä ero melkein merkitsevä (*), yhdysvaikutusta on (*), muutokset erisuuntaisia. Kumpanakin vuonna tärkeämpi opinto-ohjaajille ja erityisopettajille kuin muille. Myös useita oppiaineita opettaville lähes yhtä tärkeä (1998), samoin musiikin ja käsityön opettajille (2005).
- **Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt liikunnan ja

terveystiedon opettajilla sekä opinto-ohjaajilla ja erityisopettajilla, eniten lisääntynyt viimeksi mainituilla. Vuosien välillä tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*), eri oppiaineiden opettajien välillä erittäin merkitsevä ero (***). Myös yhdysvaikutusta (**), muutokset erisuuntaisia. Kumpanakin vuonna tärkeämpi opinto-ohjaajille ja erityisopettajille kuin muille.

- **Oppilasarviointi:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikissa oppiaineissa. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***), samoin oppiaineiden välillä (***), ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi kielten ja vuonna 2005 äidinkielen ja kielten opettajille kuin muille.
- **Yrittäjyys:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt liikunnan ja terveystiedon sekä opinto-ohjaajien ja erityisopettajien keskuudessa, muilla vähentynyt. Vuosien välillä tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*), eri oppilaineiden välinen ero erittäin merkitsevä (***), ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna tärkeämpi opinto-ohjaajille ja erityisopettajille kuin muille.
- **Tieto- ja viestintätekninen osaaminen:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt äidinkielen ja liikunnan ja terveystiedon opettajien keskuudessa, muilla vähentynyt. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***), oppiaineiden välillä merkitsevä ero (**), ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi matemaattis-luonnontieteellisten aineiden ja tietotekniikan opettajille ja vuonna 2005 äidinkielen opettajille kuin muille.
- **Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus:** Sisältöalueen tärkeys kasvanut taide- ja taitoaineissa, opinto-ohjaajien ja erityisopettajien sekä useita oppiaineita opettavien keskuudessa, muilla vähentynyt. Eniten vähenemistä on tapahtunut matemaattis-luonnontieteellisten aineiden opettajilla. Vuosien välillä ei tilastollista eroa (n.s.), oppiaineiden välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***), myös yhdysvaikutusta (***), muutokset erisuuntaisia. Kumpanakin vuonna tärkeämpi äidinkielen ja kielten opettajille, vuonna 2005 myös musiikin ja käsityön opettajille kuin muille.
- **Työelämäyhteistyö:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt opinto-ohjaajilla ja erityisopettajilla, muilla vähentynyt. Eniten merkitys on vähentynyt yhteiskuntaopin ym. opettajien keskuudessa. Vuosien ja oppiaineiden välillä erittäin merkitsevät tilastolliset erot (***), myös yhdysvaikutusta (***), muutokset erisuuntaisia. Kumpanakin vuonna tärkeämpi opinto-ohjaajille ja erityisopettajille kuin muille.
- **Opinnäytetöiden ohjaaminen:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt hieman liikunnan ja terveystiedon opettajilla, muilla vähentynyt. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***), oppiaineiden välillä myös erittäin merkitsevä ero (***), ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi uskonnon ja yhteiskuntatiedon opettajille ja vuonna 2005 musiikin ja käsityön opettajille.

Ammatilliset oppilaitokset

Ammatillisten oppilaitosten opettajien täydennyskoulutustarpeissa 1998 – 2005 tapahtuneet muutokset eri *oppialojen* (ammattiaineet) sekä *yhteisten oppiaineiden* opettajien keskuudessa:

- ***Koululait tai muu koulua koskeva lainsäädäntö:*** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikkien alojen opettajien keskuudessa. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien välillä (***) , eri oppiaineiden opettajien välillä ei eroja, ei yhdysvaikutusta. Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikkien myös kaikkien *yhteisten oppiaineiden* opettajien keskuudessa. Vuosien välillä ei merkityksellistä eroa, aineiden välillä tilastollisesti merkitsevä (**) ero. Ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi matematiikan ja vuonna 2005 äidinkielen opettajille kuin muille.
- ***Hallinnolliset kysymykset:*** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä opetusalojen välillä. Ei yhdysvaikutusta.
Yhteisten aineiden opettajien kohdalla vuosien välillä ei merkityksellistä eroa, aineiden välillä tilastollisesti merkitsevä (**) ero. Ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi matematiikan, fysiikan ja kemian opettajille, vuonna 2005 äidinkielen opettajille kuin muille.
- ***Oppilaitoksen itsearviointi:*** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikilla aloilla. Vuosien ja alojen välillä tilastollisesti erittäin merkitsevät erot (***) . Ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna tärkeämpi majoitus-, ravitsemis- ja talousalan opettajille kuin muille.
Yhteisten aineiden opettajien kohdalla vuosien välillä ei merkityksellistä eroa, aineiden välillä tilastollisesti melkein merkitsevä (*) ero. Ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi äidinkielen opettajille ja vuonna 2005 fysiikan ja kemian opettajille.
- ***Kunnan itsearviointiin osallistuminen:*** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikilla oppialoilla. Tilastollisesti erittäin merkitsevä ero vuosien (***) välillä, eri oppiaineiden opettajien välillä ei tilastollisesti merkitsevää eroa, ei yhdysvaikutusta. *Yhteisten oppiaineiden* opettajien osalta ei tilastollisesti merkitseviä eroja. Ei yhdysvaikutusta.
- ***Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö:*** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt kulttuurialan opettajien keskuudessa, muilla aloilla vähentynyt. Vuosien ja oppialojen välillä ero melkein merkitsevä (*). Ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi luonnonvara-alan ja 2005 majoitus-, ravitsemis- ja talousalan opettajille kuin muille. *Yhteiset oppiaineet:* Kielten sekä fysiikan ja kemian opettajien kohdalla merkitys lisääntynyt, äidinkielen ja matematiikan opettajilla vähentynyt. Vuosien välillä ei eroja. Oppiaineiden välillä melkein merkitsevä tilastollinen ero (*), ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna tärkeämpi fysiikan ja kemian opettajille kuin muille.

- **Kansainvälinen yhteistyö:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt kulttuurin ja yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla, muilla vähentynyt. Vuosien välillä ei merkitsevää eroa (n.s.), eri oppialojen opettajien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi luonnonvara-alalla ja vuonna 2005 kulttuurialan opettajilla kuin muilla.
Yhteiset oppiaineet: Äidinkielen opettajilla merkitys lisääntynyt, muilla vähentynyt. Vuosien välillä ei tilastollista eroa, aineiden välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi kielten ja 2005 äidinkielen opettajille.
- **Monikulttuurisuus:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt kulttuurin alalla, muilla vähentynyt. Vuosien välillä tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*), eri oppiaineiden välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) , ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi majoitus-, ravitsemis- ja talousalan opettajille, vuonna 2005 kielten opettajille kuin muille.
Yhteiset oppiaineet: Äidinkielen ja matematiikan opettajilla sisältöalueen tärkeys on lisääntynyt, kielissä sekä fysiikassa ja kemiassa vähentynyt. Vuosien välillä ei tilastollista eroa, aineiden välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi kielten ja vuonna 2005 äidinkielen opettajille.
- **Opetussuunnitelman perusteet:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt kaikilla aloilla. Vuosien välillä ei tilastollista eroa, eri oppiaineiden opettajien välillä tilastollisesti merkitsevä (***) ero, ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna tärkeämpi majoitus-, ravitsemis- ja talousalan opettajille kuin muille.
Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt kaikkien *yhteisten oppiaineiden* opettajien kohdalla. Vuosien välillä ei tilastollista eroa, eri oppiaineiden opettajien välillä tilastollisesti melkein merkitsevä (*) ero, ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi äidinkielen ja fysiikan ja kemian ja 2005 fysiikan ja kemian opettajille kuin muille.
- **Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen tärkeys kasvanut luonnonvara-alalla ja majoitus-, ravitsemis- ja talousalalla. Kulttuurin alalla ja yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla vähentynyt. Vuosien välillä ei tilastollisia eroja, eri oppialojen opettajien keskuudessa tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) , ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi majoitus-, ravitsemis- ja talousalan opettajille, 2005 kulttuurialan opettajille kuin muille.
Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt kaikkien *yhteisten oppiaineiden* opettajien kohdalla. Vuosien välillä ei tilastollista eroa, eri oppiaineiden opettajien välillä ei eroja, ei yhdysvaikutusta.

- **Aine- ja alakohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt kulttuurin ja yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla, muilla vähentynyt. Vuosien välillä ei tilastollista eroa, alojen välillä melkein merkitsevä ero (*). Ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi majoitus-, ravitsemis- ja talousalalla, 2005 kulttuurialan opettajille.
Yhteisten oppiaineiden kohdalla vuosien välillä ei tilastollista eroa, eri oppiaineiden opettajien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä (***) ero, ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna tärkeämpi äidinkielen opettajille kuin muille.
- **HOPS – henkilökohtainen opetussuunnitelma:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikilla muilla aloilla paitsi kulttuurin alalla, jossa jotakuinkin pysynyt samana. Vuosien välillä ei merkitsevää eroa, oppiaineiden välillä tilastollisesti erittäin merkitsevät erot (***), ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna tärkeämpi majoitus-, ravitsemis- ja talousalalla, vuonna 2005 myös kulttuurin alan opettajille kuin muille.
Yhteisten oppiaineiden kohdalla vuosien välillä ei merkitsevää eroa, oppiaineiden välillä tilastollisesti merkitsevät erot (**), ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi fysiikan ja kemian opettajille, 2005 äidinkielen opettajille kuin muille.
- **Erityisopetus:** Vuosien välillä ei tilastollista eroa (n.s.), eri oppialojen opettajien välillä ero erittäin merkitsevä (***), ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna tärkeämpi majoitus-, ravitsemis- ja talousalan opettajille, vuonna 2005 myös kulttuuri- ja luonnonvara-alan opettajille kuin muille.
Yhteiset oppiaineet: Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt fysiikan ja kemian opettajilla, muilla vähentynyt. Vuosien välillä ei tilastollista eroa (n.s.), eri oppialojen opettajien välillä ero merkitsevä (**), myös yhdysvaikutusta, muutokset erisuuntaisia: Fysiikan ja kemian opettajien kohdalla tapahtunut merkityksen kasvu hyvin voimakasta. Vuonna 1998 tärkeämpi äidinkielen opettajille, 2005 fysiikan ja kemian opettajille kuin muille.
- **Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt kulttuurin alan sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opettajilla, joilla kasvu hyvin voimakasta. Muilla aloilla merkitys on vähentynyt. Vuosien välillä ei tilastollisesta eroa, eri oppialojen opettajien välillä melkein merkitsevä ero (*). Myös yhdysvaikutusta (**), eri oppialojen muutokset erisuuntaisia. Vuonna 1998 tärkeämpi majoitus-, ravitsemis- ja talousalan opettajille, 2005 kulttuuri-alan opettajille.
Yhteisten oppiaineiden opettajien välillä ei eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.

- **Oppilasarviointi:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt kulttuurin sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla, muilla vähentynyt. Vuosien välillä ei tilastollisesta eroa, oppialojen välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi majoitus-, ravitsemis- ja talousalan opettajille, 2005 kulttuurialan opettajille.
Yhteisten oppiaineiden opettajien välillä ei eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Yrittäjäyys:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt kulttuurin sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla, muilla vähentynyt. Vuosien välillä tilastollisesti merkitsevä ero (**), eri oppilaineiden välinen ero erittäin merkitsevä (***) ero, myös yhdysvaikutusta (*), muutokset erisuuntaisia. Suurin merkityksen väheneminen näkyy majoitus-, ravitsemis- ja talousalalla, suurin kasvu kulttuurialalla. Kumpanakin vuonna tärkeämpi yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla kuin muille.
Yhteisten oppiaineiden osalta vuosien välillä ei tilastollisesta eroa, oppiaineiden välillä tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*). Ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi matematiikan ja 2005 fysiikan ja kemian opettajille kuin muille.
- **Tieto- ja viestintätekninen osaaminen:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt kulttuurin alalla, muilla vähentynyt. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) , oppialojen välillä ei eroja. Ei yhdysvaikutusta.
Yhteiset oppiaineet: Alueen tärkeys on vähentynyt kaikissa oppiaineissa. Vuosien välillä tilastollisesti melkein merkitsevä (***) ero, oppiaineiden välillä ei tilastollisesta eroa. Ei yhdysvaikutusta.
- **Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus:** Sisältöalueen tärkeys kasvanut kaikilla aloilla. Sekä vuosien että oppialojen välillä tilastollisesti erittäin merkitsevät erot (***) . Ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla, 2005 kulttuurialan opettajilla kuin muilla.
Yhteisten oppiaineiden opettajien välillä ei eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Työelämäyhteistyö:** Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikilla paitsi kulttuurin alalla, jossa pysynyt likimain samana. Vuosien välillä erittäin merkitsevä tilastollinen ero (***) , alojen välillä ei eroa, myös yhdysvaikutusta (*), muutokset erisuuntaisia: eniten merkityksen vähenemistä on tapahtunut tekniikan ja liikenteen alalla. Sisältöalueen tärkeys vähentynyt kaikkien *yhteisten oppiaineiden* opettajien kohdalla. Vuosien välillä tilastollisesti merkitsevä ero (**), aineiden välillä ei eroja, ei yhdysvaikutusta.
- **Opinnäytetöiden ohjaaminen:** Sisältöalueen tärkeys lisääntynyt kulttuurin alalla, muilla vähentynyt. Vuosien välillä ei tilastollista eroa, oppiaineiden välillä erit-

täin merkitsevä ero (***) , myös yhdysvaikutusta (*), muutokset erisuuntaisia: Kulttuurialalla merkityksen kasvu huomattava. Vuonna 1998 tärkeämpi majoi- tus-, ravitsemis- ja talousalan ja 2005 kulttuurialan opettajille kuin muille.

Yhteiset oppiaineet: Kielten sekä fysiikan ja kemian opettajilla merkitys kasvanut, äidinkielen ja matematiikan opettajilla vähentynyt. Vuosien välillä ei tilastol- lisesta eroa, oppiaineiden välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) . Ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 tärkeämpi äidinkielen opettajille, 2005 fysiikan ja kemian opettajille kuin muille.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajat eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi täydennyskoulutustarpeiden osalta vuosina 1998 ja 2005 toisistaan. Myöskään oppi- aineittain ei tilastollisia eroja eri vuosien välillä ollut.

TÄYDENNYSKOULUTUSTARPEET 1998 – 2005:

- Lähes kaikkien sisältöalueiden tärkeys täydennyskoulutuksessa vähentynyt kaikissa oppilaitosmuodoissa.
- Koulutustarpeet muuttuneet eri oppilaitosmuodoissa eri tavoin.
- Kaikkien oppilaitosmuotojen opettajilla oli eroja oppiaineittain/-aloittain täydennyskoulutustarpeiden osalta.

7.8 Täydennyskoulutuksen toivotut muodot 1998 – 2005

Eri oppilaitosmuodot

Eri oppilaitosmuodoissa opettavien opettajien toivomat täydennyskoulutuksen muodot poikkesivat toisistaan eri vuosina, ainoastaan tutkintotavoitteisen koulutuksen kohdalla ei vuosien välillä ollut eroja. Useimpien täydennyskoulutusmuotojen suosio on las- kenut, mutta monimuoto-opetuksen ja puolen päivän tietoisuuksien osalta arvostus oli kohonnut. Oppilaitosmuotojen välillä oli havaittavissa erot monimuoto-opetuksen, puolen päivän pituisten kurssien, lyhytkurssien, tutustumistilaisuuksien, asiantunti- javierailujen, tutkintotavoitteisen koulutuksen sekä sen suhteen, miten täydennyskou- lutus nähdään osana oppilaitoskohtaista tai laajempaa kehittämishanketta. Yhdysvai- kutusta oli ainoastaan lyhytkurssien kohdalla: vapaan sivistystyön opettajien kohdalla lyhytkurssien suosio oli pudonnut enemmän kuin muilla, lähes puoleen verrattuna vuoden 1998 tilanteeseen. (Liitetaulukko 10d).

Peruskoulu ja lukio

Peruskoulun ja lukion aineenopettajien suosimat täydennyskoulutuksen muodot vaihtelivat jonkin verran oppiaineittain, myös eri vuosien välillä oli eroja joidenkin muotojen arvostuksen kohdalla. Erityisesti huomio kiinnittyy siihen, että todella lyhyiden, muutaman tunnin koulutusten suosio on kasvanut kaikkien oppiaineiden opettajilla kun taas muiden täydennyskoulutusmuotojen arvostus on laskenut tai muutosta ei ole tapahtunut. Muista muodoista vain lyhytkurssien (1–5 päivää) arvostus on opinto-ohjaajien ja erityisopettajien mielestä kasvanut, muilla vähentynyt.

- ***Itsenäinen alan ammattikirjallisuuden seuraaminen:*** Vuosien välillä ei tilastollista eroa, oppiaineiden välillä tilastollinen ero (***) , ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 suositumpi äidinkielen opettajien keskuudessa, vuonna 2005 uskonnon ja yhteiskuntatiedon opettajien kohdalla.
- ***Monimuoto-opetus:*** Vuosien välillä ei tilastollista eroa, oppiaineiden välillä tilastollinen ero (**), ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 suositumpi useita aineita opettaville, 2005 uskonnon ja yhteiskuntatiedon sekä opinto-ohjaajille ja erityisopettajille.
- ***Puolen päivän pituiset tietoiskut:*** Arvostus kasvanut kaikissa oppiaineissa vuodesta 1998, Vuosien välillä tilastollisesti merkitsevä ero (**), eri oppiaineiden opettajien välillä tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*), ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna suositummaksi arvioitu opinto-ohjaajien ja erityisopettajien keskuudessa, vuonna 2005 myös kielten opettajilla.
- ***Lyhytkurssit (1–5 päivää):*** Arvostus lisääntynyt hieman opinto-ohjaajilla ja erityisopettajilla sekä useita oppiaineita opettavilla, muilla vähentynyt. Eniten vähentynyt taide- ja taitoaineiden opettajien keskuudessa. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) , oppiaineiden välillä merkitsevä ero (**), myös yhdysvaikutusta (*), muutokset erisuuntaisia. Kumpanakin vuonna suositumpi liikunnan ja terveystiedon opettajien keskuudessa kuin muiden.
- ***Pitkäkestoiset täydennyskoulutusohjelmat:*** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Arvostus vähäistä kaikkien oppiaineiden opettajien keskuudessa.
- ***Tutustumistilaisuudet ja koulutyön seuraaminen muissa oppilaitoksissa, esim. harjoittelukoulussa:*** Arvostus vähentynyt kaikkien oppiaineiden opettajien keskuudessa. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) , oppiaineiden välillä merkitsevä ero (**), ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 suositumpi kielten opettajilla, 2005 äidinkielen opettajilla.
- ***Toistuvat palaute- ja kehityskeskustelut oppilaitoksen henkilöstön kanssa:*** Arvostus vähentynyt. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) , oppiaineiden välillä ei eroja, ei myöskään yhdysvaikutusta. Vuonna 1995 suositumpi opinto-ohjaajien ja erityisopettajien ja 2005 kielten opettajien keskuudessa.

- **Asiantuntijavierailut:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä, ei yhdysvaikutusta.
- **Täydennyskoulutus osana oppilaitoskohtaista tai laajempaa projektia tai kehittämishanketta:** Arvostus vähentynyt kaikissa oppiaineissa. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) , aineiden välillä ei eroja, ei yhdysvaikutusta.
- **Tutkintotavoitteinen (arvosana- ym.) opiskelu:** Vuosien välillä ei tilastollista eroa. Oppiaineiden välillä tilastollisesti merkitsevä ero (**), ei yhdysvaikutusta. Eri oppiaineiden opettajien kohdalla tämän muodon suosio melko alhainen, vuonna 1998 merkityksellisin useita oppiaineita opettaville, 2005 uskonnon ja yhteiskuntatiedon opettajille.

Ammatilliset oppilaitokset

Myös ammatillisten oppilaitosten opettajilla puolen päivän pituisten koulutusjaksojen suosio on kasvanut entisestään muilla paitsi kielten opettajien kohdalla, eniten matematiikan ja fysiikan sekä kemian opettajilla. Tutkintotavoitteisen opiskelun merkitys on kasvanut äidinkielen ja kielten opettajilla, vähentynyt matematiikan sekä fysiikan ja kemian opettajilla. Kaikkien muiden täydennyskoulutusmuotojen merkitys on laskenut vuodesta 1998 vuoteen 2005.

- **Itsenäinen alan ammattikirjallisuuden seuraaminen:** Vuosien välillä ei tilastollista eroa, oppialojen välillä tilastollisesti merkitsevä ero (**), ei yhdysvaikutusta. Vuonna 1998 suositumpi kulttuurin sekä tekniikan ja liikenteen alalla, 2005 yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla.
Yhteisten oppiaineitten opettajien välillä ei tilastollisia eroja. Ei yhdysvaikutusta.
- **Monimuoto-opetus:** Monimuoto-opetuksen arvostus kasvanut vuodesta 1998. Vuosien välillä tilastollisesti melkein merkitsevä (*) ero, oppiaineiden välillä ei eroa, ei yhdysvaikutusta.
Yhteisten oppiaineiden opettajien välillä ei tilastollisia eroja. Ei yhdysvaikutusta.
- **Puolen päivän pituiset tietoiskut:** Arvostus kasvanut kaikilla oppialoilla. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***) , alojen välillä ei eroja. Ei yhdysvaikutusta.
Yhteiset oppiaineet: Kielten opettajien kohdalla arvostus laskenut, muiden yhteisten oppiaineiden kohdalla lisääntynyt. Vuosien välillä tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*), aineiden välillä ei eroja. Yhdysvaikutusta on (**): Merkityksen kasvu matematiikan ja fysiikan sekä kemian opettajien kohdalla voimakkain.
- **Lyhytkurssit (1-5 päivää):** Arvostus vähentynyt kaikilla aloilla. Vuosien välillä melkein merkitsevä ero (*), ainealueiden välillä ei eroja. Ei yhdysvaikutusta. Ei eroja oppiaineitten välillä. Ei yhdysvaikutusta.

- **Pitkäkestoiset täydennyskoulutusohjelmat:** Vuosien välillä ei tilastollisesti merkitseviä eroja, ei myöskään oppiaineiden välillä ollut tilastollista eroa. Ei yhdysvaikutusta.
Merkitys kasvanut kaikkien *yhteisten oppiaineiden* opettajien keskuudessa. Vuosien välillä eroja (**), alojen välillä ei eroja. Ei yhdysvaikutusta.
- **Tutustumistilaisuudet ja koulutyön seuraaminen muissa oppilaitoksissa, esim. harjoittelukoulussa:** Arvostus vähentynyt kaikilla aloilla. Vuosien välillä tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*), samoin oppiaineiden välillä (*), ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna suositumpi kulttuurialalla kuin muilla.
Arvostus vähentynyt kaikissa *yhteisissä oppiaineissa*. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***), aineiden välillä ei eroja. Ei yhdysvaikutusta.
- **Toistuvat palaute- ja kehityskeskustelut oppilaitoksen henkilöstön kanssa:** Arvostus laskenut vuodesta 1998. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***), oppiaineiden välillä merkitsevä ero (**), ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna suositumpi majoitus-, ravitsemis-, ja talousalan opettajien keskuudessa kuin muilla oppialoilla.
- **Asiantuntijavierailut:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
Arvostus vähentynyt kaikkien *yhteisten oppiaineiden* opettajien keskuudessa. Vuosien välillä tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*), aineiden välillä ei eroja. Ei yhdysvaikutusta.
- **Täydennyskoulutus osana oppilaitoskohtaista tai laajempaa projektia tai kehittämishanketta:** Arvostus vähentynyt kaikilla oppialoilla. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***), aineiden välillä ei eroja, ei yhdysvaikutusta.
Merkitys vähentynyt kaikkien *yhteisten oppiaineitten* opettajilla. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***). Aineiden välillä ei eroja. Ei yhdysvaikutusta.
- **Tutkintotavoitteinen (arvosana- ym.) opiskelu:** Ei tilastollisia eroja vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
Yhteiset oppiaineet: Tutkintotavoitteisen opiskelun merkitys on kasvanut äidinkielten ja kielten opettajilla, vähentynyt matematiikan sekä fysiikan ja kemian opettajilla. Vuosien välillä ei ole eroja. Aineiden välillä ei eroja. Yhdysvaikutusta on (**): Suurin muutos on tapahtunut matematiikan opettajilla, joilla tämän alueen merkitys on vähentynyt selvästi.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

Vapaan sivistystyön eri oppilaitosmuotojen opettajat eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi täydennyskoulutusmuotojen osalta vuosina 1998 ja 2005 toisistaan. Sen sijaan eri oppiaineiden opettajat erosivat jonkin verran toisistaan sen suhteen, mitä täydennyskoulutusmuotoa he pitivät parhaimpina. Kaikkien niiden koulutusmuotojen kohdalla, joissa oli tapahtunut muutosta vuosien 1998 ja 2005 välillä, niiden suosio oli vähentynyt.

- **Itsenäinen alan ammattikirjallisuuden seuraaminen:** Vuosien välillä ei tilastollista eroa, oppiaineiden välillä tilastollinen ero (**). Ei yhdysvaikutusta. Taide- ja taitoaineiden sekä liikunnan opettajien kohdalla suositumpi kuin muiden oppiaineiden opettajilla.
- **Monimuoto-opetus:** Ei tilastollista eroa vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Puolen päivän pituiset tietoiskut:** Ei tilastollista eroa vuosien eikä oppiaineiden välillä. Ei yhdysvaikutusta.
- **Lyhytkurssit (1 – 5 päivää):** Arvostus laskenut vuodesta 1998. Vuosien välillä tilastollisesti erittäin merkitsevä ero (***), oppiaineiden välillä merkitsevä ero (**), ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna taide- ja taitoaineiden ja liikunnan opettajien kohdalla suositumpi muoto kuin muiden opettajien kohdalla. Ero muiden aineiden opettajiin vuonna 1998 pienempi kuin vuonna 2005.
- **Pitkäkestoiset täydennyskoulutusohjelmat:** Merkitys oli vähentynyt kummankin aineryhmän opettajien keskuudessa. Vuosien välillä tilastollisesti merkitsevä ero (**), oppiaineiden välillä ei eroja. Yhdysvaikutusta on (**): Äidinkielen ym. aineiden opettajilla merkitys vähennyt (\bar{X} 1998 = .47, \bar{X} 2005 = 0) huomattavasti enemmän kuin taide-, taito- ja liikunnan aineiden opettajilla (\bar{X} 1998 = .15, \bar{X} 2005 = .08).
- **Tutustumistilaisuudet ja koulutyön seuraaminen muissa oppilaitoksissa, esim. harjoittelukoulussa:** Arvostus vähentynyt kummankin aineryhmän opettajien keskuudessa. Vuosien välillä tilastollisesti melkein merkitsevä ero (*), oppiaineiden välillä ei eroja, ei yhdysvaikutusta.
- **Toistuvat palaute- ja kehityskeskustelut oppilaitoksen henkilöstön kanssa:** Arvostus vähentynyt kummankin aineryhmän opettajien keskuudessa. Vuosien välillä tilastollisesti merkitsevä ero (**), oppiaineiden välillä ei eroja.
- **Asiantuntijavierailut:** Vuosien välillä ei tilastollista eroa, aineiden välillä melkein merkitsevä ero (*). Ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna taide- ja taitoaineiden sekä liikunnan opettajilla suositumpi kuin muilla.
- **Täydennyskoulutus osana oppilaitoskohtaista tai laajempaa projektia tai kehittämishanketta:** Arvostus vähentynyt kaikissa oppiaineissa. Vuosien välillä tilas-

tollisesti merkitsevä ero (**), aineiden välillä melkein merkitsevä ero (*). Ei yhdysvaikutusta. Kumpanakin vuonna tämä muoto oli suositumpi tietuopuolisten oppiaineiden (äidinkieli ja ilmaisuaineet, yhteiskunnalliset aineet, kasvatus- ja kulttuurialan aineet, vieraat kielet, maahanmuuttajaopetus, tietotekniikka ja viestintä) kohdalla, ero vuonna 2005 pienempi taide- ja taitoaineiden ja liikunnan opettajiin nähden kuin vuonna 1998.

- **Tutkintotavoitteinen (arvosana- ym.) opiskelu:** Vuosien välillä ei tilastollista eroa, ei myöskään eri oppiaineiden opettajien välillä. Ei yhdysvaikutusta.

TÄYDENNYSKOULUTUKSEN MUODOT 1998 – 2005:

- Toivotut täydennyskoulutuksen muodot vaihtelivat oppilaitostyypeittäin eri vuosien välillä, ainoastaan tutkintotavoitteisen koulutuksen kohdalla ei havaittu eroja.
- Monimuoto-opetus ja puolen päivän tietoiskut täydennyskoulutuksen muotoina kasvatti suosiotaan.
- Eri oppilaitosmuotojen välillä oli eroja useamman täydennyskoulutusmuodon arvostuksen osalta.
- Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajilla lyhytkurssien suosio oli pudonnut enemmän kuin muilla.
- Eri oppialojen ja -aineiden opettajat erosivat eri vuosina toisistaan koskien toivottuja täydennyskoulutuksen muotoja.

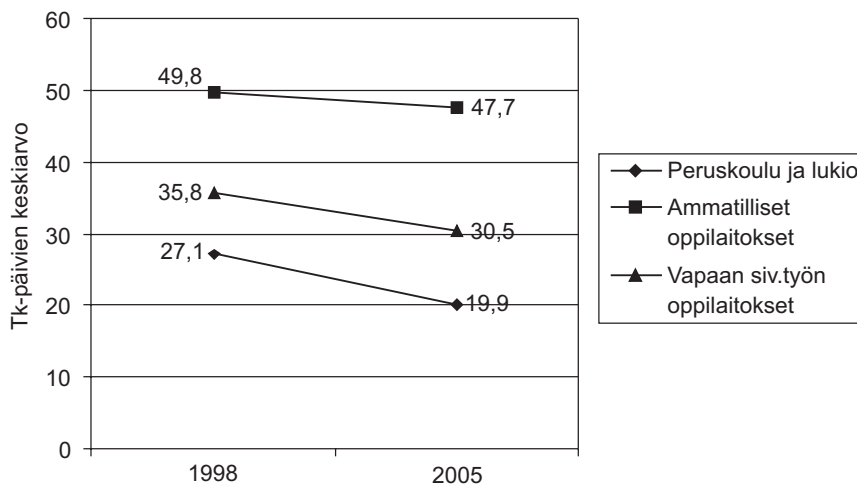


8 Tulosten tarkastelu

Tässä julkaisussa on tarkasteltu opettajien täydennyskoulutusta, sen tilaa sekä siinä tapahtuneita muutoksia samoin kuin kehittämissuunnitelmassa esitettyjen täydennyskoulutussuositusten toteutumista *oppiaine- ja oppialakohtaisesti eri oppilaitosmuodoissa*. Oppiaine- ja oppialakohtaisten tulosten raportointi katsottiin tarkoituksenmukaiseksi, koska tulokset muodostavat kokonaisuuden, jota ei ole aiemmissa raporteissa käsitelty. Näitä tuloksia voivat hyödyntää sekä koulutuksen rahoittajat, suunnittelijat että järjestäjät (ml. aine- ja ammattijärjestöt) suunnitellessaan täydennyskoulutusta eri opettajaryhmillä. Myös oppilaitokset samoin kuin opettajatkin voivat käyttää tutkimuksen tuloksia mm. hahmotellessaan oppilaitoskohtaisia omia kehittämis- ja täydennyskoulutussuunnitelmia.

Osallistuminen. Peruskoulun ja lukion opettajat samoin kuin vapaan sivistystyön opettajat saivat täydennyskoulutusta suhteellisen vähän ja koulutus oli lyhytkestoista kun taas ammatillisten oppilaitosten opettajat saivat muita enemmän täydennyskoulutuksessa ja pidempiä ajanjaksoja. Vuoden 2005 aineistossa täydennyskoulutuspäivien keskiarvo oli 27 päivää ja täydennyskoulutusta ei ollut saanut lainkaan 11,8 % kaikista opettajista. Ammatillisten oppilaitosten opettajissa täydennyskoulutukseen osallistumattomia oli muita vähemmän (7 %), peruskoulun ja lukion aineenopettajista heitä oli noin 14 % ja 19 % vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajista ei ollut saanut täydennyskoulutusta lainkaan.

Seuranta 1998 – 2005 osoitti, että kaikissa oppilaitosmuodoissa opettajien täydennyskoulutus oli vähentynyt seurantajakson aikana ja saadun täydennyskoulutuksen määrä vaihteli oppilaitosmuodoittain. (Kuvio 41.)



(F-testi:, kuviossa keskiarvot ja merkitsevyydet: p / vuodet = n.s.;
p / oppilaitosmuodot = ***; p / yhdysvaikutus = n.s.)

Kuvio 41. Opettajien täydennyskoulutuspäivien keskiarvo oppilaitosmuodoittain 1998 – 2005

Peruskoulun ja lukion opettajista taide- ja taitoaineiden opettajien täydennyskoulutuksen määrä oli kasvanut, kaikkien muiden aineiden opettajilla se oli vähentynyt. Taide- ja taitoaineiden opettajien kohdalla kasvu koski kuitenkin suhteellisen pientä osaa opettajista, joilla koulutuksen kesto on ollut pidempikestoista, sillä samanaikaisesti tämän opettajaryhmän osallistumattomuus täydennyskoulutukseen oli myös kasvanut. *Ammatillisella puolella* täydennyskoulutuksen hienoista kasvua havaittiin kulttuurin sekä tekniikan ja liikenteen aloilla, muiden kohdalla täydennyskoulutuksen määrä laski, voimakkaammin yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla. *Vapaan sivistystyön kohdalla* taide-, taito- ja liikunnan alan opettajien täydennyskoulutus oli hieman kasvanut, muiden aineiden opettajien saaman koulutuksen määrä huomattavasti vähentynyt.

Opettajankoulutukseen kuuluu peruskoulutus, siihen voidaan tulevaisuudessa liittää uran alkuvaiheen (induktiovaiheen) koulutus sekä täydennyskoulutus. Näiden tulisi muodostaa opettajan asiantuntijuuden jatkuvaa päivittämistä ja kehittymistä tukevan kokonaisuus. Tutkimushaastatteluissa esitettiin myös koulutusmalli, jossa opettajan pätevytykseen sisältyisi valmistumisen jälkeinen työssäoloaika ja sen jälkeinen pakollinen täydennyskoulutusjakso/-jaksot. Tätä mallia perusteltiin mm. siksi, että nuoret hakeutuvat opettajankoulutukseen usein suoraan lukion jälkeen, joten opettajan työ tunnetaan usein harjoittelujaksoja lukuun ottamatta vain omasta, 'koululaisen' näkökulmasta. Lisäksi aloittelevan opettajan sosiaalinen ja kulttuurinen tausta saattaa olla

erilainen verrattuna oppilaan taustoihin, mikä myös saattaa tuottaa ongelmia opettajan tehtävien hoitamisessa. Peruskoulutukseen ei liioin sisälly kaikkia käytännön opettajantyössä esiin nousevia ilmiöitä, joten täydennyskoulutusjaksot ovat välttämättömiä, mutta ne voisivat ainakin jossain laajuudessa sisältyä jopa jatkumona tutkintovaatimukseen.

Parhaimmillaan kouluttautuminen tukee työssä viihtymistä, työssä jaksamista ja työssä onnistumista. Opettajan alkuvuosien induktiokoulutus voisi vahvistaa ammattiryhmään samaistumista ja opetustyötä. Toisaalta se voisi toimia myös vastakkaiseen suuntaan: tuoda uusia tietoja ja kokemuksia kouluyhteisön hyödynnettäväksi. Tällainen kaksisuuntainen vuorovaikutus edellyttäisi avointa ja dialogista kouluyhteisöä, oppivaa organisaatiota. Kokemus yhteisöllisen opettajan mallista yksin toimivan opettajan sijaan vähentäisi myös mahdollisesti halua hakeutua koulutustoimialan ulkopuolisiin tehtäviin.

Työnantajan veloitteita järjestää opettajien täydennyskoulutus olisi linjattava selkeästi, jotta kouluyhteisön kehittämiseen liittyvää systemaattista täydennyskoulutusta saadaan järjestettyä kaikille opettajille. Ihanteellista olisi, jos täydennyskoulutus voitaisiin rakentaa yhteistyössä työnantajien ja opettajiston kanssa pitkäkestoisiksi ohjelmiksi, joilla voisi olla yhteys myös jatkokouluttautumiseen. Uudistuvaan opetusharjoittelujärjestelmään voisi olla mahdollista kytkeä kenttäkoulujen opettajien eli harjoittelun ohjaajien täydennyskoulutusta. Tällä tavoin myös heidän jatkokouluttautumisensa saisi luontevan yhteyden tutkimukseen ja opettajankoulutuslaitoksen toimintaan.

Tämän tutkimuksen mukaan osa opettajista ei osallistu mihinkään täydennyskoulutukseen, vaikka tarve tietojen ja taitojen päivittämiseen tunnistetaankin. Osallistumiseen liittyy oleellisesti opetushenkilöstön motivoitumisen tukeminen. Osallistumattomuuteen voidaan vaikuttaa koulukohtaisilla oppilaitoksen kehittämissuunnitelmilla, joihin kytketään henkilöstön täydennyskoulutussuunnitelmat, kehityskeskustelut ja jopa palkitsemismenettelyt. Myös virkaehtosopimuksissa määriteltyjen VESO -päivien sisällöt tulisi suunnata palvelemaan opetustyön suunnittelun sijaan täydennyskoulutusta.

Myös opettajien kokonaistyöaika on osoittautunut vaikeaksi asiaksi järjestellä ja sopia. Opetusalan ammattijärjestö OAJ edellyttää täydennyskoulutusta toteutettavaksi työajalla ja palkallisena. Uuden palkkausjärjestelmän tuomat kehityskeskustelut sisältävät parhaimmillaan jatko- ja täydennyskoulutuksen suunnitelman, jolla on mielekäs yhteys koko koulun kehittämissuunnitelmaan. Henkilökohtaisessa palkkaneuvottelussa voitaisiin myös neuvotella niistä palkanlisistä, joita oma kouluttautuminen ja oppilaitoksen kehittämistyöhön osallistuminen voivat tuoda mukanaan.

Opettajaryhmien samanvertaiset osallistumismahdollisuudet täydennyskoulutukseen tulee turvata ja osallistuminen nähdä osana opettajan työtä. Opetushenkilöstön

työsuhteisiin pitäisi luoda sellaiset olosuhteet, että osallistuminen on mahdollista esimerkiksi työtehtäväkuva laajentamalla tai teknisemmin palkkaamalla sijaisia. Ongelmaksi koetaan vieläpä sekin, että vaikka sijainen palkattaisiin, hän ei välttämättä hoida kaikkia niitä tehtäviä, joita varsinainen virassa oleva opettaja hoitaa. Myös oppilaitosten yhteistyö, täydennyskoulutuksen tuominen lähelle tai uudet opetusteknologiat voivat osaltaan ratkaista osallistumattomuuden haasteita. Oppilaitoksen sisäisen koulutuksen tehostamisessa olisi tärkeätä suunnata katse myös oppilaitosjohtoon – rehtoreiden koulutuksella voitaisiin lisätä koulujen sisäistä kehittämistä ja tehostaa sen yhteyttä täydennyskoulutautumiseen.

Vapaa-ajan ja oman rahoituksen käyttö. Opettajien täydennyskoulutuksen omarahoitus ja vapaa-ajankäyttö täydennyskoulutukseen ovat vähentyneet seurantajakson aikana. Vapaa-ajan ja oman rahoituksen osuuden väheneminen täydennyskoulutuksessa aiheutuu osin siitä, että opettajat näkevät työaikansa, työolonsa ja työnantajan koulutamiselvöllisyyksien olevan työnantajan vastuulla. Neuvoteltava palkkausjärjestelmä mahdollisesti uudistettavine työehtoineen voisi tuoda lisää ja motivoitumista opettajien koulutautumiseen ja oman työhyvinvoinnin edistämiseen. Myös tilanne nykyisillä työmarkkinoilla on varsin hankala: Opettajia saatetaan palkata kouluun vain koulupäivien ajaksi, joten varsinkaan palkaton kesä ei edistä halukkuutta täydennyskoulutukseen hakeutumiseen. Kesäaika on ollut opettajille täydennyskoulutautumisen aikaa, mutta tässä tutkimuksessa huomattiin että vapaa-ajan käyttö täydennyskoulutukseen on vähentynyt. Täydennyskoulutautumisen päämäärät ovat myös saattaneet muuttua. Koulutuksesta ei enää hankita henkilökohtaista pääomaa tai virkistystä vaan keinoja selviytyä arjen tilanteista.

Koulutussisällöt. Kaikissa oppilaitosmuodoissa opettajien keskeisimmät täydennyskoulutustarpeet liittyvät aine- ja alakohtaisen osaamisen kehittämiseen, mutta sen lisäksi korostuvat myös erityisopetukseen, monikulttuurisuuteen, erilaisuuden kohtaamiseen, yhteisöllisyyden kehittämiseen, tieto- ja viestintätekniseen osaamiseen sekä ohjaukseen liittyvät aiheet. Suuret osallistujamäärät kertovat myös koulutustarpeesta, joten suosittujen koulutusaiheiden tulisi olla edelleen mukana lähivuosien koulutustarjonnassa. Lisäksi täydennyskoulutuksen haasteina ovat mm. yhteisöllisyyden kehittäminen oppilaitoksen sisällä sekä yhteistyön kehittäminen yli hallintoalojen siten, että tarvittaessa koulutusta järjestelmässä ovat myös esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan asiantuntijat ja toisaalta myös osallistujat voisivat edustaa eri hallinnonaloja. Oppilainohjaukseen liittyvä koulutus on lisääntynyt kaikissa oppilaitoksissa, mutta erityisesti ammatillisissa oppilaitoksissa sekä lukioissa. Oppilasarviointiin liittyvä koulutus on vähentynyt peruskoulussa ja lukiossa, mutta lisääntynyt ammatillisissa ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.

Vuosina 2003 – 2005 koulutuspoliittisesti merkittäviä täydennyskoulutusalueita

olivat 'oppimisen perusteiden ja ainekohtaisten taitojen kehittäminen' sekä 'tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön edistäminen', joten tulos näiden aiheiden runsaasta täydennyskoulutuksesta on yhdenmukainen näiden linjausten kanssa. Lukion opetus-suunnitelman perusteet uudistettiin vuonna 2003 ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet vuonna 2004, joten tutkimuksen ajankohta oli osaltaan kiivasta opetus-suunnitelmien laatimisaikaa, minkä johdosta myös runsas opetussuunnitelmaan liittyvä koulutus on ollut tuolloin ymmärrettävää. Opetushallitus päivittää vuosina 2006 - 2010 kaikkien ammatillisten perustutkintojen opetussuunnitelman ja näyttötutkintojen perusteet, joten tällä tulee nähtävästi olemaan vaikutuksensa tuleviin ammatillisten oppilaitosten opettajien täydennyskoulutustarpeisiin ja - tarjontaan.

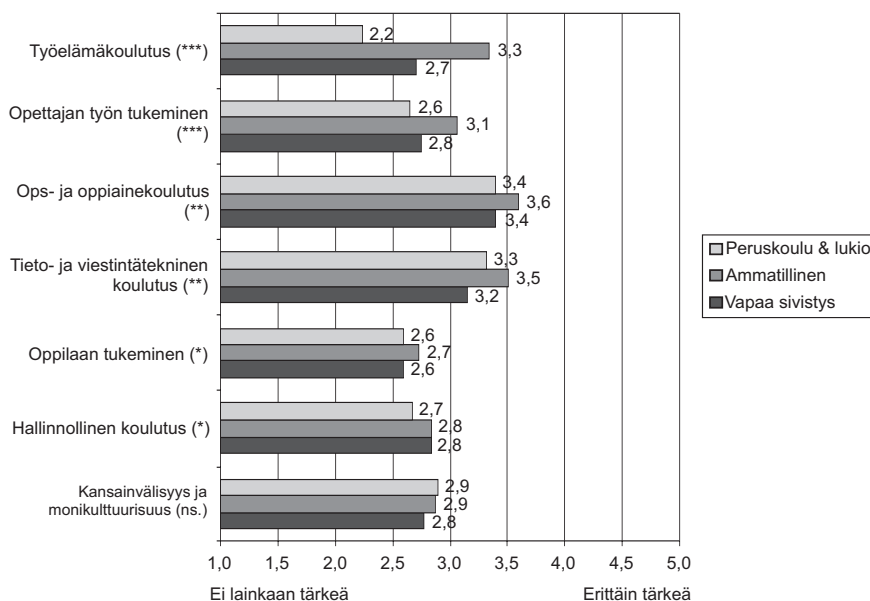
Tulevaisuudessa kouluympäristö tulee hahmottaa avoimena oppimisympäristönä, jossa on erilaisia oppijoita. Ainepedagoginen täydennyskouluttautuminen on ollut viimeisten vuosikymmenten aikana sitä, mitä on tarjottu ja totuttu hakemaan. Vieläkin ainepedagoginen ymmärrys ja aineeseen liittyvä täydennyskouluttautuminen lisää innostavien ja virikkeellisten oppimisympäristöjen tarjoamista erilaisille oppijoille. Toisaalta ainepedagogiikkaan liitettävät taidot – kuten yhä edelleen tiedonhankinnan ja tietojenkäsittelyn tai kulttuurintuntemuksen tai erityisopetuksellisten valmiuksien hankkiminen – lisää nykyaikaisten oppimisympäristöjen rakentamisen edellytyksiä ja vahvistaa opetuksen laatua. Oppimisympäristöjen kehittäminen laadukkaiksi ja monipuolisiksi palvelee koko oppilaitosyhteisöä. Toimiakseen hyvin ja tehokkaasti tarvitaan kaikkien toimijoiden välistä kanssakäymistä sekä yhteistyömallien luomista ja niiden kehittymistä. Tällä ajatusmallilla huomio kiinnittyy siten enemmän koko yhteisön toiminnan kehittämiseen yksittäisen toimijan kehittämisen sijasta, mikä edellyttää suunnitelmallisuutta.

Kaikki opettajat tarvitsevat kulttuurien tuntemusta ja mahdollisuuksia lisätä valmiuksiaan erilaisista sosiaalisista ja kulttuurisista taustoista lähtöisin olevien oppilaiden samoin kuin kaikkien muidenkin oppijoiden erityispiirteiden ymmärtämiseksi. Yhteiskunnallinen tilanne, vapaa muuttoliikenne ja pakolaisuus ovat tuoneet Suomen pitkään paikallisena säilyneeseen koulutusjärjestelmään monikulttuuriset oppilasryhmät. Koulutuksen eurooppalainen yhteistyöalue sisältää tulevaisuudessa kulttuurien välisiä yhteistyöhankkeita, mikä edistää kansainvälistä liikkuvuutta kaikilla kouluasteilla.

Erilaisten oppijoiden oppimisen tukeminen edellyttää mm. kasvatopsykologista ja -sosiologista ymmärtämystä, mutta myös koulutusjärjestelmän rakenteellisia järjestelyjä sekä pedagogisia valmiuksia opetuksen järjestämiseksi. Nykypäivän ajattelun mukaisesti kaikki opettajat tarvitsevat työssään erityispedagogista tietämystä sekä ymmärrystä erilaisista oppijoista ja heidän opettamisestaan. Myös eri koulutusmuotojen opettajien mahdollisuutta jatkokouluttautua erityisopettajiksi voitaisiin lisätä tutkintotavoitteise-

na täydennyskoulutuksena.

Täydennyskoulutustarpeet. Kaikissa oppilaitosmuodoissa opettajat pitivät tärkeimpinä täydennyskoulutusaiheina opetussuunnitelman laadintaan ja oppiaineeseen liittyviä koulutusteemoja sekä tieto- ja viestintäteknistä koulutusta. Ammatillisten oppilaitosten opettajilla keskeiseksi kohosi myös työelämäkoulutukseen liittyvät teemat. Eri oppilaitosten opettajien koulutustarpeet erosivat toisistaan kaikilla muilla täydennyskoulutuksen alueilla lukuun ottamatta kansainvälisyyteen ja monikulttuurisuuteen liittyvien koulutustarpeiden osalta, joita eri oppilaitosmuotojen opettajat pitivät likimain yhtä tärkeinä. (Kuvio 42).



Kuvio 42. Opettajien täydennyskoulutuksen tarvealueet eri oppilaitosmuodoissa 2005

Opettajat toimivat eri oppilaitosmuodoissa ja opettavat hyvin eri-ikäisiä ja eri tavoittein opiskelevia oppilaita ja opiskelijoita, joten heillä on myös erilaisia koulutustarpeita. Mikäli Opettajankoulutus 2020 -raportin ajatus opettajakuntaa yhtenäistävästä koulutuksesta ja eri koulumuotojen yhteisistä viroista toteutuu kansallisesti – tarvitsivat kaikki opettajaryhmät myös yhteistä, samansisältöistä koulutusta. Tällaisia koulutuksen sisältöjä ovat mm. oppilaiden oppimiseen liittyvät seikat, lahjakkaiden sekä syrjäytymisvaarassa olevien erityistarpeet sekä yhteistyö eri kouluasteiden opettajien ja asiantuntijoiden kanssa, joita teemoja tulisi sisällyttää niin opettajien perus- kuin täydennyskoulutukseenkin.

Tulevaisuuden täydennyskoulutuksen sisältöihin tulisi harkita myös työnohjauksen

liittämistä, mitä voitaisiin kohdentaa tietyiltä osin kaikkien oppilaitosmuotojen opettajille. Opettajien työnohjauksessa on kyse työhyvinvoinnin tukemisesta, jonka tavoitteena on löytää oma ammatillinen ja persoonallinen työtapa sekä oppia tuntemaan itseään ja omia toimintatapojaan. Toisaalta se antaa myös mahdollisuuden tarkastella myös organisaation tai työyhteisön toimintaa. Tavoitteena on työn kuormittavuuden, omien voimavarojen ja työssä jaksamisen suhteuttaminen. Työnohjaus antaa mahdollisuuden realistisesti tarkastella työlle asetettuja vaatimuksia ja sisäistä vaativuutta. Opettaja, joka on kehittänyt oman vahvan kasvattajaidentiteetin ja joka näkee muutoksen mahdollisuutena, ei todennäköisesti uuvu niin helposti kuin opettaja, joka pyrkii täyttämään kaikkien odotukset.

Myös moniammatillisen yhteistyön ja vanhempien kohtaamisen tukeminen voidaan nähdä tulevaisuudessa aiempaa tärkeämpänä täydennyskoulutuksen osa-alueena. Opettajat työskentelevät muuttuvassa toimintaympäristössä tulevaisuuteen tähdäten ja heidän ammattiinsa on sisäänrakennettuna uusiutumista vaatimus. Opettajan työsuhteet kohdistuvat moniin ammattiryhmiin, sillä opettaja kohtaa työnsä kautta lasten ja nuorten pahoinvointia ja joutuu tässä työssä olemaan sekä lasten että vanhempien tukena ja toimimaan moniammatillisissa ryhmissä.

Täydennyskoulutuksen toteutusmuodoista monimuoto-opetuksen sekä puolen päivän pituisten koulutusten merkitys täydennyskoulutusmuotoina on seurannan aikana kasvaneet. Sen sijaan itsenäistä alan ammattikirjallisuuden seuraamista ei pidetty niin hyvänä kuin aiemmin. Samoin oli vähentynyt lyhytkurssien, muihin oppilaitoksiin tehtävien vierailujen, palaute- ja kehityskeskustelujen ja asiantuntijavierailujen tekemisen merkitys. Myös täydennyskoulutuksen toteutuminen osana laajempaa kehittämishanketta väheni. Tutkintotavoitteisen opiskelun merkitys täydennyskoulutusmuotona heikentyi, vaikka sen merkityksen on mm. kehittämissuunnitelmassa mainittujen suositusten mukaisesti toivottu kasvavan. Ope.fi-ohjelman kaltaisia kansallisesti mittavia, suunnitelmallisia ja pitkäkestoisia ohjelmia voitaisiin toimeenpanna myös muista tärkeiksi todetuista alueista, kuten monikulttuurisuudesta, kansainvälistymisestä tai erilaisten oppijoiden tarpeista.

Kehittämissuunnitelmien suositusten toteutumisesta voidaan yhteenvetona todeta, että eri oppilaitosmuotojen opettajat olivat yksimielisiä siitä, että täydennyskoulutus parantaa työssä jaksamista. Kaikilla ryhmillä oli myös halua kehittää omaa työtään koulutautumisen avulla ja täydennyskoulutus nähtiin tarpeellisenä päivittämään ammattitaitoa työn muutosten vuoksi. Ammatilliset ja vapaan sivistystyön opettajat olivat havainneet tarvetta päivittää ammatillista osaamista perusopetuksen opettajia useammin. Täydennyskoulutuksen järjestämisessä kaikki ryhmät näkivät opettajien peruskoulutuksella yliopistoissa ja ammatillisissa opettajankorkeakouluissa olevan tärkeä rooli myös opettajien täydennyskoulutuksen järjestämisessä. Peruskoulujen ja lukioiden opettajien

mielestä oppilaitoksissa ei ole laadittu koko opetushenkilöstöä koskevia täydennys-suunnitelmia eikä opettajilla katsottu olevan tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua täydennyskoulutukseen maan eri osissa. Missään oppilaitosmuodossa työhöntulo-ohjaus ei saanut hyvää arviota.

Eri oppiaineiden ja oppialojen opettajien joukossa oli eroavia näkemyksiä henkilökohtaisen kehitymissuunnitelman toteutumisen osalta. Erot saattavat kuitenkin johtua osin ajattelutavasta: tarkoittaako henkilökohtainen kehitymissuunnitelma kirjoitettua, virallista dokumenttia vai tarkoitetaanko sillä omassa mielessä rakentunutta kirjoittamatonta suunnitelmaa.

Opettajankoulutuksen kehittämiseen on 2000-luvulla suunnattu paljon voimavaroja. Lukuisat selvitykset ja arvioinnit ovat luoneet pohjaa tulevaisuuden opettajankoulutukselle. Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman kokonaisarvioinnin pohjalta on jo ryhdytty toimenpiteisiin. Erilaisin työryhmäselvityksin on visioitu tulevaa opettajankoulutusta paitsi määrällisesti myös sisällöllisesti niin perusopetuksen kuin täydennyskoulutuksenkin näkökulmasta. Muidenkin opettajankoulutuksesta annettujen arvioiden ja lausuntojen sekä poliittisten toimenpideohjelmien pohjalta laaditaan uusia suunnitelmia opettajankoulutuksen kehittämiseksi. Päämääränä on sekä koulutuksen tehokkuus että laatu. Samat päämäärät ohjaavat sekä opettajien perus- että täydennyskoulutusta.

Yksilötasolla täydennyskoulutuksen edut voidaan nähdä hyvin subjektiivisina ja ne kytkeytyvän usein oman aineen opettamisen hallintaan ja työssä jaksamiseen. Edut voidaan nähdä myös yhteisöllisinä, koko oppilaitoksen kehittämistä edistävinä. Opettajat tarvitsevat laaja-alaista näkemystä ja luottamusta siihen, että täydentämällä omaa osaamistaan ja yhteiskunnallista tietämystään he pystyvät vastaamaan yksittäisen oppilaan kuten myös koko opettettavan ryhmän ja koko oppilaitoksen kehittymishaasteisiin. Yksilötasolla tämän kaiken tulisi tapahtua elinikäisen oppimisen hengessä, jota sekä koulutus- että työmarkkinapoliittisin toimenpitein tulisi kaikin tavoin tukea.

Lähteet²³

- Halinen, S. 2006. Opettajankouluttajien täydennyskoulutus. Opetusministeriö. Yliopistoyksikkö. Internet: <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/liite_opettajankouluttajien_taydennyskoulutusraportti_051006.pdf>.
- Improving the Quality of Teacher Education. 2007. Communication from the Commission to the Council and the European parliament. Commission of the European Communities, Brussels, 3.8.2007. Internet: <http://ec.europa.eu/education/com392_en.pdf>.
- Jakku-Sihvonen, R. & Rusanen, S. 1999. Opetushenkilöstön täydennyskoulutukseen osallistuminen vuosina 1996–1998. Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen ennakointihankkeen (OPEPRO) selvitys 1. Helsinki: Opetushallitus.
- Koskinen, T. 2006. ESR-rahoitteiset opettajien täydennyskoulutusta sisältävät projektit hankekaudella 2000–2006. Internet: <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/Liite_opettajakoulutus_esr.pdf>.
- Koulutus ja tutkimus 2003–2008. Kehittämissuunnitelma. 2004. Opetusministeriön julkaisuja 6. Helsinki
- Koulutus ja tutkimus 2003–2008. Kehittämissuunnitelmassa asetettujen vuoden 2008 koulutustarjonnan tavoitteiden väliarviointi. 2005. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 45. Helsinki.
- Kumpulainen, T. & Saari, S. 2005. Opettajat Suomessa. Helsinki: Opetushallitus. Internet: <http://www.opi.fi/info/tilastot/PDF_VERSION_Opettajat_Suomessa_2005.pdf>.
- Liiten, M. 2007. Alaa vaihdetaan kiihtyvään tahtiin. Helsingin Sanomat 28.10.2007, E4.
- Luukkainen, O. 2000. Opettaja vuonna 2010. Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen ennakointihankkeen (OPEPRO) selvitys 15. Loppuraportti. Helsinki: Opetushallitus. Internet: <<http://snor.joensuu.fi/oph/oopro15.2.pdf>>.
- Opettajankoulutukseen kuuluvan ohjatun harjoittelun selvitysraportti. 2007 Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:19. Helsinki. Internet: <<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr19.pdf?lang=fi>>.
- Opettajankoulutuksen kehittämisohjelma. 2001. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Internet: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2001/liitteet/opm_14_opeko.pdf?lang=fi>.

23 (Internet-lähteet luettu 2.11.2007)

- Opettajankoulutus 2020. 2007. Opetusministeriö. Työryhmämuistioita ja selvityksiä 44. Helsinki. Internet: <<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr44.pdf?lang=fi>>.
- Opettajankoulutus – tietoa, taitoa, tulevaisuutta. Opettajankoulutuksen kehittämissuunnitelman 2001 – 2005 loppuraportti. 2006. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:32. Internet: <<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/tr32.pdf?lang=fi>>.
- Opettajien ammattijärjestön lausunto opetusministeriölle Opettajankoulutus 2020 -raportista. 2007. Internet: <http://www.oaj.fi/pls/portal/docs/PAGE/OAJ_INTERNET/01FI/01OAJ_ETUSIVU/LAUSUNTO_OPETTAJANKOULUTUS.PDF>.
- Opettaja-lehden lausunto opettajien täydennyskoulutuksesta. 2007. Opettajalehti 38 / 21.9.2007. Internet: <http://www.opettaja.fi/portal/page?_pageid=95,82089&_dad=portal&_schema=PORTAL&key=114999>.
- Opettajatilasto. 2004. Tilastokeskus. Internet: <http://www.stat.fi/til/ope/2004/ope_2004_2006-06-30_tie_001.html>.
- Piesanen, E., Kiviniemi, U. & Valkonen, S. 2006a. Opettajankoulutuksen kehittämissuunnitelman seuranta ja arviointi 2005. Opettajien peruskoulutus 2005 ja seuranta 2002 – 2005. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuslauseita 28.
- Piesanen, E., Kiviniemi, U. & Valkonen, S. 2006b. Opettajankoulutuksen kehittämissuunnitelman seuranta ja arviointi 2005. Opettajien täydennyskoulutus 2005 ja seuranta 1998 – 2005. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuslauseita 29.
- Saari, S. 2003. Opettajankoulutuksen arviointien seuranta. Seurantaseminaarin ja verkossa toteutetun kyselyn kehittämishaasteet vuosina 2001–2002. Yliopisto- ja ammattikorkeakoulukysely. Helsinki: Korkeakoulujen arviointineuvosto
- SOOL. 2005. Opettajankoulutukseen kuuluvan opetusharjoittelun selvitys. Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL. Internet: <<http://www.sool.fi/pdf/harjoitteluselvitys-2005.pdf>>.
- Valtion rahoittaman opetustoimen henkilöstökoulutuksen kehittäminen. Opetusministeriön asettaman valmistelutyöryhmän ehdotus toimenpideohjelmaksi. 2007. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 45. Helsinki. Internet: <<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr45.pdf?lang=fi>>.
- Väljajarvi, J., Linnakylä, P., Kupari, P., Reinikainen, P. & Arffman, I. 2002. The Finnish success in PISA – and some reasons behind it. University of Jyväskylä. Institute for Educational Research.

Kirjallisuutta

- Aaltonen, J., Kirjavainen, T. & Moisio, A. 2005. Kuntien perusopetuksen tehokkuuserot ja tuottavuus 1998 – 2003. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT.
- Aksela, M. 2005. Tiedekuntarajat ylittävää yhteistyötä opettajankoulutuksessa. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen (toim.) Uudenlaisia maistereita. Opetus 2000 -sarja. Jyväskylä: PS-kustannus, 331 – 338.
- Asunta, T., Husso, M-L. & Korpinen, E. 2005. Tutkivaa opettajuutta rakentamassa. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen (toim.) Uudenlaisia maistereita. Opetus 2000 -sarja. Jyväskylä: PS-kustannus, 231 – 251.
- Atjonen, P. 2004. Pedagoginen etiikka koulukasvatuksen karttana ja kompassina. Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia 20.
- Auvinen, P. 2004. Ammatillisen käytännön toistajasta monipuoliseksi aluekehittäjäksi? Ammatikorkeakoulu-uudistus ja opettajan työn muutos vuosina 1992 – 2010. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteellisiä julkaisuja 100.
- Dillon, J. & Maguire, M. 1997. Becoming a teacher. Issues in secondary teaching. Buckingham: Open University Press.
- Elinikäinen oppiminen yliopistoissa -työryhmän muistio. 2005. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 38. Helsinki.
- Enkenberg, J., Savolainen, E. & Väisänen, P. (toim.) 2004. Tutkiva opettajankoulutus – taitava opettaja. Joensuun yliopisto: Savonlinnan opettajankoulutuslaitos.
- Furlong, J., Barton, L., Miles, S., Whiting, C. & Whitty, G. 2000. Teacher education in transition. Re-forming professionalism? Buckingham: Open University Press.
- Husu, J. & Jyrhämä, R. (toim.) Suora puhetta. Kollegiaalisesti opetuksesta ja kasvatuksesta. Opetus 2000 -sarja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jakku-Sihvonen, R. & Niemi, H. (toim.) 2006. Research-based teacher education in Finland – Reflections by Finnish teacher educators. Finnish Educational Research Association. Research in Educational Sciences 25.
- Jussila, J. & Saari, S. (toim.) 1999. Opettajankoulutus tulevaisuuden tekijänä. Yliopistoissa annettavan opettajankoulutuksen arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 11. Helsinki: Edita.
- Kaivola, T. 2005. Opettajan pedagogiset opinnot uudistuvassa maisterintutkinnossa. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen (toim.) Uudenlaisia maistereita. Opetus 2000 -sarja. Jyväskylä: PS-kustannus, 267 – 275.

- Kansanen, P., Lahdes, E., Malinen, P., Yrjönsuuri, R. & Yrjönsuuri, Y. 2000. Viisi polkua opettajasta tutkijaksi. Opetus 2000 -sarja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kohonen, V. 2005. Aineenopettajankoulutuksen kehittämisen mahdollisuuksia. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen (toim.) Uudenlaisia maistereita. Opetus 2000 -sarja. Jyväskylä: PS-kustannus, 277 – 298.
- Korkeakoski, E. (toim.) 1999. Opettajien täydennyskoulutuksen tuloksellisuus. Opetushallituksen rahoittama, pitkäkestoinen koulutus. Opetushallitus. Arviointi 3. Internet: <<http://www.edu.fi/julkaisut/optaykou.pdf>> (Luettu 15.8.2007).
- Langeland, K. & Sura, S. (toim.) 2000. The European dimension in teacher education. University of Turku. Faculty of Education. Research Reports C:10.
- Lehtinen, E. & Hiltunen, T. (toim.) 2002. Oppiminen ja opettajuus. Turun yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Tutun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja B: 71.
- Luukkainen, O. 2005. Opettajan matkakirja tulevaan. Opetus 2000 -sarja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Luukkainen, O. & Valli, R. (toim.) 2005. Kaksitoista teesiä opettajalle. Opetus 2000 -sarja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lämsä, A. & Saari, S. (toim.) 2000. Portfoliosta koulutuksen kehittämiseen. Ammatillisen opettajankoulutuksen arviointi. Korkeakoulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 10. Helsinki: Edita.
- Meri, M. 2005. Miksi (ei) perusopetuksen opettajan koulutus opettajankoulutuksen tutkinnon uudistuksen tavoitteena? Teoksessa R. Jakku-Sihvonen (toim.) Uudenlaisia maistereita. Opetus 2000 -sarja. Jyväskylä: PS-kustannus, 253 – 265.
- Mikkola, A. 2005. Tutkinnot uudistuvat opettajankoulutuksessa. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen (toim.) Uudenlaisia maistereita. Opetus 2000 -sarja. Jyväskylä: PS-kustannus, 219 – 230.
- Niemi, H. 2005. Suomalainen opettajankoulutus valmiina jo pitkään eurooppalaiseen korkeakoulualueeseen. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen (toim.) Uudenlaisia maistereita. Opetus 2000 -sarja. Jyväskylä: PS-kustannus, 187 – 218.
- Niemi, H. & Tirri, K. 1997. Valmiudet opettajan ammattiin opettajien ja opettajien kouluttajien arvioimina. Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitoksen julkaisuja A10.
- Nummenmaa, A. R. & Välijärvi, J. (toim.) 2006. Opettajan työ ja oppiminen. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2004. Oppivelvollisille tarkoitettun perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet. Lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Opetushallitus.
- Penttinen, E. & Kyyrönen, L. 2005. Vieraiden kielten opettajankoulutuksen haasteet. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen (toim.) Uudenlaisia maistereita. Opetus 2000 -sarja. Jyväskylä: PS-kustannus, 299 – 318.
- Progress towards the Lisbon objectives in education and training. 2005. European Commission.
- Saari, S. 2002. Opettajankoulutuksen arviointi- ja kehittämiskurssi koulutuspoliittisessa kontekstissa. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis 893. Internet: <<http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5468-5.pdf>> (Luettu 15.8.2007).
- Saari, S. 2003. Opettajankoulutuksen arviointien seuranta. Seurantaseminaarin ja verkossa toteutetun kyselyn kehittämishaasteet vuosina 2001 – 2002. Yliopisto- ja ammattikorkeakoulukysely. Korkeakoulujen arviointineuvosto 20.5.2003. Helsinki.
- Salo, U-M. 2004. Ankarat silkkaa hyvyyttään. Suomalainen opettajuus. Porvoo: WSOY.
- Saloviita, T. 2005. Erityisopetus opettajankoulutuksen sisältöalueena. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen (toim.) Uudenlaisia maistereita. Opetus 2000 -sarja. Jyväskylä: PS-kustannus, 339 – 351
- Seppänen, P. 2006. Kouluvalintapolitiikka perusopetuksessa – Suomalaiskaupunkien koulumarkkinat kansainvälisessä valossa. Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia 26.

- Tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytön täydennyskoulutus. 2005. Opetushallituksen moniste 9. Helsinki: Edita Prima.
- Tiilikkala, L. 2004. Mestarista tuutoriksi. Suomalaisen ammatillisen opettajuuden muutos ja jatkuvuus. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education Psychology and Social Research 236.
- Virta, A. 2005. Historian ja yhteiskuntaopin opettajien koulutus ja ammattikuva muutoksessa. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen (toim.) Uudenlaisia maistereita. Opetus 2000 -sarja. Jyväskylä: PS-kustannus, 319 – 329.

Liitteet

LIITE 1. Valtionhallinnon opetustoimen henkilöstökoulutukseen myöntämät määrärahat 2003 – 2005

Vuodelle 2003 myönnetyt määrärahat

1. Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön edistäminen	2 607 000
2. Oppilaitosten atk-tukihenkilöstön koulutus	500 000
3. Matemaattis-luonnontieteellisen opetuksen kehittäminen	500 000
4. Ainekohtaisten taitojen kehittäminen, opetuksen ja oppimisen perusteet	930 000
5. Opiskelijoiden hyvinvoinnin kehittäminen, mm. huumetyö	168 000
6. Työssäoppiminen	1 346 000
7. Kulttuuri ja koulutus	152 000
8. Kestävä kehitys koulutuksessa	100 000
9. Työyhteisöllinen johtaminen ja toiminnan laadun varmentaminen	757 000
10. Ammatillisen aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistystyön opetus- ja muun henkilöstön lisäkoulutusohjelmat	2 233 000
11. Opetusministeriön käytettäväksi	672 000
Yhteensä	9 965 000

Vuodelle 2004 myönnetyt määrärahat

1. Verkko-opiskelun edistäminen	2 900 000
2. Oppimisen perusteiden ja ainekohtaisten taitojen kehittäminen sekä yrittäjyyskasvatus	1 350 000
3. Opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen ja ohjauksen kehittäminen	800 000
4. Työssäoppiminen ja näyttöjen kehittäminen	1 700 000
5. Monikulttuurinen oppilaitos ja kulttuurikonfliktit	500 000
6. Oppilaitosjohdon koulutus	939 000
7. Ammatillisen aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistystyön opetus- ja muun henkilöstön lisäkoulutusohjelmat	2 200 000
8. Opetusministeriön käytettäväksi	505 000
Yhteensä	10 894 000

Vuodelle 2005 myönnetyt määrärahat

1. Verkko-opiskelun edistäminen	2 900 000
2. Oppimisen perusteiden ja ainekohtaisten taitojen kehittäminen ja yrittäjyyskasvatus	1 450 000
3. Yrittäjyyskoulutuksen edistäminen	500 000
4. Opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen ja ohjauksen kehittäminen	850 000
5. Työssäoppiminen ja näyttöjen kehittäminen	1 100 000
6. Kansalaisvaikuttamisen sekä eri kieli- ja kulttuuritaustan omaavien koulutuksen edistäminen	600 000
7. Oppilaitosjohdon koulutus	844 000
8. Ammatillisen aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistystyön opetus- ja muun henkilöstön lisäkoulutusohjelmat	2 150 000
9. Opetusministeriön käytettäväksi (Lääninhallitusten lisäkoulutus)	500 000
Yhteensä	11 394 000

LIITE 2. Täydennyskoulutussuositukset (Opettajankoulutuksen kehittämisohjelma, 2001, 17–18.)

Opetusministeriö pitää välttämättömänä, että kunnat ja muut oppilaitosten ylläpitäjät suunnitelmallisesti kehittävät täydennyskoulutusta ja suuntaavat siihen riittävät resurssit.

Täydennyskoulutuksessa otetaan huomioon opettajan erilaiset koulutustarpeet uran aikana. Kehitetään juuri valmistuneiden työhöntulo-ohjausta. Pitkään opetustyössä olleiden opettajien täydennyskoulutuksessa korostuu työssä jaksamisen tuki ja mahdollisuus sisällöllisesti uudistaa omaa opetusta.

Täydennyskoulutuksessa siirretään painopistettä yksittäisistä koulutuspäivistä ja lyhytkursseista työyhteisökoulutukseen ja oppilaitosten kehittämistyön monipuoliseen tukeen.

Huolehditaan siitä, että maan eri osissa ja eri oppilaitoksissa työskentelevät opettajat saavat riittävästi täydennyskoulutusta ja ovat tasaveroisessa asemassa koulutusmahdollisuuksissaan. Vastuu on ensisijaisesti opetushenkilöstön työnantajalla, mutta myös valtakunnallisella opetushallinnolla valtion rahoittaman täydennyskoulutuksen voimavarojen mitoituksessa ja niiden suuntaamisessa. Opetusministeriö seuraa täydennyskoulutustilannetta ja selvittää, millaisten taloudellisten ja muiden toimenpiteiden avulla voidaan turvata eri opettajaryhmien ammattitaidon kehittäminen.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut lähentävät täydennyskoulutusta opettajien peruskoulutukseen. Näin voidaan luoda elinikäistä oppimista tukevaa koulutuksellista jatkumoa ja nykyistä helpommin ratkaista, mitkä sisällöt kuuluvat peruskoulutukseen ja mitkä sijoittuvat luontevimmin täydennyskoulutukseen. Perus- ja täydennyskoulutuksen jatkumon kehittäminen edellyttää tiivistä yhteistyötä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, kuntien ja muiden oppilaitosten ylläpitäjätahojen kesken.

Valtion rahoittaman täydennyskoulutuksen painopiste on koulutuspoliittisesti keskeisissä ja ajankohtaisissa aihealueissa sekä uudistuksia ennakoivassa koulutuksessa. Oppilaitosjohdon koulutus edellyttää valtakunnallisia kehittämistoimia.

Valtion rahoittaman täydennyskoulutuksen tarjonta mitoitetaan ja resursoidaan siten, että vuosittain vähintään 22 000 opettajaa voi osallistua tähän koulutukseen. Koulutustarjonta suunnitellaan niin, että se tukee täydennyskoulutuksen jatkumon muodostumista ja ottaa huomioon sekä opettajan että oppilaitosyhteisön koulutustarpeet.

LIITE 3a. Suomenkielisen opettajalomakkeen saatekirje



OPETTAJANKOULUTUKSEN KEHITTÄMISOHJELMAN SEURANTA JA ARVIOINTI 2005

Arvoisa opettaja!

Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksessa (KTL) toteutetaan kuluvana vuonna Opetusministeriön toimesta valtakunnallinen Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seuranta- ja arviointihanke. Hankkeessa arvioidaan v. 2001 käynnistyneen kehittämisohjelman suositusten toteutumista opettajankoulutuksessa.

Opettajien täydennyskoulutuksen osalta hanke toteutetaan opettajille, rehtoreille ja kuntien opetustoimen johdolle suunnatuilla kyselyillä. Opettajia koskeva otanta on suoritettu Opetusalan ammattijärjestö OAJ:n ja Finlands Svenska Lärarförbund FSL:n jäsenrekistereiden pohjalta. Lisäksi hankkeessa kerätään täydennyskoulutuksen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyviä aineistoja lääneiltä, opetushallitukselta ja opetusministeriöltä.

Laajan valtakunnallisen arviointihankkeen täydennyskoulutusta koskevan osuuden toteutumisen edellytyksenä on kohderyhmiltä saatavan tiedon kattavuus. Vastaamalla tähän kyselyyn voitte omalta kohdaltanne vaikuttaa opettajien täydennyskoulutukseen sekä sitä koskeviin linjauksiin. **Näin ollen jokainen vastaus tulee olemaan arvokkaana lisänä oikean kuvan saamiseksi tämän päivän opettajien täydennyskoulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista.**

Tutkimustulokset ovat täysin luottamuksellisia.

Olkaa hyvä ja vastatkaa joko

1) oheisella **kyselylomakkeella palauttamalla se vastauslähetyskuoressa 30.4.2005 mennessä** tai

2) **verkkolomakkeella**, joka löytyy osoitteesta: <http://ktl.jyu.fi/ktl/opettajat>

Verkkolomaketta käyttäessänne siirtäkää **osoitetarran numerokoodi verkkolomakkeen ao. kohtaan**, jotta emme lähetä teille turhaa karhukirjettä.

Lämpimät kiitokset vastauksestanne ja hyvää kevättä!

Ystävällisin terveisin

Ellen Piesanen
Erikoistutkija
Jyväskylän yliopisto
Koulutuksen tutkimuslaitos
PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto
Puh. 014-2603290
ellen.piesanen@ktl.jyu.fi

Ulla Kiviniemi
Tutkija
Jyväskylän yliopisto
Koulutuksen tutkimuslaitos
PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto
Puh. 014-2603302
ulla.kiviniemi@ktl.jyu.fi

LIITE 3b. Suomenkielinen opettajalomake

Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seuranta ja arviointihanke Opetushenkilöstön täydennyskoulutus / Opettajalomake

Rastittakaa Teitä kuvaava vaihtoehto / vaihtoehdot kussakin vastauskohdassa ja täyttäkää tarvittaessa myös avoimet kohdat. Oppilaitoksen ylläpitäjällä tarkoitetaan oppilaitoksen omistajaa.

Taustatiedot

1. Sukupuolenne

Mies Nainen

2. Ylin tutkintonne

Ammattitutkinto	<input type="checkbox"/>	Alempi korkeakoulututkinto	<input type="checkbox"/>
Erikoisammattitutkinto	<input type="checkbox"/>	Ylempi korkeakoulututkinto	<input type="checkbox"/>
Ammattikorkeakoulututkinto	<input type="checkbox"/>	Lisensiaatin tutkinto	<input type="checkbox"/>
Ammattikorkeakoulun jatkotutkinto	<input type="checkbox"/>	Tohtorin tutkinto	<input type="checkbox"/>
		Jokin muu, mikä? _____	<input type="checkbox"/>

3. Onko teillä opettajan kelpoisuus (esim. 35 ov pedagogiset opinnot tai auskultointi)?

Ei Kyllä Minä vuonna? _____

4. Virkavuotenne opettajana

Alle 2 vuotta 3-5 vuotta 6-15 vuotta yli 16 vuotta

5. Oppilaitos, jossa teillä on eniten tunteja

Peruskoulun alaluokat 1-6	<input type="checkbox"/>	Kansanopisto	<input type="checkbox"/>
Peruskoulun yläluokat 7-9-10	<input type="checkbox"/>	Kansalaisopisto/työväenopisto	<input type="checkbox"/>
Eriyiskoulu	<input type="checkbox"/>	Muu vapaan sivistystyön oppilaitos	<input type="checkbox"/>
Harjoittelukoulu	<input type="checkbox"/>	Jokin muu; mikä? _____	<input type="checkbox"/>
Lukio	<input type="checkbox"/>		
Ammatillinen oppilaitos	<input type="checkbox"/>		
Ammatillinen erityisoppilaitos	<input type="checkbox"/>		
Ammatillisen aikuiskoulutuksen oppilaitos	<input type="checkbox"/>		
Ammattikorkeakoulu	<input type="checkbox"/>		

6. Oppilaitoksenne koko

– 49 oppilasta	<input type="checkbox"/>	300–499 oppilasta	<input type="checkbox"/>
50–99 oppilasta	<input type="checkbox"/>	500–999 oppilasta	<input type="checkbox"/>
100–299 oppilasta	<input type="checkbox"/>	1000 – oppilasta	<input type="checkbox"/>

7. Oppilaitoksen sijaintikunta _____

8. Aineet, joita opetatte (vastatkaa vain siihen oppilaitosmuotoon, jossa opetatte pääasiassa)

A. Peruskoulussa tai erityiskoulussa

Luokanopettajan tehtävä

Siirtykää kysymykseen 9.

Luokanopettajan ja aineenopettajan tehtävä

Vastatkaa myös seuraavaan B -osiioon

Aineenopettajan tehtävä

aineenopettajuutenne kannalta.

B. Peruskoulussa, lukiossa tai erityiskoulussa

äidinkieli ja kirjallisuus	<input type="checkbox"/>	yhteiskuntaoppi	<input type="checkbox"/>
englanti	<input type="checkbox"/>	musiikki	<input type="checkbox"/>
ruotsi	<input type="checkbox"/>	kuvataide	<input type="checkbox"/>
ranska	<input type="checkbox"/>	käsityö	<input type="checkbox"/>
saksa	<input type="checkbox"/>	liikunta	<input type="checkbox"/>
venäjä	<input type="checkbox"/>	kotitalous	<input type="checkbox"/>
matematiikka	<input type="checkbox"/>	oppilaanohjaus	<input type="checkbox"/>
ympäristöoppi	<input type="checkbox"/>	erityisopetus	<input type="checkbox"/>
biologia	<input type="checkbox"/>	tieto ja viestintätekniikka	<input type="checkbox"/>
maantieto	<input type="checkbox"/>	filosofia	<input type="checkbox"/>
fysiikka	<input type="checkbox"/>	psykologia	<input type="checkbox"/>
kemia	<input type="checkbox"/>	valinnaiset kurssit	<input type="checkbox"/>
terveystieto	<input type="checkbox"/>	integroidut kurssit	<input type="checkbox"/>
uskonto	<input type="checkbox"/>	maahanmuuttajaopetus	<input type="checkbox"/>
elämäkatsomustieto	<input type="checkbox"/>	jokin muu, mikä?	<input type="checkbox"/>
historia	<input type="checkbox"/>		

C. Ammatillisessa oppilaitoksessa tai aikuiskoulutuksessa

Humanistinen ja kasvatusala, ammattiaineet	<input type="checkbox"/>	Yhteiset opinnot	<input type="checkbox"/>		
Kulttuuriala, ammattiaineet	<input type="checkbox"/>			äidinkieli	<input type="checkbox"/>
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala, ammattiaineet	<input type="checkbox"/>			kielet	<input type="checkbox"/>
Luonnontieteiden ala, ammattiaineet	<input type="checkbox"/>			matematiikka	<input type="checkbox"/>
Tekniikan ja liikenteen ala, ammattiaineet	<input type="checkbox"/>			fysiikka / kemia	<input type="checkbox"/>
Luonnonvara- ja ympäristöala, ammattiaineet	<input type="checkbox"/>			yhteiskuntatieto	<input type="checkbox"/>
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala, ammattiaineet	<input type="checkbox"/>			yritys- ja työelämä-tieto	<input type="checkbox"/>
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala, ammattiaineet	<input type="checkbox"/>			liikunta / terveystieto	<input type="checkbox"/>
				taide- ja kulttuuri	<input type="checkbox"/>
				tietotekniikka	<input type="checkbox"/>
				jokin muu, mikä?	<input type="checkbox"/>

D. Vapaan sivistystyön oppilaitoksessa

Kansanopisto	<input type="checkbox"/>	Ainealue	
yleissivistävä koulutus	<input type="checkbox"/>	äidinkieli ja ilmaisuaaineet	<input type="checkbox"/>
ammatillisivistävä koulutusta	<input type="checkbox"/>	liikunta- ja terveysaineet	<input type="checkbox"/>
tutkintotavoitteinen koulutus, perusopetuslinja	<input type="checkbox"/>	yhteiskunnalliset aineet	<input type="checkbox"/>
tutkintotavoitteinen koulutus, lukiolinja	<input type="checkbox"/>	kasvatusaineet	<input type="checkbox"/>
tutkintotavoitteinen koulutus, ammatillinen linja	<input type="checkbox"/>	kulttuuriala	<input type="checkbox"/>
Kansalais- tai työväenopisto	<input type="checkbox"/>	vieraat kielet	<input type="checkbox"/>
Jokin muu, mikä?	<input type="checkbox"/>	taide- ja taitoaineet	<input type="checkbox"/>
		maahanmuuttajaopetus	<input type="checkbox"/>
		tietotekniikka ja viestintä	<input type="checkbox"/>
		jokin muu, mikä?	<input type="checkbox"/>

Täydennyskoulutus

9. Merkitkää viivalle, kuinka MONEEN (lukumäärä) seuraavien järjestäjien koulustilaisuuksiin olette osallistunut 1.1.2003 jälkeen?

Oman oppilaitoksen	_____	Ammattikorkeakoulun	_____
Oman oppilaitoksen ylläpitäjän (esim. kunta, kuntainliitto, kuntayhtymä, yksityinen)	_____	Ammattikorkeakoulun täydennys- koulutusyksikön	_____
Lääninhallituksen	_____	Avoimen ammattikorkeakouluopetuksen	_____
Opetushallituksen	_____	Ammatillisen opettajakorkeakoulun	_____
Opetusalan koulutuskeskus Opekon	_____	Ammatillisen aikuiskoulutuskeskuksen	_____
Yliopiston	_____	Ainejärjestön	_____
Yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen	_____	Ammattijärjestön	_____
Avoimen yliopiston	_____	Yksityisen tahon	_____
Kesäyliopiston	_____	Jonkin muun tahon, minkä?	_____

10. Arvioikaa kuinka monta päivää yhteensä olette saanut täydennyskoulutusta 1.1.2003 jälkeen? Laskekaa mukaan kaikki seminaaripäivät, lyhyt- ja pitkäkestoiset kurssit sekä myös täydennyskoulutusohjelmat. Muuntakaa opintoviikkoina laskettavat koulutukset päiviksi: 1 opintoviikko = 5 päivää.

Yhteensä _____ päivää.

11. Kuinka paljon olette saanut kultakin sisältöalueelta täydennyskoulutusta 1.1.2003 jälkeen? Jos saamanne koulutus kuuluu mielestänne usean sisältöalueen piiriin, merkitkää kesto sen sisältöalueen kohdalle, jonka katsotte parhaiten kuvaavan koulutuksen sisältöä.

Opintoviikkoina laskettavat koulutukset muunnetaan päiviksi: 1 opintoviikko = 5 päivää.

Jos saadun koulutuksen laajuus ylittää 15 opintoviikkoa, **merkitkää** vaihtoehtoruutu 4.

1 = En ollenkaan, 2 = 1-14 pv, 3 = yli 15 pv, 4 = 15 ov tai enemmän

	1	2	3	4
1. Koululait tai muu koulua koskeva lainsäädäntö	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2. Hallinnolliset kysymykset	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3. Oppilaitoksen itsearviointi	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4. Kunnan itsearviointiin osallistuminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
5. Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
6. Alueelliset kehittämishankkeet	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
7. Kansainvälinen yhteistyö	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
8. Maahanmuuttajaopetus	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
9. Monikulttuurisuus	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
10. Opetussuunnitelman perusteet	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
11. Kunnallinen opetussuunnitelma	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
12. Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
13. Aine – ja alakohtainen opetussuunnitelma	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
14. HOJKS – henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
15. HOPS - henkilökohtainen oppimissuunnitelma	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
16. Inklusio	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
17. Erityisopetus	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
18. Moniammatillinen yhteistyö	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
19. Kodin ja koulun välinen yhteistyö	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
20. Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
21. Opiskelun yleisen tuen järjestäminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
22. Opiskelun erityisen tuen järjestäminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
23. Oppilasarviointi	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
24. Verkkopedagogiikka	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

1 = En ollenkaan,	2 = 1-14 pv,	3 = yli 15 pv,	4 = 15 ov tai enemmän			
			1	2	3	4
25. Yrittäjyys	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
26. Ops:n perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
27. Tieto- ja viestintätekniinen osaaminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
28. Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
29. Työelämäyhteistyö	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
30. Työssäoppiminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
31. Näyttötutkinnot	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
32. Osaamisen näytöt	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
33. Opinnäytetöiden ohjaaminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
34. Ura- ja rekrytointipalvelut	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
35. Muu, mikä?	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

12. Kuinka monta päivää olette käyttänyt vapaa-aikaanne täydenniskoulutukseen 1.1.2003 jälkeen?

En ollenkaan	<input type="checkbox"/>	21–30 päivää	<input type="checkbox"/>
Alle 10 päivää	<input type="checkbox"/>	31–60 päivää	<input type="checkbox"/>
10–20 päivää	<input type="checkbox"/>	yli 60 päivää	<input type="checkbox"/>

13. Kuka on pääosin rahoittanut täydenniskoulutuksenne 1.1.2003 jälkeen?

Työnantaja	<input type="checkbox"/>	Opetusministeriö	<input type="checkbox"/>
Minä itse	<input type="checkbox"/>	Opetushallitus	<input type="checkbox"/>
Sekä työnantaja että minä itse	<input type="checkbox"/>	Lääninhallitus	<input type="checkbox"/>
Ammattijärjestöt	<input type="checkbox"/>	Jokin muu, mikä?	<input type="checkbox"/>
Ainejärjestöt	<input type="checkbox"/>		
Rahastot (stipendit)	<input type="checkbox"/>		

14. Arvioikaa saamaanne täydenniskoulutuksen kokonaiskustannukset 1.1.2003 jälkeen (sisältää päivärahat, matkakustannukset, osallistumismaksut ja materiaalit, mutta ei sijaisen palkkaamisesta syntyneitä kuluja).

0	<input type="checkbox"/>	501 – 1500	<input type="checkbox"/>
1 – 150	<input type="checkbox"/>	1501 – 2500	<input type="checkbox"/>
151– 500	<input type="checkbox"/>	yli 2501	<input type="checkbox"/>

15. Oletteko itse rahoittanut täydenniskoulutustanne? Arvioikaa kustannuksenne 1.1.2003 jälkeen.

0	<input type="checkbox"/>	201 – 500	<input type="checkbox"/>
1 – 100	<input type="checkbox"/>	501 – 1000	<input type="checkbox"/>
101 – 200	<input type="checkbox"/>	yli 1001	<input type="checkbox"/>

16. Kuinka opettajien täydenniskoulutuksen rahoitus tulisi järjestää?

Merkitkää vain yksi vaihtoehto.

Oppilaitoksen ylläpitäjä rahoittaa (esim. kunta, kuntainliitto, kuntayhtymä)	<input type="checkbox"/>
Valtio rahoittaa	<input type="checkbox"/>
Oppilaitoksen ylläpitäjä ja valtio rahoittavat	<input type="checkbox"/>
Opettaja ja oppilaitoksen ylläpitäjä rahoittavat	<input type="checkbox"/>
Opettaja ja valtio rahoittavat	<input type="checkbox"/>
Opettaja, oppilaitoksen ylläpitäjä ja valtio rahoittavat	<input type="checkbox"/>
Muulla tavoin, miten? _____	<input type="checkbox"/>

17. Oletteko osallistunut oppilaitoksessanne kansainvälisiin yhteistyöhankkeisiin (esim. ystävyyskoulutoiminta, yhteiset hankkeet tai muu yhteydenpito)?

En	<input type="checkbox"/>	Kyllä, mihin? _____	<input type="checkbox"/>
----	--------------------------	---------------------	--------------------------

18. Mihin seuraaviin työelämän tuntemusta lisääviin täydennyskoulutuksen lajeihin olette osallistunut 1.1.2003 jälkeen? Voitte merkitä yhden tai useampia vaihtoehtoja.

- Opetustoimen järjestämään koulutukseen työelämään liittyvien yhteyksien edistämiseksi
- Yritysten järjestämään koulutukseen
- Tutustumiskäynteihin yrityksiin tai tutkimus- ja kehittämiskeskuksiin
- Työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin
- Työelämän kanssa toteutettaviin kehittämishankkeisiin
- Työelämäjaksoihin
- Työelämää koskeviin kansainvälisiin opettajavaihto-ohjelmiin
- Johonkin muuhun, mihin? _____
- En ole osallistunut työelämään liittyvään täydennyskoulutukseen

19. Kuinka tärkeinä omien tarpeidenne kannalta koette seuraavat täydennyskoulutuksen sisältöalueet?

1= Ei lainkaan tärkeä, 2= Jonkin verran tärkeä, 3= En osaa sanoa, 4=Tärkeä, 5= Erittäin tärkeä

	1	2	3	4	5
1. Koululait tai muu koulua koskeva lainsäädäntö	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2. Hallinnolliset kysymykset	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3. Oppilaitoksen itsearviointi	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4. Kunnan itsearviointiin osallistuminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
5. Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
6. Alueelliset kehittämishankkeet	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
7. Kansainvälinen yhteistyö	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
8. Maahanmuuttajaopetus	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
9. Monikulttuurisuus	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
10. Opetussuunnitelman perusteet	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
11. Kunnallinen opetussuunnitelma	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
12. Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
13. Aine – ja alakohtainen opetussuunnitelma	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
14. HOJKS – henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
15. HOPS - henkilökohtainen oppimissuunnitelma	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
16. Inklusio	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
17. Erityisopetus	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
18. Moniammatillinen yhteistyö	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
19. Kodin ja koulun välinen yhteistyö	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
20. Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
21. Opiskelun yleisen tuen järjestäminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
22. Opiskelun erityisen tuen järjestäminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
23. Oppilasarviointi	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
24. Verkkopedagogiikka	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
25. Yrittäjyys	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
26. Opetussuunnitelman perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
27. Tieto- ja viestintätekninen osaaminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
28. Opetettavaan aineeseen tai alaan liittyvä koulutus	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
29. Työelämäyhteistyö	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
30. Työssäoppiminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
31. Näyttötutkinnot	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
32. Osaamisen näytöt	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
33. Opinnäytetöiden ohjaaminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
34. Ura- ja rekrytointipalvelut	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
35. Muu, mikä?	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

20. Täydennyskoulutuksella on monia muotoja. Miten hyväksi arvioitte omasta näkökulmastanne seuraavat toteutustavat?

Vaihtoehdot:	1. erittäin hyvä	2. hyvä	3. kohtalainen	4. huono
	1	2	3	4
1. Itsenäinen alan ammattikirkallisuuden seuraaminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2. Monimuoto-opetus	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3. Verkko-opetus	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4. Puolen päivän pituiset tietoisut	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
5. Lyhytkurssit (1-5 päivää)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
6. Pitkäkestoiset täydennyskoulutusohjelmat	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
7. Tutustumislaisuuudet ja koulutyön seuraaminen muissa oppilaitoksissa, esimerkiksi harjoittelukoulussa	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
8. Toistuvat palaute- ja kehityskeskustelut oppilaitoksen henkilöstön kesken	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
9. Asiantuntijavierailut	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
10. Täydennyskoulutus osana oppilaitoskohtaista tai laajempaa projektia tai kehittämishanketta	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
11. Tutkintotavoitteinen (arvosana- ym.) opiskelu	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
12. Muu, mikä?	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

21. Arvioikaa, mitkä kolme (3) em. vaihtoehdoista (1-12) ovat teidän kannaltanne sopivimmat? Merkitse viivoille.

1. _____ 2. _____ 3. _____

22. Arvioikaa seuraavia täydennyskoulutukseen liittyviä väitteitä itsenne / oppilaitoksenne kannalta.

1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = jokseenkin samaa mieltä, 4 = täysin samaa mieltä

Opettajakunta	1	2	3	4
Olen havainnut tarvetta päivittää ammatillista osaamistani.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Minulla on henkilökohtainen kehittämissuunnitelma.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Minulla on henkilökohtainen täydennyskoulutussuunnitelma.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Hankkimani täydennyskoulutus liittyy kiinteästi omaan täydennyskoulutussuunnitelmaani.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Opettajien erilaiset koulutustarpeet huomioidaan täydennyskoulutuksessa.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Täydennyskoulutus parantaa työssä jaksamistani.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Työ

Täydennyskoulutuksen avulla päivitetty ja kehittyvä ammattitaito on työn muutosten vuoksi tärkeää.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Haluan kehittää työtäni kouluttautumisen avulla.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Peruskoulutuksen sisällöt kattavat hyvin ne tarpeet, jotka opetustyötään aloittava opettajan kohtaa.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Opettajien perus- ja täydennyskoulutus niveltyvät toisiinsa siten, että elinikäinen oppiminen mahdollistuu.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Peruskoulutustahojen (yliopistot/ammattilliset opettajakorkeakoulut) tulee huolehtia osaltaan myös täydennyskoulutuksesta.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Oppilaitos	1	2	3	4
Oppilaitoksessani on laadittu koko opetushenkilöstöä koskeva täydennyskoulutussuunnitelma.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Hankkimani täydennyskoulutus liittyy kiinteästi oppilaitoksen kehittämistyöhön.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Työnantaja huolehtii mahdollisuksistani osallistua opettajien täydennyskoulutukseen.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Oppilaitokseni ylläpitäjä on kehittänyt suunnitelmallisesti opettajille tarkoitettua täydennyskoulutusta.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Oppilaitokseni ylläpitäjä on suunnannut opettajien täydennyskoulutukseen riittävät resurssit.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Oppilaitoksessani on kehitetty opetushenkilöstön työhöntulo-ohjausta.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Oppilaitoksen täydennyskoulutussuunnitelma tukee oppilaitoksen kehittämistoimintaa.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Tarjonta				
Opettajien työtä tuetaan hyvin sen eri vaiheissa täydennyskoulutuksella.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Täydennyskoulutuksen painopiste on siirtynyt yksilön kehittämisestä työyhteisön kehittämiseen.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Opettajilla on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua täydennyskoulutukseen maan eri osissa.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Opettajaryhmät ovat tasa-arvoisia suhteessa täydennyskoulutustarjontaan.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Täydennyskoulutusta järjestetään myös yhteistyössä alueeni koulutusorganisaatioiden ja ylläpitäjätahojen kesken.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Koulutusta koskevat valtakunnalliset uudistukset ennakoidaan opettajien täydennyskoulutuksessa	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

23. Vastavalmistuneiden opettajien induktiovaiheen perehdyttäminen ja tukeminen. Induktiovaiheella tarkoitetaan uuden opettajan työuran ensimmäisiä vuosia.

A. Miten opettajauranne ensimmäisessä oppilaitoksessa induktiovaiheen perehdyttäminen ja tukeminen järjestettiin? Voitte merkitä yhden tai useampia vaihtoehtoja.

Minulle järjestettiin monipuolista, pitkäkestoista perehdyttämistä ja tukea	<input type="checkbox"/>
Oppilaitoksen rehtori/johtaja/ muu opettaja tutustutti lyhyessä ajassa oppilaitokseen ja sen toimintaan	<input type="checkbox"/>
Kokenut opettaja / kummiopettaja opasti ja toimi rinnallani	<input type="checkbox"/>
Oppilaitoksessa oli käytössä erityinen perehdyttämiskansio	<input type="checkbox"/>
Oppilaitoksen muut opettajat neuvoivat tarvittaessa	<input type="checkbox"/>
Työhöntulo-ohjaus perustui omaan aktiivisuuteeni kysyä neuvoja ja ohjeita	<input type="checkbox"/>
Minulla oli mahdollisuus mentorointiin kokeneen opettajan kanssa	<input type="checkbox"/>
Kunta / oppilaitoksen ylläpitäjä järjesti tilaisuuden uusille työntekijöilleen	<input type="checkbox"/>
Muulla tavalla, miten? _____	<input type="checkbox"/>
Eryistä perehdyttämistä ja tukea ei järjestetty	<input type="checkbox"/>
En muista miten perehdyttämien ja tukeminen järjestettiin	<input type="checkbox"/>

B. Mitä asioita induktiovaiheessa käytiin läpi? Voitte merkitä yhden tai useampia vaihtoehtoja.

Eryistä perehdyttämistä ja tukea ei ole järjestetty	<input type="checkbox"/>
Tutustuminen oppilaitosrakennukseen ja oppilaitoksen tiloihin	<input type="checkbox"/>
Oppilaitoksen välineet ja materiaalit	<input type="checkbox"/>
Tutustuminen muihin opettajiin ja henkilökuntaan	<input type="checkbox"/>
Oppilaitoksen opetussuunnitelma, toimintaperiaatteet ja painopisteet	<input type="checkbox"/>
Oppilaitoksen toimintatavat, yleiset käytännöt ja säännöt	<input type="checkbox"/>
Opettamaan oppimisen valmiuksien kehittäminen	<input type="checkbox"/>
Oman opettajaidentiteetin kehittäminen	<input type="checkbox"/>
Vuorovaikutus oppilaiden kanssa	<input type="checkbox"/>

- Vuorovaikutus oppilaiden vanhempien kanssa
- Yhteistyö muiden hallintokuntien edustajien kanssa
- Tutustuminen kunnan toimintaan
- Muu, mikä? _____

C. Kuinka tärkeinä pidätte omalta kannaltanne seuraavia induktiovaiheen perehdyttämisen ja tukemisen sisältöalueita?

1= Ei lainkaan tärkeä,	2= Jonkin verran tärkeä,	3= Tärkeä,	4= Erittäin tärkeä	
1	2	3	4	
Tutustuminen oppilaitosrakennukseen ja tiloihin	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Oppilaitoksen välineet ja materiaalit	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Tutustuminen muihin opettajiin ja henkilökuntaan	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Oppilaitoksen toimintatavat, yleiset käytännöt ja säännöt	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Oppilaitoksen opetussuunnitelma, toimintaperiaatteet ja painopisteet	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Opettamaan oppimisen valmiuksien kehittäminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Oman opettajaidentiteetin kehittäminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Vuorovaikutus oppilaiden kanssa	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Vuorovaikutus oppilaiden vanhempien kanssa	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Yhteistyö muiden asiantuntijoiden kanssa	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Tutustuminen kunnan toimintaan	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Muu, mikä? _____	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

D. Miten induktiovaiheen perehdyttäminen ja tukeminen tulisi mielestänne järjestää?

Voitte merkitä yhden tai useampia vaihtoehtoja.

- Erillistä perehdyttämistä ja tukemista ei tarvita
- Muutaman tunnin perehdyttäminen kouluun ja sen toimintaan
- Määrätty kummiopettaja ja pitkäkestoinen perehdyttäminen ja tukeminen
- Perehdyttäminen ja tukeminen, joka sisältää mahdollisuuden uusien opettajien mentorointiin
- Uudella opettaja mahdollisuus osallistua perehdyttämisen ja tukemisen suunnitteluun
- Kunnan järjestämä uusien työntekijöiden tilaisuus
- Opettajankoulutuslaitos osallistuu perehdyttämiseen ja tukemiseen
- Muulla tavalla, miten? _____

E. Jos olette osallistunut työhöntulo-ohjaukseen, niin mitä siitä hyödyitte?

1= Ei ollenkaan,	2= Vähän,	3= Melko paljon,	4= Paljon	
1	2	3	4	
Se lisäsi itseluottamustani	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Se lisäsi työssä viihtymistä ja jaksamista	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Se paransi ammatillisia valmiuksiani	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Se lisäsi sitoutumistani oppilaitokseen ja oppilaisiin	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Se lisäsi mahdollisuuksia yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen kollegoiden kanssa	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Se lisäsi mahdollisuuksia solmia yhteyksiä oppilaiden vanhempiin	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Se lisäsi mahdollisuuksia solmia yhteyksiä ympäröivään yhteisöön	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Se lisäsi mahdollisuuksia solmia yhteyksiä ulkopuolisiin asiantuntijoihin	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Se lisäsi valmiuksia osallistua oman oppilaitoksen kehittämiseen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Muita hyötyjä, mitä? _____	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Kiitos vastauksestanne!

LIITTEET 4a ja 4b. Täydennyskoulutustarpeiden faktorointi ja summamuuttujat

LIITE 4a. Opettajien täydennyskoulutustarpeiden sisältöalueet. Rotatoitu seitsemän faktorin ratkaisu (Listwise).

FAKTORIT

	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	h ²
x31 Näyttötutkinnot	.835							.75
x32 Osaamisen näytöt	.834							.74
x33 Opinnäytetöiden ohjaaminen	.759							.64
x34 Ura- ja rekryointipalvelut	.738							.64
x30 Työssäoppiminen	.724							.67
x29 Työelämäyhteistyö	.663							.60
x25 Yrittäjäyys	.517							.52
x6 Alueelliset kehittämishankkeet	.334							.39
x12 Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma		.758						.69
x13 Aine- ja alakohtainen opetussuunnitelma		.721						.62
x10 Opetussuunnitelman perusteet		.687						.64
x11 Kunnallinen opetussuunnitelma		.657						.60
x26 Ops:n perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet		.500						.48
x23 Oppilasarviointi		.479						.50
x5 Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö		.411						.41
x14 HOJKS-henk.koht. op. järjestämissuunnitelma			.790					.80
x15 HOPS-henk.koht. oppimissuunnitelma			.720					.72
x16 Inkluisio			.591					.54
x17 Erityisopetus			.571					.57
x18 Moniammatillinen yhteistyö			.404					.50
x22 Opiskelun erityisen tuen järjestäminen				.753				.76
x21 Opiskelun yleisen tuen järjestäminen				.745				.75
x19 Kodin ja koulun välinen yhteistyö				.525				.49
x20 Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus				.489				.56

Liitteet

x9	Monikulttuurisuus	.849	.83
x8	Maahanmuuttajaopetus	.725	.67
x7	Kansainvälinen yhteistyö	.529	.46
x2	Hallinnolliset kysymykset	.803	.70
x1	Koululait tai muu koulua koskeva lainsäädäntö	.715	.60
x4	Kunnan itsearviointiin osallistuminen	.438	.38
x3	Oppilaitoksen itsearviointi	.407	.46
x24	Verkkopedagogiikka	.601	.48
x27	Tieto- ja viestintätekniinen osaaminen	.575	.46
x28	Opetettavaan aineeseen/alaan liittyvä koulutus	.382	.31

OMINAISARVOT 5.1 3,7 2,7 2,6 2,1 2,1 1,6

SELITYSOSUUDET % 14,9 10,9 8,0 7,6 6,3 6,1 4,6

KUMULATIIVISET SELITYSOSUUDET % 14,9 25,9 33,9 41,5 47,8 53,9 58,5

Faktorirakenteeseen tulivat mukaan kaikki kysymyksen 19 osiot, sillä kunkin selityaste oli > .30 ja kommunaliteetti > .20.

LIITE 4b. Opettajien täydennyskoulutustarpeiden sisältöalueet.
Summamuuttujien kuvaukset ja reliabiliteetit.

Jatkoanalyysiin valitun muuttujan nimi, keskiarvo ja hajonta	Summa- muuttujan luon- neh- dinta	Osiot (faktorilatausten mukaisessa painoarvojärjestyksessä)	Reli- abiliteetti- kerroin (α)
1_TYÖELÄMÄ- KOULUTUS * \bar{X} = 2,51 * haj .98	Työelämään liittyvä koulutus	x6 Alueelliset kehittämishankkeet x25 Yrittäjyys x29 Työelämäyhteistyö x30 Työssäoppiminen x31 Näyttötutkinnot x32 Osaamisen näytöt x33 Opinnäytetöiden ohjaaminen x34 Ura- ja rekrytointipalvelut	.91
2_OPS-& ÖPPIAINE- KOULUTUS * \bar{X} = 3,36 * haj .90	Ops-&oppi- alne/-ala- kohtainen koulutus	x5 Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö x10 Opetussuunnitelman perusteet x11 Kunnallinen opetussuunnitelma x12 Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma x13 Aine- ja alakohtainen opetussuunnitelma x23 Oppilasarviointi x26 Ops:n perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet	.87
3_OPETTAJAN TYÖN TUKEMINEN * \bar{X} = 2,92 * haj 1,02	Opettajan työn tukemi- seen tähtäävä koulutus	x14 HOJKS-henk.koht. op. järjestämissuunnitelma x15 HOPS-henk.koht. oppimissuunnitelma x16 Inkluisio x17 Erityisopetus x18 Moniammatillinen yhteistyö	.87
4_OPPILAAN TUKEMINEN * \bar{X} = 2,74 * haj. 1,03	Oppilaan tukemiseen liittyvä koulutus	x19 Kodin ja koulun välinen yhteistyö x20 Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus x21 Opiskelun yleisen tuen järjestäminen x22 Opiskelun erityisen tuen järjestäminen	.85
5_KANSAIN- VÄLISYYS JA MONIKULT- TUURISUUS * \bar{X} = 2,68 * haj. ,91	Monikulttuu- risuuteen ja kansainväli- syyteen liittyvä koulutus	x7 Kansainvälinen yhteistyö x8 Maahanmuuttajaopetus x9 Monikulttuurisuus	.77
6_HALLINNOL- LINEN KOULUTUS * \bar{X} = 2,82 * haj. ,89	Lainsäädän- töön ym. liitty- vä hallinnolli- nen koulutus	x2 Hallinnolliset kysymykset x1 Koululait tai muu koulua koskeva lainsäädäntö x4 Kunnan itsearviointiin osallistuminen x3 Oppilaitoksen itsearviointi	.79
7_TVT- KOULUTUS * \bar{X} = 3,34 * haj. ,98	Tieto- ja viestintä- tekninen koulutus	x24 Verkkopedagogiikka x27 Tieto- ja viestintätekninen osaaminen x28 Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus	.64

LIITETAULUKOT

TÄYDENNYSKOULUTUSPÄIVÄT

Liitetaulukko 1a. *Peruskoulun ja lukion opettajien täydennyskoulutuspäivät*) 1.1.2003 jälkeen oppiaineittain*

	Äidinkieli		Kielet		Mat. luonn+tt		Yht+usk+his+et+fil+psy		Taide- ja taitoi- neet		Liik+terv		Opo+erkka		Val+integ+ mamu+ muu		Useita	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ei täydennys- koulutusta	10	17,9	17	13,3	36	21,8	6	9,8	18	23,7	5	12,5	4	6,9	0	0,0	9	5,9
1 - 10 pv	28	50,0	76	59,4	76	46,1	29	47,5	27	35,5	22	55,0	23	39,7	3	30,0	86	56,6
11 – 20 pv	13	23,2	25	19,5	30	18,2	13	21,3	12	15,8	6	15,0	15	25,9	4	40,0	20	13,2
21 – 45 pv	3	5,4	8	6,3	13	7,9	5	8,2	8	10,5	4	10,0	12	20,7	1	10,0	22	14,5
46 -> pv	2	3,6	2	1,6	10	6,1	8	13,1	11	14,5	3	7,5	4	6,9	2	20,0	15	9,9

*) Yleissivistävien oppilaitosten (peruskoulu, erityiskoulu, harjoittelukoulu ja lukio) osalta tuloksia voidaan pitää luotettavina, koska peruskoulun ja lukion opettajia aineistossa oli 749, joista 746 (99,6 %) ilmoitti täydennyskoulutuspäivänsä.

Liitetaulukko 1b. *Luokanopettajien ja muiden peruskoulun ja lukion opettajien täydennyskoulu- tuspäivät 1.1.2003 jälkeen*

	Luokanopettajat		Muut peruskoulun ja lukion opettajat	
	n	%	n	%
Ei täyd.koulutusta	58	9,1	111	13,6
1 – 10 pv	295	46,5	405	49,6
11 – 20 pv	117	18,4	151	18,5
21 – 45 pv	81	12,8	84	10,3
46 - pv	84	13,2	65	8,0

Liitetaulukko 1c. *Ammatillisten oppilaitosten opettajien *) täydennyskoulutuspäivät 1.1.2003 jälkeen oppialoitain*

	Humanistinen ja kasvatustalosa		Kulttuuri		Yhteisk. tieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala		Luonnontieteet		Tekniikan ja liikenteen ala		Luonnonvara- ja ympäristöala		Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala		Matkailu-, ravitsemis- ja talousala		Useita aloja	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ei täydennyskoulutusta	-	-	1	4,8	5	15,2	2	15,4	7	7,6	2	11,1	3	4,3	3	6,3	4	10,3
1 - 10 pv	12	37,5	5	23,8	11	33,3	5	38,5	39	42,4	7	38,9	18	26,1	9	18,8	16	41,0
11 – 20 pv	6	18,8	3	14,3	7	21,2	5	38,5	18	19,6	4	22,2	17	24,6	6	12,5	5	12,8
21 – 45 pv	7	21,9	4	19,0	4	12,1	-	-	13	14,1	3	16,7	15	21,7	12	25,0	4	10,3
46 -> pv	7	21,9	8	38,1	6	18,2	1	7,7	15	16,3	2	11,1	16	23,2	18	37,5	10	25,6

*) Ammatillisten oppilaitosten opettajien osalta tulosta voidaan pitää luotettavana, koska aineistossa oli yhteensä 402 ammatillisten oppilaitosten opettajaa, joista 365 (90,8 %) ilmoitti täydennyskoulutuspäivät 1.1.2003 jälkeen.

Liitetaulukko 1d. *Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajien *) täydennyskoulutuspäivät 1.1.2003 jälkeen ainealueittain*

	Taide- ja taitoaineet		Muut ainealueet**)	
	n	%	n	%
Ei täydennyskoulutusta	9	24,3	11	27,5
1 - 10 pv	14	37,8	13	32,5
11 – 20 pv	5	13,5	8	20,0
21 – 45 pv	5	13,5	4	10,0
46 -> pv	4	10,8	4	10,0

*) Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajia oli aineistossa 174, mutta ainoastaan 77 opettajaa ilmoitti saadut täydennyskoulutuspäivät. Näin ollen on oletettavaa, että ei-osallistuneiden määrä on huomattavasti em. lukuja korkeampi.

***) Muut ainealueet:

äidinkieli ja ilmaisuaaineet, vieraat kielet, yhteiskunnalliset ja kasvatustieteet, kulttuuriala, maahanmuuttajaopetus, tietotekniikka ja viestintä

VAPAA-AJAN KÄYTTÖ TÄYDENNYSKOULUTUKSEEN

Liitetaulukko 2a. *Vapaa-ajan käyttö täydennyskoulutukseen peruskoulussa ja lukiossa oppiaineittain*

	En ollenkaan		Alle 10 päivää		10-20 päivää		21-30 päivää		31-60 päivää		Yli 60 päivää	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Äidinkieli	15	27,3	29	52,7	7	12,7	2	3,6	0	0	2	3,6
Kielet	32	25,8	68	54,8	19	15,3	2	1,6	0	0	3	2,4
Mat.luonn+tt	46	28,4	88	54,3	19	11,7	4	2,5	5	3,1	0	0
Yht+usk+his+et+fil+psy	14	22,6	28	45,2	8	12,9	3	4,8	1	1,6	8	12,9
Taide- ja taitoaineet	15	20,5	34	46,6	9	12,3	4	5,5	5	6,8	6	8,2
Liik+terv	9	23,1	19	48,7	7	17,9	1	2,6	1	2,6	2	5,1
Opo+erkka	13	22,8	36	63,2	2	3,5	3	5,3	1	1,8	2	3,5
Val+integ+mamu+muu	1	9,1	6	54,5	0	0	1	9,1	0	0	3	27,3
Useita	24	16,2	82	55,4	23	15,5	9	6,1	4	2,7	6	4,1

($\chi^2 = 69,37$; $df = 40$; $p = **$)

Liitetaulukko 2b. *Vapaa-ajan käyttö täydennyskoulutukseen ammatillisissa oppilaitoksissa oppialoittain*

	En ollenkaan		Alle 10 päivää		10-20 päivää		21-30 päivää		31-60 päivää		Yli 60 päivää	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Hum+kasvatus	6	18,8	13	40,6	5	15,6	3	9,4	1	3,1	4	12,5
Kulttuuri	3	15	2	10	8	40	2	10	1	5	4	20
Yht+liiketalous+hall	4	12,5	16	50	6	18,8	1	3,1	4	12,5	1	3,1
Luonnontiet.	3	30	6	60	0	0	0	0	0	0	1	10
Tek+liikenne	12	13,5	42	47,2	14	15,7	4	4,5	8	9	9	10,1
Luva	5	27,8	5	27,8	7	38,9	0	0	0	0	1	5,6
Sos+terv+liikunta	11	16,2	26	38,2	13	19,1	8	11,8	5	7,4	5	7,4
Marata	3	6,7	16	35,6	10	22,2	8	17,8	2	4,4	6	13,3
Useita	8	21,1	18	47,4	3	7,9	0	0	2	5,3	7	18,4

($\chi^2 = 57,08$; $df = 40$; $p = *$)

Liitetaulukko 2c. *Vapaa-ajan käyttö täydennyskoulutukseen vapaan sivistystyön oppilaitoksissa oppilaitostyypeittäin*

	En ollen- kaan		Alle 10 päivää		10-20 päivää		21-30 päivää		31-60 päivää		Yli 60 päivää	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kansalais- ja työväenop.	5	17,9	10	35,7	7	25	2	7,1	2	7,1	2	7,1
Muut	12	25	18	37,5	7	14,6	2	4,2	4	8,3	5	10,4

($\chi^2 = 2,00$; df = 5; p = n.s.)

Liitetaulukko 2d. *Vapaa-ajan käyttö täydennyskoulutukseen vapaan sivistystyön oppilaitoksissa oppialoittain*

	En ollen- kaan		Alle 10 päivää		10-20 päivää		21-30 päivää		31-60 päivää		Yli 60 päivää	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Taide- ja taitoaineet	9	25,7	13	37,1	5	14,3	3	8,6	2	5,7	3	8,6
Muut	11	26,8	16	39	10	24,4	0	0	3	7,3	1	2,4

($\chi^2 = 5,94$; df = 5; p = n.s.)

KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄT

Liitetaulukko 3a. Peruskoulun ja lukion opettajien täydennyskoulutuksen järjestäjät oppiaineittain

	Oma oppilaitos		Lääni		Yliopisto		Ammatilliset oppilaitokset		Aine- ja ammattijärjestöt		Yksityinen + muu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Äidinkieli	45	80,4	34	60,7	10	17,9	1	1,8	21	37,5	8	14,3
Kielet	105	82,0	74	57,8	36	28,1	4	3,1	44	34,4	32	25,0
Mat.luonn+tt	112	67,9	75	45,5	42	25,5	9	5,5	50	30,3	31	18,8
Yht+usk+his+et+fil+psy	48	77,4	22	35,5	24	38,7	1	1,6	19	30,6	11	17,7
Taide- ja taitoaineet	57	75,0	20	26,3	22	28,9	2	2,6	32	42,1	17	22,4
Liik+terv	29	72,5	17	42,5	6	15,0	0	0,0	13	32,5	8	20,0
Opo+erkka	47	81,0	43	74,1	23	39,7	9	15,5	18	31,0	20	34,5
Val+integ+mamu+muu	11	100,0	4	36,4	4	36,4	0	0,0	3	27,3	4	36,4
Useita	123	80,0	80	52,3	48	31,4	8	5,2	49	32,0	41	26,8

Liitetaulukko 3b. Peruskoulun ja lukion opettajien täydennyskoulutuksen järjestäjien oppiaineet

	Oma oppilaitos		Lääni		Yliopisto		Ammatilliset oppilaitokset		Aine- ja ammattijärjestöt		Yksityinen + muu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Äidinkieli	45	7,8	34	9,2	10	4,7	1	2,9	21	8,4	8	4,7
Kielet	105	18,2	74	20,1	36	16,7	4	11,8	44	17,7	32	18,6
Mat.luonn+tt	112	19,4	75	20,3	42	19,5	9	26,5	50	20,1	31	18,0
Yht+usk+his+et+fil+psy	48	8,3	22	6,0	24	11,2	1	2,9	19	7,6	11	6,4
Taide- ja taitoaineet	57	9,9	20	5,4	22	10,2	2	5,9	32	12,9	17	9,9
Liik+terv	29	5,0	17	4,6	6	2,8	0	0,0	13	5,2	8	4,7
Opo+erkka	47	8,1	43	11,7	23	10,7	9	26,5	18	7,2	20	11,6
Val+integ+mamu+muu	11	1,9	4	1,1	4	1,9	0	0,0	3	1,2	4	2,3
Useita	123	21,3	80	21,7	48	22,3	8	23,5	49	19,7	41	23,8
Yhteensä		100,0		100,0		100,0		100,0		100,0		100,0

Liitetaulukko 3c. *Luokanopettajien ja peruskoulun ja lukion aineenopettajien täydennyskoulutuksen järjestäjät*

	Oma Oppilaitos		Lääni		Yliopisto		Ammatilliset oppilaitokset		Aine- ja ammattijärjestöt		Yksityinen + muu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Pk luokanopettaja	552	86,4	299	46,8	238	37,2	30	4,7	107	16,7	131	20,5
Muu yleissivistävä	637	85,0	400	53,4	247	33,0	57	7,6	265	35,4	189	25,2

Liitetaulukko 3d. *Täydennyskoulutuksen järjestäjien opetus luokanopettajille ja peruskoulun ja lukion aineenopettajille*

	Oma oppilaitos		Lääni		Yliopisto		Ammatilliset oppilaitokset		Aine- ja ammattijärjestöt		Yksityinen + muu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Pk luokanopettaja	552	46,4	299	42,8	238	49,1	30	34,5	107	28,8	131	40,9
Muu yleissivistävä	637	53,6	400	57,2	247	50,9	57	65,5	265	71,2	189	59,1

Liitetaulukko 3e. *Ammatillisen täydennyskoulutuksen järjestäjät oppialoittain*

	Oma oppilaitos		Lääni		Yliopisto		Ammatilliset oppilaitokset		Aine- ja ammattijärjestöt		Yksityinen + muu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%
Hum+kasvatus	27	84,4	17	53,1	13	40,6	7	21,9	8	25,0	10	31,3
Kulttuuri	12	57,1	10	47,6	7	33,3	9	42,9	3	14,3	2	9,5
Yht+liiketalous+hall	20	60,6	17	51,5	7	21,2	7	21,2	5	15,2	10	30,3
Luonnontiet.	8	61,5	5	38,5	2	15,4	4	30,8	1	7,8	4	30,8
Tek+liikenne	76	82,6	37	40,2	13	14,1	16	17,4	13	14,1	24	26,1
Luva	16	88,9	5	27,8	1	5,6	3	16,7	2	11,1	4	22,2
Sos+terv+liikunta	52	75,4	36	52,2	30	43,5	18	26,1	14	20,3	25	36,2
Marata	43	89,6	32	66,7	15	31,3	16	33,3	11	22,9	8	16,7
Useita	30	76,9	19	48,7	12	30,2	7	17,9	5	12,8	10	25,6

Liitetaulukko 3f. *Ammatillisen täydennyskoulutuksen järjestäjien koulutus eri oppilajien opettajille*

	Oma oppilaitos		Lääni		Yliopisto		Ammatilliset oppilaitokset		Aine- ja ammattijärjestöt		Yksityinen + muu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Hum+kasvatus	27	9,5	17	9,6	13	13,0	7	8,0	8	12,9	10	10,3
Kulttuuri	12	4,2	10	5,6	7	7,0	9	10,3	3	4,8	2	2,1
Yht+liiketalous+hall	20	7,0	17	9,6	7	7,0	7	8,0	5	8,1	10	10,3
Luonnontiet.	8	2,8	5	2,8	2	2,0	4	4,6	1	1,6	4	4,1
Tek+liikenne	76	26,8	37	20,8	13	13,0	16	18,4	13	21,0	24	24,7
Luva	16	5,6	5	2,8	1	1,0	3	3,4	2	3,2	4	4,1
Sos+terv+liikunta	52	18,3	36	20,2	30	30,0	18	20,7	14	22,6	25	25,8
Marata	43	15,1	32	18,0	15	15,0	16	18,4	11	17,7	8	8,2
Useita	30	10,6	19	10,7	12	12,0	7	8,0	5	8,1	10	10,3

Liitetaulukko 3g. *Vapaan sivistystyön eri oppilaitosmuotojen opettajien täydennyskoulutuksen järjestäjät*

	Oma oppilaitos		Lääni		Yliopisto		Ammatilliset oppilaitokset		Aine- ja ammattijärjestöt		Yksityinen + muu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kansalais- ja työväenopistot	17	60,7	11	39,3	8	28,6	2	7,1	5	17,9	14	50,0
Kansanopistot ym.	27	54,0	13	26,0	22	44,0	4	8,0	10	20,0	10	20,0

Liitetaulukko 3h. *Vapaan sivistystyön opettajien täydennyskoulutuksen järjestäjien oppilaitostyyppit*

	Oma oppilaitos		Lääni		Yliopisto		Ammatilliset oppilaitokset		Aine- ja ammattijärjestöt		Yksityinen + muu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kansalais- ja työväenop.	17	38,6	11	45,8	8	26,7	2	33,3	5	33,3	14	58,3
Kansanopistot ym.	27	61,4	13	54,2	22	73,3	4	66,7	10	66,7	10	41,7
	44	100,0	24	100,0	30	100,0	6	100,0	15	100,0	24	100,0

Liitetaulukko 3i. *Vapaan sivistystyön eri oppiaineiden opettajien täydennyskoulutuksen järjestäjät*

	Oma oppilaitos		Lääni		Yliopisto		Ammatilliset oppilaitokset		Aine- ja ammattijärjestöt		Yksityinen + muu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Taide- ja taitoaineet	18	48,6	8	21,6	11	29,7	2	5,4	2	5,4	13	35,1
Muut	25	61,0	13	31,7	12	29,3	4	9,8	12	29,3	13	31,7

Liitetaulukko 3j. *Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajien täydennyskoulutuksen järjestäjien oppiaineet*

	Oma oppilaitos		Lääni		Yliopisto		Ammatilliset oppilaitokset		Aine- ja ammattijärjestöt		Yksityinen + muu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Taide- ja taitoaineet	18	41,9	8	38,1	11	47,8	2	33,3	2	14,3	13	50,0
Muut	25	58,1	13	61,9	12	52,2	4	66,7	12	85,7	13	50,0
	44	100,0	21	100,0	23	100,0	6	100,0	14	100,0	26	100,0

TÄYDENNYSKOULUTUKSEN SISÄLLÖT

Liitetaulukko 4a. Peruskoulun ja lukion opettajien osallistuminen eri sisältöalueiden täydennyskoulutukseen

	Ei lain- kaan		1 - 14 pv		Yli 15 pv		15 ov tai enemmän	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Koululait tai muu koulua koskeva lainsäädäntö	348	62,9	196	35,4	5	0,9	4	0,7
Hallinnolliset kysymykset	437	81,7	93	17,4	1	0,2	4	0,7
Oppilaitoksen itsearviointi	317	56,8	239	42,8	1	0,2	1	0,2
Kunnan itsearviointiin osallistuminen	405	77,7	116	22,3				
Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö	305	53,9	250	44,2	9	1,6	2	0,4
Alueelliset kehittämishankkeet	397	74,5	130	24,4	4	0,8	2	0,4
Kansainvälinen yhteistyö	434	83,6	81	15,6	4	0,8		
Maahanmuuttajaopetus	485	94,0	27	5,2	3	0,6	1	0,2
Monikulttuurisuus	459	87,6	61	11,6	3	0,6	1	0,2
Opetussuunnitelman perusteet	165	26,4	439	70,4	18	2,9	2	0,3
Kunnallinen opetussuunnitelma	231	39,6	344	58,9	7	1,2	2	0,3
Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma	207	36,0	356	61,9	10	1,7	2	0,3
Aine – ja alakohtainen opetussuunnitelma	201	34,8	361	62,6	13	2,3	2	0,3
HOJKS – henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	463	88,7	55	10,5	4	0,8		
HOPS – henkilökohtainen oppimissuunnitelma	476	93,7	31	6,1	1	0,2		
Inklusio	466	92,3	39	7,7				
Erityisopetus	438	84,1	73	14,0	4	0,8	6	1,2
Moniammatillinen yhteistyö	454	88,8	56	11,0	1	0,2		
Kodin ja koulun välinen yhteistyö	428	83,1	85	16,5	2	0,4		
Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus	435	82,5	80	15,2	7	1,3	5	0,9
Opiskelun yleisen tuen järjestäminen	464	91,7	39	7,7	3	0,6		
Opiskelun erityisen tuen järjestäminen	460	89,7	50	9,7	3	0,6		
Oppilasarviointi	374	70,0	157	29,4	3	0,6		
Verkkopedagogiikka	358	65,2	171	31,1	18	3,3	2	0,4
Yrittäjyys	446	85,6	73	14,0	1	0,2	1	0,2
Ops:n perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet	309	57,2	231	42,8				
Tieto- ja viestintätekninen osaaminen	259	46,4	275	49,3	20	3,6	4	0,7
Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus	210	35,2	326	54,7	36	6,0	24	4,0
Työelämäyhteistyö	447	88,3	57	11,3	2	0,4		
Työssäoppiminen	488	97,2	14	2,8				
Näyttötutkinnot	490	97,2	8	1,6	2	0,4	4	0,8
Osaamisen näytöt	490	98,0	9	1,8			1	0,2
Opinnäytetöiden ohjaaminen	489	97,8	10	2,0			1	0,2
Ura- ja rekrytointipalvelut	490	98,2	9	1,8				
Muu, mikä?	281	88,9	23	7,3	3	0,9	9	2,8

Liitetaulukko 4b. Eri oppiaineiden opettajien osallistuminen eri sisältöalueiden täydennyskoulutukseen peruskoulussa ja lukiossa

1 = En ollenkaan, 2 = 1 – 14 pv, 3 = yli 15 pv, 4 = 15 ov tai enemmän. Varianssianalyysi; keskiarvojen F-testi.

	Äidin- kieli	Kielet	Matem. luonn+ tt	Yht+ usk+ et	Taito-ai- neet	Liik+ terv	Opo+ erkka	Val+ integ+ mamu+ muu	Useita	F-arvo	p
	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}		
Koululait ja muu koulua koske- va lainsäädäntö	1,29	1,32	1,33	1,48	1,30	1,55	1,51	1,44	1,48	1,87	n.s.
Hallinnolliset kysymykset	1,08	1,15	1,17	1,37	1,16	1,21	1,33	1,25	1,21	1,72	n.s.
Oppilaitoksen itsearviointi	1,33	1,51	1,39	1,50	1,39	1,41	1,38	1,60	1,49	1,06	n.s.
Kunnan itsearviointiin osallistu- minen	1,24	1,23	1,18	1,11	1,18	1,38	1,12	1,40	1,31	2,32	*
Oppilaitoksen sisäinen yhteis- työ	1,43	1,49	1,39	1,46	1,49	1,48	1,66	1,78	1,52	1,57	n.s.
Alueelliset kehittämishankkeet	1,18	1,30	1,13	1,21	1,20	1,25	1,71	1,38	1,31	7,16	***
Kansainvälinen yhteistyö	1,08	1,32	1,10	1,10	1,13	1,15	1,15	1,38	1,21	3,01	**
Maahanmuuttajaopetus	1,10	1,03	1,05	1,03	1,10	1,00	1,07	1,22	1,12	1,41	n.s.
Monikulttuurisuus	1,18	1,13	1,12	1,17	1,15	1,08	1,12	1,25	1,13	0,33	n.s.
Opetussuunnitelman perusteet	1,68	1,84	1,70	1,80	1,69	1,79	1,78	2,10	1,82	1,72	n.s.
Kunnallinen opetussuunnitelma	1,56	1,63	1,51	1,69	1,61	1,63	1,66	2,00	1,70	2,00	*
Oppilaitoskohtainen opetus- suunnitelma	1,55	1,72	1,54	1,69	1,67	1,68	1,87	1,90	1,69	2,54	**
Aine – ja alakohmainen opetus- suunnitelma	1,61	1,77	1,57	1,76	1,63	1,84	1,73	2,11	1,66	2,52	*
HOJKS – henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koske- va suunnitelma	1,05	1,08	1,09	1,08	1,08	1,04	1,31	1,13	1,20	3,16	**
HOPS – henkilökohtainen oppi- missuunnitelma	1,00	1,04	1,05	1,05	1,04	1,00	1,24	1,13	1,09	3,47	**

Inkluisio	1,00	1,04	1,07	1,10	1,08	1,15	1,17	1,25	1,07	2,00	*
Erityisopetus	1,08	1,19	1,11	1,08	1,17	1,08	1,55	1,33	1,25	4,59	***
Moniammatillinen yhteistyö	1,03	1,09	1,02	1,08	1,08	1,12	1,52	1,25	1,12	12,64	***
Kodin ja koulun välinen yhteistyö	1,03	1,21	1,17	1,05	1,17	1,27	1,32	1,38	1,16	2,55	**
Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus	1,08	1,08	1,03	1,15	1,02	1,27	2,06	1,13	1,24	34,72	***
Opiskelun yleisen tuen järjestäminen	1,08	1,05	1,06	1,08	1,04	1,04	1,38	1,13	1,07	5,80	***
Opiskelun erityisen tuen järjestäminen	1,10	1,10	1,07	1,03	1,08	1,00	1,42	1,00	1,11	6,21	***
Oppilasarviointi	1,24	1,42	1,20	1,30	1,36	1,33	1,31	1,56	1,31	2,04	*
Verkkopedagogiikka	1,33	1,43	1,36	1,41	1,34	1,19	1,52	1,38	1,41	0,98	n.s.
Yrittäjyys	1,08	1,10	1,09	1,19	1,13	1,04	1,36	1,56	1,17	4,36	***
Ops:n perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet	1,37	1,53	1,39	1,44	1,42	1,46	1,45	1,44	1,39	0,71	n.s.
Tieto- ja viestintätekniinen osaaminen	1,57	1,60	1,61	1,57	1,61	1,48	1,71	1,50	1,52	0,60	n.s.
Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus	1,77	1,79	1,64	1,84	1,88	1,84	1,84	2,00	1,85	1,18	n.s.
Työelämäyhteistyö	1,05	1,06	1,08	1,05	1,06	1,16	1,49	1,13	1,13	7,93	***
Työssäoppiminen	1,00	1,03	1,00	1,00	1,04	1,04	1,10	1,00	1,05	1,98	*
Näyttötutkinnot	1,00	1,01	1,05	1,08	1,00	1,04	1,15	1,00	1,07	1,01	n.s.
Osaamisen näytöt	1,00	1,03	1,00	1,03	1,00	1,04	1,10	1,00	1,04	1,37	n.s.
Opinnäytetöiden ohjaaminen	1,00	1,01	1,02	1,03	1,06	1,04	1,00	1,00	1,05	0,62	n.s.
Ura- ja rekrytointipalvelut	1,00	1,01	1,01	1,00	1,00	1,00	1,18	1,00	1,00	8,56	***
Muu, mikä?	1,00	1,07	1,13	1,27	1,18	1,29	1,15	1,50	1,29	1,22	n.s.

Liitetaulukko 4c. Ammatillisten oppilaitosten eri oppilaitojen opettajien osallistuminen eri sisäiltöalueiden täydennyskoulutukseen

1 = en ollenkaan, 2 = 1-14 pv, 3 = yli 15 pv, 4 = 15 ov tai enemmän

	Hum+	Kult-	Yht+	Luon-	Tek+	Luva	Sos+	Marata	Useita	F-arvo	p
	kasva-	tuuri	liike-	non-tiet	liikenne		terv+				
	tus		hall				liikunta				
	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
Koululait ja muu koulua koskeva lainsäädäntö	1,33	1,62	1,24	1,14	1,34	1,31	1,41	1,46	1,56	1,12	n.s.
Hallinnolliset kysymykset	1,39	1,23	1,40	1,29	1,40	1,08	1,46	1,34	1,33	0,68	n.s.
Oppilaitoksen itsearviointi	1,58	1,67	1,44	1,17	1,62	1,50	1,66	1,71	1,81	1,32	n.s.
Kunnan itsearviointiin osallistuminen	1,09	1,00	1,00	1,00	1,08	1,00	1,10	1,04	1,09	0,65	n.s.
Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö	1,60	1,56	1,64	1,63	1,62	1,64	1,81	1,67	1,93	1,12	n.s.
Alueelliset kehittämishankkeet	1,38	1,57	1,24	1,38	1,34	1,15	1,55	1,61	1,50	1,66	n.s.
Kansainvälinen yhteistyö	1,42	1,36	1,25	1,17	1,20	1,15	1,35	1,23	1,21	0,80	n.s.
Maahanmuuttajaopetus	1,50	1,00	1,15	1,00	1,09	1,00	1,19	1,00	1,27	3,60	***
Monikulttuurisuus	1,48	1,17	1,17	1,00	1,12	1,15	1,38	1,08	1,19	2,17	*
Opetussuunnitelman perusteet	1,65	1,80	1,52	1,43	1,54	1,54	1,65	1,72	1,78	0,80	n.s.
Kunnallinen opetussuunnitelma	1,05	1,15	1,12	1,00	1,15	1,08	1,05	1,08	1,18	0,49	n.s.
Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma	1,50	1,82	1,59	1,50	1,60	1,86	1,76	1,67	1,80	1,16	n.s.
Aine – ja alakohmainen opetussuunnitelma	1,52	1,50	1,25	1,17	1,46	1,50	1,53	1,61	1,88	1,77	n.s.
HOJKS – henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	1,32	1,50	1,37	1,00	1,55	1,31	1,47	1,42	1,61	1,35	n.s.

HOPS – henkiökohtainen oppimissuunnitelma	1,43	1,50	1,35	1,14	1,40	1,08	1,54	1,55	1,61	1,46	n.s.
Inkluisio	1,05	1,08	1,05	1,25	1,09	1,00	1,10	1,04	1,14	0,56	n.s.
Erityisopetus	1,64	1,33	1,55	1,25	1,24	1,40	1,33	1,55	1,62	1,38	n.s.
Moniammatillinen yhteistyö	1,14	1,17	1,00	1,14	1,15	1,08	1,31	1,08	1,39	2,28	*
Kodin ja koulun välinen yhteistyö	1,05	1,17	1,00	1,00	1,11	1,23	1,10	1,22	1,23	1,18	n.s.
Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus	1,42	1,67	1,12	1,29	1,41	1,08	1,35	1,25	1,48	1,42	n.s.
Opiskelun yleisen tuen järjestäminen	1,09	1,08	1,00	1,00	1,15	1,08	1,17	1,12	1,18	0,72	n.s.
Opiskelun erityisen tuen järjestäminen	1,27	1,17	1,06	1,00	1,11	1,23	1,16	1,31	1,33	1,31	n.s.
Oppilasarviointi	1,48	1,50	1,32	1,00	1,34	1,47	1,47	1,38	1,61	1,18	n.s.
Verkkopedagogiikka	1,85	2,14	1,80	1,67	1,46	1,50	1,70	1,67	1,56	1,95	n.s.
Yrittäjyys	1,35	1,33	1,30	1,00	1,12	1,38	1,33	1,12	1,23	1,16	n.s.
Ops:n perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet	1,39	1,54	1,29	1,33	1,23	1,17	1,30	1,39	1,55	1,27	n.s.
Tieto- ja viestintätekniinen osaaminen	1,74	1,79	1,61	2,14	1,52	1,60	1,73	1,88	1,59	1,53	n.s.
Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus	2,00	2,00	1,68	2,33	1,88	2,00	1,94	1,87	2,07	0,96	n.s.
Työelämäyhteistyö	1,30	1,64	1,21	1,14	1,47	1,77	1,51	1,81	1,50	2,18	*
Työssäoppiminen	1,36	1,69	1,53	1,38	1,68	2,00	1,51	1,94	1,43	2,27	*
Näyttötutkinnot	1,43	2,06	1,82	1,29	1,82	1,50	1,76	2,08	1,81	1,65	n.s.
Osaamisen näytöt	1,23	1,93	1,53	1,00	1,52	1,45	1,40	1,78	1,32	2,40	*
Opinnäytetöiden ohjaaminen	1,14	1,23	1,11	1,50	1,29	1,00	1,31	1,23	1,19	0,92	n.s.
Ura- ja rekrytointipalvelut	1,05	1,23	1,20	1,17	1,19	1,00	1,08	1,12	1,05	0,79	n.s.
Muu, mikä?	1,14	1,50	1,10	1,60	1,13	1,11	1,39	1,84	1,13	2,45	*

Liitetaulukko 4d. *Vapaan sivistystyön eri oppilaitosmuotojen opettajien osallistuminen eri sisältöalueiden täydennyskoulutukseen*

1 = en ollenkaan, 2 = 1-14 pv, 3 = yli 15 pv, 4 = 15 ov tai enemmän

	Kansalais- ja työväenopistot			Kansanopistot ym.			T-arvo	p
	\bar{X}	s	n	\bar{X}	s	n		
Koululait ja muu koulua koskeva lainsäädäntö	1,45	0,69	20	1,40	0,70	35	0,26	n.s.
Hallinnolliset kysymykset	1,50	0,67	22	1,53	0,79	34	-0,14	n.s.
Oppilaitoksen itsearviointi	1,55	0,60	22	1,75	0,84	36	-1,00	n.s.
Kunnan itsearviointiin osallistuminen	1,06	0,24	18	1,13	0,43	31	-0,67	n.s.
Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö	1,48	0,75	21	1,50	0,66	34	-0,12	n.s.
Alueelliset kehittämishankkeet	1,42	0,69	19	1,30	0,64	33	0,62	n.s.
Kansainvälinen yhteistyö	1,25	0,64	20	1,23	0,50	31	0,15	n.s.
Maahanmuuttajaopetus	1,20	0,52	20	1,03	0,18	30	1,37	n.s.
Monikulttuurisuus	1,15	0,49	20	1,16	0,37	32	-0,05	n.s.
Opetussuunnitelman perusteet	1,28	0,46	18	1,65	0,82	37	-2,14	*
Kunnallinen opetussuunnitelma	1,21	0,42	19	1,10	0,41	29	0,88	n.s.
Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma	1,37	0,60	19	1,64	0,80	36	-1,30	n.s.
Aine – ja alakohmainen opetussuunnitelma	1,45	0,76	20	1,47	0,63	30	-0,08	n.s.
HOJKS – henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	1,11	0,32	19	1,22	0,49	32	-0,90	n.s.
HOPS – henkilökohtainen oppimissuunnitelma	1,11	0,32	19	1,35	0,76	31	-1,62	n.s.
Inklusio	1,00	0,00	19	1,07	0,25	30	-1,44	n.s.
Erityisopetus	1,00	0,00	19	1,27	0,63	33	-2,50	*
Moniammatillinen yhteistyö	1,05	0,23	19	1,10	0,31	30	-0,58	n.s.
Kodin ja koulun välinen yhteistyö	1,05	0,23	19	1,25	0,62	32	-1,62	n.s.
Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus	1,26	0,65	19	1,07	0,26	29	1,23	n.s.
Opiskelun yleisen tuen järjestäminen	1,11	0,32	19	1,03	0,18	30	0,90	n.s.
Opiskelun erityisen tuen järjestäminen	1,05	0,23	19	1,10	0,40	30	-0,47	n.s.
Oppilasarviointi	1,15	0,49	20	1,22	0,49	32	-0,49	n.s.
Verkkopedagogiikka	1,48	0,81	21	1,42	0,75	33	0,24	n.s.
Yrittäjyys	1,16	0,38	19	1,00	0,00	28	1,84	n.s.
Ops:n perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet	1,05	0,23	19	1,30	0,60	30	-2,05	*
Tieto- ja viestintätekninen osaaminen	1,57	0,73	23	1,51	0,74	35	0,26	n.s.

Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus	2,05	0,90	22	1,74	0,86	38	1,32	n.s.
Työelämäyhteistyö	1,11	0,32	19	1,16	0,57	32	-0,36	n.s.
Työssäoppiminen	1,17	0,51	18	1,10	0,54	31	0,45	n.s.
Näyttötutkinnot	1,16	0,38	19	1,13	0,56	31	0,20	n.s.
Osaamisen näytöt	1,26	0,73	19	1,07	0,25	30	1,13	n.s.
Opinnäytetöiden ohjaaminen	1,00	0,00	19	1,13	0,34	31	-2,11	*
Ura- ja rekrytointipalvelut	1,00	0,00	19	1,03	0,18	30	-0,79	n.s.
Muu, mikä?	1,20	0,78	15	1,28	0,75	18	-0,29	n.s.

TYÖELÄMÄTUNTEMUS

Liitetaulukko 5a. *Peruskoulun aineenopettajien ja lukion opettajien osallistuminen työelämän tuntemusta lisääviin täydennyskoulutuksen lajeihin*

Työelämäkoulutuksen muoto	n	%
Opetustoimen järjestämään koulutukseen työelämään liittyvien yhteysien edistämiseksi	58	7,7
Yritysten järjestämään koulutukseen	50	6,7
Tutustumiskäynteihin yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskuksiin	166	22,2
Työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin	75	10,0
Työelämän kanssa toteutettaviin kehittämishankkeisiin	27	3,6
Työelämäjaksoihin	12	1,6
Työelämää koskeviin kansanvälisiin vaihto-ohjelmiin	12	1,6
En ole osallistunut työelämään liittyvään täydennyskoulutukseen	435	58,1
Johonkin muihin, mihin?	17	2,3

Liitetaulukko 5b. Peruskoulun ja lukion eri aineiden opettajien osallistuminen työelämän tuntemusta lisääviin täydennyskoulutuksen lajeihin

	Äidinkieli		Kielet		Matem. luonn+t		Yht+usk+et		Taito-ai- neet		Liik+ terv		Opo+ erkka		Val+ integ + mamu+ muu		Useita		p
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Opetustoimen järjestämään koulutukseen työelämään liittyvien yhteyksien edistämiseksi	0	0,0	7	5,5	8	4,8	2	3,2	7	9,2	5	12,5	13	22,4	0	0,0	16	10,5	***
Yritysten järjestämään koulutukseen	0	0,0	1	0,8	12	7,3	5	8,1	3	3,9	1	2,5	16	27,6	0	0,0	12	7,8	***
Tutustumiskäynteihin yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskuksiin	3	5,4	13	10,2	45	27,3	14	22,6	18	23,7	3	7,5	32	55,2	3	27,3	35	22,9	***
Työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutusilaisuuksiin	4	7,1	10	7,8	9	5,5	4	6,5	5	6,6	2	5,0	21	36,2	0	0,0	20	13,1	***
Työelämän kanssa toteutettaviin kehittämishankkeisiin	2	3,6	0	0,0	3	1,8	1	1,6	3	3,9	1	2,5	9	15,5	0	0,0	8	5,2	***
Työelämäjaksoihin	1	1,8	0	0,0	1	0,6	1	1,6	0	0,0	0	0,0	5	8,6	0	0,0	4	2,6	**
Työelämää koskeviin kansanvälisiin vaihto-ohjelmiin	2	3,6	4	3,1	3	1,8	1	1,6	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	1,3	n.s.
En ole osallistunut työelämään liittyvään täydennyskoulutukseen	43	76,8	85	66,4	96	58,2	41	66,1	45	59,2	24	60,0	11	19,0	7	63,6	83	54,2	***
Johonkin muihin, mihin?	0	0,0	4	3,1	3	1,8	3	4,8	1	1,3	0	0,0	1	1,7	1	9,1	4	2,6	n.s.

Liitetaulukko 5c. *Ammatillisten opettajien osallistuminen työelämän tuntemusta lisääviin täydennyskoulutuksen lajeihin*

	n	%
Opetustoimen järjestämään koulutukseen työelämään liittyvien yhteyksien edistämiseksi	83	20,6
Yritysten järjestämään koulutukseen	46	11,4
Tutustumiskäynteihin yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskuksiin	145	36,1
Työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin	121	30,1
Työelämän kanssa toteutettaviin kehittämishankkeisiin	90	22,4
Työelämäjaksoihin	71	17,7
Työelämää koskeviin kansanvälisiin vaihto-ohjelmiin	30	7,5
En ole osallistunut työelämään liittyvään täydennyskoulutukseen	115	28,6
Johonkin muihin, mihin?	11	2,7

Liitetaulukko 5d. Eri opetusalojen ammatillisten opettajien osallistuminen työelämän tuntemusta lisääviin täydennyskoulutuksen lajeihin

	Hum+ kasvatus		Kulttuuri		Yht+liike- talous+ hall		Luonnon- tiet		Tek+ liikenne		Luva		Sos+ terv+ liikunta		Marata		Useita		p
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Opetustoimen järjestämään koulutukseen työelämään liittyvien yhteysten edistämiseksi	3	9,4	4	19,0	7	21,2	3	23,1	18	19,6	1	5,6	15	21,7	16	33,3	5	12,8	n.s.
Yritysten järjestämään koulutukseen	1	3,1	2	9,5	4	12,1	0	0,0	14	15,2	3	16,7	6	8,7	4	8,3	5	12,8	n.s.
Tutustumiskäynteihin yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskuksiin	10	31,3	8	38,1	13	39,4	3	23,1	46	50,0	5	27,8	13	18,8	17	35,4	14	35,9	*
Työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin	6	18,8	3	14,3	11	33,3	3	23,1	30	32,6	5	27,8	24	34,8	14	29,2	11	28,2	n.s.
Työelämän kanssa toteutettaviin kehittämishankkeisiin	6	18,8	4	19,0	10	30,3	3	23,1	16	17,4	4	22,2	18	26,1	14	29,2	3	7,7	n.s.
Työelämäjaksoihin	2	6,3	5	23,8	7	21,2	0	0,0	19	20,7	4	22,2	11	15,9	15	31,3	4	10,3	n.s.
Työelämää koskeviin kansainvälisiin vaihto-ohjelmiin	2	6,3	1	4,8	3	9,1	0	0,0	4	4,3	2	11,1	8	11,6	4	8,3	2	5,1	n.s.
En ole osallistunut työelämään liittyvään täydennyskoulutukseen	14	43,8	8	38,1	6	18,2	6	46,2	26	28,3	9	50,0	15	21,7	9	18,8	14	35,9	*
Johonkin muihin, mihin?	2	6,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	1,1	0	0,0	1	1,4	1	2,1	3	7,7	n.s.

Liitetaulukko 5e. *Vapaan sivistystyön opettajien osallistuminen työelämän tuntemusta lisääviin täydennyskoulutuksen lajeihin*

	n	%
Opetustoimen järjestämään koulutukseen työelämään liittyvien yhteyksien edistämiseksi	10	5,7
Yritysten järjestämään koulutukseen	3	1,7
Tutustumiskäynteihin yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskuksiin	22	12,6
Työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin	26	14,9
Työelämän kanssa toteutettaviin kehittämishankkeisiin	11	6,3
Työelämäjaksoihin	4	2,3
Työelämää koskeviin kansanvälisiin vaihto-ohjelmiin	7	4,0
En ole osallistunut työelämään liittyvään täydennyskoulutukseen	96	55,2
Johonkin muihin, mihin?	3	1,7

RAHOITUS

Liitetaulukko 6a. Peruskoulun ja lukion eri oppiaineiden opettajien täydennyskoulutuksen pääasiallinen rahoittaja

	Työnantaja		Minä itse		Sekä työnantaja että minä itse		Ammatti-järjestöt		Ainejärjestöt		Rahastot (stipendit)		Opetusministeriö		Opetushallitus		Jokin muu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Äidinkieli	33	62,3	3	5,7	13	24,5	1	1,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	1,9	2	3,8
Kielet	70	63,6	8	7,3	26	23,6	0	0,0	1	0,9	0	0,0	0	0,0	2	1,8	3	2,7
Mat.luonn+tt	78	56,5	13	9,4	33	23,9	0	0,0	2	1,4	2	1,4	1	0,7	7	5,1	2	1,4
Yht+usk+his+et+fil+psy	32	57,1	10	17,9	11	19,6	2	3,6	0	0,0	0	0,0	1	1,8	0	0,0	0	0,0
Taide- ja taitoaineet	23	37,1	11	17,7	25	40,3	1	1,6	1	1,6	0	0,0	0	0,0	1	1,6	0	0,0
Liik+terv	23	67,6	4	11,8	7	20,6	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Opo+erka	37	68,5	5	9,3	9	16,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	3,7	1	1,9
Val+integ+mamu+muu	6	54,5	2	18,2	3	27,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Useita	75	53,2	16	11,3	37	26,2	3	2,1	1	0,7	1	0,7	1	0,7	5	3,5	2	1,4

($\chi^2 = 58,29$; $df = 64$; $p = n.s.$)

Liitetaulukko 6b. *Peruskoulun ja lukion eri oppiaineiden opettajien täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset*

	0 €		1 – 150 €		151 – 500 €		501 – 1500 €		1501 – 2500 €		Yli 2501 €	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Äidinkieli	6	11,5	9	17,3	22	42,3	8	15,4	4	7,7	3	5,8
Kielet	12	10,6	22	19,5	49	43,4	19	16,8	10	8,8	1	0,9
Mat.luonn+tt	25	17,4	35	24,3	43	29,9	25	17,4	12	8,3	4	2,8
Yht+usk+his+et+fil+psy	5	8,6	13	22,4	23	39,7	10	17,2	3	5,2	4	6,9
Taide- ja taitoaineet	7	10,1	22	31,9	17	24,6	18	26,1	3	4,3	2	2,9
Liik+terv	4	10,8	7	18,9	16	43,2	7	18,9	1	2,7	2	5,4
Opo+erkka	4	7,7	14	26,9	18	34,6	13	25,0	2	3,8	1	1,9
Val+integ+mamu+muu	0	0,0	2	18,2	3	27,3	4	36,4	1	9,1	1	9,1
Useita	13	9,3	33	23,6	44	31,4	38	27,1	7	5,0	5	3,6

($\chi^2 = 39,87$; df = 40; p = n.s.)

Liitetaulukko 6c. *Peruskoulun ja lukion eri oppiaineiden opettajien täydennyskoulutuksen omarahoitus*

	0 €		1 – 100 €		101 – 200 €		201 – 500 €		501 – 1000 €		Yli 1001 €	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Äidinkieli	20	41,7	15	31,3	6	12,5	1	2,1	4	8,3	2	4,2
Kielet	53	47,3	24	21,4	18	16,1	8	7,1	6	5,4	3	2,7
Mat.luonn+tt	57	39,3	44	30,3	21	14,5	17	11,7	3	2,1	3	2,1
Yht+usk+his+et+fil+psy	23	39,0	14	23,7	8	13,6	6	10,2	2	3,4	6	10,2
Taide- ja taitoaineet	16	23,9	20	29,9	13	19,4	9	13,4	7	10,4	2	3,0
Liik+terv	13	37,1	7	20,0	10	28,6	3	8,6	0	0,0	2	5,7
Opo+erkka	18	36,7	17	34,7	5	10,2	3	6,1	3	6,1	3	6,1
Val+integ+mamu+muu	2	22,2	3	33,3	1	11,1	1	11,1	1	11,1	1	11,1
Useita	52	36,4	40	28,0	24	16,8	13	9,1	8	5,6	6	4,2

($\chi^2 = 42,88$; df = 40; p = n.s.)

Liitetaulukko 6d. *Luokanopettajien ja muiden peruskoulun ja lukion opettajien täydennyskoulutuksen omarahoitus*

	0 €		1 – 100 €		101 – 200 €		201 – 500 €		501 – 1000 €		Yli 1001 €	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Luokanopettajat	269	45,1	150	25,2	65	10,9	53	8,9	28	4,7	31	5,2
Muut peruskoulun ja lukion opettajat	277	37,7	205	27,9	113	15,4	70	9,5	39	5,3	30	4,1

($\chi^2 = 11,6$; df = 5; p = *)

Liitetaulukko 6e. *Ammatillisten oppilaitosten eri oppialojen opettajien täydennyskoulutuksen pääasiallinen rahoittaja*

	Työnantaja		Minä itse		Sekä työnantaja että minä itse		Ammattijärjestöt		Rahastot (stipendit)		Opetusministeriö		Opetushallitus		Jokin muu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Hum+kasvatus	21	67,7	3	9,7	5	16,1	0	0,0	2	6,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Kulttuuri	8	40,0	6	30,0	4	20,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	5,0	1	5,0
Yht+liiketalous+hall	21	72,4	2	6,9	4	13,8	1	3,4	0	0,0	0	0,0	1	3,4	0	0,0
Luonnontiet.	8	72,7	0	0,0	2	18,2	1	9,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Tek+liikenne	61	70,1	8	9,2	12	13,8	0	0,0	0	0,0	1	1,1	4	4,6	1	1,1
Luva	12	70,6	1	5,9	3	17,6	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	5,9	0	0,0
Sos+terv+liikunta	38	56,7	8	11,9	15	22,4	2	3,0	0	0,0	0	0,0	4	6,0	0	0,0
Marata	26	61,9	1	2,4	14	33,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	2,4	0	0,0
Useita	22	59,5	6	16,2	6	16,2	1	2,7	0	0,0	1	2,7	1	2,7	0	0,0

($\chi^2 = 69,72$; df = 56; p = n.s.)

Liitetaulukko 6f. *Ammatillisten oppilaitosten eri oppialojen opettajien täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset*

	0 €		1 – 150 €		151 – 500 €		501 – 1500 €		1501 – 2500 €		Yli 2501 €	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Hum+kasvatus	1	3,3	3	10,0	9	30,0	10	33,3	2	6,7	5	16,7
Kulttuuri	0	0,0	2	10,0	5	25,0	9	45,0	3	15,0	1	5,0
Yht+liiketalous+hall	0	0,0	4	13,3	1	3,3	16	53,3	5	16,7	4	13,3
Luonnontiet.	1	9,1	1	9,1	1	9,1	5	45,5	2	18,2	1	9,1
Tek+liikenne	7	8,0	11	12,5	30	34,1	16	18,2	13	14,8	11	12,5
Luva	3	16,7	3	16,7	3	16,7	8	44,4	0	0,0	1	5,6
Sos+terv+liikunta	1	1,5	4	6,1	23	34,8	19	28,8	14	21,2	5	7,6
Marata	0	0,0	4	10,0	7	17,5	14	35,0	7	17,5	8	20,0
Useita	3	8,3	4	11,1	11	30,6	9	25,0	5	13,9	4	11,1

($\chi^2 = 55,08$; df = 40; p = n.s.)

Liitetaulukko 6g. *Ammatillisten oppilaitosten eri oppialojen opettajien täydennyskoulutuksen omarahoitus*

	0 €		1 – 100 €		101 – 200 €		201 – 500 €		501 – 1000 €		Yli 1001 €	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Hum+kasvatus	13	43,3	7	23,3	3	10,0	3	10,0	2	6,7	2	6,7
Kulttuuri	3	15,8	2	10,5	3	15,8	7	36,8	3	15,8	1	5,3
Yht+liiketalous+hall	18	58,1	6	19,4	2	6,5	2	6,5	2	6,5	1	3,2
Luonnontiet.	7	70,0	0	0,0	1	10,0	0	0,0	2	20,0	0	0,0
Tek+liikenne	39	47,0	17	20,5	9	10,8	10	12,0	4	4,8	4	4,8
Luva	8	47,1	5	29,4	2	11,8	1	5,9	1	5,9	0	0,0
Sos+terv+liikunta	19	30,6	17	27,4	4	6,5	17	27,4	0	0,0	5	8,1
Marata	18	45,0	5	12,5	5	12,5	6	15,0	3	7,5	3	7,5
Useita	17	48,6	5	14,3	4	11,4	2	5,7	4	11,4	3	8,6

($\chi^2 = 53,20$; df = 40; p = n.s.)

Liitetaulukko 6h. *Vapaan sivistystyön opettajien täydennyskoulutuksen pääasiallinen rahoittaja oppilaitostyypeittäin*

	Työnantaja		Minä itse		Sekä työnantaja että minä itse		Ammattijärjestöt		Rahastot (stipendit)		Jokin muu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kansalais- ja työväenopistot.	10	37,0	5	18,5	11	40,7	1	3,7	0	0,0	0	0,0
Kansanopistot ym.	18	41,9	7	16,3	16	37,2	0	0,0	1	2,3	1	2,3

($\chi^2 = 3,05$; df = 5; p = n.s.)

Liitetaulukko 6i. *Vapaan sivistystyön opettajien täydennyskoulutuksen pääasiallinen rahoittaja oppiaineittain*

	Työnantaja		Minä itse		Sekä työnantaja että minä itse		Ammattijärjestöt		Rahastot (stipendit)		Opetushallitus		Jokin muu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Taide- ja taitoaineet	12	38,7	9	29,0	9	29,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	3,2
Muut	15	44,1	6	17,6	10	29,4	1	2,9	1	2,9	1	2,9	0	0,0

($\chi^2 = 4,86$; df = 6; p = n.s.)

Liitetaulukko 6j. *Vapaan sivistystyön opettajien täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset oppilaitostyypeittäin*

	0 €		1 – 150 €		151 – 500 €		501 – 1500 €		1501 – 2500 €		Yli 2501 €	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kansalais- ja työväenopistot	2	7,1	4	14,3	10	35,7	9	32,1	3	10,7	0	0,0
Kansanopistot	11	23,4	10	21,3	7	14,9	14	29,8	3	6,4	2	4,3

($\chi^2 = 8,13$; df = 5; p = n.s.)

Liitetaulukko 6k. *Vapaan sivistystyön opettajien täydennyskoulutuksen kokonaiskustannukset oppiaineittain*

	0 €		1 – 150 €		151 – 500 €		501 – 1500 €		1501 – 2500 €		Yli 2501 €	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Taide- ja taitoaineet	3	9,7	7	22,6	8	25,8	11	35,5	1	3,2	1	3,2
Muut	9	23,1	5	12,8	12	30,8	9	23,1	4	10,3	0	0,0

($\chi^2 = 6,30$; df = 5; p = n.s.)

Liitetaulukko 6l. *Vapaan sivistystyön opettajien täydennyskoulutuksen omarahoitus oppilaitostyypeittäin*

	0 €		1 – 100 €		101 – 200 €		201 – 500 €		501 – 1000 €		Yli 1001 €	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kansalais- ja työväenopistot	5	18,5	5	18,5	9	33,3	5	18,5	2	7,4	1	3,7
Kansanopistot ym.	14	30,4	13	28,3	7	15,2	5	10,9	4	8,7	3	6,5

($\chi^2 = 5,14$; df = 5; p = n.s.)

Liitetaulukko 6m. *Vapaan sivistystyön opettajien täydennyskoulutuksen omarahoitus oppiaineittain*

	0 €		1 – 100 €		101 – 200 €		201 – 500 €		501 – 1000 €		Yli 1001 €	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Taide- ja taitoaineet	5	17,2	6	20,7	7	24,1	7	24,1	3	10,3	1	3,4
Muut	11	29,7	10	27,0	9	24,3	2	5,4	3	8,1	2	5,4

($\chi^2 = 5,73$; df = 5; p = n.s.)

TÄYDENNYSKOULUTUSTARPEET

Liitetaulukko 7a. Peruskoulun aineopettajien ja lukion opettajien täydennyskoulutustarpeet sisältöalueittain

1 = Ei lainkaan tärkeä, 2 = Jonkin verran tärkeä, 3 = En osaa sanoa, 4 = Tärkeä, 5 = Erittäin tärkeä

	\bar{X}	s	n
Koululait ja muu koulua koskeva lainsäädäntö	2,88	1,20	582
Hallinnolliset kysymykset	2,27	1,11	573
Oppilaitoksen itsearviointi	2,80	1,14	580
Kunnan itsearviointiin osallistuminen	2,18	1,03	577
Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö	3,58	1,17	578
Alueelliset kehittämishankkeet	2,59	1,12	574
Kansainvälinen yhteistyö	2,72	1,16	581
Maahanmuuttajaopetus	2,44	1,20	571
Monikulttuurisuus	2,76	1,20	583
Opetussuunnitelman perusteet	3,06	1,17	582
Kunnallinen opetussuunnitelma	2,89	1,23	575
Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma	3,35	1,25	581
Aine – ja alakohtainen opetussuunnitelma	3,73	1,22	571
HOJKS – henkilökohtainen opetuksen järjestä- mistä koskeva suunnitelma	2,59	1,19	577
HOPS – henkilökohtainen oppimissuunnitelma	2,58	1,21	568
Inklusio	2,43	1,06	555
Erityisopetus	2,76	1,25	578
Moniammatillinen yhteistyö	2,54	1,19	571
Kodin ja koulun välinen yhteistyö	3,24	1,20	578
Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus	2,79	1,33	574
Opiskelun yleisen tuen järjestäminen	2,68	1,23	573
Opiskelun erityisen tuen järjestäminen	2,68	1,24	573
Oppilasarviointi	3,45	1,20	580
Verkkopedagogiikka	3,00	1,20	577
Yrittäjyys	2,33	1,14	571
Ops:n perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet	2,88	1,18	578
Tieto- ja viestintätekninen osaaminen	3,59	1,15	582
Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus	4,33	0,97	586
Työelämäyhteistyö	2,71	1,22	572
Työssäoppiminen	2,42	1,19	574
Näyttötutkinnot	1,95	1,03	569
Osaamisen näytöt	2,06	1,07	572
Opinnäytetöiden ohjaaminen	2,08	1,11	569
Ura- ja rekryointipalvelut	1,88	1,03	569
Muu, mikä?	1,86	1,17	157

Liitetaulukko 7b. *Peruskoulun ja lukion aineenopettajien täydennyskoulutustarpeet sisältöalueittain eri oppiaineissa*

1 = Ei lainkaan tärkeä, 2 = Jonkin verran tärkeä, 3 = En osaa sanoa, 4 = Tärkeä, 5 = Erittäin tärkeä

	Äidin- kieli	Kielet	Ma- tem. luonn- +tt	Yht+ usk+ et	Taito- ai- neet	Liik+ terv	Opo+ erkka	Val+ integ+ mamu +muu	Usei- ta	F- arvo	p
	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}		
Koululait ja muu koulua koskeva lainsäädäntö	2,57	2,83	2,93	2,62	2,83	2,78	3,12	4,00	3,03	1,48	n.s.
Hallinnolliset kysymykset	1,96	2,25	2,34	2,16	2,25	2,06	2,74	2,67	2,30	1,54	n.s.
Oppilaitoksen itsearviointi	3,00	2,93	2,64	2,77	2,71	2,44	3,17	3,00	2,85	1,66	n.s.
Kunnan itsearviointiin osallistuminen	2,18	2,24	2,08	1,98	2,07	1,91	2,35	2,33	2,41	1,63	n.s.
Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö	3,89	3,58	3,30	3,23	3,66	3,81	3,94	4,00	3,74	2,88	**
Alueelliset kehittämishankkeet	2,60	2,62	2,40	2,60	2,64	2,22	3,06	2,00	2,75	2,12	*
Kansainvälinen yhteistyö	2,77	3,35	2,41	2,68	2,46	2,28	2,77	3,00	2,72	6,79	***
Maahanmuuttajaopetus	3,02	2,74	2,19	2,18	2,50	1,94	2,66	3,33	2,38	4,41	***
Monikulttuurisuus	3,20	3,21	2,37	2,79	2,66	2,16	2,83	3,33	2,78	6,02	***
Opetussuunnitelman perusteet	3,36	3,18	2,90	2,83	3,43	2,91	2,97	3,33	3,00	1,90	n.s.
Kunnallinen opetussuunnitelma	3,20	2,91	2,74	2,76	3,31	2,52	2,83	3,33	2,87	1,94	n.s.
Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma	3,69	3,42	3,11	3,13	3,82	3,25	3,38	3,33	3,32	2,33	*
Aine – ja alakohtainen opetussuunnitelma	4,25	3,79	3,65	3,46	4,25	3,50	3,68	3,00	3,53	3,43	***
HOJKS – henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	2,60	2,67	2,48	2,04	2,82	2,13	3,43	3,00	2,63	4,70	***
HOPS – henkilökohtainen oppimissuunnitelma	2,60	2,61	2,51	2,00	2,78	2,10	3,49	3,00	2,59	4,89	***
Inklusio	2,67	2,58	2,34	1,80	2,65	2,19	2,91	2,33	2,40	4,18	***
Erityisopetus	2,80	2,83	2,58	2,04	3,09	2,53	3,43	3,00	2,88	4,55	***
Moniammatillinen yhteistyö	2,27	2,40	2,32	2,00	2,80	2,29	3,97	3,00	2,71	10,76	***
Kodin ja koulun välinen yhteistyö	3,26	3,31	3,04	2,87	3,38	3,22	3,83	3,33	3,32	2,31	*
Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus	2,66	2,90	2,42	2,54	2,77	2,69	4,57	3,33	2,75	10,93	***
Opiskelun yleisen tuen järjestäminen	2,67	2,76	2,36	2,39	2,48	2,34	4,00	3,00	2,87	8,23	***
Opiskelun erityisen tuen järjestäminen	2,59	2,84	2,39	2,37	2,55	2,23	3,88	3,33	2,83	7,00	***

Oppilasarviointi	3,80	3,74	3,24	3,13	3,63	3,09	3,43	3,00	3,44	2,80	**
Verkkopedagogiikka	3,50	3,15	2,95	2,91	2,88	2,66	3,09	2,67	2,89	1,82	n.s.
Yrittäjyys	2,11	2,19	2,16	2,24	2,64	2,06	3,17	3,67	2,42	4,78	***
Ops:n perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet	2,98	2,84	2,88	2,80	3,09	2,72	2,97	4,00	2,79	0,83	n.s.
Tieto- ja viestintätekninen osaaminen	3,87	3,61	3,73	3,27	3,61	3,22	3,68	4,00	3,48	1,68	n.s.
Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus	4,55	4,46	4,15	4,15	4,48	4,18	4,34	5,00	4,35	1,77	n.s.
Työelämäyhteistyö	2,26	2,59	2,64	2,17	2,82	2,41	4,26	4,00	2,80	11,42	***
Työssäoppiminen	2,16	2,50	2,24	1,91	2,77	2,44	2,89	2,67	2,53	3,26	***
Näyttötutkinnot	1,80	2,07	1,77	1,60	2,16	2,16	2,14	2,67	2,03	2,39	*
Osaamisen näytöt	2,00	2,14	1,96	1,78	2,34	2,25	2,03	2,67	2,05	1,36	n.s.
Opinnäytetöiden ohjaaminen	2,05	2,06	1,97	1,96	2,52	2,16	1,82	2,00	2,14	1,63	n.s.
Ura- ja rekrytointipalvelut	1,56	1,97	1,70	1,63	2,05	1,84	2,71	2,00	1,88	4,74	***
Muu, mikä?	1,83	2,19	1,63	1,17	1,92	1,43	2,83	1,00	2,18	2,44	*

Liitetaulukko 7c. Peruskoulun ja lukion aineenopettajien täydennyskoulutustarvealueet (faktorit) eri oppiaineissa

	Äidin- kieli	Kielet	Ma- tem. luonn- +tt	Yht- usk+ et	Taito- aineet	Liik+ terv	Opo+ erkka	Val+ integ+ mamu +muu	Usei- ta	F- arvo	p
	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}		
Työelämäkoulutus	2,07	2,28	2,12	2,01	2,49	2,20	2,76	2,71	2,34	3,84	***
Ops- ja oppiainekoulutus	3,58	3,36	3,11	3,05	3,60	3,11	3,30	3,52	3,24	2,66	**
Opettajan työn tukeminen	2,61	2,62	2,45	1,97	2,83	2,23	3,45	2,87	2,65	7,80	***
Oppilaan tukeminen	2,81	2,96	2,57	2,55	2,79	2,61	4,08	3,25	2,96	8,95	***
Kansainvälisyys ja moni- kulttuurisuus	3,01	3,12	2,32	2,57	2,54	2,12	2,75	3,22	2,65	7,33	***
Hallinnollinen koulutus	2,43	2,58	2,50	2,40	2,46	2,30	2,83	3,00	2,66	1,55	n.s.
Tieto- ja viestintätekninen koulutus	3,96	3,74	3,62	3,48	3,65	3,37	3,70	3,89	3,58	1,64	n.s.

Liitetaulukko 7d. *Ammatillisten oppilaitosten opettajien täydennyskoulutustarpeet sisältöalueittain*

1 = Ei lainkaan tärkeä, 2 = Jonkin verran tärkeä, 3 = En osaa sanoa, 4 = Tärkeä, 5 = Erittäin tärkeä

	\bar{X}	s	n
Koululait ja muu koulua koskeva lainsäädäntö	2,77	1,28	364
Hallinnolliset kysymykset	2,47	1,20	367
Oppilaitoksen itsearviointi	3,12	1,18	362
Kunnan itsearviointiin osallistuminen	1,97	1,03	356
Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö	3,73	1,09	368
Alueelliset kehittämishankkeet	3,12	1,21	366
Kansainvälinen yhteistyö	3,11	1,23	368
Maahanmuuttajaopetus	2,59	1,27	366
Monikulttuurisuus	2,78	1,26	367
Opetussuunnitelman perusteet	3,46	1,15	360
Kunnallinen opetussuunnitelma	2,27	1,16	355
Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma	3,82	1,13	367
Aine – ja alakohtainen opetussuunnitelma	3,91	1,16	362
HOJKS – henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	3,15	1,28	363
HOPS – henkilökohtainen oppimissuunnitelma	3,46	1,21	363
Inklusio	2,60	1,07	343
Erityisopetus	2,92	1,31	357
Moniammatillinen yhteistyö	3,11	1,23	351
Kodin ja koulun välinen yhteistyö	2,71	1,34	359
Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus	3,27	1,30	358
Opiskelun yleisen tuen järjestäminen	2,73	1,23	356
Opiskelun erityisen tuen järjestäminen	2,72	1,24	350
Oppilasarviointi	3,64	1,18	360
Verkkopedagogiikka	3,28	1,18	367
Yrittäjyys	3,11	1,24	357
Ops:n perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet	3,33	1,22	358
Tieto- ja viestintätekninen osaaminen	3,73	1,03	367
Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus	4,30	0,96	371
Työelämäyhteistyö	3,84	1,09	372
Työssäoppiminen	3,63	1,20	361
Näyttötutkinnot	3,22	1,40	366
Osaamisen näytöt	3,31	1,34	363
Opinnäytetöiden ohjaaminen	3,32	1,30	371
Ura- ja rekrytointipalvelut	2,78	1,24	362
Muu, mikä?	2,41	1,23	74

Liitetaulukko 7e. Ammatillisten oppilaitosten eri oppialojen opettajien täydennyskoulutustarpeet sisältöalueittain

1 = Ei lainkaan tärkeä, 2 = Jonkin verran tärkeä, 3 = En osaa sanoa, 4 = Tärkeä, 5 = Erittäin tärkeä

	Hum+ kas- vatus	Kult- tuuri	Yht+ liike- talous +hall	Luon- non- tiet	Tek+ liiken- ne	Luva	Sos+ terv+ liikun- ta	Mara- ta	Usei- ta	F- arvo	p
	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}		
Koululait ja muu koulua koskeva lainsäädäntö	2,54	2,70	2,50	2,55	2,73	2,44	2,94	2,86	2,88	0,69	n.s.
Hallinnolliset kysymykset	2,41	2,60	2,29	2,27	2,17	2,19	2,87	2,33	2,60	2,05	*
Oppilaitoksen itsearviointi	3,11	3,26	3,10	3,17	2,71	2,88	3,29	3,45	3,15	2,11	*
Kunnan itsearviointiin osallistuminen	1,89	2,11	2,03	2,08	1,87	1,93	2,15	2,09	1,88	0,51	n.s.
Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö	3,96	4,25	3,40	3,82	3,47	3,59	3,87	4,02	3,65	2,40	*
Alueelliset kehittämiss Hankkeet	3,27	3,40	2,97	3,17	2,84	3,00	3,39	3,22	2,97	1,37	n.s.
Kansainvälinen yhteistyö	3,45	3,50	3,42	3,25	2,54	3,00	3,40	2,93	3,00	3,94	***
Maahanmuuttajaopetus	3,21	2,60	2,35	2,45	2,22	2,38	3,03	2,32	2,76	3,55	***
Monikulttuurisuus	3,30	2,80	2,61	2,83	2,27	2,56	3,19	2,55	2,91	3,77	***
Opetussuunnitelman perusteet	3,59	3,35	3,52	4,08	3,19	3,44	3,75	3,72	3,15	2,28	*
Kunnallinen opetussuunnitelma	2,11	2,74	2,03	1,91	2,19	2,06	2,37	2,48	2,34	1,12	n.s.
Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma	3,81	4,45	3,80	3,83	3,59	3,35	4,06	4,09	3,48	2,84	**
Aine – ja alakohtainen opetussuunnitelma	4,15	4,42	4,10	4,08	3,67	3,44	4,06	3,91	3,88	1,78	n.s.
HOJKS – henkilökohtainen opetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelma	3,14	3,55	2,83	3,17	2,74	3,06	3,39	3,73	2,87	3,53	***
HOPS – henkilökohtainen oppimissuunnitelma	3,50	3,85	3,37	3,75	3,08	3,13	3,84	3,64	3,23	2,77	**
Inklusio	2,74	3,21	2,30	2,40	2,34	2,56	2,82	2,76	2,40	2,33	*
Erytisopetus	2,93	3,21	2,47	2,27	2,76	3,19	2,93	3,27	3,13	1,68	n.s.
Moniammatillinen yhteistyö	3,44	3,42	2,50	2,83	2,83	3,13	3,60	3,00	3,07	3,30	***
Kodin ja koulun välinen yhteistyö	2,19	3,20	1,93	1,91	2,94	3,53	2,39	3,05	2,93	5,19	***
Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus	2,92	3,70	3,00	3,18	3,04	2,81	3,66	3,33	3,23	2,04	*

Opiskelun yleisen tuen järjestäminen	2,70	3,20	2,23	2,75	2,68	2,50	2,85	2,60	2,93	1,35	n.s.
Opiskelun erityisen tuen järjestäminen	2,58	3,26	2,43	2,36	2,57	2,69	2,69	2,93	2,90	1,26	n.s.
Oppilasarviointi	3,70	4,25	3,80	3,42	3,32	3,38	3,89	3,84	3,41	2,51	*
Verkkopedagogiikka	3,50	3,38	3,68	3,50	2,79	3,38	3,59	3,07	3,16	3,38	***
Yrittäjyys	2,70	3,80	3,94	2,91	2,82	3,40	3,15	2,86	3,07	4,05	***
Ops:n perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet	3,22	3,75	3,45	3,27	3,11	3,19	3,58	3,60	3,09	1,52	n.s.
Tieto- ja viestintätekninen osaaminen	3,59	3,71	3,84	4,09	3,55	3,63	3,89	3,67	3,77	0,84	n.s.
Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus	4,18	4,68	4,59	3,83	4,10	4,35	4,54	4,22	4,25	2,29	*
Työelämäyhteistyö	3,48	4,14	3,97	3,36	3,67	4,06	4,00	4,04	3,70	1,66	n.s.
Työssäoppiminen	3,08	4,10	3,97	2,82	3,59	3,88	3,68	3,96	3,52	2,64	**
Näyttötutkinnot	2,93	3,70	3,29	2,45	3,15	3,88	3,21	3,64	3,22	1,92	n.s.
Osaamisen näytöt	2,96	3,95	3,77	2,45	3,28	3,88	3,19	3,76	2,90	3,48	***
Opinnäytetöiden ohjaaminen	2,74	3,95	3,66	2,64	3,00	3,12	3,77	3,59	2,97	4,59	***
Ura- ja rekrytointipalvelut	2,44	3,55	3,03	2,67	2,47	2,69	3,15	2,73	2,60	3,05	**
Muu, mikä?	2,71	2,33	1,40	2,67	2,41	2,71	3,11	2,14	1,83	1,22	n.s.

Liitetaulukko 7f. Ammatillisten oppilaitosten eri oppialojen opettajien täydennyskoulutus-tarvealueet (faktorit)

	Hum+	Kult-	Yht+	Luon-	Tek+	Luva	Sos+	Mara-	Usei-	F- arvo	p
	kas- vatus	tuuri	liike- talous +hall	non- tiet	liiken- ne		terv+ liikun- ta	ta	ta		
	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}		
Työelämäkoulutus	2,95	3,81	3,55	2,90	3,13	3,51	3,49	3,50	3,18	3,31	***
Ops- ja oppiainekoulutus	3,52	3,90	3,42	3,52	3,25	3,24	3,68	3,68	3,32	2,79	**
Opettajan työn tukeminen	3,17	3,47	2,70	2,93	2,76	3,01	3,34	3,29	3,01	3,35	***
Oppilaan tukeminen	2,59	3,35	2,40	2,65	2,81	2,99	2,92	2,99	3,03	1,89	n.s.
Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus	3,32	2,97	2,80	2,89	2,35	2,63	3,21	2,62	2,93	4,64	***
Hallinnollinen koulutus	2,47	2,70	2,46	2,58	2,37	2,39	2,86	2,71	2,66	1,69	n.s.
Tieto- ja viestintätekninen koulutus	3,76	3,87	4,03	3,82	3,49	3,84	4,01	3,67	3,72	2,79	**

Liitetaulukko 7g. *Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajien täydennyskoulutustarpeet sisältöalueittain*

1 = Ei lainkaan tärkeä, 2 = Jonkin verran tärkeä, 3 = En osaa sanoa, 4 = Tärkeä, 5 = Erittäin tärkeä

	\bar{X}	s	n
Koululait ja muu koulua koskeva lainsäädäntö	2,54	1,30	127
Hallinnolliset kysymykset	2,59	1,22	124
Oppilaitoksen itsearviointi	2,98	1,19	131
Kunnan itsearviointiin osallistuminen	2,20	1,10	127
Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö	3,66	1,16	125
Alueelliset kehittämishankkeet	2,88	1,11	123
Kansainvälinen yhteistyö	3,05	1,25	128
Maahanmuuttajaopetus	2,45	1,25	127
Monikulttuurisuus	2,94	1,23	129
Opetussuunnitelman perusteet	3,02	1,17	124
Kunnallinen opetussuunnitelma	2,45	1,18	121
Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma	3,54	1,24	126
Aine – ja alakohtainen opetussuunnitelma	3,70	1,23	122
HOJKS – henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	2,93	1,34	123
HOPS – henkilökohtainen oppimissuunnitelma	3,02	1,34	123
Inklusio	2,45	1,13	121
Erityisopetus	2,60	1,27	122
Moniammatillinen yhteistyö	2,75	1,27	122
Kodin ja koulun välinen yhteistyö	2,83	1,44	124
Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus	2,89	1,33	123
Opiskelun yleisen tuen järjestäminen	2,68	1,31	119
Opiskelun erityisen tuen järjestäminen	2,63	1,30	121
Oppilasarviointi	3,10	1,24	126
Verkkopedagogiikka	2,82	1,18	126
Yrittäjyys	2,28	1,18	120
Ops:n perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet	2,72	1,15	122
Tieto- ja viestintätekninen osaaminen	3,46	1,16	127
Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus	4,29	1,02	132
Työelämäyhteistyö	3,00	1,28	124
Työssäoppiminen	2,92	1,35	122
Näyttötutkinnot	2,49	1,21	123
Osaamisen näytöt	2,52	1,21	120
Opinnäytetöiden ohjaaminen	2,87	1,33	122
Ura- ja rekrytointipalvelut	2,40	1,24	122
Muu, mikä?	2,59	1,46	34

TÄYDENNYSKOULUTUSMUODOT

Liitetaulukko 8a. *Peruskoulun aineenopettajien ja lukion opettajien näkemykset erilaisista täydennyskoulutuksen toteutustavoista*

	\bar{X}	s	n
Itsenäinen alan ammattikirjallisuuden seuraaminen	2,69	0,90	741
Monimuoto-opetus	2,53	0,80	709
Verkko-opetus	2,26	0,82	720
Puolen päivän pituiset tietoisut	2,70	0,87	725
Lyhytkurssit (1-5 päivää)	3,12	0,82	728
Pitkäkestoiset täydennyskoulutusohjelmat	2,35	0,94	715
Tutustumistilaisuudet ja koulutyön seuraaminen muissa oppilaitoksissa, esim. harjoittelukoulussa	2,73	0,91	724
Toistuvat palaute- ja kehityskeskustelut oppilaitoksen henkilöstön kanssa	2,52	0,85	726
Asiantuntijavierailut	2,83	0,78	727
Täydennyskoulutus osana oppilaitoskohtaista tai laajempaa projektia tai kehittämishanketta	2,60	0,82	719
Tutkintotavoitteinen (arvosana- ym.) opiskelu	2,31	0,96	710
Muu, mikä?	2,24	1,32	41

Liitetaulukko 8b. *Ammatillisten oppilaitosten opettajien näkemykset erilaisista täydennyskoulutuksen toteutustavoista*

	\bar{X}	s	n
Itsenäinen alan ammattikirjallisuuden seuraaminen	2,93	0,86	392
Monimuoto-opetus	2,82	0,84	383
Verkko-opetus	2,53	0,92	384
Puolen päivän pituiset tietoisut	2,72	0,87	380
Lyhytkurssit (1-5 päivää)	3,13	0,77	381
Pitkäkestoiset täydennyskoulutusohjelmat	2,47	0,96	373
Tutustumistilaisuudet ja koulutyön seuraaminen muissa oppilaitoksissa, esim. harjoittelukoulussa	2,43	0,88	379
Toistuvat palaute- ja kehityskeskustelut oppilaitoksen henkilöstön kanssa	2,61	0,87	387
Asiantuntijavierailut	3,01	0,75	389
Täydennyskoulutus osana oppilaitoskohtaista tai laajempaa projektia tai kehittämishanketta	2,82	0,81	376
Tutkintotavoitteinen (arvosana- ym.) opiskelu	2,56	0,91	379
Muu, mikä?	2,50	1,20	18

Liitetaulukko 8c. *Vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajien näkemykset erilaisista täydennyskoulutuksen toteutustavoista*

	\bar{X}	s	n
Itsenäinen alan ammattikirjallisuuden seuraaminen	3,10	0,87	163
Monimuoto-opetus	2,69	0,82	158
Verkko-opetus	2,37	0,89	157
Puolen päivän pituiset tietoiskut	2,53	0,95	156
Lyhytkurssit (1-5 päivää)	2,96	0,83	162
Pitkäkestoiset täydennyskoulutusohjelmat	2,52	0,97	161
Tutustumistilaisuudet ja koulutyön seuraaminen muissa oppilaitoksissa, esim. harjoittelukoulussa	2,54	0,93	155
Toistuvat palaute- ja kehityskeskustelut oppilaitoksen henkilöstön kanssa	2,64	0,90	163
Asiantuntijavierailut	2,98	0,80	159
Täydennyskoulutus osana oppilaitoskohtaista tai laajempaa projektia tai kehittämishanketta	2,76	0,78	152
Tutkintotavoitteinen (arvosana- ym.) opiskelu	2,63	0,88	156
Muu, mikä?	2,50	1,27	10

KEHITTÄMISOHJELMAN SUOSITUKSET

Liitetaulukko 9a. Kehittämisohjelman suositusten toteutuminen peruskoulun ja lukion aineenopettajien näkökulmasta

VÄITTÄMÄ	\bar{X}	s	n
Opettajakunta			
Olen havainnut tarvetta päivittää ammatillista osaamistani.	2,99	0,84	736
Minulla on henkilökohtainen kehityssuunnitelma.	2,27	0,96	729
Minulla on henkilökohtainen täydennyskoulutussuunnitelma.	1,95	0,95	725
Hankkimani täydennyskoulutus liittyy kiinteästi omaan täydennyskoulutussuunnitelmaani.	2,26	1,05	698
Opettajien erilaiset koulutustarpeet huomioidaan täydennyskoulutuksessa.	2,21	0,84	716
Täydennyskoulutus parantaa työssä jaksamistani.	3,27	0,77	722
Työ			
Täydennyskoulutuksen avulla päivitetty ja kehittynyt ammattitaito on työn muutosten vuoksi tärkeää.	3,45	0,68	732
Haluan kehittää työtäni koulutautumisen avulla.	3,37	0,71	731
Peruskoulutuksen sisällöt kattavat hyvin ne tarpeet, jotka opetustyötäni aloittava opettaja kohtaa.	2,02	0,81	718
Opettajien perus- ja täydennyskoulutus niveltyvät toisiinsa siten, että elinikäinen oppiminen mahdollistuu.	2,44	0,84	723
Peruskoulutustahojen (yliopistot, ammatilliset opettajakorkeakoulut) tulee huolehtia osaltaan myös täydennyskoulutuksesta.	3,15	0,76	722
Oppilaitos			
Oppilaitoksessani on laadittu koko opetushenkilöstöä koskeva täydennyskoulutussuunnitelma.	1,48	0,72	728
Hankkimani täydennyskoulutus liittyy kiinteästi oppilaitoksen kehittämistyöhön.	2,11	0,93	716
Työnantaja huolehtii mahdollisuuksistani osallistua opettajien täydennyskoulutukseen.	2,41	0,97	732
Oppilaitokseni ylläpitäjä on kehittänyt suunnitelmallisesti opettajille tarkoitettua täydennyskoulutusta.	1,80	0,80	726
Oppilaitokseni ylläpitäjä on suunnannut opettajien täydennyskoulutukseen riittävät resurssit.	1,90	0,92	730
Oppilaitoksessani on kehitetty opetushenkilöstön työhöntulo-ohjausta.	1,87	0,88	728
Oppilaitoksen täydennyskoulutussuunnitelma tukee oppilaitoksen kehittämistoimintaa.	1,87	0,84	698

Tarjonta	\bar{X}	s	n
Opettajien työtä tuetaan hyvin sen eri vaiheissa täydennyskoulutuksella.	2,11	0,83	729
Täydennyskoulutuksen painopiste on siirtynyt yksilön kehittämisestä työyhteisön kehittämiseen.	2,36	0,73	702
Opettajilla on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua täydennyskoulutukseen maan eri osissa.	1,64	0,76	716
Opettajaryhmät ovat tasa-arvoisia suhteessa täydennyskoulutustarjontaan.	1,85	0,82	714
Täydennyskoulutusta järjestetään myös yhteistyössä alueeni koulutusorganisaatioiden ja ylläpitäjätahojen kesken.	2,25	0,83	703
Koulutusta koskevat valtakunnalliset uudistukset ennakoidaan opettajien täydennyskoulutuksessa.	2,25	0,83	697

Liitetaulukko 9b. *Opettajakuntaa koskevien kehittämisohjelman suositusten toteutuminen peruskoulun ja lukion aineenopettajien näkökulmasta (keskiarvot)*

	Äidin- kieli	Kielet	Mat. luonn +tt	Yht+ usk+ his+et+ fil+psy	Tai- de- ja taitoi- neet	Liik+ terv	Opot+ Eri- tyisop.	Val+ integ+ mamu+ muut	Useita
	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}
Olen havainnut tarvetta päivittää ammatillista osaamistani. (F=0,99; n.s.)	3,04	3,14	2,96	3,02	2,93	2,88	2,95	2,64	2,99
Minulla on henkilökohtainen kehityssuunnitelma. (F=1,99; *)	2,24	2,19	2,08	2,39	2,51	2,18	2,39	2,36	2,35
Minulla on henkilökohtainen täydennyskoulutussuunnitelma. (F=1,74; n.s.)	1,94	1,84	1,77	2,07	2,08	2,00	1,93	2,10	2,10
Hankkimani täydennyskoulutus liittyy kiinteästi omaan täydennyskoulutussuunnitelmaani. (F=1,15; n.s.)	2,15	2,13	2,18	2,33	2,30	2,53	2,49	2,45	2,26
Opettajien erilaiset koulutustarpeet huomioidaan täydennyskoulutuksessa. (F=0,87; n.s.)	2,29	2,19	2,13	2,09	2,15	2,28	2,37	2,45	2,25
Täydennyskoulutus parantaa työssä jaksamistani. (F=1,40; n.s.)	3,45	3,24	3,22	3,21	3,30	3,23	3,28	2,70	3,34

Liitetaulukko 9c. *Opettajan työtä koskevien kehittämissohjelman suositusten toteutuminen peruskoulun ja lukion aineen opettajien näkökulmasta (keskiarvot)*

	Äidin- kieli	Kielet	Mat. luonn +tt	Yht+ usk+ his+et +fil+psy	Taide- ja tai- toain- eet	Liik+ terv	Opot+ erit.op.	Val+ integ+ mamu +muut	Useita
	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}
Täydennyskoulutuksen avulla päivitetty ja kehittyvä ammattitaito on työn muutosten vuoksi tärkeää. (F=2,12; *)	3,48	3,51	3,33	3,33	3,47	3,3	3,67	3,64	3,48
Haluan kehittää työtäni kouluttautumisen avulla. (F=1,67; n.s.)	3,44	3,36	3,28	3,39	3,45	3,1	3,52	3,36	3,43
Peruskoulutuksen sisällöt kattavat hyvin ne tarpeet, jotka opetustyötään aloittava opettaja kohtaa. (F=2,98; **)	1,77	1,9	2,12	2,14	2,14	2,3	1,98	2,45	1,92
Opettajien perus- ja täydennyskoulutus niveltyvät toisiinsa siten, että elinikäinen oppiminen mahdollistuu. (F=1,18; n.s.)	2,45	2,42	2,3	2,49	2,42	2,64	2,58	2,45	2,5
Peruskoulutustahojen (yliopistot, ammatilliset opettajakorkeakoulut) tulee huolehtia osaltaan myös täydennyskoulutuksesta. (F=0,44; n.s.)	3,19	3,17	3,15	3,07	3,26	3,13	3,05	3,09	3,14

Liitetaulukko 9d. *Oppilaitokseen liittyvien kehittämissuositusten toteutuminen peruskoulun ja lukion aineenopettajien näkökulmasta (keskiarvot)*

	Äidin- kieli	Kielet	Mat. luonn +tt	Yht+ usk+ his+et +fil+psy	Taide- ja Taito- aineet	Liik+ terv	Opot+ erit.op.	Val+ integ+ mamu +muut	Useita
	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}
Oppilaitoksessani on laadittu koko opetushenkilöstöä koskeva täydennyskoulutussuunnitelma. (F=0,96; n.s.)	1,40	1,43	1,43	1,49	1,49	1,69	1,58	1,36	1,53
Hankkimani täydennyskoulutus liittyy kiinteästi oppilaitoksen kehittämistyöhön. (F=1,33;n.s.)	1,90	2,12	2,11	2,03	1,94	2,23	2,27	1,91	2,23
Työnantaja huolehtii mahdollisuuksistani osallistua opettajien täydennyskoulutukseen. (F=1,64; n.s.)	2,37	2,45	2,35	2,52	2,18	2,65	2,52	3,00	2,38
Oppilaitokseni ylläpitäjä on kehittänyt suunnitelmallisesti opettajille tarkoitettua täydennyskoulutusta. (F=1,58; n.s.)	1,61	1,79	1,72	1,85	1,84	2,13	1,91	1,80	1,79
Oppilaitokseni ylläpitäjä on suunnannut opettajien täydennyskoulutukseen riittävät resurssit. (F=1,63; n.s.)	1,70	1,82	1,92	2,03	1,79	2,18	2,11	2,00	1,84
Oppilaitoksessani on kehitetty opetushenkilöstön työhöntulo-ohjausta. (F=1,29; n.s.)	1,68	1,86	1,78	1,84	1,86	2,10	1,91	2,18	1,97
Oppilaitoksen täydennyskoulutussuunnitelma tukee oppilaitoksen kehittämistoimintaa. (F=2,07;*)	1,76	1,83	1,81	1,88	1,82	2,34	1,87	1,64	1,94

Liitetaulukko 9e. *Täydennyskoulutustarjontaan liittyvien suositusten toteutuminen peruskoulun ja lukion aineenopettajien näkökulmasta (keskiarvot)*

	Äidin- kieli	Kielet	Mat. luonn +tt	Yht+ usk+ his+et+ fil+psy	Taide- ja Taitoain- eet	Liik+ terv	Opot+ erit.op.	Val+ integ+ mamu +muu	Useita
	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}
Opettajien työtä tuetaan hyvin sen eri vaiheissa täydennyskoulutuksella. (F=2,95; **)	2,19	2,06	2,04	2,05	1,89	2,40	2,46	2,00	2,15
Täydennyskoulutuksen painopiste on siirtynyt yksilön kehittämistä työyhteisön kehittämiseen. (F=0,73; n.s.)	2,32	2,38	2,33	2,28	2,31	2,59	2,35	2,45	2,39
Opettajilla on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua täydennyskoulutukseen maan eri osissa. (F=2,77; **)	1,47	1,65	1,60	1,64	1,51	2,00	1,92	1,55	1,61
Opettajaryhmät ovat tasa-arvoisia suhteessa täydennyskoulutustarjontaan. (F=3,24; **)	1,69	1,87	1,87	2,00	1,53	2,20	2,02	1,82	1,82
Täydennyskoulutusta järjestetään myös yhteistyössä alueen koulutusorganisaatioiden ja ylläpitäjätahojen kesken. (F=1,38; n.s.)	2,08	2,25	2,31	2,38	2,10	2,38	2,32	1,80	2,27
Koulutusta koskevat valtakunnalliset uudistukset ennakoidaan opettajien täydennyskoulutuksessa. (F=2,62; **)	2,18	2,36	2,35	2,32	2,01	2,26	2,42	1,64	2,16

Liitetaulukko 9f. Kehittämisohjelman suositusten toteutuminen ammatillisten oppilaitosten opettajien näkökulmasta (keskiarvot ja hajonnat)

VÄITTÄMÄ	\bar{X}	s	n
Opettajakunta			
Olen havainnut tarvetta päivittää ammatillista osaamistani.	3,13	0,78	391
Minulla on henkilökohtainen kehityssuunnitelma.	2,63	0,99	393
Minulla on henkilökohtainen täydennyskoulutussuunnitelma.	2,33	1,00	392
Hankkimani täydennyskoulutus liittyy kiinteästi omaan täydennyskoulutussuunnitelmaani.	2,62	1,04	389
Opettajien erilaiset koulutustarpeet huomioidaan täydennyskoulutuksessa.	2,41	0,86	387
Täydennyskoulutus parantaa työssä jaksamistani.	3,24	0,78	394
Työ			
Täydennyskoulutuksen avulla päivitetty ja kehittyvä ammattitaito on työn muutosten vuoksi tärkeää.	3,56	0,61	393
Haluan kehittää työtäni kouluttautumisen avulla.	3,49	0,64	390
Peruskoulutuksen sisällöt kattavat hyvin ne tarpeet, jotka opetustyötäni aloittava opettaja kohtaa.	2,05	0,82	377
Opettajien perus- ja täydennyskoulutus niveltyvät toisiinsa siten, että elinikäinen oppiminen mahdollistuu.	2,71	0,75	388
Peruskoulutustahojen (yliopistot, ammatilliset opettajakorkeakoulut) tulee huolehtia osaltaan myös täydennyskoulutuksesta.	3,17	0,71	390
Oppilaitos			
Oppilaitoksessani on laadittu koko opetushenkilöstöä koskeva täydennyskoulutussuunnitelma.	1,79	0,86	389
Hankkimani täydennyskoulutus liittyy kiinteästi oppilaitoksen kehittämistyöhön.	2,49	0,95	389
Työnantaja huolehtii mahdollisuuksistani osallistua opettajien täydennyskoulutukseen.	2,57	0,98	390
Oppilaitokseni ylläpitäjä on kehittänyt suunnitelmallisesti opettajille tarkoitettua täydennyskoulutusta.	2,03	0,83	388
Oppilaitokseni ylläpitäjä on suunnannut opettajien täydennyskoulutukseen riittävät resurssit.	2,09	0,94	391
Oppilaitoksessani on kehitetty opetushenkilöstön työhöntulo-ohjausta.	1,93	0,86	390
Oppilaitoksen täydennyskoulutussuunnitelma tukee oppilaitoksen kehittämistoimintaa.	2,06	0,83	378

Tarjonta	\bar{X}	s	n
Opettajien työtä tuetaan hyvin sen eri vaiheissa täydennyskoulutuksella.	2,26	0,81	391
Täydennyskoulutuksen painopiste on siirtynyt yksilön kehittämisestä työyhteisön kehittämiseen.	2,47	0,79	379
Opettajilla on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua täydennyskoulutukseen maan eri osissa.	1,88	0,82	379
Opettajaryhmät ovat tasa-arvoisia suhteessa täydennyskoulutustarjontaan.	2,01	0,83	380
Täydennyskoulutusta järjestetään myös yhteistyössä alueeni koulutusorganisaatioiden ja ylläpitäjätahojen kesken.	2,33	0,81	379
Koulutusta koskevat valtakunnalliset uudistukset ennakoidaan opettajien täydennyskoulutuksessa.	2,30	0,79	368

Liitetaulukko 9g. *Opettajakuntaa koskevien kehittämisohjelman suositusten toteutuminen oppialoittain ammatillisissa oppilaitoksissa*

	Hum+ kasva- tus	Kult- tuuri	Yht+ liiketa- lous+ hallinto	Luon- non- tiet.	Tek- niikka+ liiken- ne	Luva	Sos+ terv+ liikunta	Marata	Useita aloja
	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}
Oppilaitoksessani on laadittu koko opetushenkilöstöä koskeva täydennyskoulutussuunnitelma. (F=0,66; n.s.)	1,86	1,71	1,66	2,08	1,69	1,67	1,88	1,86	1,82
Hankkimani täydennyskoulutus liittyy kiinteästi oppilaitoksen kehittämistyöhön. (F=0,99;n.s.)	2,70	2,62	2,19	2,42	2,41	2,39	2,49	2,61	2,29
Työnantaja huolehtii mahdollisuuksistani osallistua opettajien täydennyskoulutukseen. (F=1,32; n.s.)	2,66	2,33	2,56	3,08	2,42	2,56	2,58	2,80	2,42
Oppilaitokseni ylläpitäjä on kehittänyt suunnitelmallisesti opettajille tarkoitettua täydennyskoulutusta. (F=1,07; n.s.)	2,17	2,10	1,94	2,42	1,90	1,83	2,12	2,02	1,92
Oppilaitokseni ylläpitäjä on suunnannut opettajien täydennyskoulutukseen riittävät resurssit. (F=1,73; n.s.)	2,41	2,05	2,16	2,69	1,99	1,83	1,94	2,20	2,03
Oppilaitoksessani on kehitetty opetushenkilöstön työhöntulo-ohjausta. (F=0,45; n.s.)	2,10	1,81	1,94	2,15	1,89	1,94	1,84	1,85	1,95
Oppilaitoksen täydennyskoulutus- suunnitelma tukee oppilaitoksen kehittämistoimintaa. (F=1,10; n.s.)	2,21	2,18	1,73	2,23	1,97	2,18	2,11	2,07	1,92

Liitetaulukko 9h. Opettajan työtä koskevien kehittämisohjelman suositusten toteutuminen oppialoitain ammatillisissa oppilaitoksissa (keskiarvot)

	Hum+ kasva- tus	Kult- tuuri	Yht+ liiketal- us+ hallinto	Luon- non- tiet.	Tek- niikka+ liiken- ne	Luva	Sos+ terv+ liikunta	Marata	Useita aloja
	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}
Täydennyskoulutuksen avulla päivitetty ja kehittyvä ammattitaito on työn muutosten vuoksi tärkeää. (F=2,12; *)	3,62	3,67	3,53	3,46	3,54	3,33	3,67	3,61	3,49
Haluan kehittää työtäni koulutautumisen avulla. (F=1,67; n.s.)	3,59	3,55	3,65	3,33	3,42	3,33	3,67	3,53	3,32
Peruskoulutuksen sisällöt kattavat hyvin ne tarpeet, jotka opetustyötään aloittava opettaja kohtaa. (F=2,98; **)	2,07	2,6	1,93	2,08	2,09	2,12	1,95	1,89	2,08
Opettajien perus- ja täydennyskoulutus nivELYvät toisiinsa siten, että elinikäinen oppiminen mahdollistuu. (F=1,18; n.s.)	2,86	2,9	2,83	2,69	2,68	2,56	2,78	2,61	2,64
Peruskoulutustahojen (yliopistot, ammatilliset opettajakorkeakoulut) tulee huolehtia osaltaan myös täydennyskoulutuksesta. (F=0,44; n.s.)	3,34	3,52	3,06	2,85	2,97	3,17	3,36	3,28	3

Liitetaulukko 9i. *Oppilaitosta koskevien kehittämissuositusten toteutuminen oppilaitosten ammatillisissa oppilaitoksissa (keskiarvot)*

	Hum+ kasva- tus	Kult- tuuri	Yht+ liiketa- lous+ hallinto	Luon- non- tiet.	Tek- niikka+ liiken- ne	Luva	Sos+ terv+ liikunta	Marata	Useita aloja
	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}
Oppilaitoksessani on laadittu koko opetushenkilöstöä koskeva täydennyskoulutussuunnitelma. (F=0,66; n.s.)	1,86	1,71	1,66	2,08	1,69	1,67	1,88	1,86	1,82
Hankkimani täydennyskoulutus liittyy kiinteästi oppilaitoksen kehittämistyöhön. (F=0,99;n.s.)	2,70	2,62	2,19	2,42	2,41	2,39	2,49	2,61	2,29
Työnantaja huolehtii mahdollisuuksistani osallistua opettajien täydennyskoulutukseen. (F=1,32; n.s.)	2,66	2,33	2,56	3,08	2,42	2,56	2,58	2,80	2,42
Oppilaitokseni ylläpitäjä on kehittänyt suunnitelmallisesti opettajille tarkoitettua täydennyskoulutusta. (F=1,07; n.s.)	2,17	2,10	1,94	2,42	1,90	1,83	2,12	2,02	1,92
Oppilaitokseni ylläpitäjä on suunnannut opettajien täydennyskoulutukseen riittävät resurssit. (F=1,73; n.s.)	2,41	2,05	2,16	2,69	1,99	1,83	1,94	2,20	2,03
Oppilaitoksessani on kehitetty opetushenkilöstön työhöntulo-ohjausta. (F=0,45; n.s.)	2,10	1,81	1,94	2,15	1,89	1,94	1,84	1,85	1,95
Oppilaitoksen täydennyskoulutussuunnitelma tukee oppilaitoksen kehittämistoimintaa. (F=1,10; n.s.)	2,21	2,18	1,73	2,23	1,97	2,18	2,11	2,07	1,92

Liitetaulukko 9j. *Täydennyskoulutustarjontaa koskevien kehittämissohjelman suositusten toteutuminen oppialoittain ammatillisissa oppilaitoksissa (keskiarvot)*

	Hum+ kasva- tus	Kult- tuuri	Yht+ liiketa- lous+ hallinto	Luon- non- tiet.	Tek- niikka+ liiken- ne	Luva	Sos+ terv+ liikunta	Marata	Useita aloja
	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}
Opettajien työtä tuetaan hyvin sen eri vaiheissa täydennyskoulutuksella. (F=1,52; n.s.)	2,48	2,29	2,19	2,69	2,11	2,50	2,19	2,33	2,24
Täydennyskoulutuksen painopiste on siirtynyt yksilön kehittämistä työyhteisön kehittämiseen. (F=0,52; n.s.)	2,34	2,38	2,39	2,55	2,42	2,44	2,58	2,59	2,44
Opettajilla on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua täydennyskoulutukseen maan eri osissa. (F=0,70; n.s.)	1,83	1,90	1,93	2,31	1,94	1,78	1,82	1,84	1,79
Opettajaryhmät ovat tasa-arvoisia suhteessa täydennyskoulutustarjontaan. (F=0,64; n.s.)	2,03	2,10	2,03	2,31	2,06	2,11	1,88	1,89	2,00
Täydennyskoulutusta järjestetään myös yhteistyössä alueeni koulutusorganisaatioiden ja ylläpitäjätahojen kesken. (F=0,65; n.s.)	2,30	2,24	2,41	2,17	2,23	2,56	2,41	2,20	2,32
Koulutusta koskevat valtakunnalliset uudistukset ennakoidaan opettajien täydennyskoulutuksessa. (F=0,96; n.s.)	2,20	2,40	2,27	2,60	2,30	2,17	2,29	2,45	2,08

Liitetaulukko 9k. *Kehittämissuunnitelman suositusten toteutuminen vapaan sivistystyön oppilaitosten opettajien näkökulmasta (keskiarvot ja hajonnat)*

VÄITTÄMÄ	\bar{X}	s	n
Opettajakunta			
Olen havainnut tarvetta päivittää ammatillista osaamistani.	3,10	0,88	165
Minulla on henkilökohtainen kehityssuunnitelma.	2,67	1,04	163
Minulla on henkilökohtainen täydennyskoulutus suunnitelma.	2,34	1,11	163
Hankkimani täydennyskoulutus liittyy kiinteästi omaan täydennyskoulutus suunnitelmaani.	2,63	1,13	161
Opettajien erilaiset koulutustarpeet huomioidaan täydennyskoulutuksessa.	2,33	0,82	163
Täydennyskoulutus parantaa työssä jaksamistani.	3,20	0,81	164
Työ			
Täydennyskoulutuksen avulla päivitetty ja kehittyvä ammattitaito on työn muutosten vuoksi tärkeää.	3,43	0,70	164
Haluan kehittää työtäni kouluttautumisen avulla.	3,54	0,62	162
Peruskoulutuksen sisällöt kattavat hyvin ne tarpeet, jotka opetustyötään aloittava opettaja kohtaa.	2,06	0,83	157
Opettajien perus- ja täydennyskoulutus niveltyvät toisiinsa siten, että elinikäinen oppiminen mahdollistuu.	2,69	0,87	156
Peruskoulutustahojen (yliopistot, ammatilliset opettajakorkeakoulut) tulee huolehtia osaltaan myös täydennyskoulutuksesta.	3,30	0,71	159
Oppilaitos			
Oppilaitoksessani on laadittu koko opetushenkilöstöä koskeva täydennyskoulutus suunnitelma.	1,48	0,78	161
Hankkimani täydennyskoulutus liittyy kiinteästi oppilaitoksen kehittämistyöhön.	2,00	0,98	162
Työnantaja huolehtii mahdollisuuksistani osallistua opettajien täydennyskoulutukseen.	2,28	1,02	159
Oppilaitoksen ylläpitäjä on kehittänyt suunnitelmallisesti opettajille tarkoitettua täydennyskoulutusta.	1,74	0,79	155
Oppilaitoksen ylläpitäjä on suunnannut opettajien täydennyskoulutukseen riittävät resurssit.	1,85	0,90	155
Oppilaitoksessani on kehitetty opetushenkilöstön työhöntulo-ohjausta.	1,74	0,87	160
Oppilaitoksen täydennyskoulutus suunnitelma tukee oppilaitoksen kehittämistoimintaa.	1,84	0,90	152

Tarjonta	\bar{X}	s	n
Opettajien työtä tuetaan hyvin sen eri vaiheissa täydennyskoulutuksella.	2,19	0,88	158
Täydennyskoulutuksen painopiste on siirtynyt yksilön kehittämisestä työyhteisön kehittämiseen.	2,19	0,79	149
Opettajilla on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua täydennyskoulutukseen maan eri osissa.	1,76	0,83	153
Opettajaryhmät ovat tasa-arvoisia suhteessa täydennyskoulutustarjontaan.	1,88	0,85	152
Täydennyskoulutusta järjestetään myös yhteistyössä alueeni koulutusorganisaatioiden ja ylläpitäjätahojen kesken.	2,09	0,86	149
Koulutusta koskevat valtakunnalliset uudistukset ennakoidaan opettajien täydennyskoulutuksessa.	2,11	0,80	143

OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS; SEURANTA 1998 – 2005:

Täydennyskoulutuksen sisällöt, koulutustarpeet ja toteutusmuodot eri oppilaitosmuodoissa

Liitetaulukko 10a. Täydennyskoulutuksen sisällöt 1998 – 2005 eri oppilaitosmuodoissa; varianssianalyysi (keskiarvojen vertailu)

1 = En ollenkaan, 2 = 1 – 14 pv, 3 = Yli 15 pv, 4 = 15 ov tai enemmän

	1998				2005				p / vuodet	p / oppi- laitos- muo- dot	p /yh- dysvai- kutus
	Yleis- sivistä- vä	Am- matti- oppi- laitos	Vapaa sivis- tystyö	Kaikki	Yleis- sivistä- vä	Am- matti- oppi- laitos	Vapaa sivis- tystyö	Kaikki			
	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}			
Koululait ja muu koulua koskeva lainsäädäntö	2,43	2,35	2,00	2,39	2,00	1,91	1,81	1,94	***	***	n.s.
Hallinnolliset kysymykset	1,98	2,11	2,24	2,03	1,95	2,12	2,2	2,04	n.s.	***	n.s.
Oppilaitoksen itsearviointi	2,74	2,86	2,96	2,79	2,38	2,57	2,5	2,45	***	***	n.s.
Kunnan itsearviointiin osallistuminen	1,96	1,86	1,81	1,92	1,81	1,59	1,79	1,74	**	***	n.s.
Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö	3,13	3,18	3,25	3,15	2,94	3,02	2,97	2,97	***	n.s.	n.s.
Kansainvälinen yhteistyö	2,52	2,59	2,63	2,55	2,3	2,59	2,55	2,42	*	***	**
Monikulttuurisuus	2,46	2,41	2,5	2,44	2,33	2,31	2,43	2,33	*	n.s.	n.s.
Opetussuunnitelman perusteet	2,5	2,73	2,43	2,57	2,58	2,84	2,52	2,65	n.s.	***	n.s.
Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma	2,84	3,04	2,56	2,9	2,79	3,08	2,91	2,9	*	***	*
Aine – ja alakohdainen opetussuunnitelma	3,26	3,18	2,94	3,22	3,03	3,18	3,01	3,07	n.s.	*	**
HOPS – henkilökohtainen oppimissuunnitelma	2,59	2,9	2,67	2,7	2,18	2,83	2,49	2,44	***	***	***
Erityisopetus	2,38	2,42	2,28	2,39	2,36	2,40	2,12	2,35	n.s.	*	n.s.
Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus	2,58	2,57	2,3	2,56	2,35	2,69	2,39	2,46	n.s.	***	***
Oppilasarviointi	3,13	3,14	2,56	3,11	2,8	2,94	2,55	2,82	***	***	*

Yrittäjyys	2,12	2,84	1,97	2,36	1,95	2,57	1,88	2,15	**	***	n.s.
Tieto- ja viestintätekninen osaaminen	3,14	3,25	3,1	3,18	2,93	3,02	2,84	2,95	***	**	n.s.
Opetettavaan aiheeseen / alaan liittyvä koulutus	3,56	3,3	3,45	3,47	3,47	3,46	3,44	3,46	n.s.	***	***
Työelämäyhteistyö	2,6	3,52	2,51	2,91	2,27	3,11	2,48	2,59	***	***	*
Opinnäytetöiden ohjaaminen	1,94	2,8	2,00	2,23	1,71	2,72	2,34	2,13	n.s.	***	**

Liitetaulukko 10b. Työelämän tuntemusta lisäävä täydennyskoulutus oppilaitosmuodoittain 1998 – 2005; varianssianalyysi (osallistumisprosentit)

	1998				2005				p / vuode	p / koulut	p / yhdysvaikutus
	Yleis-sivistä-vä	Am-matti-oppi-laitos	Vapaa-sivis-tystyö	Kaikki	Yleis-sivistä-vä	Am-matti-oppi-laitos	Vapaa-sivis-tystyö	Kaikki			
	%	%	%	%	%	%	%	%			
Opetustoimen järjestämään koulutukseen työelämään liittyvien yhteyksien edistämiseksi	12	31	10	18	8	21	6	11	***	***	n.s.
Yritysten järjestämään koulutukseen	9	15	0	11	7	11	2	7	n.s.	***	n.s.
Tutustumiskäynteihin yrityksiin ja tutkimus- ja kehittämiskeskukseen	31	49	9	37	22	36	13	25	*	***	n.s.
Työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin	19	34	19	24	11	30	15	17	*	***	n.s.
Työelämän kanssa toteutettaviin kehittämishankkeisiin	7	26	4	14	4	22	6	9	n.s.	***	n.s.
Työelämää koskeviin kansanvälisiin vaihto-ohjelmiin	2	6	1	4	2	7	4	4	n.s.	***	n.s.

**Liitetaulukko 10c. Täydennyskoulutustarpeet 1998 – 2005 eri oppilaitosmuodoissa;
varianssianalyysi (keskiarvojen vertailu)**

Asteikko: 1 = Ei lainkaan tärkeä, 2 = Jonkin verran tärkeä, 3 = En osaa sanoa, 4 = Tärkeä, 5 = Erittäin tärkeä

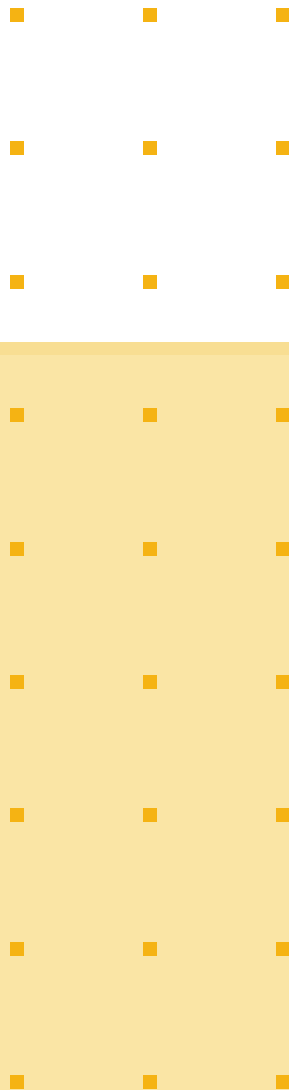
	1998				2005				p / vuodet	p / oppi- laitos- muo- dot	p / yhdys- vaiku- tus
	Yleis- sivistä- vä	Am- matti- oppi- laitos	Vapaa sivis- tystyö	Kaikki	Yleis- sivistä- vä	Am- matti- oppi- laitos	Vapaa sivis- tystyö	Kaikki			
	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}	\bar{x}			
Koululait ja muu koulua koskeva lainsäädäntö	2,43	2,35	2,00	2,39	2,00	1,91	1,81	1,94	***	***	n.s.
Hallinnolliset kysymykset	1,98	2,11	2,24	2,03	1,95	2,12	2,20	2,04	n.s.	***	n.s.
Oppilaitoksen itsearviointi	2,74	2,86	2,96	2,79	2,38	2,57	2,50	2,45	***	***	n.s.
Kunnan itsearviointiin osallistuminen	1,96	1,86	1,81	1,92	1,81	1,59	1,79	1,74	**	***	n.s.
Oppilaitoksen sisäinen yhteistyö	3,13	3,18	3,25	3,15	2,94	3,02	2,97	2,97	***	n.s.	n.s.
Kansainvälinen yhteistyö	2,52	2,59	2,63	2,55	2,30	2,59	2,55	2,42	n.s.	***	**
Monikulttuurisuus	2,46	2,41	2,50	2,44	2,33	2,31	2,43	2,33	*	n.s.	n.s.
Opetussuunnitelman perusteet	2,50	2,73	2,43	2,57	2,58	2,84	2,52	2,65	n.s.	***	n.s.
Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma	2,84	3,04	2,56	2,90	2,79	3,08	2,91	2,90	*	***	*
Aine – ja alakohdainen opetussuunnitelma	3,26	3,18	2,94	3,22	3,03	3,18	3,01	3,07	n.s.	*	**
HOPS – henkilökohtainen oppimissuunnitelma	2,59	2,90	2,67	2,70	2,18	2,83	2,49	2,44	***	***	***
Erityisopetus	2,38	2,42	2,28	2,39	2,36	2,40	2,12	2,35	n.s.	*	n.s.
Oppilaanohjaus / opinto-ohjaus	2,58	2,57	2,30	2,56	2,35	2,69	2,39	2,46	n.s.	***	***
Oppilasarviointi	3,13	3,14	2,56	3,11	2,80	2,94	2,55	2,82	***	***	*
Yrittäjyys	2,12	2,84	1,97	2,36	1,95	2,57	1,88	2,15	***	***	n.s.

Tieto- ja viestintätekninen osaaminen	3,14	3,25	3,10	3,18	2,93	3,02	2,84	2,95	***	**	n.s.
Opetettavaan aineeseen / alaan liittyvä koulutus	3,56	3,30	3,45	3,47	3,47	3,46	3,44	3,46	n.s.	***	***
Työelämäyhteistyö	2,60	3,52	2,51	2,91	2,27	3,11	2,48	2,59	***	***	*
Opinnäytetöiden ohjaaminen	1,94	2,80	2,00	2,23	1,71	2,72	2,34	2,13	n.s.	***	***

Liitetaulukko 10d. *Täydennyskoulutuksen toivotut muodot eri oppilaitosmuodoissa 1998 – 2005; varianssianalyysi (keskiarvojen vertailu)*

Asteikko: 1 = Huono, 2 = Kohtalainen, 3 = Hyvä, 4 = Erittäin hyvä

	1998				2005				p / vuodet	p / oppi- laitos- muodot	p / yhdy- s- vaiku- tus
	Yleis- sivis- tävä	Am- matti- oppi- laitos	Vapaa sivis- työ	Kaikki	Yleis- sivis- tävä	Am- matti- oppi- laitos	Vapaa sivis- työ	Kaikki			
	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}	\bar{X}			
Itsenäinen alan ammattikirjallisuuden seuraaminen	,33	,37	,43	,35	,29	,27	,31	,29	***	n.s.	n.s.
Monimuoto-opetus	,16	,21	,11	,17	,19	,30	,24	,23	***		n.s.
Puolen päivän pituiset tietoisut	,23	,13	,17	,19	,32	,25	,20	,29	***	***	n.s.
Lyhytkurssit (1-5 päivää)	,72	,63	,76	,69	,63	,53	,44	,58	***	***	**
Pitkäkestoiset täydennyskoulutusohjelmat	,16	,21	,24	,18	,15	,15	,17	,15	*	n.s.	n.s.
Tutustumistilaisuudet ja koulutyön seuraaminen muissa oppilaitoksissa, esim. harjoittelukoulussa	,42	,19	,22	,33	,26	,10	,11	,19	***	***	n.s.
Toistuvat palaute- ja kehityskeskustelut oppilaitoksen henkilöstön kanssa	,24	,26	,33	,25	,16	,14	,13	,15	***	n.s.	n.s.
Asiantuntijavierailut	,31	,35	,40	,32	,25	,29	,32	,27	**	*	n.s.
Täydennyskoulutus osana oppilaitoskohtaista tai laajempaa projektia tai kehittämishanketta	,28	,39	,25	,31	,14	,19	,14	,15	***	***	n.s.
Tutkintotavoitteinen (arvosana- ym.) opiskelu	,13	,22	,11	,16	,11	,16	,14	,13	n.s.	***	n.s.



Julkaisu pohjautuu opetusministeriön vuonna 2001 julkaiseman Opettajankoulutuksen kehittämissuunnitelman valtakunnallisen seuranta- ja arviointihankkeen eri oppiaineiden ja oppialojen opettajien täydennyskoulutusta koskevan osuuden tuloksiin. Täydennyskoulutuksen arviointi toteutettiin keväällä 2005. Aineistona oli opettajille, oppilaitosjohdolle sekä kuntien opetustoimen johdolle suunnatut kyselyt sekä täydennyskoulutuksen eri toimijoilta kerätty haastattelumateriaali. Seurannassa käytettiin Opetushallituksen toteuttaman täydennyskoulutustutkimuksen aineistoa vuodelta 1998.

Julkaisussa kuvataan eri oppilaitosmuodoissa työskentelevien opettajien täydennyskoulutuksen tämän hetken tilaa ja kehittämissuunnitelmassa esitettyjen täydennyskoulutussuositusten toteutumista oppiaineittain ja oppialoittain. Lisäksi julkaisussa tarkastellaan seurantajakson aikana opettajien täydennyskoulutuksessa tapahtuneita muutoksia.

Julkaisu on tarkoitettu kaikille opetushenkilöstön täydennyskoulutuksesta kiinnostuneille, kuten oppilaitosten opettajille, rehtoreille ja opettajankouluttajille. Tuloksia voidaan hyödyntää myös oppilaitosten kehittämistyössä sekä opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa.